

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

На правах рукопису

ТРЕТЯК КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 368.029(477):338.46(043.3)

**РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
Татаріна Тетяна Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент

Київ - 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи розвитку ринку перестрахування.....	10
1.1. Необхідність, сутність ринку перестрахування і його значення...	10
1.2. Перестрахова послуга та її економічна природа.....	40
1.3. Становлення та розвиток вітчизняного ринку перестрахування.....	54
Висновки до розділу 1	69
РОЗДІЛ 2 Оцінка сучасного стану ринку перестрахування в Україні.....	73
2.1. Аналіз діяльності страховиків на вітчизняному ринку перестрахування.....	73
2.2. Основні тенденції світового перестрахового ринку та їх вплив на вітчизняний ринок перестрахування	101
2.3. Оцінка посередницької діяльності з укладання договорів перестрахування	116
Висновки до розділу 2	135
РОЗДІЛ 3 Напрями розвитку вітчизняного ринку перестрахування.....	140
3.1. Удосконалення державного регулювання ринку перестрахування..	140
3.2. Інноваційні послуги на ринку перестрахування.....	161
3.3. Вхідне перестрахування як інструмент залучення коштів в економіку держави	172
Висновки до розділу 3	192
ВИСНОВКИ	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	199
ДОДАТКИ	220

ВСТУП

Актуальність теми. Ринкові перетворення у страховому секторі економіки, які сприяли зародженню і становленню ринку страхування в Україні, обумовили зміни, ускладнення взаємозв'язків між учасниками перестраховування. Розвиток страхового ринку, підвищення суспільної потреби у перестрахових послугах зумовили поступове формування національного ринку перестраховування.

Роль ринку перестраховування в Україні поступово зростає, адже у процесі ринкових трансформацій страхові компанії особливо потребують фінансової підтримки і залучення додаткового капіталу за допомогою придбання перестрахової послуги.

Формування ринку перестраховування в Україні, його розбудова є пріоритетним напрямом розвитку, оскільки забезпечує фінансову безпеку страхового ринку і, як наслідок, підвищує економічну стабільність у суспільстві.

Комплексне вивчення ринку перестраховування, теоретичних засад, механізму його функціонування та розробка конкретних методичних і практичних рекомендацій сприятиме підвищенню його ефективності, а отже забезпечить і стійкий розвиток ринку страхування.

Аналіз останніх публікацій. Вагомий внесок у дослідження сутності та значення перестраховування, теоретичних засад розвитку ринку перестраховування зробили вітчизняні вчені: Базилевич В. Д., Боженко А. С., Внукова Н. М., Гаманкова О. О., Залєтов О. М., Кнейслер О. В., Козьменко О. В., Козьменко С. М., Осадець С. С., Приказюк Н. В., Татаріна Т. В., Ткаченко Н. В., Фурман В. В., Шумелда Я. П., а також зарубіжні – Балакірєва В. Ю., Борч К., Гварліані Т. Є., Гхаріб Т., Ерхарт Б., Журавльов Ю. М., Каминкіна М. Г., Коулмен М., Мілденхолл Ш., Пфайффер К., Рейтман Л. І., Солнцева Е. Е., Сугров Д., Турбіна К. Є., Чернова Г. В., Шахов В. В., Юлдашев Р. Т., Юрченко Л. О., Яшина Н. М. та інші.

Віддаючи належне доробку вчених у цій сфері, слід зауважити, що в Україні залишаються недостатньо дослідженими питання щодо підвищення ефективності

функціонування ринку перестрахування, його конкурентоздатності і прозорості, визначення перспектив подальшого розвитку. Потребують подальшого уточнення поняття ринку перестрахування, його ролі як важливої і необхідної складової ринку страхування, обґрунтування і узагальнення наукових підходів до класифікації ринків перестрахування. Не достатньо уваги приділяється трактуванню економічного змісту перестрахової послуги, яка виступає об'єктом купівлі-продажу на ринку, формує його структуру і тенденції розвитку.

Більш ґрунтовного вивчення потребують питання державного регулювання ринку перестрахування, запровадження інноваційних послуг в сфері перестрахування та удосконалення вже існуючих.

Необхідність дослідження теоретичних засад формування та функціонування ринку перестрахування, обґрунтування системного підходу до висвітлення його сутності, напрямів подальшого розвитку обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, завдання, окреслили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дисертація підготовлена відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри страхування Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою: «Напрямки розвитку страхового сектору економіки України в умовах посилення глобалізаційних процесів» (державний реєстраційний номер 0111U007428). Особистий внесок автора полягає у дослідженні теоретичних основ і практичних аспектів розбудови ринку перестрахування в Україні, визначенні засад його функціонування і державного регулювання.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад формування і розвитку ринку перестрахування, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його функціонування.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі визначено такі завдання:

- поглибити дослідження сутності ринку перестрахування, його класифікацію, історичні передумови виникнення і розвитку;
- уточнити економічний зміст перестрахової послуги як об'єкта купівлі-продажу на ринку, що формує структуру ринкового середовища і впливає на його розвиток;
- оцінити сучасний стан ринку перестрахування в Україні, виявити основні тенденції його розвитку;
- визначити особливості розвитку світового ринку перестрахування та їх вплив на вітчизняний перестраховий ринок;
- обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення державного регулювання вітчизняного ринку перестрахування з метою підвищення ефективності його функціонування;
- розробити практичні рекомендації щодо впровадження інноваційних перестрахових послуг, які сприятимуть процесу інтеграції до міжнародного ринку перестрахування;
- виявити пріоритетні напрями, котрі забезпечать розвиток вхідного перестрахування як важливого інструменту залучення коштів в економіку держави.

Об'єктом дослідження є ринок перестрахування України.

Предметом дослідження виступають фінансові відносини, що виникають між суб'єктами ринку перестрахування у процесі його функціонування з приводу купівлі-продажу послуг з перестрахового захисту.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у процесі дослідження використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи наукового пізнання, а саме: логіко-діалектичний метод – для дослідження питань сучасних економічних і фінансових теорій та робіт вітчизняних і зарубіжних учених; системного аналізу та узагальнення – при визначенні сутності ринку перестрахування та економічного змісту перестрахової послуги; методи аналізу, синтезу та статистичних порівнянь – при виявленні тенденцій та динаміки розвитку ринку перестрахування України; абстрактно-логічний метод – для

теоретичного узагальнення та формулювання висновків; економіко-математичного моделювання – при встановленні функціональної залежності тенденцій розвитку страхового та перестрахового ринків; логіко-історичний – при вивченні еволюції ринку перестрахування та виділення етапів його розвитку.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти з питань формування і розвитку ринку перестрахування України; статистичні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; вітчизняна та іноземна монографічна і спеціалізована періодична література провідних вчених у галузі страхування та перестрахування; матеріали науково-практичних конференцій; звіти провідних міжнародних страхових брокерів; Інтернет-ресурси офіційних сайтів України та зарубіжних країн.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних засад формування ринку перестрахування, обґрунтуванні системного підходу до визначення його сутності та розробці практичних рекомендацій щодо подальшого розвитку та функціонування ринку перестрахування в Україні. Основні положення, які визначають наукову новизну дисертаційного дослідження, такі:

вперше:

- обґрунтовано наукові підходи до трактування перестрахової послуги як домінанти, що обумовлює формування ринку перестрахування. Таке розуміння перестрахової послуги є теоретичною основою для виявлення внутрішніх механізмів становлення вітчизняного ринку перестрахування, що дозволило здійснити умотивований прогноз його розвитку і визначити пріоритети державного регулювання та нагляду на період до 2021 р.;

удосконалено:

- визначення ринку перестрахування як частини страхового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступають юридично оформленні зобов'язання з надання перестраховиками захисту для забезпечення фінансової надійності перестрахувальників, що на відміну від існуючих визначень, враховує кінцевий

результат для учасників ринку перестрахування – забезпечення гарантії їх стабільності та фінансової безпеки;

- класифікацію ринків перестрахування за ознаками: напрямок спрямування перестрахового захисту, тип покриття ризиків, територіальне і галузеве розміщення ризиків, метод, форма передачі ризиків. Розмежування за окремими класифікаційними ознаками дозволяє покращити інформаційно-аналітичне забезпечення ринку, понятійний апарат, використовуваний учасниками ринку перестрахування при виборі оптимального перестрахового захисту;

набули подальшого розвитку:

- періодизація розвитку ринку перестрахування, яка враховує, на відміну від існуючого розмежування, позитивні і негативні чинники впливу в кожному періоді становлення. Виявлено, що домінуючий вплив на розвиток вітчизняного ринку мають особливості державного регулювання, політична та економічна ситуація в країні на окремих етапах розвитку;

- дослідження взаємозалежності у розвитку страхового і перестрахового ринків з використанням методу кореляційного аналізу на основі вхідних потоків премій в страхуванні та перестрахуванні. Це дозволило виявити щільність зв'язку між обсягами страхового ринку та ринку перестрахування;

- виявлення тенденцій світового ринку перестрахування та їх впливу на вітчизняний ринок перестрахування, що дає змогу оцінити можливості імплементації в Україні світового досвіду з урахуванням національних особливостей та сучасного стану економіки в країні;

- наукові підходи до обґрунтування комплексу взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови в Україні прозорого і конкурентоздатного ринку перестрахування за трьома напрямками: формування ефективної системи його регулювання за мінімального прямого втручання держави; запровадження інноваційних перестрахових послуг і стандартів якості перестрахового захисту, що сприятиме процесу інтеграції до міжнародного перестрахового простору;

залучення коштів в економіку держави на основі зростання обсягів вхідного перестрахування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення, висновки та пропозиції поглиблюють теоретичні засади ринку перестрахування, а також мають практичну значимість щодо реалізації завдань, пов'язаних з формуванням і функціонуванням ринку перестрахування в Україні.

Наукові результати дисертаційного дослідження знайшли своє практичне застосування, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Пропозиції щодо удосконалення державного регулювання вітчизняного ринку перестрахування та рекомендації щодо необхідності покращення інформаційно-аналітичного забезпечення ринку перестрахування враховані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг при опрацюванні Стратегії реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015-2020 роки (довідка №6542/03-10 від 07.10.2015 р.).

Запропонований підхід щодо визначення інтенсивності перестрахових операцій протягом календарного року на основі запропонованого показника – загального індексу сезонності, використано ПАТ «Страхова компанія «СКАЙД» при розробці стратегії розвитку компанії на 2016-2019 роки (довідка №2240 від 25.09.2015 р.).

Основні теоретичні та науково-практичні результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні наук і дисциплін «Страхування», «Фінанси страхових організацій» та «Управління перестраховальними операціями» за програмами підготовки бакалаврів і магістрів відповідного фахового спрямування (довідка ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» від 25.06.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки та пропозиції щодо

розбудови вітчизняного ринку перестраховання, які виносяться на захист, отримані автором особисто і викладені в опублікованих працях. Внесок дисертанта у працях, опублікованих у співавторстві, визначений окремо в списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати, викладені в дисертації, доповідалися та отримали схвалення на 8 науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна конференція «Наука і сучасність: виклики глобалізації» (м. Київ, 25 травня 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція приурочена 5-й річниці створення кафедри фінансові ринки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» «Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку» (м. Київ, 15 листопада 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Грудневі читання – 2013» (м. Київ, 12 грудня 2013 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації» (м. Київ, 10–11 квітня 2014 р.); X Міжнародна науково-практична конференція приурочена 180-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка та 70-річчю економічного факультету «Інноваційний ресурс страхового ринку в сучасних умовах» (м. Київ, 4-5 грудня 2014 р.); Международная научно-практическая конференция «Инновационная экономика в условиях глобализации: современные тенденции и перспективы» (г. Минск, апрель 2015 г.); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективні напрями наукових досліджень – 2015» (м. Братислава, 17-22 жовтня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-банківські та адміністративні послуги: проблеми управління та перспективи розвитку» (м. Тернопіль, 12-13 листопада 2015 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 13 наукових працях загальним обсягом 4,3 друк. арк., з них: 2 – статті у наукових фахових виданнях, 3 – статті у наукових фахових виданнях, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах, 8 – публікації в інших виданнях.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

1.1. Необхідність, сутність ринку перестрахування і його значення

Особливості формування вітчизняного страхового ринку є відображенням ринкових перетворень, які постійно відбуваються у страховому секторі економіки. Взаємовідносини між страхувальниками та страховими організаціями, як основними учасниками ринку, щодо надання і забезпечення страхового захисту, відповідають рівню економічного розвитку. За умов ринкової економіки страхові компанії мають будувати політику відповідності конкурентному середовищу, формувати збалансований страховий портфель, розширювати асортимент послуг, знаходити нові сегменти ринку.

Нові реалії часу породжують і нові ризики: масштабні, вартісні, всеохоплюючі, поглиблюють існуючі ризики та зумовлюють їх кумулятивність. Актуальним за сучасних умов є страхування політичних, катастрофічних, екологічних ризиків. У зв'язку з чим страхові компанії шукають додаткові фінансові можливості утримувати зазначені ризики, розширювати коло клієнтів, нарощувати обсяги страхових операцій, капіталізувати власний бізнес, адже страхова компанія, як головний суб'єкт страхового ринку, має залишатись фінансово надійною, платоспроможною, конкурентною задля якісного, повного та своєчасного виконання зобов'язань.

Ринок перестрахування як новітня форма організації економічних відносин в період ринкових трансформацій, стає все вагомішою частиною страхового ринку, поєднуючи інтереси перестрахувальників та перестраховиків, що формують попит і пропозицію на ринку.

Перестрахування є похідним від страхування та передбачає вторинний перерозподіл ризиків між прямим страховиком та перестраховиком. Укладаючи договори перестрахування страховик забезпечує:

- однорідність ризиків у портфелі, що забезпечує його збалансування;

- зменшення власних ризиків неплатоспроможності;
- розширення фінансових можливостей для укладання нових договорів страхування;
- якісне та повне виконання зобов'язань як внутрішнього, так і зовнішнього характеру;
- розширення асортименту страхових послуг;
- збільшення доходу від основної діяльності;
- розширення страхового поля.

Схематичне зображення взаємозв'язку процесів страхування та перестрахування представлено на рис. 1.1.

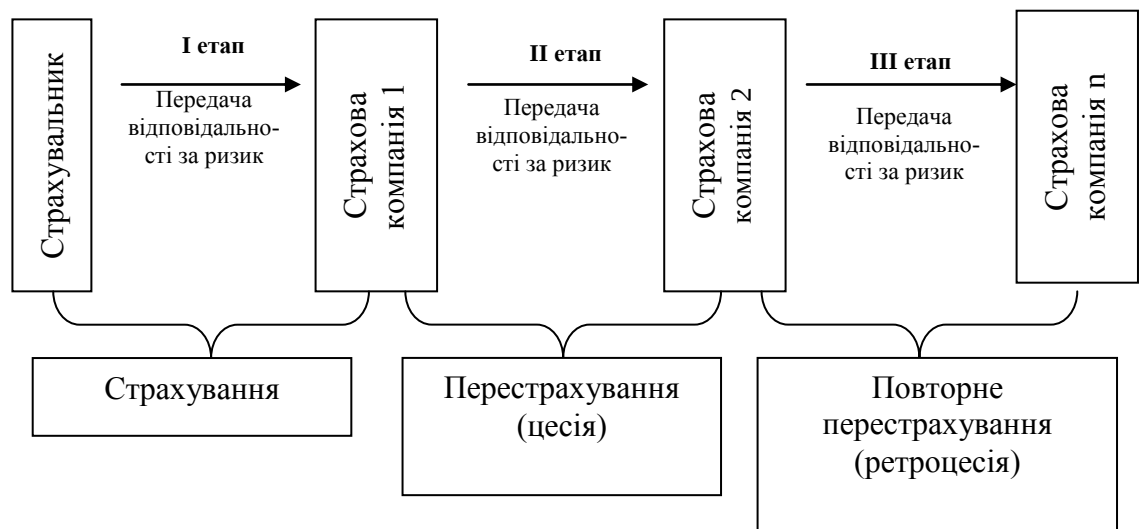


Рис. 1.1. Взаємозв'язок процесів страхування та перестрахування

Джерело: побудовано автором

На I етапі страхувальник, укладаючи зі страховою компанією (на рис. 1.1 страхова компанія 1) договір, передає відповідальність за ризик на утримання компанії. Відбувається процес страхування. При цьому страхувальник зобов'язаний сплатити страховий платіж, а страхова компанія, в свою чергу, виплатити страхове відшкодування за завдані збитки об'єкту страхування за застрахованими ризиками.

З метою захисту власного страхового портфеля страхова компанія 1 приймає рішення про розподіл відповідальності за вже застрахований ризик з іншими страховими компаніями. На II етапі відбувається процес перестрахування

або цесія. Основною особливістю перестрахування є правовідносини щодо розподілу відповідальності за ризик виключно між страховими компаніями. Незалежно від того, чи розподілена відповідальність за ризик повторно, згідно ст. 12 Закону України «Про страхування» Страхова компанія 1 несе повну відповідальність перед страхувальником.

Розподілений ризик на етапі II (його частина, що належить страховій компанії 2 за рис. 1.1) може бути знову перестрахованим. Процес повторного перестрахування називається ретроцесією – це III етап.

Перестрахування є можливим об'єктивним наслідковим процесом після укладання договору страхування. Саме тому важливим буде зупинитись на взаємозалежності цих процесів:

1. Первинним завжди є процес страхування, де приймають участь страхувальник та страховик.

2. Процес перестрахування або цесії (первинний перерозподіл відповідальності за вже застрахований ризик) є вторинним після страхування та супроводжується участю виключно страхових компаній без залучення страхувальника.

3. Страхова компанія, що прийняла ризик на перестрахування, має можливість ризик перестрахувати повторно (процес ретроцесії).

4. Процесів повторного перестрахування (ретроцесій) може бути необмежена кількість разів.

5. Всі процеси від страхування до ретроцесії є взаємозалежними.

Сутність перестрахування розкривається через функції, які воно виконує.

Існують різні погляди науковців щодо кількості і сутності функцій перестрахування, які можна згрупувати у табл. 1.1.

Українські вчені Базилевич В. Д., Внукова Н. М., Мних М. В., Ротова Т. А. та російський вчений Турбіна К. Є. виділяють наступні функції перестрахування:

- вторинного перерозподілу ризику. Погоджуємося, що в процесі перестрахування відбувається повторний розподіл вже застрахованого ризику;

- можливість брати на страхування дуже дорогі та унікальні ризики. Дійсно, за рахунок розподілу фінансової відповідальності страхової компанії із іншими страховиками стає можливим їм разом покривати різні ризики, в тому числі і унікальні;

Таблиця 1.1

Визначення функцій перестраховування вітчизняними та зарубіжними авторами

Автори	Функції перестраховування
Базилевич В. Д. Внукова Н. М. Ротова Т. А. Мних М. В. Турбіна К. Є	- Вторинний перерозподіл ризику. - Можливість брати на страхування дуже дорогі та унікальні ризики. - Сприяння запровадженню та поширенню нових видів страхування. - Створення умов для формування однорідного збалансованого портфеля, який необхідний страховику для надійного контролю своєї середньо та довгострокової політики. - Набуття форми зовнішньої торгівлі, якщо перерозподіл ризику здійснюється між компаніями різних країн.
Мних М. В. Турбіна К. Є. Юрченко Л. О.	- Надання додаткових фінансових ємностей (капіталу) для прийняття прямим страховиком ризиків на страхування.
Турбіна К. Є. Юрченко Л. О.	- Захист річного балансу страховика. - Участь у податковому плануванні прямого страховика. - Надання умов для накопичення активів прямим страховиком. - Вплив на покращення показників платоспроможності прямого страховика. - Надання ліквідних активів для швидкого врегулювання збитків прямим страховиком при настанні страхових випадків із застрахованими ризиками.

Джерело: побудовано автором на основі [9, 19, 85, 136, 166, 183]

- сприяння запровадженню та поширенню нових видів страхування. Вважаємо, що запропонована функція не повністю відповідає змісту перестраховування, адже перестраховування виступає як один із можливих (а не суттєвих) інструментів для створення нових видів страхування;

- функція створення умов для формування однорідного збалансованого портфеля, який необхідний страховику для надійного контролю своєї середньо та довгострокової політики розкриває визначальну роль перестрахування при формуванні збалансованого страхового портфеля. Саме за рахунок запровадження механізму перестрахування страхові компанії можуть страхувати ризики з різною частотою збитку, за різними видами та розмірами;

- набуття форми зовнішньої торгівлі, якщо перерозподіл ризику здійснюється між компаніями різних країн: вважаємо, що дана функція розкриває суттєві особливості організації співпраці між страховими компаніями, а не сам процес перестрахування.

Мних М. В. окрім зазначених функцій, виділяє ще функцію надання додаткових фінансових ємностей (капіталу) для прийняття прямим страховиком ризиків на страхування, а також цю функцію виділяють і російські вчені Турбіна К. Є. та Юрченко Л. О. Вважаємо, що дана функція за своєю сутністю повторює функцію можливості брати на страхування дорогих та унікальних ризиків, визначаючи джерело фінансування таких ризиків.

Цікавим та відмінним від підходу трактування функцій перестрахування вітчизняними вченими є виділення функцій російськими авторами Турбіною К. Є. та Юрченко Л. О. В своїх працях вони виділяють наступні функції перестрахування:

- функцію захисту річного балансу страховика. Вважаємо, що дана функція не відображає основні особливості процесу перестрахування і не розкриває його сутності;

- участь у податковому плануванні прямого страховика: дану функцію можна охарактеризувати як додаткову тому, що вона розкриває супутні можливості використання перестрахування в процесі безпосередньої роботи прямого страховика;

- надання умов для накопичення активів прямим страховиком. Вважаємо, що це також, вторинне призначення перестрахування і не відображає його безпосередньої сутності;

- вплив на покращення платоспроможності прямого страховика – функція відображає можливість забезпечення платоспроможності страхової компанії за рахунок використання одного із її елементів – перестрахування;

- функція надання ліквідних активів для швидкого врегулювання збитків прямим страховиком при настанні страхових випадків із застрахованими ризиками. Вважаємо виділення даної функції опосередкованим, адже страхові компанії не завжди чекають на виплати зі сторони перестрахових компаній при виконанні зобов'язань перед страхувальником і здійснюють виплати власними фінансовими ресурсами.

На основі здійсненого аналізу різних підходів вчених щодо трактування функцій перестрахування, пропонуємо уточнити перелік функцій перестрахування, що розкриватимуть всебічно його сутність (рис. 1.2).

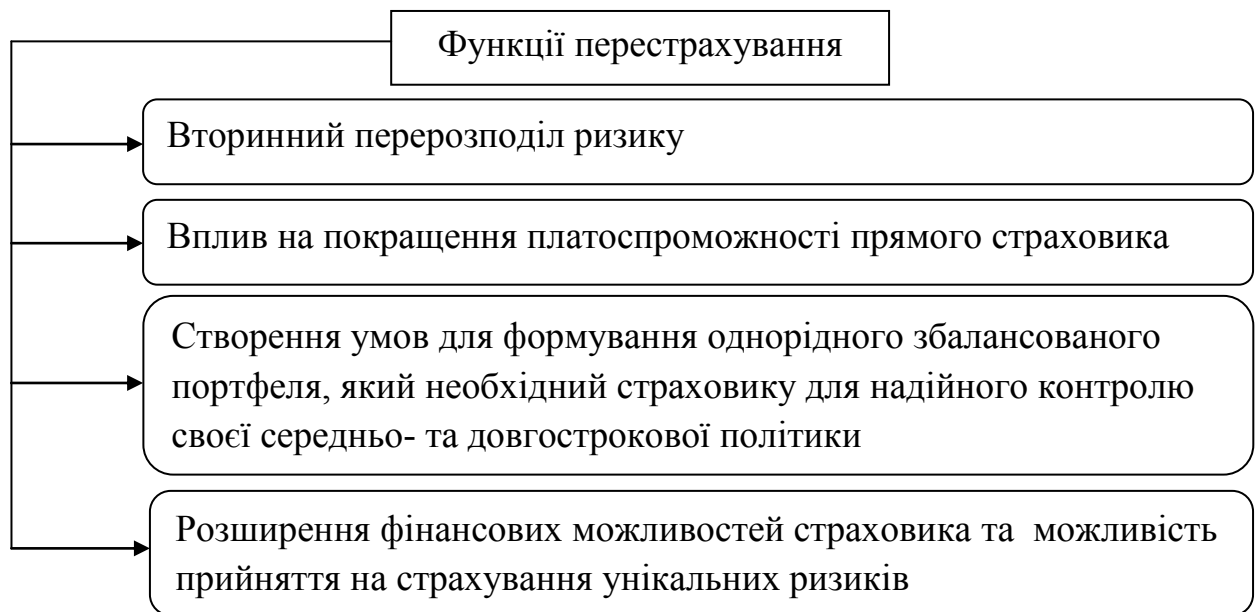


Рис. 1.2. Функції перестрахування

Джерело: побудовано автором

Перестрахування передбачає певні взаємовідносини між страховими компаніями як на місцевому, регіональному, національному, так і на світовому рівнях. Задля організації цих взаємовідносин, їх регулювання, контролю виникає необхідність організаційного середовища – ринку перестрахування як складової частини страхового ринку.

Також ваговим чинником, котрий впливає на формування ринку перестрахування є поступова трансформація вітчизняного страхового ринку і, як наслідок, ускладнення взаємозв'язків між його суб'єктами при здійсненні ними перестрахових операцій. Відбувається становлення ринку перестрахування в Україні.

Перестрахування передбачає не лише перерозподіл застрахованого ризику між страховими компаніями, а й перерозподіл страхового платежу та визначення участі страховиків при виплаті страхового відшкодування страхувальнику. Проводити перестрахові операції можуть будь-які страхові компанії відповідно ст. 2 Закону України «Про страхування», що призводить до появи різноманітних пропозицій та, відповідно, конкуренції між учасниками процесу перестрахування. А сформований ринок перестрахування дозволяє визначати правила організації роботи між страховими компаніями, контролювати з боку держави законність проведених перестрахових операцій, формувати якісні пропозиції перестрахового захисту компаніями та вчасного і повного виконання сторонами їх зобов'язань.

Ринок перестрахування забезпечує стабільність розвитку страхового ринку шляхом перерозподілу фінансової відповідальності за ризики між страховими компаніями, уникаючи їх банкрутств через неможливість виконання страхових зобов'язань.

Окрім необхідності організації взаємовідносин між страховими компаніями, ринок перестрахування дозволяє забезпечити фінансову стійкість та платоспроможність страховиків. За рахунок операцій перестрахування компанії вирівнюють власні витрати від страхових операцій, передаючи частину відповідальності іншим страховикам за катастрофічними ризиками чи ризиками із значною частотою збитковості.

Перестрахові взаємовідносини дозволяють розширювати страховий портфель компаніям. «Особливо це важливо для тих страхових компаній, які тільки починають свою діяльність на страховому ринку або для тих страховиків, які прагнуть працювати в нових для них галузях страхування, накопичуючи за

допомогою перестраховування необхідний досвід і при цьому безпечним шляхом» [144, с. 32].

За сучасного динамічного світового розвитку, ринок перестраховування, також, сприяє активному обміну інформацією щодо існуючих ризиків, фінансових можливостей їх покриття, прозорості ведення перестрахового бізнесу, формування конкурентної ціни, наявних способів перерозподілу ризику.

Підсумовуючи викладене зауважимо, що необхідність ринку перестраховування обумовлена забезпеченням сталого розвитку як страхового ринку загалом, так і окремих страховиків; можливостями страхового покриття великих, катастрофічних, кумулятивних ризиків; вирішення соціальних питань створення робочих місць та наповнення бюджету країни через надходження податкових платежів.

Важливим для України є формування відкритого, прозорого ринку перестраховування із дієвим правовим регулюванням, вільною конкурентною боротьбою для перетворення перестраховування у потужний інститут вітчизняної економіки, що забезпечує створення позитивного іміджу України на світовому ринку перестраховування, залучення додаткових інвестицій в економіку, створення додаткових робочих місць та забезпечення якісним страховим захистом громадян та суб'єктів господарювання.

Дискусійними є питання визначення сутності і ролі ринку перестраховування у страховому ринковому середовищі, основних та допоміжних його структурних елементів.

Найбільш поширені визначення сутності ринку страхування та місця перестраховування у ринковому середовищі, котрі представлені у працях вчених, можна згрупувати за двома напрямками. Представники першого не виокремлюють перестраховування як важливий і необхідний ринковий сегмент у своїх дослідженнях сутності страхового ринку, оскільки вважають його вторинним, похідним від страхування і тому в подальшому визначають його як вид, напрямок або специфічну сферу страхової діяльності [Александрова М. М.

[2, с. 96], Проданова І. [131], Плиса В. Й. [105, с. 42], Говорушко Т. А. [30, с. 39], Внукова Н. М. [19, с. 376], Вовчак О. Д. [20, с. 206].

Вчені іншого напрямку розглядають перестрахування як важливий і окремий сегмент ринку страхування, що має власну інфраструктуру та специфічні особливості.

Український вчений Фурман В. М. стверджує, що «страховий ринок – це система економічних відносин між покупцями, посередниками і продавцями, пов'язаних із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестрахування, що матеріалізується у страхових, перестраховальних і супутніх послугах у даній країні, групі країн чи міжнародному масштабі» [175, с. 122]. Ми поділяємо думку вченого щодо комплексності пропозицій, що надаються на ринку, проте, обмежуємо їх виключно послугами страхування та перестрахування, як ключових.

Вітчизняний науковець Гаманкова О. О. визначає страховий ринок як «частину фінансового ринку (більш глобального ринку), де страховики та перестраховики окрім виконання ролі продавців страхових та перестрахових послуг виступають ще й посередниками, які акумулюють значні інвестиційні ресурси» [26, с. 101].

Ринок перестрахування передбачає наявність відмінних від інших пропозицій послуг, специфічних відносин серед учасників. З такої позиції досліджує ринок перестрахування науковець Ротова Т. А. [136, с. 88], яка визначає, що на ринку діють страховики і перестраховики. Відповідно, вони пропонують відмінні послуги за умовами, якістю, ціною, що визначає існування окремого ринкового середовища.

Як самостійні послуги на страховому ринку досліджує страхування і перестрахування Козьменко О. В., трактуючи страховий ринок як «систему економіко-правових відносин з поділу між покупцями (споживачами і вигодонабувачами), продавцями послуг зі страхування і перестрахування та їхніми посередниками, у результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл грошових коштів» [70, с. 87].

Польський науковець Банасіцький А. трактує страховий ринок як загальну кількість страхових і перестрахових компаній, що функціонують на окремій території [188, с. 51]. Отже, вчений виділяє поряд із звичайними страховиками і перестраховиків на ринку страхування, вказуючи на важливість перестрахових відносин.

Західні економісти у своїх наукових працях виокремлюють у структурі страхового ринку три напрями: ринок страхування життя, ринок загального страхування і перестраховування. Поділяють цю думку і вітчизняні вчені. Так, Шумелда Я. П. стверджує, що на страховому ринку варто виділяти три основні сегменти ринку: «страхування життя, загальне страхування і перестраховування» [180, с. 61].

В положеннях вітчизняного законодавства (ст. 2 Закону України «Про страхування») зазначено, що «предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестраховування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням» [127]. Отже, перестраховування вітчизняні законотворці розглядають як окремий і специфічний напрямок діяльності страховика.

Схожої думки щодо структури страхового ринку та його внутрішньої будови притримується і науковець Ткаченко Н. В. Однак, якщо об'єктами на ринку страхування життя і ринку загального страхування є страхові послуги, укладаються договори страхування, то на ринку перестраховування формується попит і пропозиція на специфічні перестраховальні послуги, організовуються перестраховальні договірні відносини, яким притаманні певні особливості:

- відмінність основних суб'єктів договору (при перестраховуванні участь приймають виключно страховики);
- особливості організації фінансових розрахунків між сторонами договору – фінансова участь перестраховиків забезпечується постфактум, премія розподіляється після страхування ризику, виплата, в основному, перераховується перестраховиками прямому страховику після виконання ним своїх зобов'язань перед клієнтом і за своєю суттю є видом доходу від основної діяльності;

- можливість укладання ретроцесії – повторного наступного перерозподілу відповідальності за застрахований ризик за участі ще більшої кількості страховиків і перестраховиків;
- формування попиту, пропозиції та ціни на перестрахову послугу;
- розширення страхового поля та залучення нових клієнтів за рахунок міжнародних операцій з перестрахування;
- налагодження співпраці із партнерами-нерезидентами та залучення нових інвестицій в економіку країни.

Базанов А. Н., Белінська Л. В. та Власов П. А. визначають ринок перестрахування як особливу систему інститутів та взаємовідносин між ними [8, с. 159]. Ми погоджуємося, що ринок перестрахування представлений особливими інституціями, проте, таке визначення є занадто узагальненим і не відображає суті відносин на ринку перестрахування та їх характерних особливостей.

Твердження того, що перестрахування є окремим ринком підтверджує і Машина Н. І., яка вважає, що «на ньому діють страхові компанії, професійні перестраховики і торговці перестрахування» [84, с. 157]. Таке визначення структури ринку перестрахування лише уточнює окремих ключових суб'єктів ринку та не відображає мети та завдань функціонування ринку перестрахування.

Український вчений Кнейслер О. В. вважає, що ринок перестрахування представляє собою «ринкову структуру олігополістичного типу, де незначна кількість учасників займає вагому нішу ринку, вартість перестрахувальних послуг контролює ціновий лідер» [62, с. 163]. Дане визначення сутності ринку перестрахування відображає особливості формування ринку та ключові фактори його функціонування і є більш повним.

Окрім визначення приналежності і місця перестрахування на страховому ринку, вченими у фаховій літературі мало уваги приділено дослідженню сутності поняття «ринок перестрахування».

Російський вчений Постнікова І. Ю. визначає ринок перестрахування як «форму організації економічних відносин з формування і розподілу перестрахувального капіталу з метою забезпечення страхового захисту

суспільства або сферу відносин, де об'єктом купівлі-продажу є перестраховальний захист, формується попит і пропозиція на нього» [111, с. 45]. Тут же Постнікова І. Ю. звертає увагу на дискусійне питання, де послуга з перестрахування надається: «перестраховувальні операції здійснюються не на ринку прямого страхування, а на спеціалізованому ринку перестрахування. Перестраховик пропонує цеденту не просто гроші чи фінансову ємність, сформовану за рахунок залучених коштів, а частину власного капіталу. Тільки він слугує основою перестраховальних операцій» [111, с. 33].

Козьменко О. В., Козьменко С. М. та Васильєва Т. А. визначають «ринок перестрахування – сукупність взаємовідносин між страховими компаніями, з одного боку, як страхувальниками, а з іншого – як страховиками, з метою перерозподілу значних за обсягом і можливими наслідками ризиків; визначена сфера грошових відносин, де об'єктом укладання угод є страховий захист страхових компаній, формуються попит і пропозиція на нього» [69, с. 101]. У визначенні науковці розглядають перестрахування як повторне страхування, але вже самих страховиків, тому власне і порівнюють взаємовідносини страхувальника і страховика, проектуючи їх на перестрахування. Враховуючи специфічний термінологічний інструментарій у перестрахуванні, попит і пропозицію на ринку перестрахування формують основні його учасники: страхові компанії, які виступають у якості перестраховальників і перестраховиків.

Водночас, ми погоджуємося з вченими, що послуги з перестрахування повинні бути юридично оформлені шляхом укладання договору перестрахування. Але дискусійним є питання із визначенням ролі ринку перестрахування: лише для перерозподілу значних за обсягом ризиків – так, як ключових, але не єдиних для перерозподілу.

Найбільш повне визначення поняття ринку перестрахування пропонує Кнейслер О. В., яка визначає, що «ринок перестрахування є багатогранним поняттям, а відтак, його сутність розкривається у комплексному вивченні та врахуванні всіх основних аспектів:

- макроекономічного – як складової фінансового (страхового) сектору економіки з більшістю притаманних їм характеристик, функцій і принципів;
- фінансового – сукупності економічних відносин, які виникають між учасниками перестрахування щодо формування і розподілу перестраховувального капіталу з метою забезпечення перестраховувального захисту;
- маркетингового – сфери послуг або економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є перестраховувальна послуга, формуються попит і пропозиція на неї;
- інституціонального – сукупності інститутів, які визначають і регламентують правила та умови взаємин учасників перестраховувальних процесів;
- інституційно-організаційного – економічний простір, у якому взаємодіють інституційні організації, здійснюючи перестраховувальну діяльність або її обслуговуючи чи регулюючи» [62, с. 126].

Вважаємо, що визначення сутності ринку перестрахування має бути представлено саме так різносторонньо: і з позиції сутності та особливостей операцій, і з позиції приналежності та внутрішньої будови ринку, і з позиції інституціоналізму.

Отже, ринок перестрахування визначаємо як важливу складову страхового ринку, адже саме страхові відносини являються основою для здійснення операцій з перестрахування.

Розгляд та узагальнення різних підходів вчених, щодо визначення необхідності та сутності ринку перестрахування, дало змогу уточнити сутність поняття «ринку перестрахування» як частини страхового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступають юридично оформленні зобов'язання з надання перестраховиками захисту для забезпечення фінансової надійності перестраховувальників.

У даному визначенні представлені ключові учасники ринку перестрахування, сформована кінцева мета з надання перестрахового захисту на ринку

перестраховування – забезпечення гарантії стабільності та фінансової безпеки страхових компаній.

Отже, ринок перестраховування є необхідним сегментом страхового ринку, що забезпечує вторинний розподіл застрахованого ризику між страховими компаніями. Для забезпечення його сталого та ефективного функціонування необхідними умовами є:

- формування попиту на перестрахові послуги;
- наявність страховиків (або спеціалізованих перестраховиків), які можуть фінансово забезпечити проведення перестрахових операцій;
- наявність діючого законодавчого регулювання ринку перестраховування;
- визначення розвиненої інфраструктури ринку перестраховування.

Ринок перестраховування, як власне і страховий ринок, має внутрішню будову і зовнішнє оточення.

На ринку перестраховування вирізняють основних учасників – продавців та споживачів перестрахової послуги, а також, допоміжних учасників ринку, які доповнюють інфраструктуру ринку та покликані сприяти процесам перестраховування.

Якщо розглядати в широкому розумінні, то інфраструктурою ринку перестраховування можна зазначити всі наявні суб'єкти, які забезпечують його безперервне функціонування.

У більш вузькому розумінні під інфраструктурою ринку перестраховування визначаємо сукупність визначених інститутів (андерайтерів, актуаріїв, сюрвеєрів, посередників, маркетологів), розвиток яких впливає і на розвиток ринку перестраховування в цілому.

Перестраховий ринок є складною інтеграційною системою із власною інфраструктурою та включає як зовнішню, так і внутрішню складову. На внутрішньому ринку перестраховування формується внутрішній попит та пропозиція на перестрахову послугу, на основі конкурентної боротьби формується ціна на перестрахову послугу. Організаційна структура ринку перестраховування представлена на рис 1.3.



Рис. 1.3. Організаційна структура ринку перестрахування

Джерело: запропоновано автором

На ринку перестрахування відбувається безпосередньо процес купівлі-продажу перестрахового захисту. Страхові компанії, які потребують отримання додаткового гарантованого захисту шляхом вторинного розподілу застрахованого ризику, формують попит на таку послугу, а інші страхові компанії, які мають значні фінансові ресурси у вигляді сформованих страхових резервів, можуть прийняти на перестрахування частину відповідальності за ризик, формують пропозицію на ринку. За рахунок того, що перестрахування здійснюється на засадах вільного вибору та в умовах вільної конкурентної боротьби, формується ринкова ціна на перестрахування. На внутрішньому ринку перестрахування

представлені як вітчизняні страхові компанії, так і іноземні. Отже, внутрішній ринок перестрахування не є відокремленим та закритим середовищем. Із глобалізацією економічного простору будь-який ринок стає складовою світового ринку.

На міжнародному рівні формуються глобальні зв'язки між учасниками перестрахування, визначаються правила співпраці відповідно до норм міжнародного права та усталених ділових традицій. Формується світовий попит та пропозиція на перестрахову послугу, налагоджуються зв'язки із іноземними партнерами – страховиками, перестраховиками, посередниками, міжнародними перестраховими об'єднаннями страховиків.

Зовнішній ринок перестрахування характеризується відсутністю територіальних кордонів та представлений міжнародними суб'єктами, регульованими організаціями, дією законів ринку: вільної конкуренції, попиту та пропозиції, встановлення ринкової вартості перестрахової послуги.

Внутрішній ринок обмежений територіально кордонами України та поєднує основних та додаткових суб'єктів ринку, специфіку продажу перестрахової послуги, формування внутрішнього попиту і пропозиції на перестрахову послугу враховуючи особливості функціонування ринку.

Ефективна взаємодія всіх структурних елементів ринку перестрахування та врахування їх особливостей дозволяє формувати та розвивати національний ринок перестрахування.

Детальний розгляд суб'єктів ринку та особливостей їх функціонування дозволить провести більш повний, всеохоплюючий аналіз теоретичних засад сутності та організації ринку перестрахування.

Ринок перестрахування, як зазначено раніше, представляє собою певну сукупність інституцій із певними функціональними взаємозв'язками. Основним завданням функціонування ринку перестрахування є забезпечення купівлі-продажу специфічного товару – перестрахової послуги. Будь-яке ринкове середовище не може функціонувати без суб'єктів, які створюють попит та

пропозицію на ринку, визначають політику продажів, створюють безпосередньо перестрахову послугу та сприяють її просуванню на ринку.

При дослідженні сутності ринку перестрахування було визначено його внутрішню та зовнішню будову (рис. 1.3.). Залежно від характеру взаємодії суб'єктів на ринку перестрахування виділимо основних та додаткових суб'єктів.

Основні суб'єкти ринку перестрахування виконують функції продавців та покупців послуги, а додаткові – сприяють покращенню ефективності надання послуг з перестрахування.

При організації діяльності на ринку перестрахування, основною є співпраця перестраховувальників та перестраховиків, а супутнім до їх роботи – взаємодія додаткових суб'єктів (рис. 1.4).

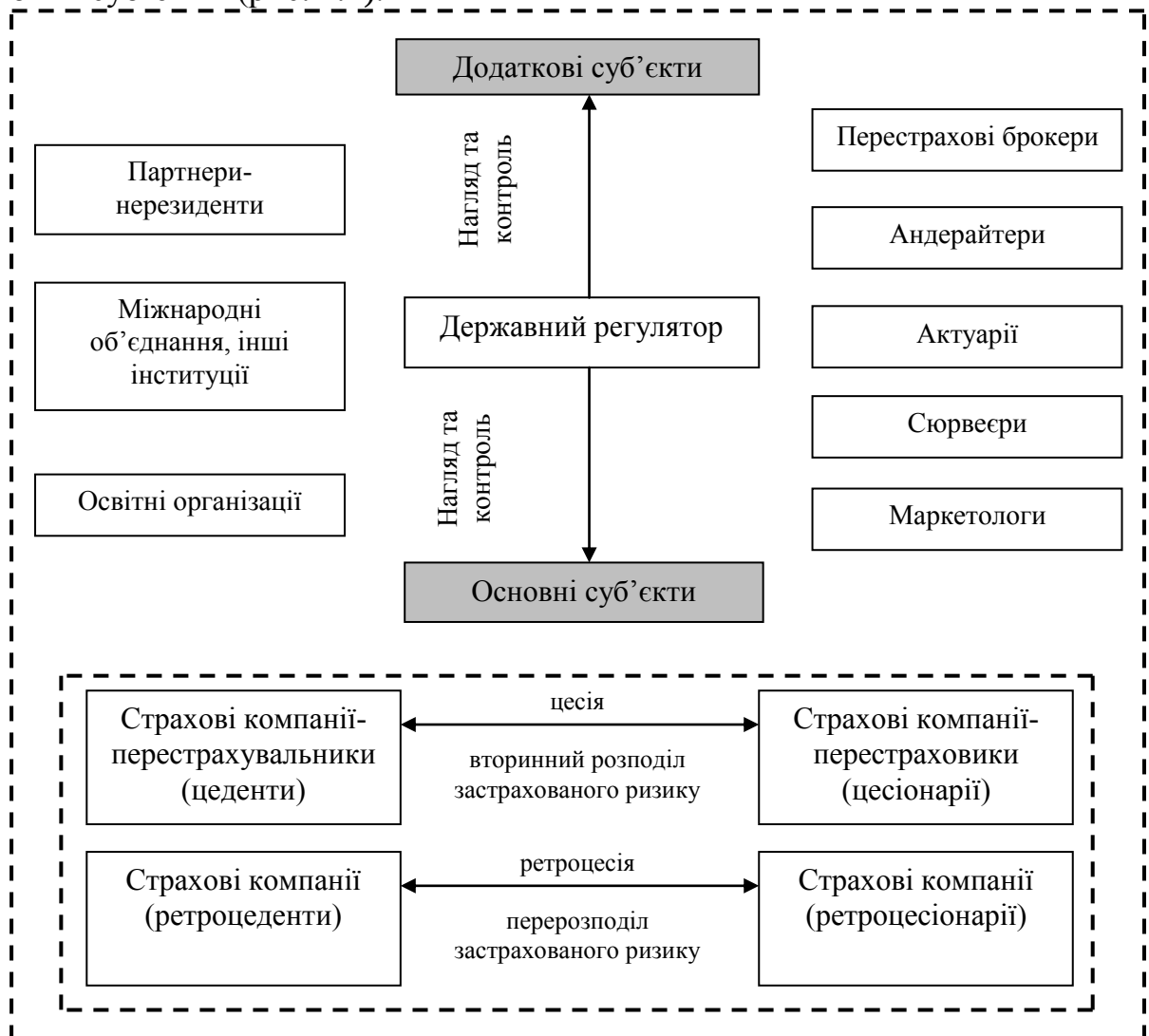


Рис. 1.4. Суб'єкти ринку перестрахування

Джерело: побудовано автором

Визначаючи сутність та характерні особливості функціонування суб'єктів ринку перестрахування, визначальним фактором є усталені традиції ведення перестрахової діяльності, які запроваджені, в тому числі, і в Україні.

Основними учасниками на ринку перестрахування є покупці та продавці перестрахової послуги – страхові компанії. Залежно від функціональних особливостей ці компанії поділяються на перестрахувальників та перестраховиків (цедентів та цесіонаріїв) та, залежно від етапу первинного чи вторинного перестрахування – ретроцедентів та ретроцесіонаріїв. Якщо купівля і продаж перестрахової послуги здійснюється на внутрішньому ринку перестрахування – учасниками договірних відносин є страховики-резиденти (перестрахувальники і перестраховики). Але зазвичай, перестрахові операції мають міжнародний характер і тому постійно залучаються фінансові потужності іноземних перестраховиків. Також в Україну надходять ризики з інших країн до вітчизняних страховиків, котрі виступають в якості перестраховиків. Таким чином, учасники внутрішнього ринку постійно взаємодіють з учасниками зовнішнього (міжнародного) ринку перестрахування і відбувається перерозподіл грошових потоків між країнами світу.

Покупцями перестрахового захисту є страхові компанії (перестрахувальники, цеденти), які потребують перерозподілу відповідальності за застрахований ними ризик, шляхом придбання перестрахового захисту у інших страховиків (перестраховиків, цесіонаріїв). Потребують ці компанії додаткових фінансових ресурсів перестраховиків задля утримання унікальних та значних за розміром ризиків, диверсифікації страхового портфеля, виконання умов платоспроможності. Передаючи частину відповідальності за ризик іншій страховій компанії, перестрахувальник сплачує і частину страхової премії перестраховику.

За усталеної практики ведення перестрахування у світі продавцями перестрахової послуги можуть бути страхові компанії (цесіонарії), які мають ліцензію на проведення страхування і перестрахування, а також, спеціалізовані продавці – професійні перестраховики. В Україні, відповідно ст.2 Закону України

«Про страхування» продавцями перестрахової послуги є страхові компанії [127]. Такого суб'єкта як професійний перестраховик вітчизняне законодавство не визначає, як власне, не визначає і можливості вторинного передавання ризиків у перестраховання – ретроцесії і її учасників.

В Україні професійні перестраховики на страховому ринку відсутні, перестрахові операції здійснюють звичайні страхові компанії.

Проте, питання запровадження в Україні інституту професійних перестраховиків є актуальним. На страховому ринку вже тривалий час обговорюють необхідність створення в Україні професійного перестраховика. Хоча, така практика вже існувала в 90-х рр. XX ст., проте не виправдала себе через незрілість ринку.

Кнейслер О. В. визначає даний вектор розвитку вітчизняного перестрахового ринку як «логічну закономірність та необхідність, яка сприятиме захисту страхового ринку від катастрофічних і техногенних ризиків, стимулюватиме розвиток страхування за пріоритетними галузями економіки, розвитку фінансового перестраховання як механізму захисту ринку фінансових послуг» [62, с. 223].

Вважаємо, що дослідження сутності діяльності суб'єктів перестрахового ринку доцільно провести у вигляді порівняння відмінних рис у функціонуванні професійних перестраховиків та страхових компаній, що здійснюють операції перестраховання.

Розглянемо їх особливості функціонування в країнах ЄС згідно прийнятих норм Директив [191, 192]. Як представлено на рисунку 1.5, професійні перестраховики є спеціалізованими продавцями перестрахової послуги, робота яких безпосередньо та виключно пов'язана із перестрахованням. Характерною особливістю страхових компаній є те, що вони виступають універсальними продавцями як страхової, так і перестрахової послуги. Це дає можливість диференціації та розширення бізнесу та, разом з тим, вимагає збільшення адміністрування проведених операцій із залученням як фахівців зі страхування,

так і перестраховування, а це, в свою чергу, сприяє зростанню витрат на ведення справи та ціни перестрахової послуги.

Як унаочнює рис. 1.5, професійні перестраховики – це страхові компанії, які займаються виключно перестраховуванням. В сферу їх діяльності не входить пряме страхування і, відповідно, прямі контакти із страхувальниками. Професійний перестраховик може пропонувати послуги перестраховування для усіх видів страхування: страхування майна, відповідальності, нещасних випадків, транспортних засобів, життя, кредитів тощо.



Рис. 1.5. Характерні особливості професійних перестраховиків та страховиків в країнах ЄС

Джерело: побудовано автором із використанням джерел [191-192]

На території країн Європейського Союзу питання регулювання взаємовідносин сторін перестраховування вирішувалося на основі прийнятої у 1964 р. Директиви 64/225/ЄС, так званої Директиви «першого покоління» [191]. Це був перший законодавчий акт в сучасній Європі, який регламентував правовідносини у секторі страхування, визначав статус професійного

перестраховика, особливості роботи резидентів та нерезидентів – учасників страхового ринку.

Проте, основними регуляторами світового страхового ринку – Європейською Комісією, Міжнародним Валютним фондом, Міжнародною асоціацією органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS) було визначено відсутність узгоджених між країнами правил нагляду за перестраховою діяльністю.

Для вирішення даних проблем в 2005 р. було прийнято Директиву 2005/68/ЄС, яка охоплює питання регулювання перестраховування при страхуванні життя та загальному страхуванні. Директива визначає поняття «перестраховування» як діяльність, що складається з прийняття ризику, який передається страховому підприємству або іншому підприємству з перестраховування [190].

Як свідчить практика європейського ринку перестраховування, жодні усталені традиції, розвинуті ринки не є ідеально сформованими, тому потребують модернізації, унормування відповідно новим потребам ринку та викликам світового суспільного простору.

Відповідно до положень цієї Директиви встановлено ряд особливостей організації та роботи професійних перестраховиків (табл. 1.2).

Враховуючи потреби ринку щодо створення в Україні професійних перестраховиків та визначення суттєвих умов їх функціонування, проаналізуємо законодавчі вимоги до професійних перестраховиків в країнах ЄС. Дослідження вимог за табл. 1.2 дає підстави стверджувати, що перейняття європейського досвіду законодавчого регулювання щодо організації та роботи професійних перестраховиків є актуальним для України за умов вступу її до Світової організації торгівлі та запровадження гармонізації внутрішнього законодавства із нормами міжнародного права (в т.ч. у сфері страхування та перестраховування).

В Законі України «Про страхування» відсутній деталізований підхід щодо регулювання роботи страховиків на ринку перестраховування, відсутнє ліцензування перестрахової діяльності, не визначені умови додаткового забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості перестраховиків.

Таблиця 1.2

Законодавчі вимоги щодо створення та функціонування професійних перестраховиків в ЄС

Особливості створення професійних перестраховиків	Особливості функціонування професійних перестраховиків
Перестраховики діють відповідно єдиного офіційного дозволу, наданого компетентними органами країни, де вони зареєстровані	Перестраховики зобов'язані проводити лише операції, пов'язані з перестрахуванням
Виданий дозвіл дає змогу проводити операції перестрахування на території ЄС	Перестраховики повинні мати активи, достатні для покриття витрат на створення технічних умов та сформувати відповідні резерви
Перестраховики не повинні проходити додаткову фінансову перевірку в країні, де будуть надавати свої послуги, окрім країни реєстрації	Керувати перестраховиком може виключно особа зі спеціальною освітою та досвідом роботи у відповідній сфері
Перестраховики мають формувати гарантійний фонд (не повинен бути меншим ніж 3 млн. євро)	Окрім операцій з перестрахування перестраховики мають можливість проводити супутні операції: аналізувати ризики клієнта проводити статистичне дослідження ринку тощо
Дозвіл на проведення перестрахових операцій видається окремо як у сфері страхування життя, так і у сфері загального страхування	
Перестраховики зобов'язані подавати план перестрахових операцій на найближчі 3 звітні роки	

Джерело: складено автором із використанням джерел [191-192]

Через ці прогалини у вітчизняному законодавстві, необхідно внести зміни до Закону України «Про страхування»:

- розділити страхування та перестрахування як окремі види діяльності, що потребують отримання ліцензійного дозволу;
- визначити можливість повторної передачі ризиків у перестрахування (ретроцесії) та її учасників;
- законодавчо визначити важливу дійову особу на ринку перестрахування – професійного перестраховика, вимоги до його створення та функціонування на ринку.

Функцію державного регулювання та нагляду між учасниками ринку перестрахування здійснює спеціальний учасник – регулятор. Згідно українського законодавства державним регулятором виступає Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) [124].

Серед завдань Державного регулятора виділимо такі, що стосуються регулювання перестрахування:

- встановлення вимог до рейтингу фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів;
- визначення порядку провадження на території України посередницької діяльності з укладення договорів перестрахування із страховиками-нерезидентами та визначення відповідних вимог;
- визначення порядку реєстрації страхових та перестрахових брокерів, за винятком страхових та перестрахових брокерів-нерезидентів;
- ведення Єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків);
- ведення Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів, видання свідоцтва про включення зазначених брокерів до такого реєстру;
- визначення порядку підтвердження перестраховими брокерами здійснення за їхньою участю перестрахування у перестраховика-нерезидента, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає встановленим вимогам;
- затвердження форми повідомлення страхового та/або перестрахового брокера-нерезидента про намір провадити діяльність на території України;
- затвердження переліку посередницьких послуг у сфері страхування та перестрахування;
- затвердження порядку реєстрації договорів перестрахування;
- розроблення методичних та нормативних документів із перестрахування.

Окрім законодавчого регулювання, самі учасники перестрахових відносин запроваджують на ринку ділові звичаї, котрі відображені в договорах перестрахування і які за своїм призначенням є не менш вагомими та необхідними для підвищення ефективності перестрахових операцій.

Важливими учасниками ринку є посередники, які забезпечують ефективну співпрацю між перестрахувальниками та перестраховиками. Посередницьку діяльність на внутрішньому ринку перестрахування України виконують

перестрахові брокери, а на зовнішніх ринках – брокери Ллойду, перестрахові агентства, іноземні брокерські представництва.

Посередниками на ринку перестрахування можуть виступати лише брокери – юридичні особи, які проводять тільки посередницьку діяльність у сфері перестрахування або мають право поєднувати посередницьку діяльність як на ринку страхування, так і на ринку перестрахування. Згідно ст. 15 Закону України «Про страхування» посередницька діяльність перестрахових брокерів у перестрахуванні здійснюється як виключний вид діяльності і може включати: консультування, експертно-інформаційні послуги; роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом) договорів перестрахування, в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань за угодою відповідно із перестрахувальником; інші посередницькі послуги у перестрахуванні за переліком, встановленим Уповноваженим органом [127]. Окрім Закону, діяльність посередників регулюється також Розпорядженням Держкомфінпослуг від 28.05.2004 р., № 736 «Про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів (із змінами і доповненнями)», дія якого поширюється на: 1) перестрахових брокерів - юридичних осіб, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестрахуванні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестрахуванні як перестрахувальник; 2) постійні представництва перестрахових брокерів-нерезидентів, які здійснюють діяльність на території України відповідно до чинного законодавства, інформація про які внесена до Реєстру [125].

В країнах ЄС діяльність перестрахових брокерів регулюється Директивою ЄС «Про посередників» 77/92/СЄЕ, яка була прийнята у 1976 р. Відповідно до вимог даного законодавчого акту статус посередника визначено наступним чином: «Професійна діяльність осіб, що діють на принципі повної свободи у виборі організаційно-правової форми установи та сприяють знаходженню один одного особами для цілей страхування або перестрахування страхових або

перестрахових ризиків, проводять попередню роботу з укладення договору страхування або перестраховування і там, де це можливо, – з надання допомоги в адмініструванні та виконанні таких договорів, особливо в разі настання страхової події» [192].

Згідно Директиви, всі країни-члени ЄС зобов'язуються встановити необхідні кваліфікаційні вимоги до посередницької діяльності у сфері страхування і, особливо у зв'язку із здійсненням посередницької діяльності страховими брокерами. До числа таких кваліфікаційних вимог, зокрема, відносяться (ст. 4 Директиви):

- діяльність протягом чотирьох послідовних років як незалежного брокера або особи, яка обіймає керівну посаду;
- діяльність протягом двох років в якості незалежного брокера або особи, яка обіймає керівну посаду, в разі, якщо надані свідоцтва вигодонабувачів, які підтверджують, що особа має не менше трьох років досвіду роботи в якості страхового брокера;
- діяльність протягом не менш як одного року в якості незалежного брокера або особи, яка обіймає керівну посаду, в разі, якщо надано свідоцтво про проходження професійної підготовки, визнане державною реєстрацією або видане відповідною професійною асоціацією країни реєстрації [192].

Впливовими гравцями світового страхового ринку є посередники – брокери Ллойду. Варто зауважити, що сфера їх функцій є значно більшою від функцій національного перестрахового брокера: окрім надання посередницьких послуг, вони також проводять маркетингові дослідження, розробляють та пропонують страхові продукти, реалізують новітні стратегічні напрямки перестраховування.

Страховий портфель корпорації «Ллойд» формується з традиційних ризиків, а також об'єктів страхування, яких не можуть прийняти звичайні акціонерні страхові компанії (комерційні супутники зв'язку, супертанкери, атомні електростанції, бурові платформи з добування нафти, газу тощо). Річний вклад від «Ллойд» в економіку Великобританії перевищує 1 мільярд фунтів стерлінгів. Членами «Ллойд» є близько 35 000 чоловік у 70 країнах світу. Члени корпорації

згруповані в 374 синдикати, які формуються за визначеними видами страхування: страхування морського та повітряного транспорту, вантажів, атомних ризиків тощо. [79, с. 406].

Серед інших додаткових суб'єктів ринку перестрахування, які опосередковано впливають на процес перестрахування присутні інституції, що забезпечують освітні послуги, наукові дослідження та розробки в сфері перестрахування.

Значне місце у перестрахуванні посідають перестрахові пули. Розрізняють два типи пулів: пул страхування і пул перестрахування.

Створення перестрахувальних пулів, як правило, пов'язане з перерозподілом ризиків на міжнародному рівні. Після укладання страхових договорів кожний учасник пулу передає свої ризики на перестрахування до пулової організації, до якої вони входять [62, с. 132]. Учасники перестрахового пулу, розподіляючи відповідальність за ризик між собою, мають можливість також утримувати унікальні ризики, неоднорідні ризики, ризики, значні за обсягом, при цьому, не виводять ризик за кордон (уникають процесу виведення капіталу за кордон). В Україні сьогодні відсутні перестрахові пули, що обумовлює необхідність вітчизняними страховими компаніями укладати договори перестрахування із іноземними партнерами. Створення перестрахового пулу дозволило б вирішити і питання незначної місткості страхового ринку.

Разом із наявною перевагою розміщення ризику у перестраховому пулі існують і значні загрози такого способу перерозподілу відповідальності за ризик – можливість непрозорих взаємовідносин учасників перестрахування, особливо при визначенні ціни на перестрахову послугу.

Серед інших додаткових суб'єктів ринку перестрахування є андерайтери, актуарії, сюрвейєри – професійні оцінювачі ризиків, збитків, маркетологи, які, виконуючи свої функціональні обов'язки, також впливають на якість перестрахових послуг.

Згідно усталеної практики ведення перестрахової діяльності між основними суб'єктами (перестрахувальником та перестраховиком) укладається договір

перестраховування. Даний документ містить всю суттєву інформацію щодо правовідносин учасників відносно перерозподілу застрахованого ризику. В Україні структура договору, наявність умов, котрі мають міститись в договорі законодавством не регламентується. Страхові компанії розробляють положення договорів на основі закордонної практики перестраховування. Разом із тим, взаємодія між учасниками перестраховування базується на принципах наявного перестрахового інтересу, який відображає зацікавленість перестраховувальника укласти договір перестраховування; принципі довіри сторін, що передбачає максимальну відкритість та сумлінність цедента та цесіонарія, що дозволяє уникати непрозорості ведення перестрахового бізнесу; принципі причинно-наслідкового зв'язку та принципі відшкодування в межах реально завданих збитків та в межах відповідальності сторін, які дозволяють окреслити фінансові аспекти участі сторін перестраховування та уникнути неповного або неякісного виконання ними власних зобов'язань за договором перестраховування.

Покриття різноманітних ризиків (великих, кумулятивних, унікальних), функціональні особливості суб'єктів, що приймають участь в перестраховуванні, а також широкий спектр перестрахових операцій передбачають необхідність класифікації ринку перестраховування. Загалом, класифікація ринку перестраховування – це система поділу ринків перестраховування за певними ознаками (територіальною, галузевою, типом покриття, напрямком спрямування і специфікою організації перестрахового захисту).

Поширеною є практика класифікації, насамперед, перестраховування, але в дисертаційній роботі приділена увага класифікації ринків перестраховування за характерними ознаками.

Розроблення класифікації перестрахового ринку є важливим та позитивним явищем, оскільки дозволяє:

- покращити ефективність співпраці між учасниками ринку перестраховування;
- полегшити роботу регулятора щодо реалізації функцій нагляду та регулювання ринку;

- оптимізувати збір та обробку статистичних даних результатів діяльності ринку.

В своїх працях вітчизняні вчені Абраїмова Д. Р., Кнейслер О. В., Козьменко О. В., Татаріна Т. В., Шумелда Я. П. та російські вчені Артамонов А. П., Дедиков С. В., Турбіна К. Є. розглядали саме класифікацію перестраховування та практично не приділяли уваги класифікації ринків перестраховування. Саме тому, дослідження особливостей в організації і функціонуванні ринку перестраховування, зумовило необхідність розробки класифікації ринків перестраховування із застосуванням класифікаційних ознак, представлених на рис. 1.6.

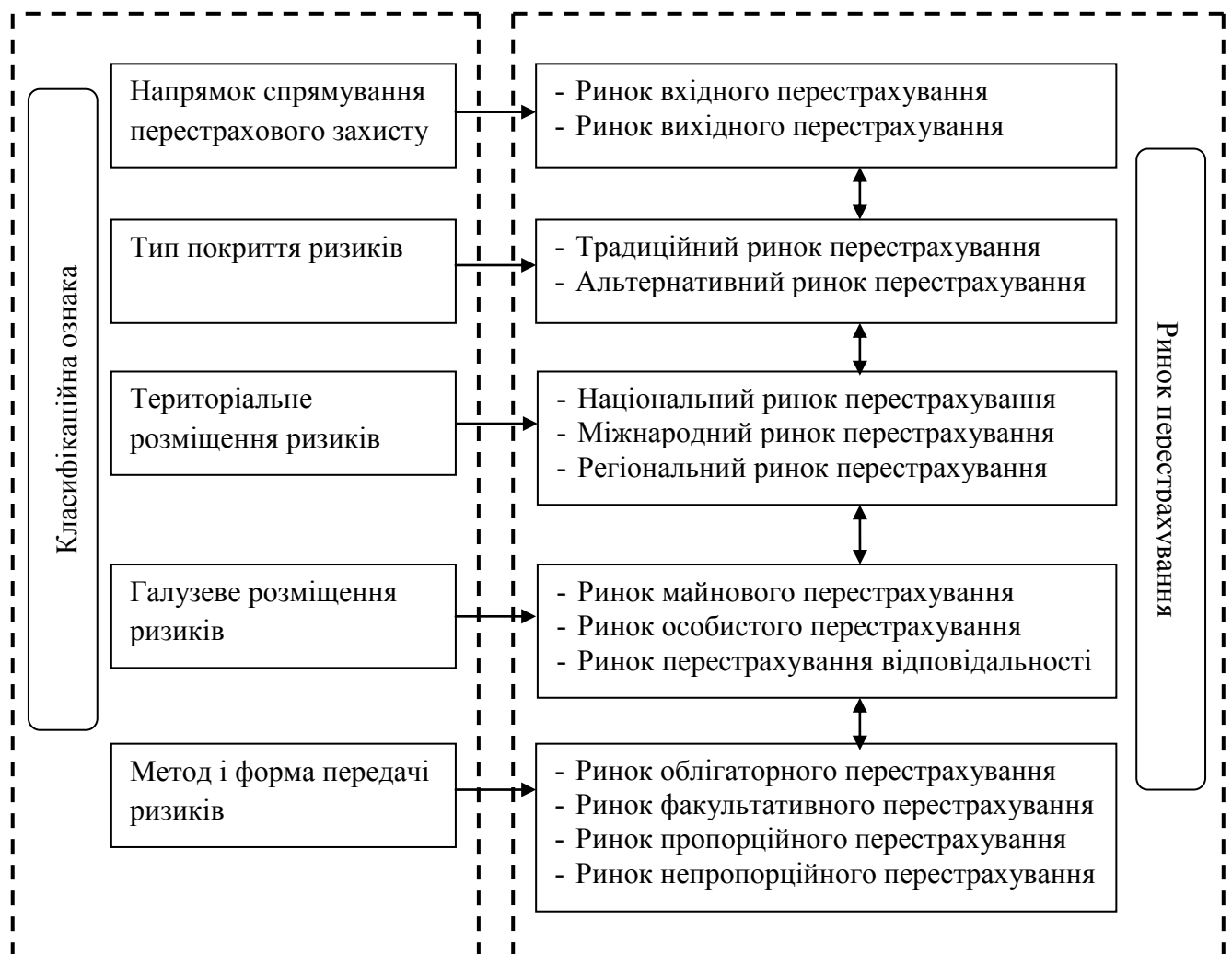


Рис. 1.6. Класифікація ринків перестраховування

Джерело: запропоновано автором

Використовуючи характерні особливості поділу перестраховування [93, с. 307], визначимо специфіку розподілення ринків перестраховування:

За напрямком спрямування перестрахового захисту:

- ринок вхідного перестраховування (активного перестраховування) – передбачає можливість прийняття іноземних ризиків для покриття або продажу страхових гарантій (оскільки на внутрішньому ринку страховики не тільки передають ризики страховикам-резидентам, але і приймають у перестраховування);
- ринок вихідного перестраховування (пасивного перестраховування) – включає передачу ризиків іноземним (і страховикам-резидентам на внутрішньому ринку) перестраховикам (купівля страхових гарантій). Головна його мета – передача великих ризиків значній кількості перестраховиків у різних країнах. Завдяки цьому досягається стабільність страхового портфеля та встановлюються широкі контакти на ринку перестраховування.

За типом покриття ризиків:

- традиційний ринок перестраховування, за яким здійснюється класичний перестраховувальний захист у відношенні окремого або групи однорідних ризиків, основане на річному терміні дії договору і фіксованій платі за перестраховування;
- альтернативний ринок перестраховування, що включає фінансове перестраховування, тобто відносини між страховиком і перестраховиком, пов'язані з перерозподілом страхових і фінансових ризиків, притаманних страховій діяльності, на довгостроковій основі (більше одного року). Основними формами альтернативного (фінансового) перестраховування є перестраховування на основі керованого фонду, перестраховування портфеля збитків попередніх років і змішане перестраховування.

За територіальним розміщенням ризиків:

- національний (внутрішній) ринок перестраховування – ринок перестраховування окремої країни;
- міжнародний (зовнішній) ринок перестраховування – ринок із значною питомою вагою міжнародних операцій;

- регіональний ринок перестрахування – виокремлення ринків декількох країн на певній території, пов'язаних між собою тісними інтеграційними зв'язками.

За галузевим розміщенням ризиків:

- ринок майнового перестрахування;
- ринок особистого перестрахування;
- ринок перестрахування відповідальності.

Кожен з таких ринків має подальшу сегментацію. Так, ринок особистого поділяють на ринок перестрахування життя, а ринок майнового – на ринок авіаційного або морського перестрахування тощо.

За методом і формою передачі ризиків:

- ринок облігаторного перестрахування, за яким виникає зобов'язання сторін: цеденту – передавати раніше узгоджені частини ризиків, а перестраховику – їх приймати;

- ринок факультативного перестрахування, на якому добровільно укладаються індивідуальні угоди, що стосуються, найчастіше, одного ризику. Факультативне перестрахування використовується при морському і повітряному страхуванні, виставках, перевезенні цінних паперів, а також при страхуванні надзвичайних ризиків – землетрусів, затоплення, повені, заворушень, війни;

- ринок пропорційного перестрахування, на якому переважають квотні договори, договори ексцедента суми і квотно-ексцедентні договори;

- ринок непропорційного перестрахування, на якому переважають договори ексцеденту збитку і ексцеденту збитковості.

Класифікація ринків перестрахування є необхідним елементом впорядкування відносин його учасників. Розподіл ринку за окремими класифікаційними ознаками дозволяє оптимізувати як роботу державних органів нагляду та контролю, так і роботу страховиків, посередників, інших учасників інфраструктури ринку перестрахування. На основі проведеного дослідження існуючих підходів вчених щодо класифікації перестрахування, в дисертації розроблено власну класифікацію ринків перестрахування за ознаками: напрямок

спрямування захисту, тип покриття ризиків, територіальне розміщення ризиків, галузева ознака, метод та форма передачі ризиків.

Вагомим для України є формування відкритого, прозорого ринку перестрахування із якісним правовим забезпеченням, вільною конкурентною боротьбою для забезпечення перетворення перестрахування у потужний інститут вітчизняної економіки, що забезпечує створення позитивного іміджу України на світовому ринку перестрахування, залучення додаткових інвестицій в економіку, створення додаткових робочих місць та забезпечення якісним страховим захистом громадян та суб'єктів господарювання.

1.2. Перестрахова послуга та її економічна природа

При передаванні ризику від перестраховальника до перестраховика на основі укладення між ними договору, здійснюється процес купівлі продажу послуги – перестрахового захисту, визначається обґрунтована ціна такого захисту, формується попит і пропозиція на нього.

Купівля-продаж перестрахової послуги дозволяє одним учасникам перестрахування (перестраховальникам) отримати додаткові фінансові гарантії (компенсації іншим суб'єктом частини відповідальності за ризик) по виконанню власних зобов'язань за договорами страхування, а іншим учасникам (перестраховикам) – розширити власний страховий портфель за рахунок перестрахування частини нових об'єктів страхового поля.

Згідно ст. 2 Закону України «Про страхування» [127] перестрахування разом із страхуванням та діяльністю, пов'язаною із формуванням та використанням страхових резервів, відноситься до безпосередньої діяльності страховиків, тобто, виділяється в окремий напрямок діяльності страховика, проте визначення сутності перестрахової послуги в українському законодавстві немає.

За своєю сутністю перестрахова послуга є фінансовою послугою, адже відображує перерозподіл відповідальності за застрахований ризик та передбачає фінансовий характер взаємовідносин перестраховувальника і перестраховика.

В країнах-членах СОТ застосовується класифікація фінансових послуг відповідно норм ГАТС (Генеральна угода про торгівлю послугами), прийнятої у 1995 році, яка включає перестрахову послугу до складу страхових послуг, котру відносять до фінансових послуг (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація страхових послуг згідно вимог ГАТС

№	Вид страхових послуг
I	Пряме страхування
A)	Страхування життя
B)	Страхуванні, інше, ніж страхування життя
II	Перестраховування і ретроцесія
III	Страхове посередництво, в тому числі брокерське та агентське
IV	Допоміжні послуги зі страхування

Джерело: складено автором на основі [26, 193]

Вітчизняне законодавство гармонізоване із європейським, адже відповідно до вітчизняної Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) [52] до окремої секції К віднесено фінансову та страхову діяльність. Варто зазначити, що перестраховування винесено як окремий сегмент страхування (додаток А).

Отже, згідно європейського та вітчизняного законодавства, перестраховування – це окремий напрям у страхуванні, що характеризується специфічними взаємовідносинами між особливими суб'єктами (перестраховувальником і перестраховиком), пропозицією послуги (перестрахової), яка є відокремленою від інших страхових послуг, хоча і базується на оригінальній (страховій) угоді (не може без неї існувати). Через ці особливості перестрахова послуга потребує подальшого вивчення її економічної сутності.

Досліджуючи економічну природу перестрахової послуги на ринку перестраховування науковці розглядають її в різних аспектах.

Український вчений Внукова Н. М. розглядає перестрахові послуги як страхові гарантії для прямого страховика [19, с. 210], розкриваючи їх важливу роль – забезпечення фінансової безпеки прямого страховика.

Машина Н. І. визначає її як «майнову ситуацію вихідної страхової компанії, що виступає в ролі цедента» [84, с. 156]. Вважаємо, що у визначенні не розкрито сутність і специфічність послуги, а показано її як інструмент покращення майнової ситуації цедента (перестраховувальника).

На думку вченого Козьменко О. В. перестрахова послуга – «новий вид послуг, пов'язаних з укладанням нового договору – перестраховування» [70 с. 85]. Дане трактування вказує на особливий (новий), відокремлений від страхування вид послуг, а також необхідність оформлення правовідносин між учасниками перестраховування.

Український науковець Шумелда Я. П. визначає перестрахову послугу як поєднання особливих та відмінних від страхування елементів [180, с. 307]: участь декількох страховиків в розподілі відповідальності за застрахований ризик, визначення прямого страховика відповідальним за ризик перед страхувальником, розподіл сплаченої страхової премії між страховиками, повна виплата страхового відшкодування страховиком, можливість подальшого розподілу відповідальності за ризик. Автор виділяє характерні особливості перестрахової послуги, не розкриваючи при цьому специфіки її реалізації, важливих учасників купівлі і продажу послуг на ринку перестраховування.

Український вчений Кнейслер О. В. визначає перестрахову послугу як таку, що «характеризує сукупність договірних відносин між перестраховувальником і перестраховиком щодо визначення умов і правил перестраховування та їх реалізації з метою отримання корисного ефекту у вигляді перестраховального захисту та задоволення економічних інтересів обох учасників» [62, с. 155]. Ми вважаємо дане визначення найбільш повним та таким, що розкриває сутність перестрахової послуги.

Для більш повного розкриття економічної природи перестрахової послуги, розглянемо особливості її реалізації та формування ціни.

Російський вчений Турбіна К. Є. зауважує, що «перестраховання як самостійна послуга має самостійну ціну, яка формується у результаті попиту і пропозиції на певні види перестраховувальних послуг і залежить від форми та виду перестраховання» [166, с. 469]. Так, дійсно, як вже було зазначено раніше, окремим напрямком безпосередньої діяльності страховика виступає перестраховання і тому перестрахову послугу можна визначити як специфічну послугу, ціна на неї (послугу) формується в залежності від обраного методу, форми і виду договору.

На відміну від загалу вчених та практиків, український науковець Охріменко О. О. визначає, що страхова послуга є «комплексним поняттям та включає: базовий страховий продукт, додаткові послуги, супровід » [94, с. 153].

Враховуючи похідний характер перестраховання від страхування і багато схожих ознак та особливостей, поділяємо і проектуємо погляд Охріменко О. О. щодо комплексності послуги на перестраховання. Отже, перестрахова послуга включає: базову перестрахову послугу (характеристику ризиків, котрі передаються на перестраховання, визначення лімітів відповідальності сторін, ціну перестрахової послуги); супровідні послуги (асистанс юридичний; оцінка збитків тощо). Це характеризує перестрахову послугу як специфічну і водночас комплексну послугу на ринку із відповідним оформленням.

Комплексність перестрахової послуги визначає і Комадовська В. С. [73, с. 10-11], зауважуючи про поєднання основної перестрахової послуги та додаткового сервісу (рекомендації щодо здійснення андеррайтингу, дизайн продукту, контроль збитків тощо).

Перестрахові послуги, незважаючи на законодавчу невизначеність, носять фінансовий характер і за своїм змістом відповідно відносяться до ринку фінансових послуг і до фінансової інфраструктури [158, с. 274].

Як об'єкт купівлі-продажу на ринку, перестрахова послуга має певні характерні особливості (рис. 1.7).

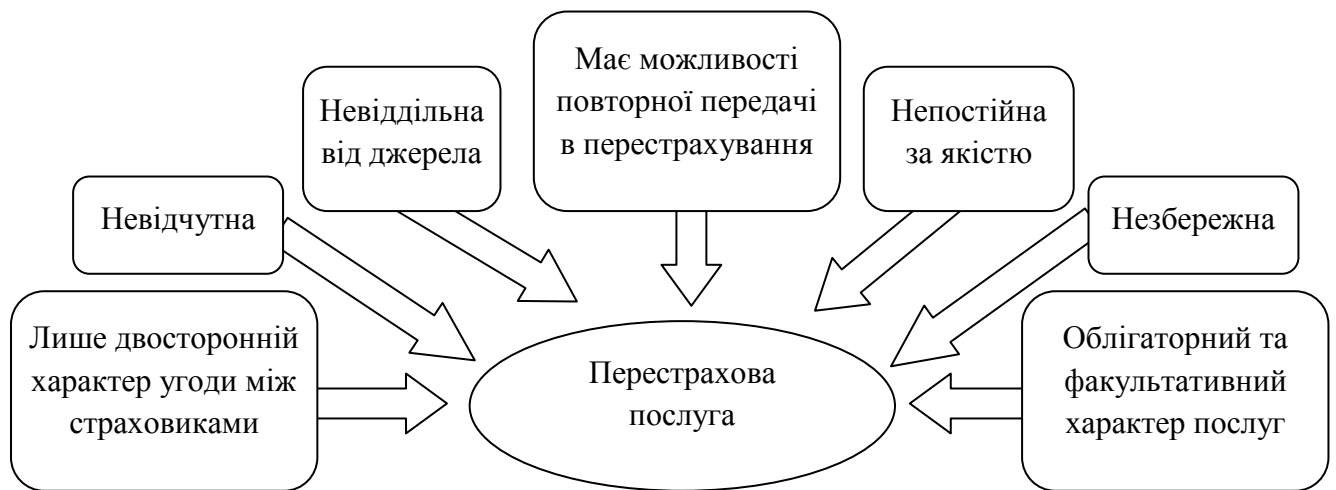


Рис. 1.7. Особливості перестрахової послуги

Джерело: побудовано автором за даними [26, с. 79]

Перестрахова послуга напряду корелює зі страховою послугою, оскільки перестраховування є вторинним, похідним від страхування і тому, як і страхова послуга, виступає фінансовою послугою. Через це, ознаки, які характеризують страхову послугу, втілюються і в перестраховій послугі.

Ключовими характеристиками перестрахової послуги є: невідчутність (через наявність інверсії страхового циклу перестрахова послуга є нематеріальною та невідчутною на етапі укладання договору, а механізм дії цієї послуги проявляється виключно при настанні страхового випадку за договором страхування); незбереженість (перестрахову послугу неможливо зберегти та накопичити на наступні періоди); невіддільність перестрахової послуги від джерела (перестрахової компанії) свідчить про неможливість делегувати чи продати як франшизу перестрахову послугу іншим суб'єктам ринку, зокрема посередникам; непостійність перестрахової послуги за якістю відображає унікальність кожного договору залежно від індивідуальності застрахованих об'єктів та пакету ризиків.

Крім ознак, які є характерними для всіх послуг, важливою особливістю перестрахової послуги є її двосторонній характер угоди виключно між двома страховими компаніями.

Унікальною особливістю перестрахової послуги є можливість її повторної передачі на перестраховування – розподіл відповідальності між ретроцедентом і ретроцесіонарієм. Кількість ретроцесій законодавчо не обмежується, що може призвести до залучення великого кола перестраховиків як всередині країни, так і за її межами – це виступає своєрідним підтвердженням інтернаціоналізації перестрахової послуги.

Перестрахова послуга може надаватися як на постійній основі (облігаторне перестраховування), так і одноразово, індивідуально за окремими договорами перестраховування (факультативне перестраховування). Окрім того, виділяють форми надання послуги: пропорційну та непропорційну, на основі яких визначаються специфіка видів договорів перестраховування та організація грошових розрахунків між сторонами договору.

Перестрахова послуга характеризується перерозподільним характером, тобто формується при повторному розподілі відповідальності за вже застрахований ризик між перестраховувальником та перестраховиком.

Отже, перестрахова послуга відображає специфічні відносини між страховими компаніями з приводу повторного (вторинного) розподілу відповідальності за ризик. Перестрахова послуга є фінансовою послугою та характеризується рядом особливостей, що їй притаманні.

Перестрахова послуга, як об'єкт купівлі-продажу на ринку, характеризується наявним попитом та пропозицією на ринку перестраховування.

Попит на перестрахову послугу формується відповідно до потреби у повторному перерозподілі застрахованого ризику та забезпечення гарантованості платоспроможності і стійкості операцій перестраховувальника та можливості виконання ним своїх обов'язків перед страхувальником.

Боженко А. С. визначає попит на перестраховування як процес, що «формують страхові компанії, які диверсифікують свої ризики, завдяки чому уникають значних фінансових втрат» [14, с. 321]. Дане визначення сутності попиту на перестраховування не можна вважати повним, адже ринок представлений

і іншими суб'єктами, окрім продавців – страховиків, які прямо чи опосередковано впливають на формування попиту на перестрахову послугу.

Враховуючи особливості формування потреби у перестрахових послугах на страховому ринку, визначимо, що попит – це усвідомлене і фінансово забезпечене бажання придбати перестрахові послуги.

Дійсно, основний вплив на формування попиту на перестрахову послугу мають страхові компанії, які потребують додаткового фінансового забезпечення прийнятих на страхування ризиків. Необхідність рівня підтримки у перестраховуванні втілюється у розрахунках суми відповідальності за ризик, належній іншій стороні (перестраховику).

Окрім безпосередніх учасників перестраховування, на формування попиту опосередковано впливають і інші інституції ринкового середовища. Серед них варто виділити державу, яка за рахунок створення відповідних законодавчих умов дбає про збереження платоспроможності страховиків і тому сприяє проведенню операцій перестраховування з резидентами і нерезидентами з відповідним рейтингом, стимулюючи пільгами при оподаткуванні податком на прибуток премій, переданих на перестраховування за ставками 0% та 12% (якщо перестраховик немає передбаченого законодавством рейтингу).

Наступний інструмент впливу держави на використання перестрахових операцій є встановлення нормативу на перестраховування об'єкту, страхова сума за яким перевищує 10% суми статутного капіталу, страхових та вільних резервів [127].

На формування попиту на перестрахову послугу опосередковано впливають і страхувальники. Серед їх загалу є крупні клієнти (ТНК), які, розуміючи вагомість перестрахового захисту, можуть впливати на вибір програм перестраховування та партнерів-перестраховиків страхової компанії.

Відповідно до вимог чинного законодавства, страхувальники при укладанні договору страхування можуть бути не обізнані щодо можливості проведення операцій перестраховування, оскільки страховик (цедент, перестраховальник), який уклав із перестраховиком договір про перестраховування, залишається

відповідальним перед страхувальником у повному обсязі відповідно з договором страхування [127].

Тому страхувальники не мають прямого впливу на формування попиту на перестрахові послуги. Але, в окремих випадках, погодженням на укладання договору страхування страхувальником є його вимога щодо подальшої передачі ризику іноземному партнеру цедента з високими рейтинговими позиціями на ринку. З іншого боку, зростання довіри до страховиків з боку населення та суб'єктів господарювання впливає на збільшення кількості укладених договорів, підвищення вартісної оцінки об'єктів, що страхуються. Це призводить до необхідності перестрахування ризиків для збереження фінансової надійності та платоспроможності страховиків. Отже, страхувальники здійснюють вплив на формування попиту на перестрахову послугу, але побічно.

Окрім суб'єктів, які зумовлюють формування попиту на перестрахову послугу, існують і чинники зовнішнього середовища, серед яких виділимо:

- економічну стабільність в державі;
- обізнаність та досвід в запропонованих перестраховиками послугах;
- рівень обслуговування договорів перестрахування при настанні страхових подій (гнучкість, неуповільненість у виплатах);
- довіру до своїх партнерів та їх андерайтерської політики;
- місткість вітчизняного страхового ринку та окремих страховиків;
- законодавче регулювання перестрахової діяльності [164, с. 240].

На формування попиту на перестрахову послугу, окрім зовнішніх чинників, впливають і внутрішні чинники (рис. 1.8).

Щодо внутрішніх чинників формування попиту, вагому частку займає необхідність цедентів отримати додаткові фінансові гарантії інших страховиків щодо утримання вже застрахованого ризику.

З іншого боку, на попит перестрахових послуг впливає рівень фінансового забезпечення та платоспроможність потенційного перестраховика – наявність достатньо великих за обсягом фінансових ресурсів (страхових резервів, вільних резервів, нерозподіленого прибутку). Недостатньо капіталізовані компанії із

низьким рівнем фінансового забезпечення не можуть утримувати самостійно кумулятивні ризики чи значні за обсягом ризики, які формують потребу в їх перестрахованні.



Рис. 1.8. Чинники формування попиту на перестрахову послугу

Джерело: складено автором

Перестрахова послуга, що надається на ринку професійно, якісно визначає і потенційних споживачів, що бажають таку послугу отримати та забезпечити стійкість власних перестрахових операцій та збалансованість страхового портфеля.

Окрім наявного попиту перестрахова послуга характеризується і пропозицією на ринку за рахунок розроблених власних перестрахових програм загалу страховиків.

Продавцями перестрахових послуг на ринку виступають перестраховики.

Отже, пропозиція на перестрахову послугу – це всі послуги, що представлені на ринку перестраховування.

Пропонувати перестрахові послуги на страховому ринку можуть як прямі страховики, так і професійні перестрахові товариства. Споживачами цих послуг є страхові компанії, які зацікавлені отримати додаткові фінансові гарантії (перестраховий захист) від вітчизняних перестраховиків або зарубіжних за прийнятими ними ризиками.

Впливати на пропозицію послуг на перестраховому ринку можуть численні чинники (рис. 1.9).

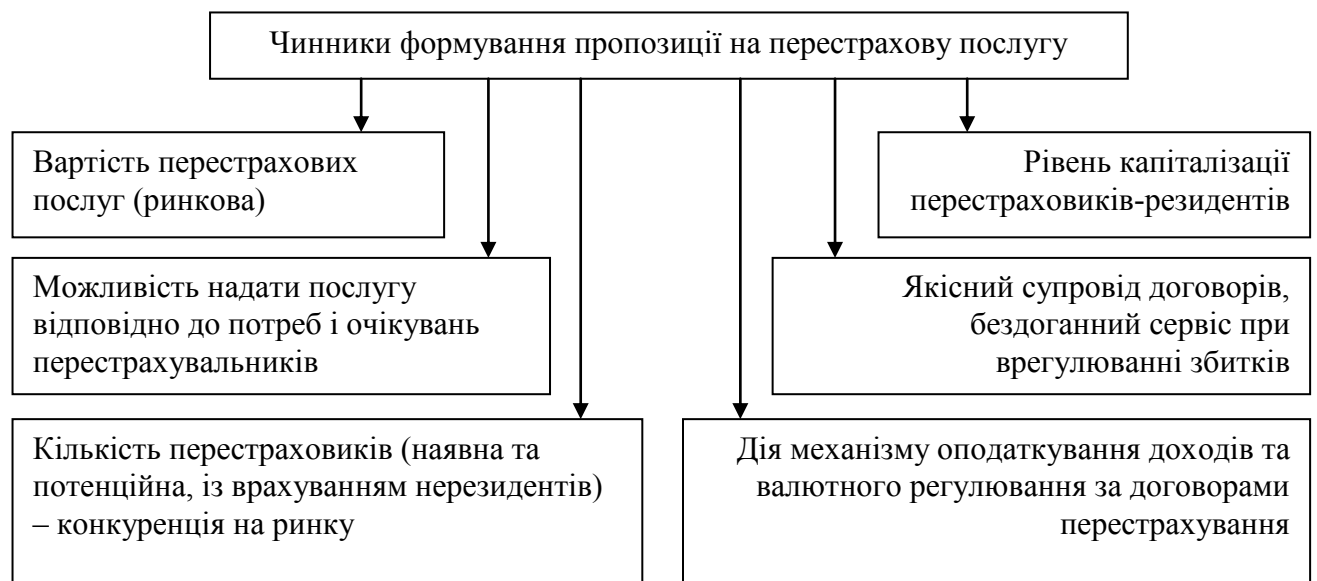


Рис. 1.9. Чинники формування пропозиції перестрахової послуги на ринку перестрахування

Джерело: складено автором

Встановлення ринкової ціни на перестрахову послугу визначає і відповідну пропозицію таких послуг, залишаючи на ринку лише тих перестраховиків, що можуть реалізовувати перестраховий захист за визначеної ціни.

Пристосування перестрахової послуги відповідно до потреб перестраховувальників визначає коло тих продавців, які можуть покрити ризики відповідного обсягу і на визначених умовах.

Наявна конкуренція на ринку перестрахування також є вагомим чинником, який створює більш якісні пропозиції перестрахової послуги.

Як і на будь-якому ринку, формування пропозиції залежить від якості послуги, що надається. При невідповідності очікуванням (потребам) перестраховальники переорієнтуються на зовнішні ринки перестрахування.

Вагомим фактором впливу на формування пропозиції перестрахової послуги є діючий механізм оподаткування доходів або валютного регулювання за договорами перестрахування. Так затримки у надходженні валюти при розрахунках між учасниками перестрахування впливають на подальші взаємовідносини між ними і розгляд українських страховиків в якості партнерів у майбутньому.

Перестрахові брокери, як суб'єкти ринку перестрахування, також впливають на попит і пропозицію на перестрахові послуги, оскільки допомагають врегулювати взаємини між перестраховальниками і перестраховиками для вдалої реалізації перестрахової послуги [164, с. 240].

Перестрахова послуга, як і страхова, має споживчу і мінову вартість. Споживча вартість проявляється при визначенні потреби у перестраховальника отримати додаткові фінансові можливості і забезпечити виконання зобов'язань за застрахованим ризиком. Разом з тим не меншу потребу у перестраховій послугі має і перестраховик, прагнучи розширити власний страховий портфель, та збільшити надходження перестрахових платежів.

Під дією попиту і пропозиції на ринку перестрахування формується вартість на перестрахову послугу.

Як будь-яка послуга, що слугує предметом купівлі-продажу на ринку, перестрахова послуга утворюється на основі вже понесених витрат продавця та майбутніх витрат, пов'язаних із виконанням зобов'язань за договором.

Ціна на перестрахову послугу закладена у тарифі на перестрахову послугу. При укладенні договору перестрахування, перестраховику сплачується перестрахова премія, основу якої становить тариф і витрати, пов'язані з перестрахуванням, а також прибуток перестраховика. Тому, на формування ціни перестрахової послуги впливають фактори:

- рівень збитковості страхових операцій цедента;

- розмір адміністративних витрат на ведення справи;
- ефективне проведення інвестиційної діяльності;
- очікуваний прибуток компанії;
- надходження страхових платежів за договорами.

Ціна на перестрахову послугу визначається із врахуванням перелічених факторів залежно від форми та виду договору перестрахування. Існують відмінності у визначенні перестрахової премії за пропорційними та непропорційними договорами перестрахування.

Слід погодитися із твердженням науковців Каминкіної М. Г. та Солнцевої Є. Є. [49, с.25] щодо неоднозначності взаєморозрахунків між сторонами перестрахових операцій. Передаючи ризик на перестрахування, цедент розподіляє отриману премію із цесіонарієм та, разом з тим, отримує від іншої сторони комісійну винагороду зі сплаченої премії.

Комісійна винагорода повинна покривати понесені витрати страховика, пов'язані із укладанням договорів страхування. Складністю тут є виділення окремо адміністративних витрат, пов'язаних із тими договорами, що в подальшому перестраховуються. Саме тому, розмір комісійної винагороди залежить від коливання співвідношення попиту та пропозиції на ринку.

Науковці Каминкіна М. Г. та Солнцева Є. Є. виділяють наступні види комісій, котрі використовуються при здійсненні перестрахових операцій [49, с.22-28]:

- оригінальна комісія, яка сплачується при першому розподілі застрахованого ризику (цесії) та може складати 20-40% від розміру премії;
- перестрахова комісія, що сплачується при повторному перестрахуванні ризику (ретроцесії) та може складати 10-15% від розміру премії;
- брокерська комісія – є грошовою винагородою перестрахового посередника та покриває як його витрати, пов'язані із укладанням договору перестрахування, так і прибуток, та може складати 1,5-15% від розміру премії;

- тантьєма – сплачується страховику-цеденту перестраховиком за прибуток по перспективним ризикам, може складати 5-25% від отриманого прибутку.

За договорами пропорційного перестраховування визначається «часткова участь сторін у розподілі відповідальності. Відповідно до узгодженої частки участі в договорі між сторонами розподіляються страхові премії і збитки, які прив'язані до страхової суми» [93, с.438].

Відмінними є договори непропорційної форми перестраховування, які характеризуються особливими підходами у взаєморозрахунках між сторонами договору перестраховування. «Відшкодування, яке надається перестраховиком, визначається тільки розміром збитку і не залежить від страхової суми, а тому немає пропорційного розподілу відповідальності за окремим ризиком та оригінальною комісією» [93, с.443].

Якщо використовується облігаторний метод, перестрахова премія за договорами непропорційного перестраховування визначається не для окремого ризику, що перестраховується, а для всього страхового портфелю, при цьому можуть бути включені один чи декілька видів страхування за рік.

Розрахунок премії в непропорційному перестрахованні проводиться з врахуванням наступних чинників:

- 1) чиста ризикова премія, необхідна для сплати можливих збитків;
- 2) гарантійна надбавка до основної премії, оскільки за договорами непропорційного перестраховування збитковість кожен рік істотно коливається. Розмір надбавки коливається в залежності від: пріоритету цедента, відповідальності перестраховика, виду страхування, збалансованості страхового портфеля тощо.
- 3) надбавка на покриття адміністративних витрат перестраховика, прибуток за ретроцесію.

Основним завданням при розрахунку премії в перестрахованні на основі договору ексцедента збитку є визначення як часто будуть мати місце крупні

збитки в однорідному портфелі страховика (однорідному відповідно ризиків та страхових сум) і який розмір буде цих збитків.

Ціна непропорційного перестрахового покриття визначається як добуток захищеного обсягу премії (gross net premium income, GNPI) та ставки XL премії (Adjustable Rate, AR).

Ціна перестрахової послуги є вагомим індикатором розвитку ринку перестраховування відповідно законів ринкової економіки: вільної конкурентної боротьби, рівноваги попиту та пропозиції, встановлення рівноважної ціни. Вітчизняні страховики зобов'язані зважати на ці закони ринку при визначенні ціни на перестрахову послугу задля створення привабливого ринкового середовища та виходу на міжнародний рівень перестраховування.

За результатами проведеного дослідження наукових підходів щодо сутності перестрахової послуги, її характерних особливостей і формування ціни, запропоновано власне визначення перестрахової послуги.

Перестрахова послуга – специфічна послуга у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань з перерозподілу між страховими компаніями вже застрахованого ризику, яка має свою ціну, котра формується під впливом попиту і пропозиції.

Перестрахова послуга має свої особливі характеристики, які відрізняють її від інших фінансових послуг. Послуга з перестраховування завжди юридично оформлюється – через укладення договору. Договір укладається тільки між двома юридичними особами (страховиками). Окрім того, перестрахова послуга як об'єкт купівлі-продажу на ринку перестраховування має свою вартість, яка виражається у визначенні ціни на послугу та включає як витрати, так і прибуток перестраховика та споживчу вартість, що визначає понесені витрати перестраховика, пов'язані із реалізацією послуги. Можливість виділення вартості та споживчої вартості перестрахової послуги свідчить про її специфічний характер на ринку поряд зі страховою послугою чи іншими фінансовими послугами. Отже, перестрахова послуга є основоположним чинником у функціонуванні ринкового середовища, поєднує інтереси носіїв попиту і пропозиції та безпосередньо впливає на якісні

характеристики ринку, виступаючи його домінантою, яка обумовлює його розвиток та ефективне функціонування на ринкових засадах.

1.3. Становлення та розвиток вітчизняного ринку перестрахування

Виступаючи об'єктом купівлі-продажу на ринку, перестрахова послуга впливає на формування його продуктової структури, формує якісні характеристики ринку та обумовлює тенденції його розвитку, тому розгляд історичних аспектів виникнення і становлення вітчизняного ринку перестрахування дозволить краще орієнтуватися у сучасних реаліях функціонуючого ринку перестрахування.

Становлення України як самостійної, незалежної та унітарної держави відбувалося протягом багатьох століть. Залежно від чого змінювалися і підходи щодо організації господарства, функціонування окремих сегментів економіки.

В дисертаційній роботі приділено увагу висвітленню питання розвитку вітчизняного ринку перестрахування за часів незалежності України та становлення ринкових відносин в економіці держави.

Вітчизняні страховики функціонують на страховому ринку трохи більше як двадцять років, що набагато менше, ніж у більшості країн світу, а, отже, мають потребу у перестрахованні як фінансовому інструменті забезпечення стабільності і прогнозованості фінансових результатів [152, с. 144].

Погоджуючись з думкою Фурмана В. М., що «ринок перестрахування в Україні перебуває на початковому етапі свого формування, оскільки за радянських часів механізм перестрахування був недоцільним» [175, с. 208], визначаємо, що актуальним на сьогодні є питання розгляду особливостей трансформації ринку перестрахування незалежної України із врахуванням світових тенденцій, змін внутрішнього середовища та потреб страхового та перестрахового бізнесу. Це пов'язано із можливістю виділення основних проблем

функціонування українського ринку перестрахування та напрацювання практичних рекомендацій щодо його подальшого вдосконалення, розвитку та інтеграції до світового страхового середовища.

Питанню поділу на періоди процесу становлення вітчизняного страхового та перестрахового ринку приділяли увагу багато провідних вчених та практиків: Гаманкова О. О., Залетов О. М., Клапків М. С., Клапків Ю. М., Кнейслер О. В., Козьменко О. В., Осадець С. С., Філонюк О. Ф., Фурман В. М.

Науковець Кнейслер О. В. вважає, що ринок перестрахування в Україні пройшов три етапи розвитку:

1-й етап: 1993-1995 рр. – зародження ринку.

2-й етап: 1996-2004 рр. – бурхливий розвиток.

3-й етап: з 2005 року і до сьогодні – становлення класичного ринку [62, с. 153].

Волошина А. В. також виділяє три етапи розвитку ринку:

1-й етап: 1996-1997 рр. – формування ринку.

2-й етап: 1998-2004 рр. – бурхливий розвиток.

3-й етап: з 2005 року і до сьогодні – поточний [22, с. 43].

Визначення окремих періодів розвитку страхової індустрії в Україні у зазначених науковців, пов'язані на їх думку із розвитком системи законодавчого регулювання страхування та перестрахування. Проте, вважаємо, що не менш вагомий вплив на періодизацію у розвитку мають економічні і політичні фактори.

За період 1991-2015 рр. відбулося багато значних трансформаційних перетворень як в економіці країни в цілому, так і на ринку страхування та перестрахування зокрема. На ці ринкові перетворення впливають фактори як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, а саме:

- розвиток вітчизняної системи нормативно-правового регулювання;
- запровадження провідного іноземного досвіду в наданні перестрахових послуг;
- формування ринку перестрахування на засадах здорової конкуренції;
- підвищення фінансових можливостей, стійкості та надійності вітчизняних страховиків;

- вплив процесів глобалізації та інтеграції, котрі зумовили приєднання України до світового економічного простору;
- наслідки впливу світової економічної кризи та економічних диспропорцій і негараздів в країні.

З урахуванням аналізу зовнішніх і внутрішніх факторів, доцільно деталізувати процес становлення ринку перестрахування України на такі етапи (табл. 1.4).

На першому етапі становлення вітчизняного ринку перестрахування відбувалося хаотичне формування відносин на страховому ринку та ринку перестрахування. Спостерігалось масове створення страхових компаній, при цьому не здійснювалось відповідне регулювання їх діяльності, що призводило до надання неякісних страхових та перестрахових послуг.

Ще однією особливістю періоду початку 90-х років минулого століття на думку Осадця С. С. є «створення страхових компаній з метою суто трастової діяльності – «гри на інфляції». Хоча частка таких компаній становила не більше як 3-5 % ринку, вони свого часу завдали великої шкоди багатьом своїм клієнтам, не повернувши їм належних коштів, а також і страховим компаніям, підірвавши довіру громадян» [93, с. 80-81]. Дійсно, такий досвід негативно вплинув на становлення довіри до страховиків з боку споживачів страхових та перестрахових послуг та працював стримуючим фактором в розвитку вітчизняного ринку.

Вагомим кроком держави щодо стабілізації ситуації становлення страхового ринку було прийняття Декрету Кабінету Міністрів України «Про страхування» від 10 травня 1993 р. № 47-93 [126].

Декретом визначалися особливості проведення страхової діяльності та необхідності її ліцензування, встановлювалися вимоги щодо створення та функціонування страховиків, передбачалась обов'язкова звітність страхових компаній, запроваджувався єдиний державний реєстр страхових компаній. Не менш вагомим положенням даного Декрету було визначення сутності «перестрахування» та його особливостей.

Таблиця 1.4

Етапи становлення вітчизняного ринку перестрахування

Етап становлення	Роки	Характерні риси
Етап I	1991-1996	- зародження ринкових відносин; - створення перших страхових компаній, які, в тому числі, почали надавати послуги з перестрахування; - покращення державного регулювання страхового ринку; - перестрахування окремих ризиків (факультативне перестрахування).
Етап II	1997- 2004	- прийняття Закону України «Про страхування» та ряду інших вагомих нормативних актів, що регулюють взаємовідносини на ринку перестрахування; - виведення коштів за кордон через механізм перестрахування у нерезидентів (в тому числі і псевдоперестрахування); - стандартизація перестрахових послуг (умов, застережень договорів перестрахування).
Етап III	2005-2007	- зростання обсягів страхового ринку; - розвиток посередництва на страховому ринку та ринку перестрахування; - збільшення частки класичного страхування; - впорядкування відносин вітчизняних страховиків з перестраховиками-нерезидентами (питання оподаткування, рейтингування); - використання на ринку перестрахування більш складних форм та видів договорів.
Етап IV	2008-2015	- розвиток ринку перестрахування під впливом світових процесів глобалізації та інтеграції; - падіння темпів росту страхового ринку та ринку перестрахування за наслідками світової фінансової кризи; - допуск страховиків-нерезидентів на внутрішній страховий ринок через створення філій страховиків-нерезидентів та, так зване, транскордонне страхування; - подальше удосконалення державного регулювання на ринку перестрахування.

Джерело: запропоновано автором

Після прийняття Декрету «Про страхування», Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.1993 р. №43 була затверджена «Інструкція про умови ліцензування страхової діяльності на території України та контролю за їх дотриманням», а також Постановою Кабінету Міністрів України від 1.09.1993 р. №743 було утворено перший контролюючий орган у сфері страхування – Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю (Укрстрахнагляд). Створення першого регулятора стало вагомим кроком у розвитку ринку страхування та перестрахування в Україні. Основними завданнями Укрстрахнагляду стали забезпечення державного нагляду за страховою діяльністю та дотримання законодавства про страхування. Такий крок унормовує взаємовідносини між учасниками ринку, зменшує прояви шахрайства як з боку страхових компаній, так і зі сторони страхувальників.

Окрім того, відповідно норм зазначених нормативно-правових актів було встановлено вимоги щодо створення страхових та перестрахових компаній, визначено види ліцензій [126].

Ще однією характерною ознакою першого етапу розвитку ринку є створення в Україні перших компаній, що спеціалізувалися на перестрахуванні, а саме: «Українська перестраховальна компанія» у м. Львові та «Скіфія Ре» і «Європоліс» у м. Києві. Статутні капітали і страхові резерви цих компаній були мізерними, навіть для звичайних страхових компаній, а тим більше для спеціалізованих. Компанії не приймали високовартісних ризиків у перестрахування, не маючи для того відповідних капіталів [144., с. 79]. Проіснували професійні перестраховики не довго.

Проте, прийняття Декрету не вирішувало в повному обсязі питання регулювання взаємовідносин у страхуванні та перестрахуванні. Страховий ринок все більше розростався, виникали нові страхові послуги, будувалися нові, більш складні взаємовідносини між учасниками страхового ринку, що спонукало до прийняття Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. №85/96-ВР.

Прийнятий закон визначає розподіл страхових послуг на добровільні та обов'язкові із деталізованим їх переліком, покращує умови забезпечення

платоспроможності страховиків, удосконалює норми державного нагляду та контролю за страховим ринком. Нормами даного законодавчого акту було змінено поняття «перестрахування» на «перестраховування». Проте ця зміна не прижилася та в новій редакції Закону України від 4 жовтня 2001 р. №2745-14 була усунута.

Знаковим для перестрахового ринку є прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок здійснення операцій з перестрахування» від 24 жовтня 1996 р. №1290. Положення даної Постанови визначали особливий статус перестрахових операцій, підвищилися вимоги у проведенні перестрахових операцій – страхові компанії мали можливість перестраховувати ризики лише за тими договорами, за видами яких отримали ліцензію [118].

Зазначена Постанова діяла до свого скасування у зв'язку з прийняттям 4 лютого 2004 р. Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента» [122].

Із прийняттям ряду вагомих нормативно-правових актів, що регулюють відносини при перестрахуванні, ринок набув посиленого розвитку, що і характеризує наступний II етап.

Ми виділили другий етап розвитку вітчизняного ринку перестрахування в межах 1997-2004 рр. На думку Волошиної А., у період 1998-2004 рр. відбувається бурхливий розвиток українського перестрахового ринку [22, с.43]. Науковець Кнейслер О. В. вважає, що характерним для даного періоду є упорядкування відносин на ринку перестрахування та його бурхливий розвиток [62, с.153].

У цей період обсяги перестрахових операцій в Україні мають чітку тенденцію до зростання. Так, якщо у 1996 р. за договорами перестрахування було передано 55 450 тис. грн. страхових премій, то в 1998 р. цей показник зріс в три рази і становив 238 531 тис. грн. У 1997 р. збільшення обсягів перестрахування відбувалося трохи повільнішими темпами – на 14 %, відповідно перестрахова премія склала 63 060 тис. грн. Це було пов'язано з перереєстрацією компаній і

зменшенням перестрахових операцій взагалі в цей період. В 1999 і 2000 рр. темпи приросту перестрахових премій зросли порівняно з попередніми роками відповідно на 89 % (1999 р.) і 111 % (2000 р.). В 2001 р. обсяги перестрахових операцій збільшились, але за темпами повільнішими, ніж це було у попередні роки (на 57 %), що відповідає загальним тенденціям у здійсненні страхових операцій [144, с. 80].

Поділяючи думки авторів, вважаємо даний період як етап стабілізації хаотичного становлення ринку перестрахування та посилення його подальшого розвитку.

Характерним для II етапу розвитку є ухвалення Урядом Програми розвитку страхового ринку України на 2001-2004 рр. [130]. Дана Програма передбачала:

- посилення законодавчого поля у сфері регулювання страхування та перестрахування;
- прийняття вимог щодо посилення фінансової надійності страховиків;
- заходи щодо посилення оперативного контролю за страховою та перестраховою діяльністю;
- реалізацію політики відродження довіри до інститутів страхування та перестрахування, покращення страхової культури;
- заходи, направлені на розвиток інфраструктури страхового та перестрахового ринків.

Реалізація визначених напрямків розвитку дозволила суттєво посилити роль та необхідність страхового ринку та ринку перестрахування в економіці держави.

Водночас, до 2004 р. близько 60% страхових премій передавались у перестрахування нерезидентам, що було пов'язано зі збільшенням псевдооперацій, в тому числі з перестрахування: ризики передавались страховикам, які не мали права здійснювати операції перестрахування. Отже, мова йшла про тіньові потоки по відмиванню «брудних коштів». Щоб змінити ситуацію на краще, державою було прийнято ряд вагомих нормативно-правових актів у сфері перестрахування, які призвели до формування нового, більш ефективного періоду розвитку вітчизняного перестрахового ринку.

Важливим законодавчим актом у врегулюванні відносин з перестраховиками-нерезидентами в цей період було прийняття Постанови Кабінету Міністрів України №124 від 4 лютого 2004 р. «Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента» [122]. Норми Постанови включають посилення вимог до платоспроможності перестраховиків-нерезидентів та визначають умови укладання договорів перестрахування вітчизняних страховиків із іноземними партнерами:

- законодавством країни, в якій зареєстрований страховик (перестраховик) нерезидент, передбачено державний нагляд за страховою і перестраховою діяльністю;
- страховик (перестраховик) нерезидент провадить безперервну страхову (перестрахову) діяльність не менше ніж три роки до дати укладення договору перестрахування;
- відсутні факти порушення страховиком (перестраховиком) нерезидентом законодавства про страхову та перестрахову діяльність і з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та боротьби з тероризмом країни його реєстрації;
- страховики (цеденти, перестрахувальники) можуть укладати договори перестрахування за участю перестрахових брокерів-нерезидентів лише через їх постійні представництва в Україні, зареєстровані як платники податку відповідно до законодавства України та включені до державного реєстру страхових або перестрахових брокерів.

Вагомим для розвитку ринку було прийняття «Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів» №736 від 28.05.2004 р., нормами якого визначали вимоги до діяльності страхових та перестрахових посередників [125]:

- наявність знань та кваліфікації керівників юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців, що мають намір провадити посередницьку діяльність у

страхуванні та перестрахуванні, які мають бути підтверджені свідоцтвом (сертифікатом) установленого зразка;

- забезпечення гарантії щодо професійної відповідальності відповідно до вимог, установлених чинним законодавством України;
- інші вимоги, передбачені чинним законодавством України.

Але не всі положення були реалізовані на ринку перестрахування.

Так, і сьогодні ще не введено обов'язкове страхування відповідальності брокерів, як це існує у розвинутих європейських країнах.

Наступним кроком Регулятора стало прийняття «Порядку надання страховиками (цедентами, перестраховиками) інформації про укладені договори перестрахування зі страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Держфінпослуг» №914 від 4.06.2004 р., що дало змогу посилити контроль за наданими перестраховими послугами, застосовувати інструменти податкового контролю за рухом фінансових потоків на ринку перестрахування. Результатом запровадження даних норм є скорочення кількості шахрайських схем на ринку.

Також у жовтні 2004 р. було впроваджено зміни до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», де встановлено диференційовані ставки оподаткування для страховиків і перестраховиків-нерезидентів за рейтингами їх фінансової надійності (стійкості), що сприяло скороченню схемного страхування і перестрахування.

В 2004 р. також було унормовано питання визначення надійності партнера-нерезидента за Розпорядженням Держкомфінпослуг №2885 від 03.12.2004 р. «Про затвердження вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів». Сьогодні Регулятором уточнено вимоги щодо рейтингів новим Розпорядженням №2262 від 11.07.2013 р. Отже, рейтинг фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів на момент укладення договорів перестрахування повинен відповідати одній із наступних вимог:

1. До закінчення дії договорів перестрахування, укладених з перестраховиками-нерезидентами країн-членів Єдиного економічного простору

до набрання чинності цим розпорядженням, рейтинг фінансової надійності (стійкості) таких перестраховиків повинен відповідати рівню рейтингів не нижчому, ніж за класифікацією таких міжнародних рейтингових агентств:

- "A.M.Best" (США) – «В»;
- "Moody's Investors Service" (США) – «Вa»;
- "Standard & Poor's" (США) – «ВВ»;
- "Fitch Ratings" (Великобританія) – «ВВ».

2. Рейтинг фінансової надійності (стійкості) страховика-нерезидента на дату укладення договору страхування з таким страховиком-нерезидентом повинен відповідати рівню рейтингів не нижчому, ніж за класифікацією таких міжнародних рейтингових агентств:

- "A.M.Best" (США) – «В+»;
- "Moody's Investors Service" (США) – «Вaa»;
- "Standard & Poor's" (США) – «ВВВ»;
- "Fitch Ratings" (Великобританія) – «ВВВ».

3. Рейтинг фінансової надійності (стійкості) перестраховика-нерезидента на дату укладення договору перестрахування з таким перестраховиком-нерезидентом повинен відповідати рівню рейтингів не нижчому, ніж за класифікацією таких міжнародних рейтингових агентств:

- "A.M.Best" (США) – «В»;
- "Moody's Investors Service" (США) – «Вa»;
- "Standard & Poor's" (США) – «ВВ»;
- "Fitch Ratings" (Великобританія) – «ВВ» [116].

Прийняті в 2004 р. нормативно-правові акти стали потужним стимулюючим фактором розвитку вітчизняного ринку перестрахування від псевдооперацій. Але результати нововведень Регулятора можна було помітити тільки в 2005 році. Цей висновок підтверджують наступні результати розвитку ринку за 2004 рік. Так, за договорами перестрахування ризиків виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальниками страховики (цеденти, перестрахувальники) сплатили 11,7 млрд. грн. (60,1 % від валових страхових премій по ринку), з них:

- перестраховикам-нерезидентам – 1,9 млрд. грн. (9,8 % від валових премій по ринку),
- перестраховикам-резидентам – 9,8 млрд. грн. (50,3 % від валових премій по ринку) [46].

III етап становлення ринку перестрахування характеризується значним падінням обсягів перестрахування у 2005 р. та поступовим відновленням розвитку на фоні бурхливих темпів розвитку страхового ринку. Значно зростає охоплення страховим захистом все більшого числа об'єктів, зростає чисельність страхувальників.

Так, за договорами перестрахування ризиків у 2005 р. українські страховики (цеденти, перестрахувальники) сплатили 6,05 млрд. грн. (47 % від валових страхових премій по ринку), з них:

- перестраховикам-нерезидентам – 676,3 млн. грн. (5 % від валових премій по ринку);
- перестраховикам-резидентам – 5 370,7 млн. грн. (42 % від валових премій по ринку) [47].

Падіння величини ринку перестрахування у 2005 р. порівняно з 2004 р. склало 5,65 млрд. грн. або 48,3 %, причому обсяг премій, переданих у перестрахування перестраховикам-нерезидентам, зменшився на 1,22 млрд. грн. або на 64,4 %, а перестраховикам-резидентам – на 4,43 млрд. грн. або на 45,2 %. Таке падіння обсягів перестрахування є наслідком початку дії нормативно-правових актів, прийнятих у 2004 р., та намаганням Держфінпослуг зменшувати виведення коштів за кордон через перестрахування ризиків у перестраховиків-нерезидентів.

За договорами перестрахування ризиків на кінець 2007 р. українські страховики (цеденти, перестрахувальники) сплатили часток страхових премій 6 423,9 млн. грн. (в 2006р. – 5 621,6 млн. грн.), з них:

- перестраховикам-нерезидентам – 769,5 млн. грн. (в 2006р. – 561,07 млн. грн.),
- перестраховикам-резидентам – 5 654,4 млн. грн. (в 2006р. – 5 060,55 млн. грн.).

Порівняно з 2005 р. ринок перестраховування збільшився на 373,9 млн. грн. або на 6,2%, причому обсяг премій, переданих у перестраховування перестраховикам-нерезидентам, збільшився на 93,2 млн. грн. або на 13,8 %, а перестраховикам-резидентам – на 283,7 млн. грн. або на 5,3 %. Швидшими темпами зростають премії, що передаються в перестраховування за кордон, це свідчить про зміну структури перестрахових премій в розрізі країн реєстрації перестраховиків-нерезидентів. Так, на кінець 2007 р. на першому місці знаходилося Сполучене королівство Великобританія (34,5 %), на другому – Російська Федерація (20,3 %), на третьому – Німеччина (16,1 %), на інші країни припадало 29,1 % [48].

Зростання страхового ринку дозволяє нарощувати темпи капіталізації вітчизняних страховиків, що сприяє, в свою чергу, розширенню їх фінансових можливостей з утримання ризиків на власній відповідальності.

Посилення регулювання ринку та створення привабливого інвестиційного клімату призводить до активізації процесів приходу іноземних інвесторів на страховий ринок – як із країн ЄС, так і з країн пострадянського суспільства. Станом на 31.12.2007 р. кількість компаній з іноземними інвестиціями становила 78. Протягом 2007 р. до Держреєстру було включено 8 страховиків з іноземними інвестиціями, загальна сума іноземних інвестицій цих компаній становила 65,07 млн. грн. Для порівняння за 2006 рік: зареєстровано 3 компанії із іноземними інвестиціями на загальну суму 24,69 млн. грн. [48].

В 2007 р. приймається Розпорядження Держфінпослуг від 25.10.2007 р. №8170 «Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення посередницької діяльності на території України з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами», що унормувало питання роботи посередників на ринку страхування та перестраховування [123].

На ринку спостерігається посилення ролі державного регулювання задля уникнення схем «офшорного перестраховування», у зв'язку з чим приймаються зміни і до норм податкового законодавства. Також зміни у законодавстві і введення кількох нових законодавчих актів пов'язано зі вступом України в СОТ, а

отже виникає необхідність у подальшому врегулюванні відносин з перестраховиками-нерезидентами та іноземними брокерськими представництвами.

Чинником, що гальмував розвиток вітчизняного страхового ринку та ринку перестрахування є вплив наслідків світової економічної кризи, що розпочалася в 2008 році. В силу специфіки своєї роботи страховий та перестраховий ринок відчували наслідки даної кризи в 2009 році. Ринок перестрахування за цей період зменшився порівняно з 2008 р. на 176,2 млн. грн. або на 1,9 % [97]. Падіння ринку перестрахування не було значним, оскільки страховий ринок і ринок перестрахування України майже не інтегровані в міжнародний страховий ринок.

Основні зміни в державній політиці, в тому числі і на ринку перестрахування зумовили необхідність виділення IV етапу розвитку українського ринку перестрахування. Даний етап включає 2008-2015 рр.

Будь-які слабкі сторони, недоопрацювання в економіці, зокрема і в сегменті страхування і перестрахування яскраво проявляються під впливом такого вагомого каталізатора як фінансова криза. Неплатоспроможні, фінансово ненадійні гравці не в змозі витримати загроз ринку, а підвищення вимог до якості та надійності наданих послуг змушують їх залишити ринок. Фактично, можемо стверджувати про формування в Україні оновленого і більш класичного ринку перестрахування. Протягом 2009-2010 рр. страховий ринок і ринок перестрахування залишили страхові компанії, які збанкрутували («Вексель», «Страхові традиції» тощо), що пояснюється складностями, котрі проявилися в банківському секторі (неможливість отримати кошти страховиками за депозитами).

В Україні в цей період було прийнято ряд законодавчих актів, які посилюють вимоги до діяльності учасників страхового ринку та ринку перестрахування та сприяють активному розвитку вітчизняного перестрахування:

- Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Порядку засвідчення довідок про перестрахове відшкодування (виплату) за договором

перестраховування, укладеним з перестраховальником-нерезидентом» – від 9 липня 2010 року №568;

- Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами» - від 15 липня 2010 року №585;

- Розпорядження Нацкомфінпослуг «Про затвердження Вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядку їх підтвердження та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» - від 11 липня 2013 року №2262.

Внаслідок удосконалення законодавства в перестраховуванні відповідно стандартів міжнародного права, вітчизняний ринок перестраховування протягом останніх років стає все більш привабливим для іноземних компаній. Разом з тим, вітчизняні страхові компанії активно використовують в своїй практиці операції зовнішнього перестраховування із партнерами-нерезидентами. Необхідно зауважити, що вихідне перестраховування значно переважає за обсягами вхідне перестраховування, що пояснюється наступними причинами:

- значну частину страхового ринку (на страховому ринку України в 2013 р. працює 112 страхових компаній з іноземним капіталом або 27,1 % всіх зареєстрованих страховиків [42]) складають страховики з іноземним капіталом, які активно перестраховують українські ризики в материнську структуру компанії за кордон. Іноземні інвестори зацікавлені у створенні компанії в Україні задля більшого охоплення страховим захистом об'єктів ринку та зростання надходжень за рахунок перестрахових премій від української страхової компанії-«дочки»;

- дія окремих договорів страхування (страхування вантажів, авіаційне страхування, морське страхування, зелена картка) поширюється на території інших держав, тому вітчизняні страховики вважають за доцільне перестраховувати їх в цих країнах, з додатковим зобов'язанням перестраховика виступити в ролі аварійного комісара або сюрвейєра, у разі, якщо страхові випадки трапилися на території цієї держави;

- зі вступом України до СОТ набули чинності зміни до Закону України «Про страхування» [127]. Так, згідно статті 2, взяті на страхування ризики, що пов'язані з «морськими перевезеннями, комерційною авіацією, запуском космічних ракет і фрахтом (включаючи супутники)» вітчизняні страховики зобов'язані перестраховувати в нерезидентів;

- в сучасних реаліях українські страховики не є провідними та конкурентоздатними учасниками світового страхового простору, в зв'язку з чим страхувальники-нерезиденти (юридичні особи) чи компанії із іноземним капіталом бажають отримати більш гарантований фінансовий захист за рахунок укладання договорів перестрахування із нерезидентами.

Вітчизняний ринок перестрахування є досить молодим та нестабільним у порівнянні із ринками провідних країн світу, проте, має широкі можливості і потужності для подальшого розвитку та зростання. Україна, як одна з найбільших країн за територією та чисельністю населення в Європі, одна із активних та перспективних асоційованих членів ЄС має вагомі перспективи економічного зростання в цілому та ринку перестрахування зокрема.

За результатами проведеного дослідження виникнення і становлення українського ринку перестрахування, змін та удосконалення державного регулювання перестрахових відносин (перелік законодавчих актів у додатку Б), появи нових можливостей перестрахування у зв'язку зі вступом України до СОТ та отримання права асоційованого членства в ЄС, обґрунтовано, що у формуванні вітчизняний перестраховий ринок пройшов 4 етапи розвитку: 1991-1996 рр. – етап становлення, 1997-2004 рр. – етап стабілізації розвитку, 2005-2007 рр. – етап поступового розвитку ринку перестрахування, 2008-2015 рр. – етап формування ринку класичного перестрахування. Такий поділ на етапи і уточнення їх назв зумовлено дослідженням передумов розвитку (або падіння обсягів) ринку перестрахування за кожним часовим періодом, а також виявленням впливу чинників (економічних і політичних) на зміни, що відбуваються в процесі періодизації.

Висновки до Розділу 1

В результаті дослідження у першому розділі дисертаційної роботи теоретичних аспектів формування ринку перестрахування, автором зроблені наступні висновки:

1. Внаслідок ринкових перетворень в страховому секторі економіки, зародження та розвитку національного страхового ринку ускладнюються і взаємовідносини між учасниками перестрахування. Підвищується суспільна потреба на перестрахові послуги, поступово формується ринок перестрахування в Україні. У дисертаційній роботі доведено, що ринок перестрахування – відкрите середовище, котре постійно змінюється під впливом низки чинників: політично-економічної ситуації в державі, активності його учасників, формування попиту і пропозиції на специфічний об'єкт купівлі-продажу – перестраховий захист.

2. Неоднозначними є підходи вчених та практиків щодо визначення сутності ринку перестрахування і його місця у структурі страхового ринку. Представники одного напрямку не виокремлюють перестрахування як ринковий сегмент на страховому ринку, оскільки розглядають його як вторинний процес від страхування і в подальшому визначають його як вид, напрямок або специфічну сферу страхової діяльності. Вчені іншого напрямку визнають існування окремого ринку перестрахування із своєю інфраструктурою та особливостями розвитку. За результатами дослідження автором запропоновано визначення ринку перестрахування як частини страхового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступають юридично оформленні зобов'язання з надання перестраховиками захисту для забезпечення фінансової надійності перестраховувальників, що на відміну від існуючих визначень, враховує кінцевий результат як для учасників ринку перестрахування – забезпечення гарантії їх стабільності, так і для страхового ринку в цілому як вагомий інструмент забезпечення його фінансової безпеки.

3. Обґрунтовано, що ринок перестрахування має свою логічну впорядкованість та ієрархічність. Внутрішня структура перестрахового ринку включає основних суб'єктів ринку: перестраховувальників та перестраховиків, які безпосередньо впливають на попит та пропозицію, а також визначають ціну на перестрахову послугу, котра формується під дією ринкових законів (вільної конкуренції; вартості). Реалізацію перестрахових послуг здійснюють як самі перестраховики, так і посередники – перестрахові брокери. Важливим суб'єктом ринку перестрахування виступає Державний регулятор, який здійснює організацію, контроль і регулювання перестрахових операцій. Допоміжними учасниками, інфраструктурою ринку вважаємо професійних оцінювачів ризику та професійних оцінювачів збитків, освітні установи, фінансово-кредитні інституції, партнерів-нерезидентів. Доведено, що всі учасники співпрацюють, утворюючи функціональну залежність між собою на ринку перестрахування. Важливим учасником на ринку перестрахування виступає професійний перестраховик. В Україні їх немає, але, приймаючи до уваги практику функціонування європейського ринку перестрахування та виклики ринку відповідно реалій часу, аргументовано необхідність запровадження в Україні інституту професійного перестраховика. Це дозволить поглибити конкурентоздатність вітчизняних перестраховиків, посилити їх роль та вплив на закордонних ринках перестрахування, і, в результаті, залучити інвестиції в економіку держави, а отже і збільшити частку страхування у ВВП. Зовнішній ринок перестрахування представлений міжнародними суб'єктами та регульованими організаціями. На міжнародному рівні формуються глобальні зв'язки між учасниками перестрахування, визначаються правила співпраці відповідно до норм міжнародного права та сталих ділових традицій.

4. Розроблення класифікації ринків перестрахування за низкою ознак є необхідним елементом унормування відносин його учасників. Розподіл ринку за окремими класифікаційними ознаками дозволяє оптимізувати як роботу державних органів нагляду та контролю, так і роботу страховиків, посередників, інших учасників інфраструктури ринку перестрахування. Дослідження існуючих

підходів вчених щодо класифікації ринку перестрахування, довело необхідність її доопрацювання. Запропоновано поділ ринків перестрахування за ознаками: напрямом спрямування перестрахового захисту, тип покриття ризиків, територіальне і галузеве розміщення ризиків, метод і форма передачі ризиків.

5. Об'єктом купівлі-продажу на ринку перестрахування є специфічний товар - перестрахова послуга. За багатьма дослідженнями вчених, уточнено визначення перестрахової послуги як специфічної послуги у формі продажу юридично оформлених зобов'язань з перерозподілу між страховими компаніями вже застрахованого ризику, яка має свою ціну, котра формується під впливом попиту і пропозиції. Автором запропоновано нові підходи до тлумачення перестрахової послуги як домінанти, що обумовлює формування ринку перестрахування. Показано, що виступаючи об'єктом купівлі-продажу на ринку перестрахування, перестрахова послуга є важливим чинником у функціонуванні і саморозвитку ринкового середовища, поєднує інтереси носіїв попиту і пропозиції та безпосередньо впливає на якісні характеристики ринку, зумовлюючи тенденції його подальшого розвитку.

6. Попит та пропозиція на перестрахову послугу формуються під впливом як зовнішніх так і внутрішніх чинників. Встановлено, вагомими з них виступають: фінансові можливості страховиків та рівень їх капіталізації, збалансованість страхових портфелів, так і макроекономічні: стан розвитку економіки держави, рівень інвестиційної привабливості, валютна та податкова політика. Уточнено зміст поняття «попит на перестрахову послугу» та «пропозиція на перестрахову послугу». Попит на перестрахову послугу – це усвідомлене і фінансово забезпечене бажання придбати перестрахові послуги. Пропозиція на перестрахову послугу – це всі послуги, що представлені на ринку перестрахування.

7. Перестрахова послуга як специфічний об'єкт купівлі-продажу на ринку має свою ціну, яка визначається на основі витрат на ведення справи, збитковості за показниками попередніх років та обраного перестрахового покриття (форма, вид договору). Встановлено, що розмір комісійної винагороди з перестрахування залежить від коливань попиту та пропозиції на ринку та не може бути визначеним

об'єктивно через неструктурованість витрат страховиків. Ціна перестрахової послуги слугує вагомим індикатором розвитку ринку перестрахування та відображає рівень попиту та пропозиції, наявність вільної конкурентної боротьби, наявність монополії на ринку (або ж її відсутність), достатність та повноту державного регулювання операцій перестрахування на ринку.

8. Дослідження передумов виникнення і становлення українського ринку перестрахування, дозволило уточнити періоди і назви етапів формування ринкового середовища в залежності від виявлених позитивних і негативних чинників розвитку в кожному етапі. Ринок перестрахування є ще молодим і в своєму розвитку пройшов 4 етапи: 1991-1996 рр. – етап становлення, 1997-2004 рр. – етап стабілізації розвитку, 2005-2007 рр. – етап поступового розвитку ринку перестрахування, 2008-2015 рр. – етап формування ринку класичного перестрахування. Виокремлення етапів у формуванні ринку перестрахування, виявлення особливостей розвитку за етапами, дає змогу краще орієнтуватися у сучасних реаліях функціонуючого ринку перестрахування.

Основні висновки та пропозиції за розділом опубліковано в наукових працях автора [152, 156, 159, 160, 164].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз діяльності страховиків на вітчизняному ринку перестрахування

Ринок перестрахування є невід’ємною та вагомою складовою страхового ринку. Всі зміни, що відбуваються на страховому ринку, безпосередньо впливають на ринок перестрахування України. В ситуації, коли вітчизняний фінансовий ринок перебуває в стані реформування та підпадає під значний вплив фінансової кризи, перестрахування набуває новітнього значення як механізм забезпечення фінансової надійності страховиків. Стійкий розвиток вітчизняного ринку перестрахування зумовлює не лише надійність страхових операцій на вітчизняному ринку, а й забезпечить гідне представлення України як надійного партнера на світовому страховому та на перестраховому ринках.

Страховий та перестраховий ринки є взаємопов’язаними і, безперечно, суттєво впливають один на одного. Так, ринок перестрахування є фактично невід’ємною частиною страхового ринку і навпаки: розвиток страхового ринку у певній мірі залежить від обсягів перестрахування. Спробуємо довести взаємозалежність у тенденціях розвитку страхового та перестрахового ринку на основі побудованої розрахункової моделі, що наведена в Додатку В. Розглянемо за допомогою економіко-математичного моделювання взаємозалежність в особливостях розвитку страхового і перестрахового ринків на основі показників утриманої страхової премії цедентом та сплаченої перестрахової премії перестраховикам в абсолютному та відносному значенні. Для аналізу було використано показники валових страхових платежів та премій, належних перестраховикам-резидентам за період 2004-2014 рр. у щоквартальному розрізі. Такий масив даних дозволив зробити розрахунки моделі більш точними.

В результаті здійснених розрахунків і аналізу їх результатів виведено функцію, яка дозволяє спрогнозувати питому вагу перестрахових платежів, що передаються перестраховикам в Україні за відомою часткою утримання премії цедентом з найбільшою ймовірністю (56%). Оскільки ця ймовірність є посередньою для прогнозування, можна стверджувати, що страховий і перестраховий ринки з математичної точки зору є пов'язаними, проте, мають значний потенціал для власного розвитку, що дає підстави стверджувати про виокремлення ринку перестрахування із його характерними особливостями у структурі вітчизняного страхового ринку.

Підтвердженням проведених нами розрахунків є думка вченого Позднякової Л. О. [106, с. 57] щодо спорідненості розвитку страхового та ринку перестрахування, де ринок перестрахування характеризується інтернаціональністю.

Однією із ключових особливостей вітчизняного ринку перестрахування є те, що на ньому діють страхові компанії, які здійснюють операції як зі страхування, так і з перестрахування. Проте, ринок вже давно потребує появи нових гравців – професійних перестраховиків, які будуть спеціалізуватися на наданні перестрахових послуг. Так, на думку Волошиної А., професійні перестраховики «надаватимуть послуги страховикам з метою захисту їх інтересів, портфеля та страхувальників» [21, с. 24-25]. Про необхідність створення в Україні інституту професійних перестраховиків наголошує науковець Кнейслер О. В., розглядаючи його як «один із напрямків подальшого розвитку вітчизняного ринку перестрахування» [62, с. 199].

На думку Козьменко О. В., в Україні необхідно створити перестраховий пул задля можливості утримання великих за обсягом ризиків та перешкоджання виведенню страхових премій за кордон [70, с.154]. Згідно Другої Директиви Ради Європейського Союзу 88/357/ЕЕС, до великих ризиків відносяться ризики знищення, пошкодження або втрати засобів повітряного, водного, залізничного та трубопровідного транспорту, майна підприємств з річним випуском продукції понад 12,8 млн. євро та середньосписковою кількістю працюючих понад 250

чоловік, а також фінансово-кредитні ризики, ризики застави і гарантії та ризики, які виникають при страхуванні відповідальності [180, с. 17].

Дійсно, можливість лишати більшу частину ризиків на власному утриманні, тобто в середині країни, сприятиме зменшенню відтоку коштів закордон, проте, на наш погляд, це краще здійснювати не через пули, а через професійного перестраховика, адже це дозволить зробити прозорими відносини між сторонами при розподілі відповідальності за ризик. Але такі професійні перестраховики мають бути фінансово потужними та інноваційно-спрямованими у розвитку. Разом з тим, вважаємо необхідним також користуватися послугами перестраховиків-нерезидентів, адже потенційна місткість українського ринку замала для покриття великих ризиків. Світова практика щодо проведення перестрахових операцій свідчить, що великі ризики з метою диверсифікації варто перестраховувати за кордоном задля уникнення банкрутства національних страховиків. Отже, враховуючи важливість ринку перестрахування, можливості перестраховувати значні за обсягом ризики в Україні та залишати страхові премії на вітчизняному ринку, тим самим збільшуючи його фінансові можливості, - необхідним є створення на ринку перестрахування професійного перестраховика.

Досліджуючи розвиток та сучасний стан вітчизняного ринку перестрахування, проаналізуємо як змінювалася місткість страхового ринку за утриманням великих ризиків протягом тривалого періоду. Важливість розгляду даного питання пов'язана з тим, що місткість страхового ринку є визначальною щодо обсягу ризиків, які можуть бути покриті страховиками.

Перед оцінюванням місткості страхового ринку, розглянемо сутність поняття «місткість» та загальних підходів до її ідентифікації. Науковці Козьменко О. В. та Бойко А. О. вважають, що «одним з найбільш розповсюджених тлумачень даної економічної категорії є її розгляд як максимально можливий, наявний чи потенційний обсяг товарів і послуг на певних ринках, який реалізується конкретними споживачами в межах окремого середовища за визначений проміжок часу (найчастіше протягом одного року) та сформованого середнього рівня цін» [72, с. 25]. Представлене трактування

місткості не відображає особливостей проведення перестрахування та не враховує фінансових можливостей перестрахових та страхових компаній для покриття застрахованих ризиків.

Російський вчений Юлдашев Р. Т. вважає місткість ринку «як максимальну можливість для прийняття на власне утримання страхового ризику без зниження фінансової стійкості страхової компанії» [181, с. 167]. Вважаємо, що дане твердження достатньо повно характеризує поняття місткості страхового ринку, однак потребує уточнення щодо власної участі одного з основних учасників перестрахування – цедента.

Отже, місткість страхового ринку – максимальна можливість утримання ризику страховиками за рахунок власної участі, котра є їх межею відповідальності і не впливає на зниження їх платоспроможності та фінансової надійності.

Із метою виявлення основних закономірностей формування місткості українського страхового ринку та пов'язаних із цим процесом проблем, проведемо розрахунок даного показника на основі нормативу, встановленого ст. 30 Закону України «Про страхування» – «якщо страхова сума за окремим предметом договору страхування перевищує 10 відсотків суми сплаченого статутного капіталу і сформованих вільних резервів та страхових резервів, страховик зобов'язаний укласти договір перестрахування» [127].

Для порівняння, в Російській Федерації норматив обов'язковості перестрахування ризиків складає 5% від різниці активів та розміру сплаченого статутного капіталу [181, с. 415]. Норматив у відсотковому значенні менший удвічі, проте, відрізняється підхід щодо розрахунку бази визначення нормативу.

Відповідно Закону України «Про страхування» вільними резервами є «частка власних коштів страховика, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика» [127]. Дана частка власних коштів складає частину нерозподіленого прибутку. Проте, через надання обмеженої статистичної інформації по страхового ринку, яку представляє Нацкомфінпослуг, виокремити суму вільних резервів для розрахунку місткості ринку не можливо. Тому проведемо розрахунок номінальної місткості (нетто-місткості) вітчизняного

страховому ринку (табл. 2.1 та рис. 2.1), що включатиме лише обсяг статутного капіталу та обсяг сформованих страхових резервів.

Через відсутність у повному обсязі публічної офіційної статистичної інформації, яку надає Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, розрахувати нетто-місткість страхового ринку у розрізі страхування іншого, ніж страхування життя та страхування життя в 2009 році неможливо.

Таблиця 2.1

Номінальна місткість страхового ринку України за 2009-2015* рр., млн. грн.

Показник	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Статутний капітал	14 876	14 429	14 092	14 579	15 233	15 121	14 758
Страхові резерви	10 141	11 372	11 179	12 578	14 436	15 828	18 630
Нетто-місткість страхового ринку	2 502	2 580	2 527	2 716	2 967	3 095	3 339
Статутний капітал страховиків non-life	н/д	12 142	11 848	13 114	12 487	13 243	12 773
Статутний капітал страховиків life	н/д	1 623	1 506	1 539	1 627	1 910	1 985
Технічні резерви	8 352	9 187	8 515	9 355	10 589	10 522	11 732
Математичні резерви	1 789	2 185	2 664	3 223	3 846	5 306	6 898
Нетто-місткість ринку іншого, ніж страхування життя	-	2132,9	2036,3	2246,9	2307,6	2376,5	2 450,5
Нетто-місткість ринку страхування життя	-	380,8	417,0	476,2	547,3	721,6	888,5

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг з 2009 по 2014 рр. [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Протягом 2009-2014 рр. місткість вітчизняного страхового ринку зростала незначними темпами. Найменший темп росту спостерігався в 2010 році у порівнянні із 2009 роком – 3%, а найвищий показник темпу росту склав в 2013 році у порівнянні із 2012 роком – 9%. Загалом, за період 2009-2014 рр. темп росту склав 24%. Зменшення темпів росту даного показника спостерігалось у 2011 році у відношенні до 2010 року – спад 2%. Причинами скорочення темпів росту в 2011

році є скорочення загального обсягу статутного капіталу з 14 429 млн. грн. у 2010 році до 14 092 млн. грн. у 2011 році – зменшення капіталу на 337 млн. грн. (що склало 3% падіння). Законодавчих змін щодо формування статутного капіталу страховиків протягом періоду 2010-2011 рр. не було, а зменшення відбулося за рахунок скорочення кількості страхових компаній (14 страхових компаній) на вітчизняному ринку з 456 компаній у 2010 році до 442 – у 2011 році, при цьому скорочення спостерігається як на ринку страхування життя (скорочення на 3 страхові компанії), так і на ринку загального страхування (скорочення на 11 компаній) як наслідок проявів дій світової фінансової кризи 2008-2009 рр. Зменшення темпів росту місткості страхового ринку в 2011 році відбулося за рахунок змін, що відбулися на страховому ринку іншому, ніж страхування життя.

Наочно зроблені розрахунки представлено на рисунку 2.1.



Рис. 2.1. Динаміка змін нетто-місткості страхового ринку України загалом та в розрізі страхування життя та іншого, ніж страхування життя за 2009-2015* рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором на основі даних Нацкомфінпослуг з 2009 по 2014 рр. [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Як відображено на рисунку 2.1, показник нетто-місткості ринку страхування життя протягом проаналізованого періоду поступово зростав без просідань та скорочень. Найбільше нарощення нетто-місткості страхового ринку життя відбулося в 2014 році на 174,3 млн. грн. за рахунок вступу в дію змін до нормативу мінімального розміру статутних капіталів страховиків (збільшення з 1,5 млн. євро до 10 млн. євро).

По-друге, на зменшення розміру розрахункової місткості страхового ринку в 2011 році вплинуло і скорочення формування обсягів страхових резервів. Так у 2011 році у порівнянні з 2010 роком, спад склав 193 млн. грн. (1,7% від рівня 2010 року). Причинами даного спаду є кризові явища в економіці, коли обсяги страхових операцій скоротились на 386 млн. грн. (за показником валових страхових премій) через знецінення національної валюти та брак вільних коштів у фізичних та юридичних осіб. На ринку практично незмінними залишились обсяги продажів за обов'язковими видами страхування та значно скоротились обсяги продажів за добровільними видами, особливо значне скорочення обсягів зібраних страхових платежів спостерігалось в 2011 році за договорами добровільного майнового страхування – скорочення склало 2 219,2 млн. грн. по відношенню до 2010 року.

У цілому за період 2009-2014 рр. максимально можливий обсяг ризику, який може бути покритий за рахунок місткості страхового ринку, збільшився на 124% у порівнянні з 2009 роком та в 2014-му становив 3 095 млн. грн.

Якщо дослідити цей показник в розрізі страхування життя та загального страхування, то максимально можливий обсяг ризику, який може бути покритий за рахунок місткості на страховому ринку життя, збільшився на 189% у порівнянні з 2009 роком та в 2014-му становив 721,6 млн. грн. Максимальний ризик, який може покриватися на ринку загального страхування протягом періоду 2010-2014 рр. зріс на 111% і склав в 2014 році 2 376,5 млн. грн. Найбільше зростання спостерігається саме на страховому ринку життя.

Також, на місткість українського страхового ринку впливають такі суб'єктивні фактори, як його важкодоступність, забюрократизованість перестрахових операцій, котрі визначають міру його використання. Такі реальні можливості проведення операцій перестраховування в Україні ускладнюють розміщення вітчизняними страховиками значних за обсягами одиничних ризиків та мінімізацію власних збитків.

На незначну місткість вітчизняного страхового ринку вказує і науковець Вікнянська О. М., підсумовуючи, що це призводить до неможливості прийняття значних обсягів відповідальності українськими страховиками.

Як раніше зазначено, сукупно страховики можуть утримувати найбільший за обсягом ризик на суму 3 095 млн. грн. у 2014 році, що на 593 тис. грн. більше від рівня 2009 року. За 6 років таке незначне зростання можливостей ринку свідчить про значно уповільнені темпи росту вітчизняного страхового та перестрахового ринків.

Подолати проблеми, пов'язані з недостатньою місткістю українського страхового ринку, можна за рахунок декількох вагомих факторів. По-перше, необхідно збільшувати розміри статутних капіталів страховиків та обсяги надходжень страхових премій, що буде впливати на зростання страхових резервів. Все це і призведе до збільшення власного утримання страхових компаній в разі страхування великих ризиків і зможе забезпечити необхідну місткість ринку.

По-друге, додатковою можливістю активізації й збільшення обсягів проведення операцій на ринку перестраховування є покращення діяльності перестрахових брокерів. У період незначного розвитку ринків страхування й перестраховування ефективним методом пошуку цесіонаріїв і ретроцесіонаріїв є використання послуг брокерів. Спеціалізовані посередницькі організації, котрі володіють широкою базою даних про учасників вітчизняного й зарубіжних ринків перестраховування, здатні не тільки допомагати в наданні послуги з розміщення і прийняття ризику на найбільш прийнятних умовах, а й забезпечити виконання учасниками перестрахових операцій узятих зобов'язань. Більш детально опрацюємо дане питання наступних підрозділах дисертаційного дослідження.

Ми поділяємо думку Ткаченко Т. В. [150 с. 120] щодо необхідності нарощення місткості ринку перестрахування, в тому числі розширенням географії перестрахових послуг за рахунок збільшення частки США до 10%, вихід на ринок перестрахування Китаю та Японії (частка не менше 5%), що дозволить посилити конкурентоздатність українських компаній на міжнародному ринку перестрахування.

Дослідивши питання місткості страхового ринку, перейдемо до наступного етапу аналізу – розглянемо динаміку змін структури ринку перестрахування, який поєднує ринок вихідного та вхідного перестрахування. Проаналізуємо частку ринку вихідного перестрахування у загальному обсязі страхового ринку.

Динаміку структури вихідного перестрахування за надходженням перестрахових премій загалом та в розрізі сфер діяльності перестраховальників (страхування життя та загальне страхування) представлено в табл. 2.2.

Аналіз даних табл. 2.2 дає можливість зробити висновок про те, що протягом 2009-2014 рр. спостерігається нерівномірний розвиток вітчизняного страхового ринку та ринку перестрахування. Спостерігається взаємозалежність темпів розвитку зазначених ринків. Так, протягом проаналізованого періоду ринок перестрахування характеризується спадом темпів розвитку на 45% в 2011 р. та на 57,3% у 2012 рр. у порівнянні із попередніми роками (2010-2011 рр.). Значна частина ринку внутрішнього перестрахування припадає на операції «псевдоперестрахування», сутність яких зводилася до оптимізації податкових схем та уникнення оподаткування податком на прибуток. в 2011 році із прийняттям Податкового Кодексу дана оптимізація стала неможливою. В 2012 р. та 2013 р. були внесені зміни до Податкового Кодексу, спостерігається поступове нарощення об'ємів внутрішнього ринку вихідного перестрахування.

Таблиця 2.2

Обсяг і частка премій за вихідним перестраховуванням у валових страхових преміях на українському страховому ринку за 2009-2015* рр.

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Обсяг валових страхових премій (млн. грн.), у тому числі:	20 442,1	23 081,7	22 693,5	21 508,2	28 661,9	26 767,3	32 656,1	12,9	-1,7	-5,2	33,3	-6,6	30,9
- зі страхування життя (млн. грн.)	827,3	906,5	1 346,4	1 809,5	2 476,7	2159,8	2 077,7	9,6	48,5	34,4	36,9	-12,8	161,1
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (млн. грн.)	19 614,7	22 175,2	21 347,1	19 698,7	26 185,2	24607,5	30 578,4	13,1	-3,7	-7,7	32,9	-6,0	25,5
Обсяг премій, переданих у перестраховування (млн. грн.), у тому числі:	8 888,4	10 745,2	5 906,2	2 522,8	8 744,8	9704,2	12 256,4	20,9%	-45,0	-57,3	246,6	11,0	9,2
- зі страхування життя (млн. грн.)	44,3	39,1	38,3	41,9	37,5	47,8	48,1	-11,7	-2,0	9,4	-10,5	27,5	7,9
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (млн. грн.)	8 844,1	10 706,1	5 867,9	2 480,9	8 707,3	9656,4	12 208,3	21,1	-45,2	-57,7	251,0	10,9	9,2
Частка перестраховувальних премій у валових (%), у тому числі:	43,5	46,6	26,0	11,7	30,5	36,3	37,5	7,1	-44,2	-55,0	160,7	19,0	-16,6
- зі страхування життя (%)	5,4	4,3	2,8	2,3	1,5	1,9	2,3	-20,4	-34,9	-17,9	-34,8	26,7	-64,8
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (%)	45,1	48,3	27,5	12,6	33,3	39,2	40,0	7,1	-43,1	-54,2	164,3	17,7	-13,1

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Динаміка зміни обсягу премій, переданих у перестраховання відповідає динаміці зміни обсягу валових страхових премій. Так, обсяг валових премій зростає з 20 442,1 млн. грн. у 2009 р. до 23 081,7 млн. грн. у 2010 р., потім протягом 2011-2012 рр. зменшується до 21 508,2 млн. грн. у 2012 р. і знову зростає у 2013 р. до 28 661,9 млн. грн., що навіть перевищує рівень 2010 р. на 5 580,2 млн. грн. В 2014 році страховий ринок зібрав премій на суму 26 767,3 млн. грн., що на 1 894,6 млн. грн. менше у порівнянні із попереднім роком (6,6% скорочення ринку). Дана ситуація пояснюється зменшенням кількості страхових операцій, девальвацією національної валюти, зубожінням населення через проведення воєнних дій на сході країни та анексією АР Крим.

Аналогічна тенденція спостерігається із обсягом премій, переданих у перестраховання. Даний показник зростає з 8 888,4 млн. грн. у 2009 р. до 10 745,2 млн. грн. у 2010 р., та протягом 2013 р. – до 8 744,8 млн. грн. і в 2014 р. – до 9 704,2 млн. грн. В 2014 році даний показник склав 9 704,2 млн. грн., що на 959,4 млн. грн. вище у порівнянні із 2013 роком. Враховуючи наявні політичні, економічні, воєнні ризики, що є в Україні, страховики схиляються до розподілу відповідальності за застраховані ризики шляхом укладання договорів перестраховання.

Частка премій переданих у перестраховання у валових страхових преміях також змінювалася аналогічним чином: зростає з 43,5% у 2009 р. до 46,6% у 2010 р., потім протягом 2011-2012 рр. зменшується до 11,7 % у 2012 р. і знову зростає у 2014 р. до 36,3 %. Відповідна тенденція пояснюється впливом світової фінансово-економічної кризи, яка негативно позначилася на ринку перестраховання. Позитивним явищем можна вважати зростання частки вихідного перестраховання до 36,3 % у 2013 р. в основному за рахунок внутрішнього перестраховання, що пояснюється низькою місткістю окремих страховиків.

Такою ж динамікою характеризуються надходження премій за договорами перестраховання зі страхування життя. Так, валові премії протягом 2009-2014 рр. постійно зростали (з 827,3 млн. грн. у 2009 р. до 2 159,8 млн. грн. у 2014 р.), а обсяг премій, переданих у перестраховання, змінювався нерівномірно, так,

спостерігалися і скорочення премій у 2010-2011 рр. та 2013 р., а в 2014 році зростання до 47,8 млн. грн. (темп росту у порівнянні до 2009 року складає 7,8%).

Частка вихідного перестрахування життя протягом проаналізованого періоду постійно зменшувалася з 5,4% у 2009 р. до 1,9% у 2014 р. Причиною такої ситуації є незначна потреба у перестрахованні у зв'язку з низьким об'ємом валових премій зі страхування життя у порівнянні із загальним страхуванням, що є наслідком нерозвиненості сфери страхування життя в Україні.

Проаналізуємо динаміку структури вихідного перестрахування за показником перестрахових виплат загалом та в розрізі сфер діяльності перестраховальників (табл. 2.3).

Відповідно даних обсяг валових страхових виплат за останні 6 років мав тенденцію щодо зменшення, так з 6 737,2 млн. грн. у 2009 році даний показник зменшився на чверть - до 5 065,4 млн. грн. у 2014 році (падіння складає 1 671,8 млн. грн. або 25%). Подібна тенденція спостерігається і у виплатах, компенсованих перестраховиками: так, у 2009 році даний показник складав 967,9 млн. грн., а в 2014 році – 640,9 млн. грн. (падіння склало 327 млн. грн. або 33,8%).

Спад виплат, компенсованих перестраховиками пояснюється загальним падінням ринку, скороченням кількості укладених договорів та, відповідно, показників по виплатах.

Частка перестраховиків у валових виплатах є доволі незначною: 14,37% у 2009 році до 12,7% у 2014 році, а найвище значення даного показника 15,04% у 2011 р. Якщо ж порівняємо із аналогічним показником премій, переданих в перестрахування – спостерігається також тенденція щодо спаду, від 43,5% у 2009 році до 36,3 % у 2014 році, проте сама частка значно більша.

Для подальшого дослідження ринку перестрахування України розглянемо динаміку вихідного перестрахування в розрізі сплачених перестрахових премій та виплат, компенсованих перестраховиками за внутрішнім та зовнішнім перестрахуванням (табл. 2.4).

Таблиця 2.3

Обсяг і частка виплат за вихідним перестрахованням у валових страхових виплатах на українському страховому ринку за 2009-2015* рр.

Показник	Роки						2015*	Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Обсяг валових страхових виплат (млн. грн.), у тому числі:	6 737,2	6 104,6	4 864,0	5 151,0	4 651,8	5 065,4	6 453,3	-9,4	-20,3	5,9	-9,7	8,9	-24,8
- зі страхування життя (млн. грн.)	62,7	52,6	70,6	82,1	149,2	239,2	657,0	-16,1	34,2	16,3	81,7	60,3	281,5
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (млн. грн.)	6 674,6	6 052,0	4 793,4	5 068,9	4 502,6	4 826,2	5 796,3	-9,3	-20,8	5,7	-11,2	7,2	-27,7
Сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками (млн. грн.), у тому числі:	967,9	508,6	731,6	537,8	486,7	640,9	758,2	-47,5	43,8	-26,5	-9,5	31,7	-33,8
- зі страхування життя (млн. грн.)	13,6	5,8	6,4	9,4	14,9	45,7	48,1	-57,4	10,3	46,9	58,5	206,7	236,0
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (млн. грн.)	954,3	502,8	725,2	528,4	471,8	595,2	710,1	-47,3	44,2	-27,1	-10,7	26,2	-37,6
Частка перестрахових виплат у валових (%), у тому числі:	14,37	8,33	15,04	10,44	10,46	12,7	11,7	-42,0	80,6	-30,6	0,2%	21,4	-11,6
- зі страхування життя (%)	21,69	11,02	9,01	11,45	9,9	19,1	7,3	-49,2	-18,2	27,1	-13,5	92,9	-11,9
- зі страхування іншого, ніж страхування життя (%)	14,29	8,31	15,13	10,42	10,46	12,3	12,3	-41,8	82,1	-31,1	0,4	17,6	-13,9

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних [3, 97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Характеризуючи динаміку і структуру зміни обсягу премій, сплачених перестраховикам, слід відзначити стійку тенденцію до зростання премій, що передаються перестраховикам-нерезидентам, з 1 104,3 млн. грн. у 2009 р. до 1 530,5 млн. грн. у 2014 р. на 39%. Це пояснюється зростанням попиту з боку вітчизняних страховиків на надійне закордонне перестрахове покриття.

Що ж стосується обсягів перестраховування у перестраховиків-резидентів, то можна виділити 2011-2012 рр., коли ці обсяги скоротилися до мінімуму – 1 230,8 млн. грн. у 2012 р. Це навіть менше за обсяг премій, переданих у перестраховування нерезидентам у цьому ж році (1 292,0 млн. грн.) на 61,2 млн. грн. Якщо розглянути структуру вихідного перестраховування за країною реєстрації, то на частку перестраховиків-нерезидентів припало 51,2 % перестрахових премій, на відміну від перестраховиків-резидентів (48,9%). У 2013 р. обсяги отриманих премій перестраховиками-резидентами знову зросли майже до рівня 2009 р. – до 8 173,7 млн. грн. Дана тенденція пояснюється значним зростанням операцій з перестраховування: 9 704,2 млн. грн. у 2014 році у порівнянні з 2012 роком – 2 522,8 млн. грн. (сплачені перестрахові премії зросли на 7 181,4 млн. грн.).

В абсолютних величинах премій, переданих у перестраховування компаніям-нерезидентам значно не змінилися, значні зміни в темпах росту пов'язані із коливанням в абсолютних величинах премій, переданих у перестраховування компаніям-резидентам (т. з. псевдоперестраховування).

Аналізуючи обсяги страхових виплат за договорами перестраховування, можна відмітити, що найбільший їх обсяг був зафіксований у 2009 р. – 967,9 млн. грн., що склало лише 10,9 % від сплачених перестрахових премій, а в 2014 році даний показник склав 640,9 млн. грн. (падіння на 327 млн. грн. у порівнянні із 2009 роком). Щодо структури здійснених перестрахових виплат – тут спостерігається стійке переважання частки перестраховиків-нерезидентів в загальному обсязі виплат починаючи з 2010 р. частка складає 56,9% - 2010 р., 77,5% - 2011 р., 66,3% - 2012 р., 82,49% - 2013 р., 73,1% - 2014 р., і протягом 2009-2014 рр. дана частка зростала, темп росту 2014 р. у порівнянні до 2009 року склав 146,5%.

Таблиця 2.4

Динаміка та структура вихідного перестрахування в Україні за 2009-2015* рр.

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Сплачені перестрахові премії (млн. грн.), у тому числі:	8 888,4	10 745,2	5 906,2	2 522,8	8 744,8	9 704,2	12 256,4	20,9	-45,0	-57,3	246,6	11,0	9,2
- перестраховикам-резидентам	7 784,1	9 753,9	4 723,5	1 230,8	7 110,4	8 173,7	9 682,1	25,3	-51,6	-73,9	477,7	15,0	5,0
- перестраховикам-нерезидентам	1 104,3	991,3	1 182,7	1 292,0	1 634,4	1 530,5	2 574,3	-10,2	19,3	9,2	26,5	-6,4	38,6
Частка перестраховиків-резидентів у сплачених преміях, %	87,58	90,77	79,98	48,79	81,31	84,0	79,0	3,6	-11,9	-39,0	66,7	3,3	-4,1
Частка перестраховиків-нерезидентів у сплачених преміях, %	12,42	9,23	20,02	51,21	18,69	16,0	21,0	-25,7	116,9	155,8	-63,5	-14,4	28,8
Виплати, компенсовані перестраховиками (млн. грн.), у тому числі:	967,9	508,6	731,6	537,8	486,7	640,9	1 399,1	-47,5	43,8	-26,5	-9,5	31,7	-33,8
- перестраховиками-резидентами	680,8	219,0	164,8	181,1	85,2	172,4	329,0	-67,8	-24,7	9,9	-53,0	102,3	-74,7
- перестраховиками-нерезидентами	287,1	289,6	566,8	356,7	401,5	468,5	1 070,1	0,9	95,7	-37,1	12,6	16,7	63,2
Частка перестраховиків-резидентів у компенсованих виплатах, %	70,34	43,06	22,53	33,67	17,51	26,90	23,52	-38,8	-47,7	49,4	-48,0	53,6	-61,8
Частка перестраховиків-нерезидентів у компенсованих виплатах, %	29,66	56,94	77,47	66,33	82,49	73,10	76,48	92,0	36,1	-14,4	24,4	-11,4	146,5

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Це вкотре засвідчує про наявність схем оподаткування за рахунок використання внутрішніх договорів вихідного перестрахування та, відповідно, якісного виконання зобов'язань з боку перестраховиків-нерезидентів.

Подолання зазначених проблем нерівномірного розвитку вітчизняного ринку перестрахування можна за рахунок очищення ринку від операцій псевдоперестрахування шляхом запровадження стандартів якості договорів перестрахування, унормування державного регулювання та нагляду на вітчизняному ринку перестрахування та сприяння розвитку здорової конкуренції серед страховиків (запровадження професійного перестраховика, активізація роботи перестрахових брокерів).

Ще одним важливим показником, котрий характеризує діяльність страховиків на ринку перестрахування є рівень виплат.

Розрахунок рівня виплат (P_v) здійснюється на основі валових премій та валових виплат:

$$P_v = \frac{\text{Виплати, компенсовані перестраховиками}}{\text{Сплачені перестрахові премії}} * 100\% \quad (2.1)$$

Показники рівня виплат представлені у табл. 2.5.

Рівень виплат за вихідним перестрахуванням в цілому невисокий, тобто: або ризики перестраховиками відбираються якісно, або ж перестрахові операції використовуються для оптимізації податкових платежів з боку цедентів.

Якщо проаналізувати значення рівнів виплат перестраховиків-резидентів та перестраховиків-нерезидентів (табл. 2.5), то можна зробити висновок про постійне та значне перевищення останніх. Рівень виплат перестраховиків-нерезидентів протягом 2009-2014 рр. не опускався нижче 24,6 %, тоді як рівень виплат перестраховиків-резидентів лише у 2012 р. перевищив значення у 10%, а у 2013 р. взагалі опустився до мінімального рівня – 1,2 %. Проте, ситуація змінилася на краще в кризовому 2014 році: так, рівень виплат зріс у перестраховиків-резидентів вдвічі і склав 2,1%, У перестраховиків-нерезидентів

показник рівня виплат становить 30,6%, що свідчить про зростання відповідальності перестраховиків.

Таблиця 2.5

**Динаміка рівня виплат за договорами вихідного перестрахування
за 2009-2015* рр., %**

Показник	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Рівень виплат за вихідним перестрахуванням	10,9	4,7	12,4	21,3	5,6	6,6	11,4
Рівень виплат перестраховиків-резидентів	8,7	2,2	3,5	14,7	1,2	2,1	3,4
Рівень виплат перестраховиків-нерезидентів	26,0	29,2	47,9	27,6	24,6	30,6	41,6

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Такі значні коливання пояснюються використанням внутрішнього перестрахування у різного роду схемах та податкових оптимізаціях. Цьому багато років сприяла можливість зменшувати базу оподаткування податком на прибуток страховиків за рахунок премій, переданих у перестрахування перестраховикам-резидентам. З прийняттям Податкового кодексу у 2011 р. така активність була усунена, але після довгих дискусій у 2013 р. вона була відновлена.

Аналіз показника рівня виплат у перестрахуванні свідчить про дві діаметрально протилежні тенденції на внутрішньому і зовнішньому ринках:

- вітчизняний страховий ринок представлений застрахованими невеликими за обсягами ризиками та беззбитковими договорами страхування та перестрахування;
- страхові компанії, користуючись особливим порядком оподаткування доходів від операцій страхування, використовують перестрахування не завжди для забезпечення фінансової стійкості, а для перерозподілу грошових потоків;

- вітчизняні страховики використовують іноземних партнерів дійсно для перестрахування ризиків і здійснюють це якісно, оскільки ми спостерігаємо перевищення виплат перестраховиків-нерезидентів у порівнянні з мізерними виплатами резидентів. І протилежна ситуація з перестраховими преміями: вони є значно більшими як раз у вітчизняних перестраховиків. Це свідчить про не завжди обґрунтоване перестрахування ризиків на внутрішньому ринку і про взаємність у перестрахуванні (так званий обмін преміями).

Далі дослідження ринку перестрахування буде здійснюватися у розрізі окремих видів страхування (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Структура вихідного перестрахування в Україні у розрізі видів страхування за отриманими перестраховальними преміями за період 2009-2015* рр., %

Вид страхування	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 *
Страхування майна	23	28	24	23	21	17	21
Страхування фінансових ризиків	18	21	16	12	19	26	19
Страхування від вогневих ризиків та стихійних явищ	15	19	13	13	15	12	9
Страхування відповідальності перед третіми особами	7	5	10	11	11	9	5
Страхування вантажів та багажу	9	10	11	7	7	11	19
Страхування наземного транспорту	8	7	11	16	7	5	6
Страхування від нещасних випадків	2	1	2	3	5	3	2
Страхування кредитів	3	2	2	3	4	3	2
Інші види страхування	15	6	11	15	11	13	17
Разом за усіма видами	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Як свідчать статистичні дані, структура вихідного перестрахування протягом останніх шести років залишалася відносно незмінною. Найбільша частка вихідного перестрахування належала страхуванню майна і складала 23% у 2009 році та 17% – у 2014 році., найменше вітчизняні страховики передавали у перестрахування ризики страхування кредитів та страхування від нещасних випадків (4% у 2009 році та 3% у 2014 році). Відповідно динаміки, то можна констатувати, що за всіма видами страхування у 2014 році спостерігається зменшення частки перестрахування крім страхування фінансових ризиків і страхування вантажоперевезень.

Аналіз структури ринку вихідного перестрахування в Україні буде більш повним при дослідженні таких сегментів, як ринок страхування життя, ринок державного обов'язкового страхування, недержавного обов'язкового страхування, особистого, майнового страхування та страхування відповідальності. Всі розрахунки окремо по 2009-2014 роках обчислено та представлено у додатку Д.

За результатами цих розрахунків можна зробити наступні висновки: на вітчизняному ринку протягом 2009-2014 рр. переважали операції перестрахування ризиків у резидентів (в середньому складає 79%), тоді як на нерезидентів припадає в середньому 21% операцій за договорами перестрахування. Наочно розрахунки представлено на рис. 2.2.

На страховому ринку життя спостерігається кардинально інша ситуація, де 99,9% операцій вихідного перестрахування припадає на нерезидентів. Дана ситуація пов'язана із виведенням ризиків українськими страховиками до головних материнських компаній за кордон.

Ще однією характерною особливістю українського ринку вихідного перестрахування є відсутність операцій перестрахування за державним обов'язковим страхуванням, котре пояснюється не значною питомою вагою загалом на ринку цього сегменту. Що ж стосується недержавного обов'язкового страхування, то розподіл операцій між резидентами та нерезидентами протягом 2009-2014 рр. є рівномірним (в середньому складає по 50%). А розподіл конкретно по ОСЦПВВНТЗ є неоднорідним: так, в 2009-2010 рр. ризики

перестраховувалися виключно у резидентів, а починаючи із 2011 і до 2012 рр. частка участі нерезидентів зростала: в 2011 р. складала – 24%, в 2012 – 43%, а в 2013 - 2014 рр. знизилась до 19%.

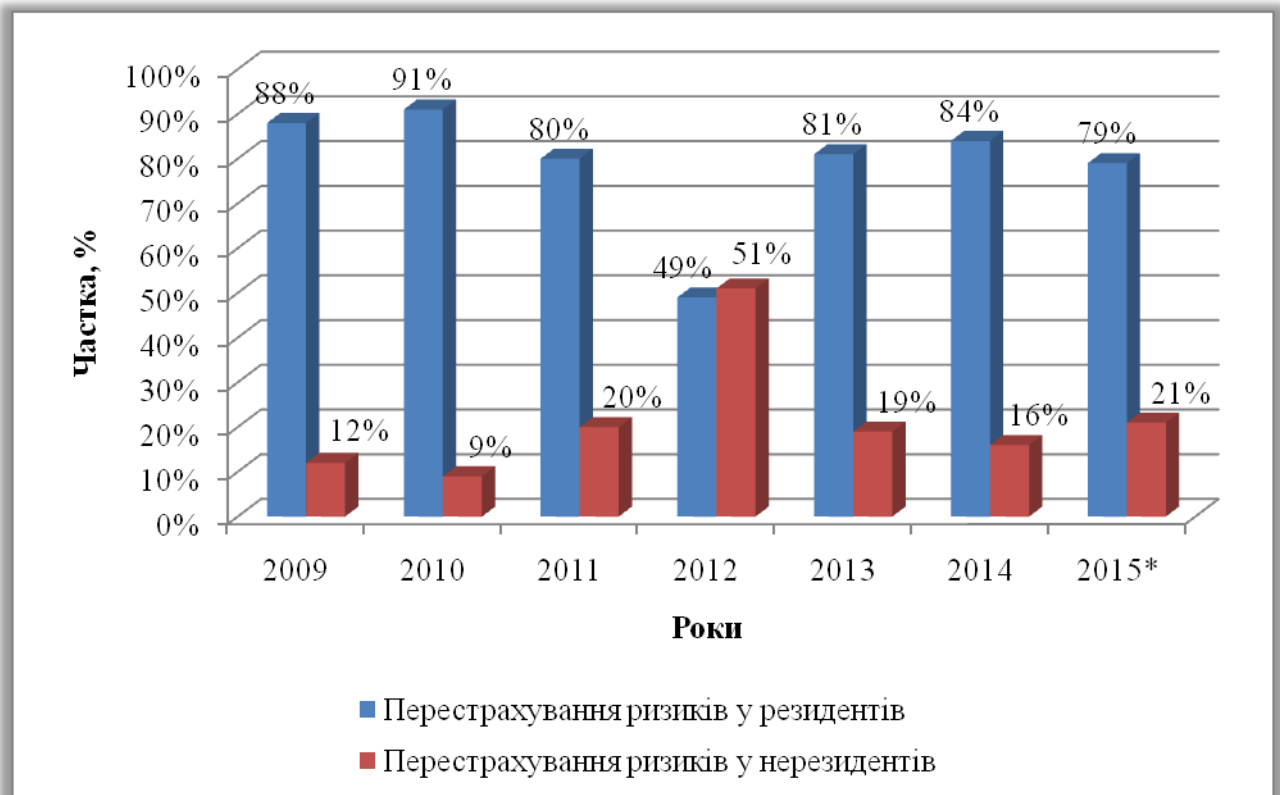


Рис. 2.2. Структура ринку вихідного перестраховування України за період 2009-2015* рр.

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Відповідно до майнового страхування, страхування відповідальності та особистого страхування, то їх розподіл на ринку корелює із загальним розподілом ринку вихідного перестраховування.

Страхові компанії на вітчизняному перестраховому ринку окрім вихідного перестраховування здійснюють операції за вхідним перестраховуванням, хоча і в набагато меншому обсязі.

Характеристику вхідного перестраховування від перестраховиків-нерезидентів унаочнюють статистичні дані табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Динаміка вхідного перестраховування на вітчизняному перестраховому ринку
за 2009-2015* рр.**

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Обсяг валових страхових премій, млн. грн.	20 442,1	23 081,7	22 693,5	21 508,2	28 661,9	26 767,3	32 656,1	12,9	-1,7	-5,2	33,3	-6,6	30,94
Отримані премії від перестраховальників-нерезидентів, млн. грн.	242,1	192,3	429,1	275,4	324,0	12,9	38,7	-20,6	123,1	-35,8	17,6	-96,0	-94,67
Частка отриманих премій від перестраховальників-нерезидентів у валових преміях, %	1,2	0,8	1,9	1,3	1,1	0,003	0,12	-33,3	137,5	-31,6	-15,4	-99,7	-99,75
Обсяг валових страхових виплат, млн. грн., у тому числі:	6 737,2	6 104,6	4 864,0	5 151,0	4 651,8	5 065,4	6 453,3	-9,4	-20,3	5,9	-9,7	8,9	-24,81
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам, млн. грн.	1 050,4	1 837,1	578,0	15,9	27,4	9,9	9,0	74,9	-68,5	-97,2	72,3%	-73,7	-99,31
Частка виплат, компенсованих перестраховальникам-нерезидентам у валових виплатах,	15,6	30,1	11,9	0,3	0,6	0,1	0,1	92,9	-60,5	-97,5	100,0	-83,3	-99,36
Рівень виплат, %	433,9	955,3	134,7	5,8	8,5	76,7	23,3	120,2	-85,9	-95,7	46,6	556,5	-87,14

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Значна нерівномірність як в отриманих преміях від перестраховальників-нерезидентів, так і у виплатах, їм компенсованих вітчизняними перестраховиками, аналогічні динаміці валових страхових премій, яка зумовлена впливом фінансово-економічної кризи на розвиток страхування. Невеликі частки отриманих премій від перестраховиків-нерезидентів (протягом 2009-2014 рр. значення не перевищувало 1,9%) свідчать про низький рівень перестрахової ємності вітчизняного ринку перестраховування, а відтак його інвестиційної привабливості для іноземних страховиків. Високі значення виплат, компенсованих вітчизняними перестраховиками, особливо протягом 2009-2010 рр. (1 050,4 млн. грн. та 1 857,1 млн. грн. відповідно), свідчить про збитковий характер таких договорів для вітчизняних перестраховиків.

Ринок вхідного перестраховування в Україні знаходиться на етапі свого започаткування. Частка надходжень за договорами вхідного перестраховування у валових страхових преміях складає 1% протягом 2009-2014 рр. Дана ситуація свідчить про незначну роль зовнішнього ринку в розвитку внутрішнього ринку перестраховування, наявність внутрішніх загроз на вітчизняному ринку для іноземних партнерів, незацікавленість у програмах захисту і тарифній політиці українських перестраховиків.

У табл. 2.8. представлено у відсотковому відношенні частки залишених ризиків на власному утриманні та перестрахованих, відповідно, в середині країни та за кордоном.

Протягом 2009-2014 років вітчизняні страховики віддавали у перестраховування нерезидентам частку відповідальності за ризики на рівні 4-6%. Даний показник залишався незмінним. Проте, інша ситуація склалася на внутрішньому ринку перестраховування: якщо в 2009-2010 рр. резидентам страховики передали у перестраховування 38% та 42% , то вже в 2011 ця частка зменшилась вдвоє і склала 21%, ще більшим скороченням частки перестраховування у резидентів характеризується 2012 рік – 6%. В 2014 році частка перестраховиків-резидентів знову зросла і склала 31%.

Таблиця 2.8

**Структура перестрахового портфеля страховиків України за період
2009-2015* рр., %**

Рік	Власне утримання	Перестраховано	
		в Україні	за кордоном
2009	57	38	5
2010	54	42	4
2011	74	21	5
2012	88	6	6
2013	69	25	6
2014	63	31	6
2015*	62	30	8

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Такий розподіл ризиків за договорами перестрахування відображає загальні особливості вітчизняного ринку вихідного перестрахування:

- переважна більшість ризиків перестраховується на внутрішньому ринку України та загрожує кумуляцією збитків;
- наявність податкових пільг сприяє розвитку внутрішнього ринку перестрахування, що є позитивним моментом державної політики та допомагає посилювати конкурентоздатність вітчизняних страховиків у порівнянні із нерезидентами. Вітчизняні страховики на власному утриманні залишають більше 50% застрахованих ризиків (в середньому за 2009-2014 рр. даний показник склав 67,5%). А в операціях перестрахування надають перевагу резидентам, частка яких по відношенню до валових страхових премій за період 2009-2014 рр. складає 27,2%, тоді як на нерезидентів припадає 5,4% від валових страхових премій. Що свідчить про нерівномірну структуру ринку перестрахування із значним переважанням ринку вихідного перестрахування.

Проаналізувати розподіл ризиків територіально можливо лише за вихідним перестрахуванням, оскільки статистична інформація відповідно країн з яких в

Україну передаються ризики і в розрізі яких видів страхування відсутня. Наявність такої аналітичної інформації на сайті Нацкомфінпослуг України дасть змогу проаналізувати, як географічну структуру вхідного перестрахування, так і галузеву.

Найбільшими партнерами України за вихідним перестрахуванням протягом 2009-2014 рр. на світовому ринку перестрахування є Великобританія, Німеччина, РФ, Швейцарія, Австрія та Франція. Якщо ситуація з партнерами лишалася незмінною, то значно змінилась їх частка у розподілі ризиків (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Географічне розміщення ризиків вітчизняними страховиками за кордоном протягом 2009-2015* рр., %

№ п/п	Країна	Роки						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
1.	Великобританія	33	30	27	19	15	23	28
2.	Німеччина	16	11	11	18	15	21	22
3.	РФ	12	17	19	20	39	18	8
4.	Швейцарія	9	12	12	11	11	14	10
5.	Австрія	8	5	7	8	6	6	5
6.	Франція	6	5	6	7	3	4	3
7.	США	2	2	2	5	2	2	5
8.	Бельгія	2	2	1	2	1	1	0,5
9.	Казахстан	2	1	1	1	1	1	0,5
10.	Польща	2	1	1	2	1	2	7
11.	Італія	1	2	2	1	1	1	0,5
12.	Чехія	1	1	1	2	1	2	1
13.	Індія	1	1	1	1	1	1	1
14.	Іспанія	1	1	1	1	1	1	0,5
15.	Інші країни	4	9	8	2	2	3	

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Варто відзначити стрімку зміну лідера: у 2013 році вітчизняні страховики найбільше перестраховували власні ризики в Російській Федерації (39%), змінивши постійного лідера Великобританію, частка якої зменшилась із 33% у 2009 році до 15% - у 2013 році. А в 2014 році ситуація на ринку знову змінилася, так частка Російської Федерації скоротилася із 39% в 2013р. до 18%, разом з тим значно зросли частки провідних країн Європи: Великобританії – 23%, Німеччини – 21%,

Швейцарії – 14%. Питома вага розподілу ризиків у інших країнах, практично залишилася незмінною.

Найбільшими іноземними партнерами України у сфері перестрахування є Allianz AG (Німеччина), Hannover Reinsurance Company (Німеччина), Munich Re (Німеччина), Swiss Reinsurance Company (Швейцарія).

Розвиток та функціонування ринку перестрахування характеризується певною сезонністю. Тому доцільно дослідити інтенсивність здійснення операцій перестрахування, що дозволить не тільки прогнозувати основні тенденції розвитку даного ринку, а й визначити періоди, в межах яких потрібно активізувати процес прийняття управлінських рішень, пов'язаних із проведенням операцій перестрахування.

До розрахунку приймемо щоквартальні дані на ринку перестрахування за період 2009-2014 рр.

Простежити динамічні зміни (за кварталами 2009-2015* рр.) фінансових потоків у розрізі обсягів, страхових премій сплачених на перестрахування, та виплат, компенсованих перестраховиками можна за рис. 2.3.

Детальніше дослідження премій, сплачених на перестрахування за кварталами кожного з розглянутих років показало, що для 4 кв. характерним є найбільший сплеск. Варто зауважити, що виключення складає 1 квартал 2013 року: саме в цей період спостерігався один з найбільших обсягів сплачених страхових премій на перестрахування – 3519,9 млн. грн., що пов'язано із змінами податкового законодавства [107], які дали змогу використовувати перестрахування для зменшення суми оподаткування податком на прибуток. Щодо обсягів страхових виплат компенсованих перестраховиками, відслідковується стала закономірність найбільших сум виплат в четвертих кварталах кожного року досліджуваного періоду.

Для підтвердження даних тверджень прорахуємо індекс сезонності операцій, котрий дозволить окреслити активізацію фінансової діяльності страховика за рахунок операцій перестрахування. До розрахунку було обрано наступні показники: сплачені страхові премії на перестрахування та виплати,

компенсовані перестраховиками. Розрахунки здійснені у щоквартальному розрізі за період 2009-2014 рр. (Додаток Е).

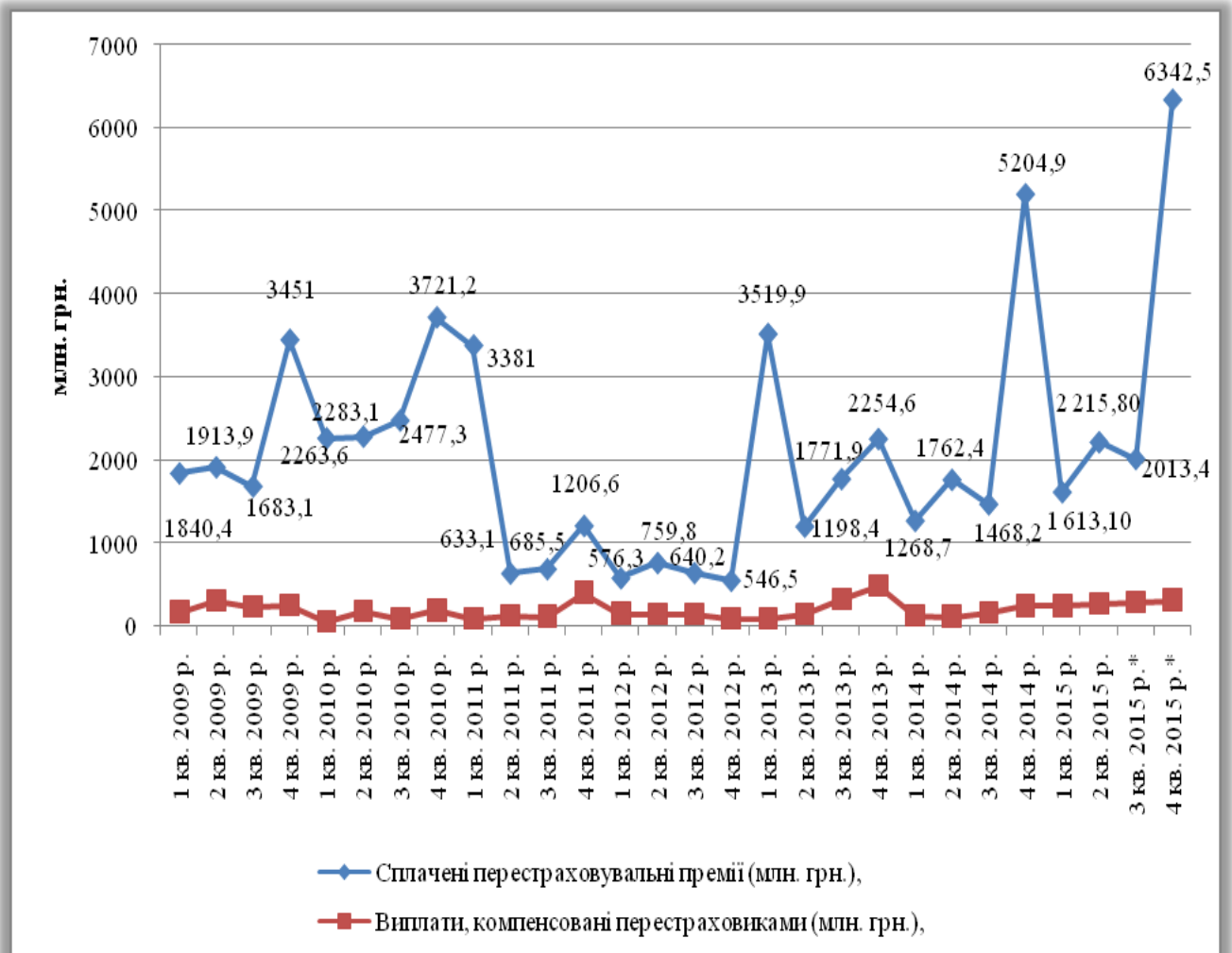


Рис. 2.3. Структурні коливання фінансових потоків за перестраховими преміями і перестраховими виплатами в Україні протягом 2009-2015* рр.

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець третього та четвертого кварталів 2015 року

Визначимо формулу індексу сезонності перестрахових операцій. За основу беремо формулу загального індексу сезонності [32]:

$$I_c = \frac{Y_i}{Y} * 100 \quad (2.2)$$

де I_c – індекс сезонності перестрахових операцій;

Y_i – середні квартальні значення надходжень (виплат) за операціями перестраховування;

Y – загальна середня величина надходжень (виплат) за операціями перестраховування.

Узагальнені результати проведеного розрахунку індексу сезонності представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Індекс сезонності фінансових потоків у розрізі обсягів страхових премій, сплачених на перестраховування та виплат, компенсованих перестраховиками, протягом 2009-2015* рр.

Показники	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індекс сезонності, розрахований на основі сплачених страхових премій на перестраховування	110,5	73,5	75,0	140,9
Індекс сезонності, розрахований на основі виплат, компенсованих перестраховиками	61,5	91,3	96,2	151,0

Джерело: складено та розраховано автором

* Прогнозні показники на кінець четвертого кварталу 2015 року

Наведені розрахунки засвідчують попередні твердження, що активізація фінансової діяльності, пов'язаної з операціями перестраховування, найчастіше спостерігаються в 4 кв. кожного року. Найбільш високим є показник індексу сезонності, розрахований на основі виплат, компенсованих перестраховиками, в 4 кварталі він сягнув 151 одиниць.

Як показують розрахунки індексу сезонності фінансової діяльності страховиків за операціями перестраховування та аналіз статистичних даних в розрізі щоквартальних фінансових потоків в перестраховуванні протягом 2009-2015* років ринок перестраховування характеризується певною сезонністю.

Найбільш активізується ринок в 4 кварталі року, коли закривається фінансовий рік і страховики укладають нові та переукладають діючі договори перестраховування з вітчизняними та іноземними партнерами. Також дану

закономірність можна пояснити наявністю в кінці року ряду псевдоперестрахових операцій страховими компаніями задля покращення показників фінансової річної звітності.

Здійснивши аналіз основних надходжень та видатків за операціями перестраховування у щоквартальному розрізі по 2009-2015* рр., вивели закономірність зростання обсягів премій та виплат саме в 4 кварталі кожного року. Розрахунки ми підтвердили математичним визначенням індексу сезонності перестрахових операцій.

Починаючи з 2010 і до 2012 рр. спостерігається значний спад ринку перестраховування в Україні та його частки у валових страхових преміях, це зумовлене:

- запровадженням більш жорсткого контролю страхових і перестрахових операцій та намаганням мінімізувати оптимізацію оподаткування й легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом за рахунок даних операцій із боку державних органів;

- кризовими явищами в світовому економічному просторі загалом та зокрема в економіці України, що призвело до: зниження платоспроможного попиту на страхові послуги; ускладнення повернення вкладених фінансових ресурсів страховиків в банківські депозити; знецінення активів, розміщених у цінних паперах; втрати платоспроможності компаній, що здійснювали перестраховування.

Незначне збільшення частки перестраховування у валових преміях у цілому по ринку відбулося в 2012-2014 рр., що свідчить про необхідність використання страховиками у складній політично-економічній ситуації, в якій сьогодні знаходиться країна, такого інструменту перерозподілу великих і кумулятивних ризиків, як перестраховування.

Крім політичних і економічних чинників на розвиток страхового і перестрахового ринків країни впливають і особливості функціонування світового страхового ринку та глобалізаційні процеси, які відбуваються там. Дослідженню

світових тенденцій та їх прояву на страховому і перестраховому ринку України присвячений наступний підрозділ дисертаційної роботи.

2.2. Основні тенденції світового перестрахового ринку та їх вплив на вітчизняний ринок перестрахування

Загальним явищем світової економіки на початку ХХІ століття стала глобалізація суспільно-економічних відносин. Дане явище є характерним і для світового страхового ринку та страхових ринків окремих країн.

Основні тенденції та зміни світового страхового ринку напряду пов'язані із процесами глобалізації.

Науковець Шолойко А. зазначає, що страховий ринок України через посилення інтеграційних процесів, об'єднання капіталів, перестрахування виявляється значно пов'язаним зі страховими ринками інших країн [179, с. 60]. Ми поділяємо думку вченого щодо наявних тісних взаємопроникливих процесів розвитку вітчизняного та світового страхового ринку.

Національний ринок перестрахування в силу своєї специфікації найбільше підпадає під вплив основних тенденцій розвитку світового страхового ринку.

Дослідивши питання закордонного партнерства України на ринку перестрахування, ми виявили, що найбільшими партнерами вітчизняних страховиків за вихідним перестрахуванням є Російська Федерація (частка ризиків, переданих вітчизняними страховиками на перестрахування в 2014 р. складає 18%) та країни Європейського Союзу (частка ризиків, переданих вітчизняними страховиками на перестрахування в 2014 складає 75%), частка США складає не більше 2% премій переданих у перестрахування. Проте, не варто відкидати вплив останньої країни на світовий ринок та опосередковано на вітчизняний ринок. Ментально та історично ринок Російської Федерації є ближчим для України,

проте, в умовах сучасної політичної ситуації, найбільш перспективними є ринки Західної і Східної Європа, США. Ринки перестрахування країн ЄС для вітчизняних страховиків є пріоритетними через низку факторів:

- зручне територіальне сполучення дозволяє економити час та фінансові ресурси при веденні страхового та перестрахового бізнесу (проведенні андерайтингової політики, врегулювання страхових випадків);
- перейняття вітчизняними страховиками передового досвіду європейських компаній щодо ведення перестрахових операцій (ринку перестрахування Великобританії, ринок Ллойд, перестрахові ринки Німеччини, Франції).

Не менш важливим та цікавим для України є ринок перестрахування США як один із найбільших та фінансово потужних ринків світу.

Пріоритетним для вітчизняних страховиків є робота на перестрахових ринках країн Східної Європи (особливо, країн СНД) через спорідненість економік, схожість методів управління ризиками, наближеність ментальності населення. Здійснювати перестраховий бізнес в цих країнах з одного боку простіше з позиції схожості економічних систем, проте, має і ряд недоліків:

- забюрократизованість супроводжувальних процедур в процесі здійснення перестрахової діяльності;
- недостатньо тривалий досвід сталого розвитку ринку перестрахування.

Розглянемо найважливіші центри за розподілом світового попиту на перестрахові послуги. В 2013 р. найбільшим центром ринку перестрахування світу стала Північна Америка із часткою 44% та Європа із часткою світового ринку перестрахування – 38% (рис. 2.4).

Перестрахування виступає важливим сектором світового страхового ринку. Формування попиту та пропозиції на перестрахову послугу на міжнародному рівні зумовлено бурхливим розвитком світового господарства, глобалізаційними процесами в світовій економіці, нарощенням фінансових ресурсів перестрахових компаній, появою нових ризиків, які необхідно страхувати і перестраховувати.

Глобалізація світового страхового ринку являє собою процес стирання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими господарствами, що відбувається під впливом змін в світовій економіці та має кінцевою метою формування глобального страхового простору.

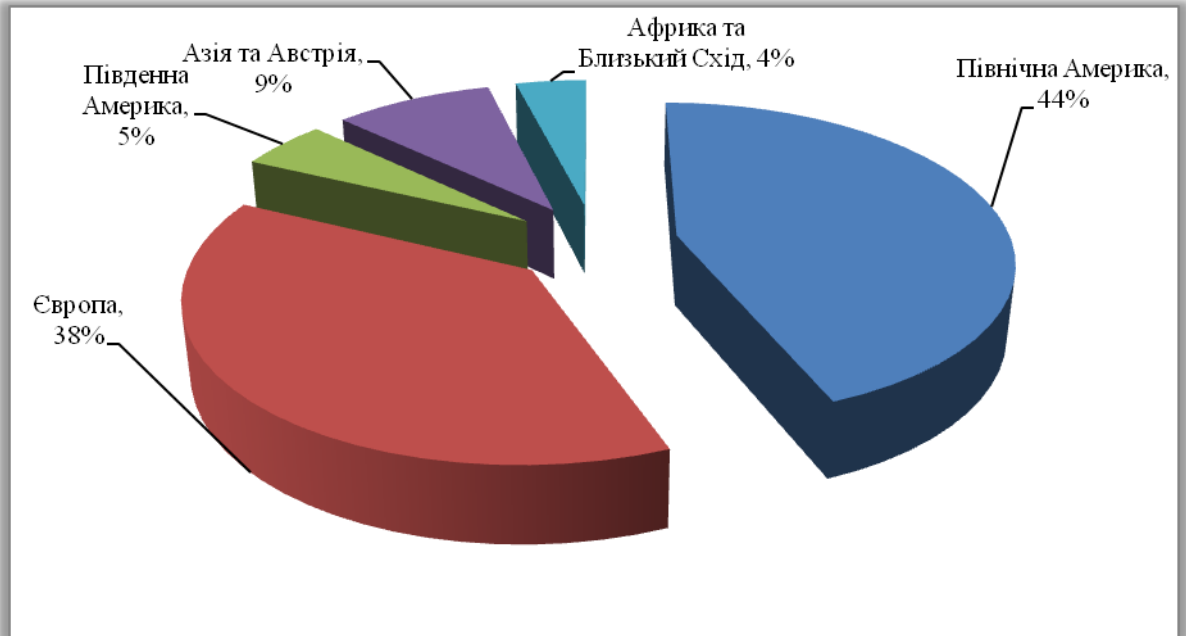


Рис. 2. 4. Ринки споживання перестрахових послуг в 2013 р.

Джерело: складено автором на основі [197]

Аналіз наукових досліджень [14, 27, 39, 67, 79, 82, 84] дозволив нам сформулювати характерні особливості сучасного світового страхового простору:

- зосередження (концентрація) капіталу страховиків та перестраховиків в ключових центрах (США, Канада, ЄС);
- формування транснаціональних груп, які поєднують банківський, страховий, перестраховий, інвестиційний капітал (AIG, Allianz, AXA, Berkshire Hathaway);
- значний вплив на світовий ринок мають найбільші перестрахові посередники (Aon, Besso Insurance Group Limited, MAI CEE Insurance Brokers, Marsh&Mclennan Companies, Oakeshott Insurance Consultants Ltd., Willis Group Holdings);

- зростають вимоги до впровадження нових підходів в андерайтинговій політиці та визначенні ціни на страхування та перестраховування (транспортна телематика);
- зміна традиційних підходів щодо надання послуг зі страхування та перестраховування відповідно до потреб інформатизованого суспільства (впровадження електронного полісу, укладання договорів страхування та перестраховування онлайн);
- збільшення величини страхового портфелю за рахунок охоплення інноваційних ризиків: політичних, екологічних ризиків;
- урбанізація та нарощування темпів споживання природних ресурсів призводить до кумуляції страхових подій (техногенна катастрофа на АЕС «Фокусіма-1» в Японії, тайфун «Хайян» в Малайзії, тайфун «Катрина» в США).

У світі спостерігається нарощування обсягів збитків в результаті дії катастрофічних ризиків (рис. 2.5).

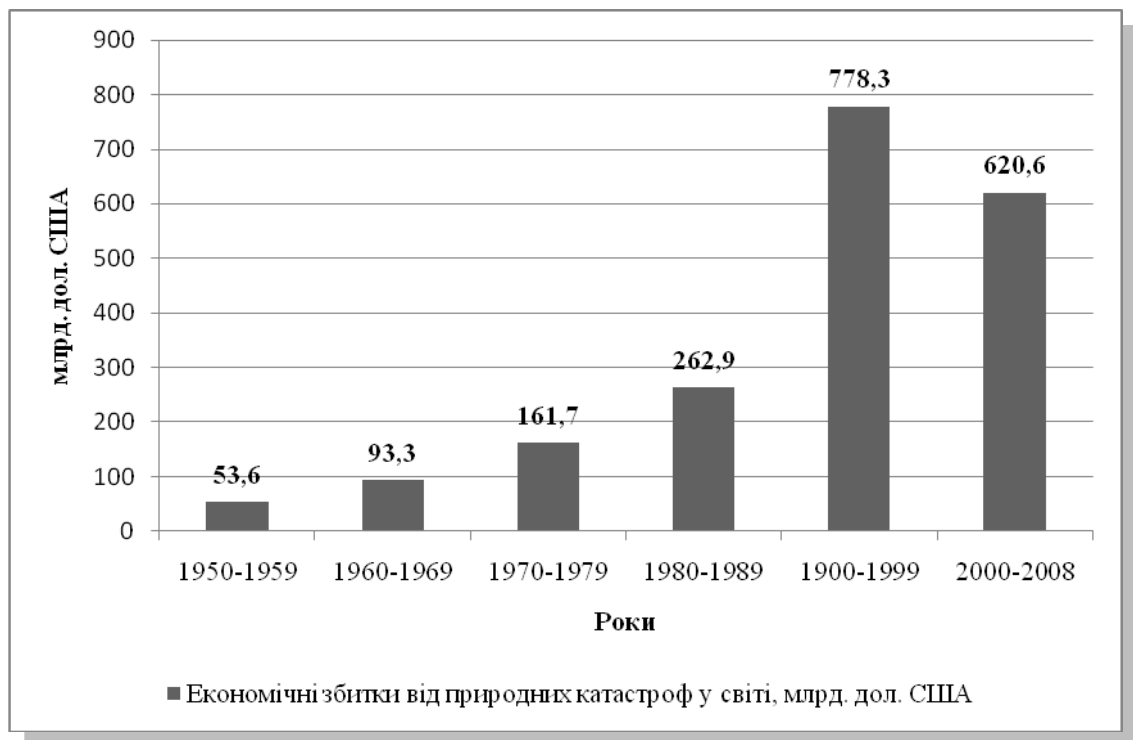


Рис. 2.5. Розмір економічних збитків від природних катастроф у світі протягом 1950-2008 рр. [15]

Починаючи з 90-х рр. XX ст. і до сьогодні їх економічні наслідки зросли в 3 рази: за період 1980-1989 рр. сума збитків складала 262,9 млрд. дол. США, а протягом 1990-1999 рр. цей показник зріс втричі і склав 778,3 млрд. дол. США. Незначне скорочення суми збитків у світовому розрізі від впливу катастрофічних ризиків спостерігалось протягом періоду 2000-2008 рр. і склав 620, 6 млрд. дол. США, проте, у порівнянні із періодом 1950-1959 рр. даний показник зріс на 567 млрд. дол. США (темп росту 1157%).

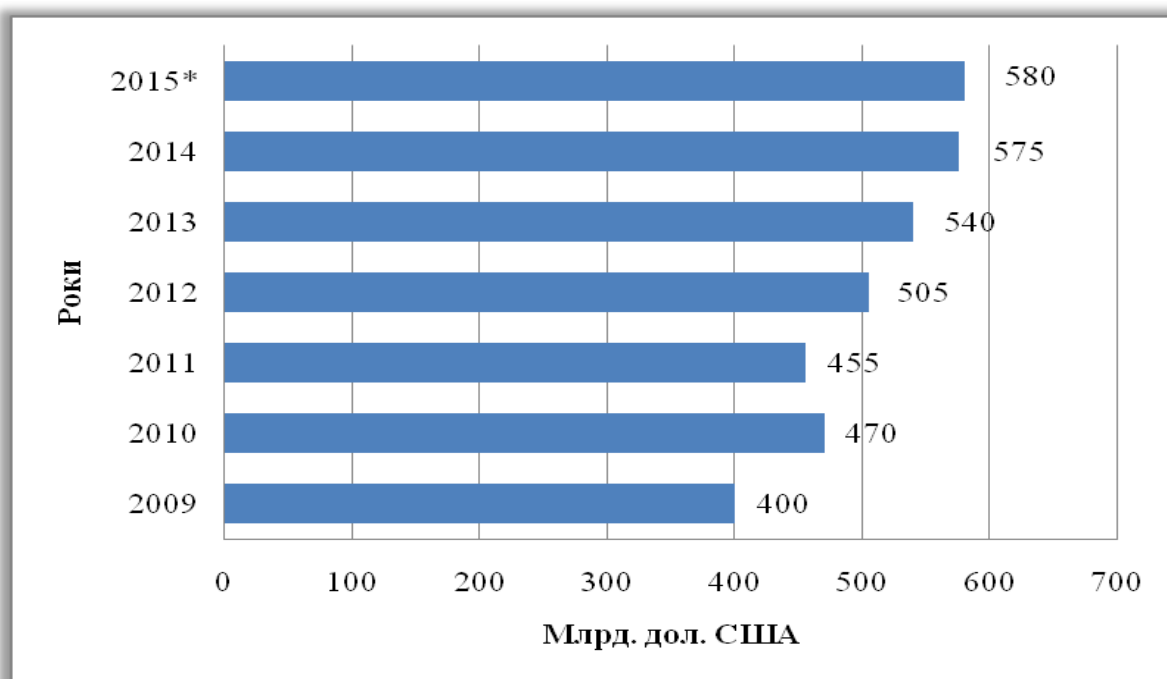
Стрімке зростання обсягів економічних наслідків дій природних катастроф у світі за період 1990-2008 рр. свідчить про необхідність створення адекватного їх покриття, тобто стабільного розвитку світового ринку перестрахування. А на ефективне функціонування світового ринкового середовища впливає рівень розвитку національних і регіональних перестрахових ринків.

Зростання економічних наслідків від природних катастроф у світі є вагомим фактором нарощення місткості вітчизняного страхового ринку за рахунок капіталізації існуючих страховиків та створення нових суб'єктів ринку перестрахування – професійних перестраховиків, які зможуть утримувати значні за обсягом катастрофічні ризики або ж приймати участь у їх розподілі.

Схильність світового ринку перестрахування до впливу процесів глобалізації зауважує і Прокоф'єва О. стверджуючи, що ринок перестрахування «схильний до процесів глобалізації та зрощування страхового та банківського капіталів» [132 с. 77].

Одним із ключових показників розвитку світового ринку перестрахування є формування попиту на перестрахову послуг, що виражається у розмірі отриманих перестрахових платежів на міжнародному рівні.

Протягом 2009-2015* рр. спостерігається постійне нарощування обсягів зібраної перестрахової премії (рис. 2.6). Темпи росту складають в середньому за визначений період 6,7%, що свідчить про стабільний та поступовий розвиток світового ринку перестрахування.



**Рис. 2.6. Динаміка обсягу перестрахових премій у світі за 2009-2015* рр.,
млрд. дол. США**

Джерело: систематизовано автором на основі статистичних даних[194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Відсутність різких коливань у розвитку світового ринку перестрахування тісно пов'язано з поступовим розвитком міжнародного страхового ринку. Якщо порівняти динаміку розвитку світового ринку перестрахування зі світовим страховим ринком, видно, що обсяги світового ринку також зростають протягом 2009-2015* рр. (рис. 2.7), хоча значно меншими темпами.

Як відображено на рисунку 2.7, темп росту світового страхового ринку значно менший від темпів росту перестрахових операцій та нерівномірний. Значне скорочення темпів росту відбулося в 2009 р. та 2012-2013 рр. як наслідок дії двох етапів світової фінансової кризи. А в 2010-2011 рр. темп росту складав 6,4%, що характеризує світовий страховий ринок як такий, що має тенденцію до нарощування обсягів.

Перестраховий світовий ринок менше піддається впливу фінансової світової кризи і відображає стійку тенденцію розвитку. Пов'язано це із тим, що ринку перестрахування, крім звичайних страховиків, має потужних професійних

перестраховиків, які будують виважену політику перестрахування і сколихнути їх стійкість важче аніж стабільність світового страхового ринку, який.

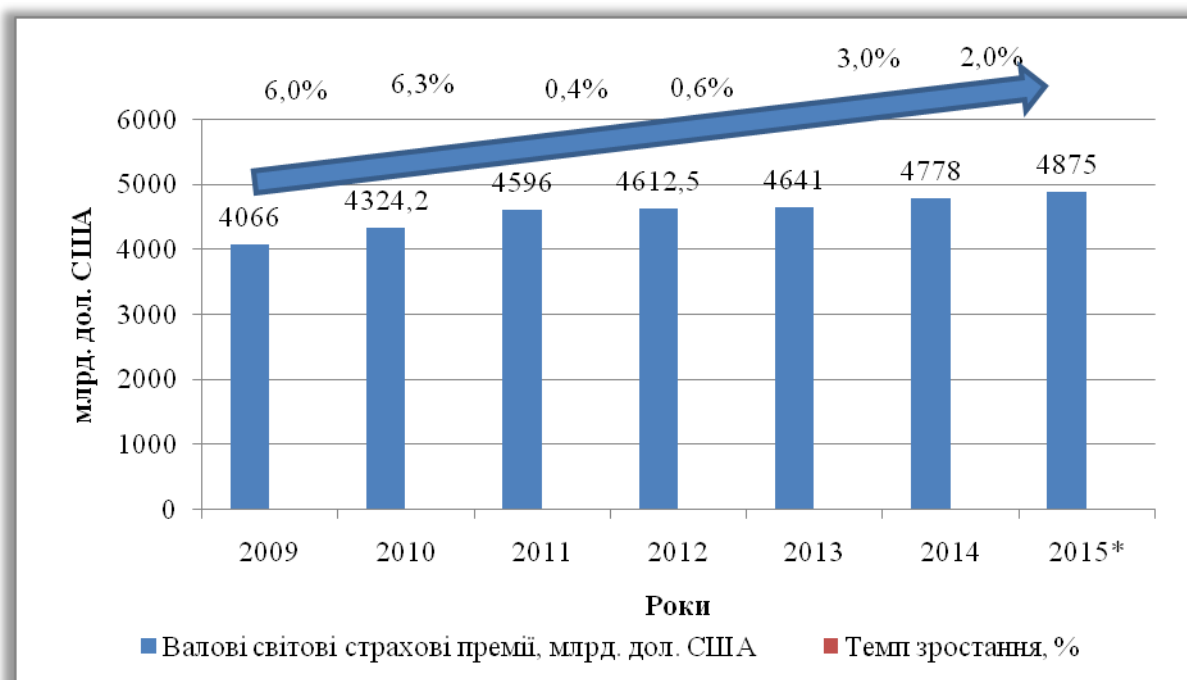


Рис. 2.7. Динаміка обсягу світової валової страхової премії за 2009-2015* рр., млрд. дол. США

Джерело: систематизовано автором на основі статистичних даних [194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Визначимо частку ринку перестрахування у світовому страховому ринку за показником отриманої премії (табл. 2.11).

За статистичними даними таблиці частка світового ринку перестрахування є не дуже значною на світовому страховому ринку та в середньому за досліджуваний період складає 4% від загального обсягу страхового ринку. За темпами росту ринок перестрахування є більш динамічним у порівнянні з страховим ринком. За проведеними розрахунками в Україні частка ринку перестрахування у структурі страхового ринку складала в 2009 р. – 43,5%, в 2010 р. – 46,6%, в 2011 р. – 26%, в 2012 р. – 11,7%, в 2013 р. – 30,5%, в 2014 р. – 37%, в 2015 за прогнозами становитиме 38%. В середньому за 2009-2014 рр. даний показник склав 35,7%, що значно перевищує аналогічний показник частки світового ринку перестрахування.

Таблиця 2.11

Частка перестраховування у світовому страховому ринку за 2009-2015* рр.

Показники	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Світові валові страхові премії, млрд. дол. США	4066,0	4324,2	4596,0	4612,5	4641,0	4778,0	4875,0
Світові перестрахові премії, млрд. дол. США	400,0	470,0	455,0	505,0	540,0	575,0	595,0
Частка перестраховування на світовому страховому ринку, %	9,8	10,9	9,9	10,9	11,9	12,0	12,2
Показники	Темп росту, %						
	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015*/ 2014	2015*/ 2009
Світові валові страхові премії, млрд. дол. США	6,0	6,3	0,4	0,6	3,0	2,0	19,9
Світові перестрахові премії, млрд. дол. США	18,0	-3,0	11,0	7,0	6,0	1,0	48,7
Частка перестраховування на світовому страховому ринку, %	11,2	-9,2	10,1	9,2	0,8	1,7	23,2

Джерело: систематизовано автором на основі статистичних даних [194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Це свідчить про те, що вітчизняні страховики не мають значних фінансових ресурсів (страхових резервів, статутних капіталів, вільних резервів) для самостійного утримання ризику і залучають додаткову місткість перестраховиків. Це доводить необхідність розбудови вітчизняного ринку перестраховування, збільшення його місткості.

Стабільне зростання перестрахових премій відбувається протягом всього досліджуваного періоду в середньому на 7%, крім зменшення розміру світової премії протягом 2010-2011 рр. При цьому, у 2009 р. та 2011 р. перестрахова премія на світовому страховому ринку становила 400 і 455,3 млрд. дол. США відповідно, що займали найнижчі частки у валових страхових преміях (9,8% і 9,9%).

Вагомою ознакою стабільності світового ринку перестрахування у світі є його позитивна динаміка розвитку, що свідчить про результативність використання інструментів перестрахування для вирівнювання збитковості страхових операцій, забезпечення їх стійкості та надійності.

Значний вплив на формування та розвиток світового ринку перестрахування та національного зокрема зумовлює зростання капіталізації перестрахових компаній (рис. 2.8).

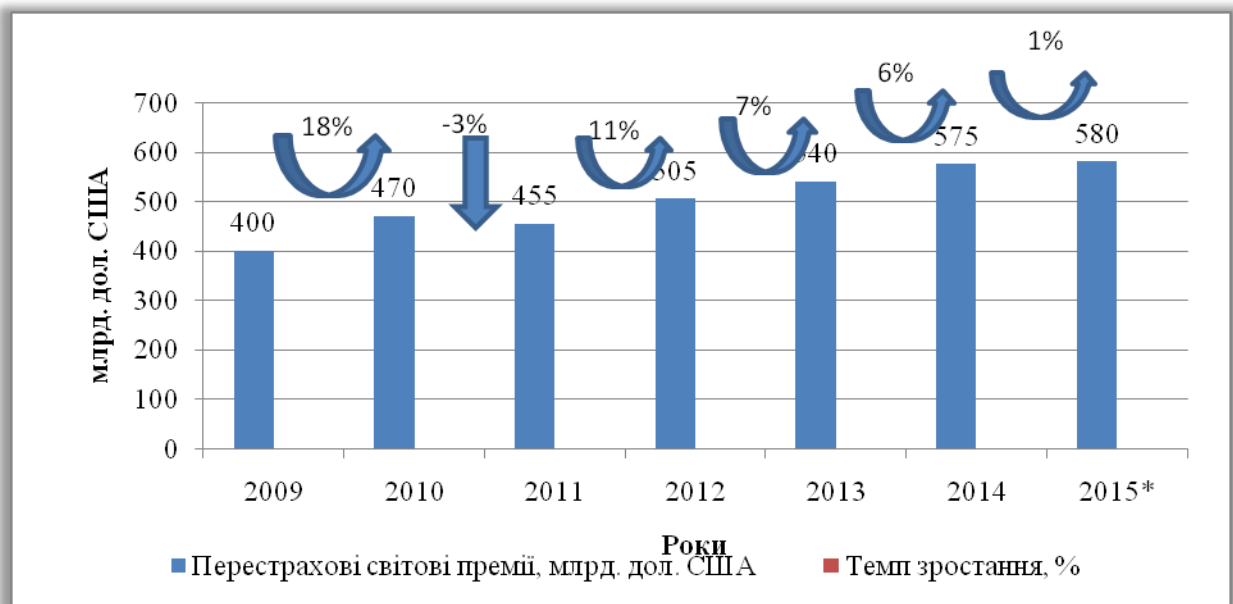


Рис. 2.8. Динаміка змін обсягу капіталу світових перестраховиків впродовж 2009-2015* рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних [194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Протягом 2009-2014 років перестраховики світу наростили капітал (темپ росту 2014 р. по відношенню до 2009 р. склав 48,3%), чим підвищили власну фінансову стійкість, платоспроможність та розширили можливості по утриманню ризиків. Зростає капітал у перестраховиків впродовж 2009-2014 рр. - від 402 млрд. дол. США в 2009 році до 575 млрд. дол. США в 2014 році. Стрімке зростання капіталу перестраховиків спостерігається в 2013 році, темп росту склав 150 % у порівнянні із 2012 роком (абсолютний приріст капіталу перестраховиків склав 256 млрд. дол. США). У порівнянні із 2009 роком темп росту склав 189% (абсолютне збільшення капіталу склало 359 млрд. дол. США). Отже, світовий ринок

перестраховування протягом 2009-2014 рр. стабільно розвивався, поступово нарощуючи капіталомісткість.

Характерною особливістю глобалізації сучасного страхового ринку світу є утворення Транс Національних Корпорацій, що об'єднують страховий капітал, перестраховий, банківський, інвестиційний.

Так, на ринку стабільність та поступове зростання забезпечується поживавленням діяльності на ринку M&A та підвищенням ефективності угод злиття і поглинання перестраховиків в 2010-2011 рр.

За період 2010-2011 рр. на світовому страховому ринку здійснено 29 угод зі злиття і поглинання страхових компаній на суму 16 199,7 млн. дол. США, у тому числі у його перестраховальному сегменті – укладено лише 5 угод в розмірі 6731,5 млн. дол. США (табл. 2.12) [153].

Як свідчать дані на світовому перестраховальному ринку в 2010 році укладено M&A-угод на суму 4871,3 млн. дол. США, що перевищує вартість угод у 2011 році в 2,6 разів. Найдорожчою була угода зі злиття і поглинання компаній в 2010 році, зокрема, при поглинанні перестрахової компанії Paris Re Holdings Limited (Франція) швейцарським страховиком Partner Re Ltd. У 2011 році Max Capital Group (Бермудські острови) придбала Harbor Point Re (США) за 1521 млн. дол. США [161].

Таблиця 2. 12

M&A-угоди на світовому ринку перестраховування за період 2010-2011 рр.

Покупець (компанія)	Об'єкт купівлі (компанія)	Дата	Вартість угоди, млн. дол. США
QBE Insurance Group	Secura NV	05.07.2011	339,2
Max Capital Group	Harbor Point Re	04.03.2011	1521,0
Fairfax Financial Holdings Limited	Odyssey Re Holdings Corp.	18.09.2010	1008,1
Vaildus Holdings, Ltd	IPC Holdings, Inc	09.07.2010	1781,9
Partner Re Ltd	Paris Re Holdings Limited	04.07.2010	2081,3

Джерело: складено та систематизовано автором на основі статистичних даних [201]

На світовому перестраховому ринку давно сформувалися загальновідомі центри розвитку перестраховування: Північна Америка, Європа, Латинська

Америка, Австралія. Частина таких центрів була сформована лише в останні 10-20 років: Бермуди, Азіатські ринки, Східна Європа.

Проаналізуємо тенденції розвитку світового ринку перестрахування за окремими регіонами (так званими центрами перестрахування) за 2009-2013 рр. (табл. 2.13).

Таблиця 2. 13

Регіональний розвиток світового ринку перестрахування за період 2009-2015* рр., млрд. дол.

Регіон світу	Обсяг перестрахувальної премії						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Північна Америка	1 349	1 281	1 325	1 393	1 384	1405	1417
Європа	1 610	1 620	1 650	1 535	1 631	1697	1728
Азія і Австралія	989	1 161	1 298	1 346	1 278	1327	1361
Латинська Америка	110,9	127	154	168,7	183	188	189
Африка, Середній і Близький Схід	7,0	149	170	72	151	158	166
Інші країни	1	1	0	98,3	13	3	14
Всього	4 066	4 339	4 597	4 613	4 640	4778	4875

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних [194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Дані табл. 2.13 ілюструють тенденції регіонального розвитку світового страхового ринку в 2009-2014 рр., відповідно до яких обсяг страхових премій поступово зростає в усіх регіонах світу. При цьому найбільші темпи їх нарощування спостерігаються в країнах Азії та Австралії.

Серед світових регіональних лідерів варто відмітити Північну Америку, Європу та країни Азії та Австралії на їх частку припадає близько 80% світового страхового ринку.

Європейський ринок перестрахування займає перше місце, а друге місце посідає Північна Америка. Протягом проаналізованого строку структура світового ринку практично не змінювалася (з позицій лідерів).

У 2010 р. страхові компанії Європи передали в перестрахування премію у розмірі 600 млрд. дол. США. Нетто-ємність ринку приблизно 100 млрд. дол.

США. Основними ринками тут виступають Німеччина, Швейцарія, Велика Британія і Франція [161].

На пострадянському просторі лідером перестраховального захисту країн СНД є Російська Федерація. Проте, Україна має всі можливості зайняти позиції лідера із врахуванням світового досвіду та традицій проведення операцій перестраховання.

На світовому страховому ринку простежується тенденція до нерівномірного територіального розподілу послуг. У регіонах з високим рівнем економічного розвитку ринки страхування є більш потужними і тому здійснюють вагомий вплив на розвиток міжнародних страхових відносин.

Боженко А.С. [14, с. 326] визначає світовий ринку перестраховання як окремий сегмент міжнародних економічних відносин, який підпадає впливу процесів концентрації, інтеграції та глобалізації, що активно відбуваються у світовій економіці, що в свою чергу, змінює його регіональну та корпоративну структуру.

Особливості ринку перестраховання кожної з країн визначають тенденції розвитку світового ринку перестраховання, які можна прослідкувати за рядом факторів впливу. Одним з таких факторів є позиціонування за основними показниками розвитку конкретного ринку перестраховання (табл. 2.14).

Як свідчать дані таблиці 2.14, високі позиції на світовому перестраховому ринку займають ринки країн, що мають значний розмір сформованого капіталу, пропонують широкий спектр послуг, проводять успішний стратегічний ризик-менеджмент. Такі ринки змогли швидко та якісно використати свої можливості, а тому за підсумками року отримали високі позиції. Перестрахові ринки, з недостатньою капіталізацією та охопленням ризиків всередині країни та низькою конкурентоспроможністю, в свою чергу, є менш стабільними та відображають стриманіші результати розвитку.

Тенденції на міжнародному ринку перестраховання залежать і від економічних факторів. Чисельні катастрофи, що тягнуть за собою збитки значних

розмірів, можуть негативно впливати на економічне зростання країн, що схильні до природних катаклізмів.

Таблиця 2.14

Динаміка зміни обсягів перестрахових премій країн світу, 2010 – 2011 рр.

Країна	Перестрахові премії нетто, млн. дол.			Країна	Перестрахові премії нетто, млн. дол.		
	2010	2011	Зміна, %		2010	2011	Зміна, %
Австралія	1 254,0	1 457,4	16,2	Люксембург	5 204,4	5 208,6	0,1
Бахрейн	261,0	350,4	34,2	Марокко	236,8	254,6	7,5
Бельгія	267,4	268,1	0,2	Нігерія	396,4	406,2	2,5
Бермуди	12 246,5	12 663,9	3,4	Польща	68,7	75,5	10,0
Боснія і Герцеговина	15,8	15,6	-1,6	Росія	133,8	133,1	-0,6
Бразилія	628,9	1 108,3	76,2	Саудівська Аравія	10,4	24,4	135,2
Канада	347,1	329,8	-5,0	Сінгапур	730,1	694,3	-4,9
Хорватія	31,7	26,3	-17,1	Словенія	229,6	219,1	-4,6
Чехія	235,0	226,3	-3,7	Південна Африка	1 066,9	955,4	-10,4
Франція	5 771,3	6 823,5	18,2	Іспанія	2 531,0	2 697,1	6,6
Німеччина	45 320,0	48 998,1	8,1	Швеція	193,3	217,2	12,4
Гонконг	370,0	439,6	18,8	Швейцарія	14 585,1	12 483,6	-14,4
Індія	2 321,4	2 421,9	4,3	Тайвань	423,3	427,1	0,9
Ірландія	5 455,7	5 750,8	5,4	Таїланд	122,9	182,4	48,3
Японія	7 599,3	8 128,2	7,0	Малайзія	327,7	424,2	29,4
Казахстан	30,7	53,0	72,5	Туреччина	497,9	476,6	-4,3
Кенія	46,0	49,8	8,3	ОАЕ	32,4	37,7	16,6
Корея	2 803,0	3 057,5	9,1	Великобританія	11 498,9	12 377,1	7,6
Кувейт	148,6	159,5	7,4	США	28 608,9	29 600,9	3,5
Ліван	44,2	48,3	9,4	Всього	151 871,6	159 069,5	4,7

Джерело: складено автором на основі [200, 201]

Таким чином, США у зв'язку з чисельними природними катастрофічними збитками протягом останніх декількох років характеризуються повільним та незначним економічним зростанням [176]. Низькі темпи економічного зростання, в свою чергу, можуть стати причиною зменшення обсягів страхових премій на

розвинених ринках, частка яких складає близько 70% від світових страхових премій. За даними Swiss Re Sigma [201], в 2011 році глобальне зростання премій на розвинених ринках досить незначне для страхового і перестрахового бізнесу «non-Life», і має негативну тенденцію для страхового і перестрахового бізнесу «Life».

Науковці Козьменко О.В. та Абратімова Д.Р. констатують про новий етап розвитку світового страхового ринку, «який базується на інтернаціоналізації країн у страховій галузі. Така тенденція призводить до розширення інфраструктури страхових ринків, з'являються нові страхові продукти, відбувається переміщення страхових фінансових потоків та формуються нові фінансові центри, підвищується капіталізація страхових компаній, та впроваджуються нові законодавчі стандарти для уніфікації світової юридичної страхової бази» [67].

Україна поки не являється вагомим регіональним центром Східної Європи у розвитку перестрахування, адже протягом 2009-2013 рр. частка її на світовому перестраховому ринку складала менше 1% (табл. 2.15), не зважаючи на те, що за територіальним чинником є найбільшою країною Східної Європи.

Таблиця 2.15

**Частка вітчизняного ринку перестрахування на світовому
перестраховому ринку протягом 2009-2015* рр.**

Показники	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Світові перестрахові премії, млн. дол. США	166000	167200	183900	195000	205000	217000	238500
Обсяг перестрахової премії України, млн. дол. США	1111	1343	738	315	1093	485	557
Частка вітчизняного ринку перестрахування на світовому перестраховому ринку, %	0,67	0,8	0,4	0,16	0,53	0,22	0,23

Джерело: складено автором за даними [194-197, 200-202]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Серед основних проблем неефективного розвитку вітчизняного ринку перестраховування у світовому просторі можна зазначити наступне:

- відсутність нових технологій, відповідного ризик-менеджменту у компаній;
- орієнтація компаній, що займаються страхуванням життя тільки на зарубіжні ринки без використання внутрішнього перестраховування;
- податкова політика, яка не стимулює, а навпаки заважає ефективним перестраховим відносинам;
- незначна капіталізація страховиків не дає можливості утримувати великі ризики;
- нестабільна політична та економічна ситуація в країні.

На думку вченого Кнейслер О. В. інтеграція у сфері перестраховування, основним проявом якої є перестраховування ризиків зарубіжних страховиків, експансія іноземного капіталу, створення спільних перестрахових компаній чи пулів, посилює взаємозв'язки та взаємозалежності між національними ринками перестраховування, сприяє взаємному зближенню учасників ринків у контексті переплетіння їх економічних інтересів в межах світового масштабу з метою забезпечення глобального перестраховального захисту [61].

В Україні перестраховування часто використовується для мінімізації податків і переведення в готівку коштів.

Як вважає представник бізнесу Бабко Т., 3% податок на прибуток, що був введений в 2012 році, вплинув на стрімке падіння обсягів внутрішнього перестраховування. Тому, на нашу думку, звільнення від сплати податку є тяж своєрідною інтеграцією українського ринку перестраховування [6, с. 28].

Незважаючи на проблеми та кризові явища в економіці, перспективи розвитку українського ринку перестраховування оцінюються як позитивні. Можна виділити наступні фактори, які сприятимуть розвитку українського ринку перестраховування та його інтеграції до світового ринку перестраховування:

- запровадження в Україні нових видів страхування та необхідність перестраховування новітніх ризиків, удосконалення андеррайтингової та тарифної

політики відповідно потреб як внутрішнього, так і зовнішнього перестрахового ринків;

- проведення державної політики сприяння розвитку ринку перестраховування;

- гармонізація внутрішнього законодавства в сфері страхування та перестраховування відповідно до норм міжнародного права.

2.3. Оцінка посередницької діяльності з укладання договорів перестраховування

В Україні посередницька діяльність з укладання договорів перестраховування згідно чинного законодавства може здійснюватися за участі:

1. Перестрахових брокерів;
2. Постійних представництв перестрахових брокерів-нерезидентів.

Діяльність таких перестрахових брокерів регулюється Законом України «Про страхування» та нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг.

В Законі України «Про страхування» стаття 15 присвячена посередницькій діяльності у сфері страхування. У цій статті закріплена можливість функціонування в Україні таких посередників як перестрахові брокери та необхідність їх реєстрації.

Перестрахові брокери – юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестраховуванні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестраховуванні як перестраховувальник [127].

Згідно Закону України «Про страхування» посередницька діяльність перестрахових брокерів у перестраховуванні здійснюється як виключний вид діяльності і може включати консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом)

договорів перестрахування, в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових премій, страхових виплат та відшкодувань за угодою відповідно із перестраховальником, інші посередницькі послуги у перестрахуванні за переліком, встановленим Уповноваженим органом Нацкомфінпослуг.

Погоджуємося з думкою вченого Кнейслер О. В. [62, с. 156] про виділення наступних організаційно-правових та функціональних особливостей перестрахових брокерів. По-перше, перестраховими брокерами можуть бути виключно юридичні особи, зареєстровані в установленому порядку. По-друге, посередницька діяльність перестрахових брокерів спрямована на задоволення потреб страховиків у перестрахуванні як перестраховальників. По-третє, перестраховий брокер забезпечує формування перестраховальних відносин між учасниками вітчизняного і зарубіжного ринків перестрахування, сприяє підвищенню інтенсифікації фінансових потоків за перестраховальними операціями між окремими країнами.

Порядок реєстрації перестрахових брокерів визначається Уповноваженим органом. В Положенні про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів (Положення про реєстрацію), затвердженого Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 28.05.2004 № 736, встановлено вимоги до перестрахових брокерів під час провадження посередницької діяльності у перестрахуванні [125]:

- наявність знань та кваліфікації керівників юридичних осіб, що мають намір провадити посередницьку діяльність у перестрахуванні, які мають бути підтверджені свідоцтвом (сертифікатом) установленого зразка;
- забезпечення гарантії щодо професійної відповідальності відповідно до вимог, установлених чинним законодавством України;
- інші вимоги, передбачені чинним законодавством України.

Крім цього, для здійснення такої посередницької діяльності потрібно отримати свідоцтво про внесення до Державного реєстру страхових та

перестрахових брокерів. Для отримання свідоцтва брокер має подати до Нацкомфінпослуг такі документи у паперовій та електронній формі [125]:

- заяву про внесення інформації до державного реєстру страхових та перестрахових брокерів;
- друковану сторінку з веб-сайту Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців з інформацією про заявника, завізовану його керівником;
- копію кваліфікаційного документа, який отриманий у порядку, установленому Нацкомфінпослуг, про одержання професійних знань, що відповідають базовому рівню кваліфікації перестрахового брокера, виданого керівнику юридичної особи, що має намір провадити брокерську діяльність на страховому ринку, засвідчену в установленому законодавством порядку;
- економічне обґрунтування запланованої посередницької діяльності перестрахового брокера.

Щодо останнього документа, то до нього висуваються також конкретні вимоги цим Положенням про реєстрацію. Економічне обґрунтування запланованої посередницької діяльності перестрахового брокера повинно містити наступні елементи [125]:

- загальну характеристику перестрахового брокера (повне та скорочене найменування, коли і де проведена державна реєстрація та перереєстрація, номер та дата видачі свідоцтва (сертифіката), що підтверджує наявність знань та кваліфікації керівників юридичних осіб, місцезнаходження, інформація про забезпечення приміщеннями, оргтехнікою, зв'язком та персоналом);
- огляд стану посередницьких послуг у регіонах і сферах діяльності перестрахового брокера (оцінка загальної кількості об'єктів страхування, конкурентності страхового середовища, сегментів ринку, які планує охопити перестраховий брокер, інші характеристики стану і перспектив діяльності перестрахового брокера);
- стратегію маркетингу;

- організаційну структуру перестрахового брокера та перспективи її розвитку. Юридичне та аудиторське забезпечення діяльності перестрахового брокера, що передбачає наявність відповідних структур у його складі або укладених відповідних угод на юридичне та аудиторське обслуговування.

Слід відмітити, що відповідно до Закону України «Про страхування» дозволяється здійснення діяльності страхового та перестрахового брокера однією юридичною особою за умови виконання нею вимог щодо здійснення діяльності страхового та перестрахового брокера [127]. На нашу думку, цією особливістю можна доповнити перелік організаційно-правових та функціональних особливостей, виділених Кнейслер О.В.

Перестрахові брокери-нерезиденти зобов'язані письмово повідомити Нацкомфінпослуг за встановленою нею формою про намір здійснювати діяльність на території України. Нацкомфінпослуг оприлюднює в триденний термін зазначену інформацію на своїй офіційній веб-сторінці в Інтернеті та в друкованих засобах масової інформації [110].

У разі створення перестраховим брокером відокремленого підрозділу, який надаватиме посередницькі послуги у сфері страхування, перестраховий брокер зобов'язаний повідомити Нацкомфінпослуг та подати заяву про внесення інформації про відокремлений підрозділ перестрахового брокера до Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів (Реєстр). Наявність такої заяви з даними про кожний відокремлений підрозділ та внесення інформації про відокремлений підрозділ до Реєстру є обов'язковою умовою надання перестраховим брокером посередницьких послуг у сфері страхування через такий відокремлений підрозділ [108].

Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів розміщується на офіційній веб-сторінці в Інтернеті Нацкомфінпослуг. За кожним брокером вноситься наступна інформація:

- назва юридичної особи або прізвище, ім'я по батькові громадянина-підприємця;
- юридична адреса брокера;

- код ЄДРПОУ;
- прізвище ім'я та по батькові керівника;
- реєстраційний номер за ДР (або номер свідоцтва);
- телефони.

Слід відмітити переваги у запровадженні державного реєстру, оскільки він дає можливість контролювати кількість брокерів, що працюють на страховому ринку та ринку перестрахування, та забезпечує необхідною інформацією потенційних клієнтів щодо контактної інформації про них. Проте присутні і недоліки. По-перше, з наведеного переліку не зрозуміло чим конкретно займаються брокери: чи наданням посередницької діяльності зі страхування чи перестрахування, чи це перестрахові брокери чи постійні представництва перестрахових брокерів-нерезидентів. Отже, отримати інформацію принаймні про кількість перестрахових брокерів, що працюють в Україні, не можливо. По-друге, Реєстр не містить інформації про офіційні веб-сторінки в Інтернеті наведених брокерів. Відповідно ускладнюється отримання додаткової інформації щодо цих брокерів. По-третє, відсутня інформація про виконання такими брокерами вимог чинного законодавства та своїх зобов'язань перед клієнтами. Реєстр оновлюється раз на квартал, тому почерпнути інформацію про діюче або анульоване в цей період свідоцтво про реєстрацію можливо в наступному кварталі.

Також необхідно відмітити про обмеженість інформації щодо обсягів діяльності перестрахових брокерів, переліку перестраховиків, з якими вони співпрацюють, за якими видами перестрахування здійснюють свої послуги тощо.

Станом на 01.03.2016 р. кількість страхових та перестрахових брокерів в Україні складає 54.

З інформації, представленої на рис. 2.9, видно, що кількість страхових (перестрахових) брокерів протягом 2009-2014 рр. постійно зростала з 57 у 2009 р. до 62 у 2013 р. З 2010 р. по 2013 р. кількість брокерів зростала щороку на одного. Цю тенденцію можна назвати позитивною, проте зменшення кількості брокерів у 2014 р. до 52 повністю звело її нанівець. Така ситуація свідчить про погіршення умов функціонування посередників на вітчизняному страховому ринку.

За таким показником як співвідношення кількості страхових компаній до кількості страхових (перестрахових) брокерів на страховому ринку України спостерігаємо поступове його зменшення. Так, протягом 2009-2014 рр. співвідношення кількості компаній до брокерів складало 7,8 – в 2009р., 7,6 – в 2010 р., 7,5 – в 2011 р., 6,8 – в 2012 р., 6,6 – в 2013 р., 7,3 – в 2014 р., 6,7 – за прогнозними результатами на кінець 2015 р., а в середньому, даний показник за останні 6 років склав 7,2. Тобто на одного брокера припадає 7,2 страхові компанії, тоді як у розвинених країнах – декілька брокерів припадає на одну компанію. Отже, можна зробити висновок про нерозвиненість страхового посередництва в Україні та недоступність його для потенційних споживачів – перестраховальників.



Рис. 2.9. Співвідношення кількості страхових (перестрахових) брокерів і страхових компаній за 2009-2015* рр.

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [45, 96-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Крім цього, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг на своїй офіційній веб-сторінці в Інтернеті веде перелік страхових та/або перестрахових брокерів-нерезидентів, які повідомили про намір здійснювати діяльність на території України.

Станом на 01.07.2015 р. цей перелік включає в себе 11 таких брокерів:

1. Перестраховий брокер «Таланкс Реіншуранс Брокер ГмбХ»;
2. Перестраховий брокер «Грінстоун страховий та перестраховий брокер»;
3. Страховий та перестраховий брокер: ГрЕКо Джей Ель Ті Україна Гмбх;
4. BRUNO SFORNI S.P.A.;
5. Reunion AG;
6. МАРІН ІНШУРЕНС СЕРВІСИЗ СІА;
7. МАРІН АНДЕРАЙТИНГ СЕРВІСИЗ СІА;
8. БАЛТО ЛІНК СІА;
9. БАЛТО ЛІНК УАДББ;
10. Малакут Іншуренс Брокерс ЛТД;
11. ХАНСА РЕІНШУРЕНС БРОКЕРЗ АГ.

Перевагою такого переліку є наявність основних напрямків діяльності цих брокерів. Тому можна поділити цих страхових та/або перестрахових брокерів-нерезидентів на 2 групи:

- брокери-нерезиденти, які займаються виключно наданням посередницьких послуг у перестрахованні (перестраховий брокер «Грінстоун страховий та перестраховий брокер»);
- брокери-нерезиденти, які займаються наданням посередницьких послуг у страхуванні та перестрахованні (перестраховий брокер «Таланкс Реіншуранс Брокер ГмбХ», ГрЕКо Джей Ель Ті Україна Гмбх, BRUNO SFORNI S.P.A., Reunion AG, МАРІН ІНШУРЕНС СЕРВІСИЗ СІА, МАРІН АНДЕРАЙТИНГ СЕРВІСИЗ СІА, БАЛТО ЛІНК СІА, БАЛТО ЛІНК УАДББ, Малакут Іншуренс Брокерс ЛТД, ХАНСА РЕІНШУРЕНС БРОКЕРЗ АГ).

Проаналізувавши такий поділ, можна зробити висновок про те, що брокери-нерезиденти не бажають обмежувати свою діяльність тільки наданням

посередницьких послуг у перестрахованні. Можливо, вони не бачать перспектив розвитку перестрахового посередництва в Україні. Звичайно, ширший перелік основних напрямів діяльності дає брокерам більше можливостей у майбутньому. Проте, чи реально вони займаються наданням посередницьких послуг у страхуванні і перестрахованні, визначити не можливо у зв'язку з відсутністю відповідних статистичних даних. Отже, такий сегмент ринку перестраховування як перестрахове посередництво є непрозорим та закритим для потенційних споживачів відповідних послуг, інших учасників ринку, а також для зовнішніх користувачів (перестраховиків-нерезидентів). Така непрозорість та закритість породжує недовіру до брокерів-нерезидентів з боку споживачів. Наявні неузгодженості негативно впливають на подальший розвиток ринку перестраховування в Україні та дискредитує його в очах міжнародних партнерів (перестраховиків-нерезидентів, інвесторів, фінансових інституцій).

Для подолання виявлених недоліків щодо діяльності перестрахових брокерів необхідним є розширення інформації про їх діяльність, зокрема: у розрізі видів страхування, ризики за якими перестраховуються за участю брокерів, відкриття доступу до даних про обсяги укладених за їх посередництвом договорів перестраховування та про обсяги перестрахових премій тощо.

За результатами аналізу даних Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів, ми виділили в окрему групу брокерів, які в своїй назві містять слово «представництво». Їх кількість склала 13. Сюди можна віднести наступних брокерів:

1. Представництво «Оукшотт Іншуренс Консалтантс Лімітед»;
2. Представництво «Коріс Ентернасьйональ»;
3. Представництво «Бессо Лімітед»;
4. Представництво Закритого Акціонерного Товариства «Страховий брокер «МАЛАКУТ»;
5. Представництво «Марш Юроп С.А.»;
6. Представництво «МАІ ІНШУРЕНС БРОКЕРС»;
7. Представництво «ВІЛЛІС ПОЛСКА С.А.»;

8. Представництво «ОЮ «РА КІНДЛУСТУСМААКЛЕР»;
9. Представництво «ВАГНЕР КІНДЛУСТУСМААКЛЕР АС»;
10. Представництво «Р.Ф.Ай.Бі. ГРУП ЛІМІТЕД»;
11. Представництво «АОН ФІНЛЕНД Оі»;
12. Представництво «ЮНАЙТЕД ІНШУЕРЕНС БРОУКЕРЗ ЛІМІТЕД»;
13. Представництво «КУПЕР ГЕЙ (ІСТЕРН ЮРОП) ЛІМІТЕД».

Назви цих брокерів вказують на їх зв'язок з відомими міжнародними брокерськими структурами. Це дає можливість нам припустити, що ці 13 брокерів є представництвами брокерів-нерезидентів.

Після реєстрації та отримання відповідного свідоцтва перестраховий брокер може здійснювати свою посередницьку діяльність. Під час її виконання він несе відповідальність згідно із законодавством України за [108]:

- неналежне виконання взятих на себе зобов'язань, передбачених в укладених ними договорах;
- достовірність, об'єктивність, повноту і своєчасність інформації, що надається перестраховальнику, Нацкомфінпослуг та її територіальним управлінням.

Ще одним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність перестрахових брокерів, є Порядок складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів, затверджений Розпорядженням Держфінпослуг від 04.08.2005 р. № 4421 (Порядок складання та подання звітності). Згідно Порядку складання та подання звітності перестрахові брокери повинні складати фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності. Така звітність складається з проміжної та річної.

Документи проміжної та річної звітності перестрахового брокера подають у строки, визначені пунктом 5 Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 року № 419, в такому порядку та обсязі:

Перестрахові брокери - юридичні особи:

- пояснювальну записку до звітних даних перестрахового брокера та відомості про посередницьку діяльність перестрахових брокерів;

- проміжну фінансову звітність в обсязі, визначеному частиною першою статті 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», або річну фінансову звітність в обсязі, визначеному частиною другою статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Постійні представництва перестрахових брокерів-нерезидентів:

- пояснювальну записку до звітних даних перестрахового брокера та відомості про посередницьку діяльність перестрахових брокерів;

- фінансову звітність в обсязі, визначеному частиною третьою статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

У пояснювальній записці має відображатися:

1. Аналіз проведеної посередницької діяльності за звітний період, а саме:

а) як порівняно з аналогічним звітним періодом попереднього року змінились обсяги наданих перестраховим брокером посередницьких послуг;

б) який напрям був пріоритетним у діяльності перестрахового брокера і які заходи здійснені для розширення обсягів надання посередницьких послуг;

в) аналіз прибутковості (збитковості) посередницької діяльності.

2. Пояснення щодо окремих показників звітності, в тому числі щодо порядку їх відображення (у разі необхідності).

3. Інша суттєва інформація, що є необхідною для розкриття інформації щодо діяльності перестрахового брокера та може вплинути на показники звітних даних (у разі необхідності).

У табл. 2.16 наведено динаміку укладання договорів перестрахування з перестраховиками-резидентами за участі перестрахових брокерів протягом 2009-2014 років.

Таблиця 2.16

**Динаміка укладання договорів перестрахування з перестраховиками-резидентами за участі перестрахових
брокерів в Україні за 2009-2015* рр.**

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Кількість укладених договорів перестрахування, шт.	176	177	140	122	88	76	368	0,6%	-20,9	-12,9	-27,9	-13,6	-56,8
Перестрахові премії, отримані перестраховиками-резидентами, тис. грн.	35 432,7	12 515,4	12 351,3	4 859,7	5 593,9	8 957,8	35 831,2	-64,7	-1,3	-60,7	15,1	60,1	-74,7
Середній розмір перестрахової премії, отриманої перестраховиком-резидентом, тис. грн.	201,3	70,7	88,2	39,8	63,6	117,9	97,4	-64,9	24,8	-54,9	59,8	85,4	-41,4
Страхові виплати, компенсовані перестраховиками-резидентами, тис. грн.	369,4	162,1	0,0	0,0	15 959,2	276,5	0,0	-56,1	-100,0	-	-	-98,3	-25,1
Рівень виплат, %	1,0	1,3	0,0	0,0	285,3	3,1	0,0	30,0	-100,0	-	-	-98,9	210,0
Величина комісійної винагороди, отриманої перестраховим брокером, тис. грн.	734,4	1 073,2	1 012,9	989,3	598,4	747,2	1270,24	46,1	-5,6	-2,3	-39,5	24,9	1,7
Рівень комісійної винагороди, отриманої перестраховим брокером, %	2,1	8,6	8,2	20,4	10,7	8,3	3,5	309,5	-4,7	148,8	-47,5	-22,4	295,2

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [45, 96-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Аналіз даних табл. 2.16 свідчить про зменшення кількості договорів перестрахування, укладених за участі перестрахових брокерів, з 176 у 2009 р. до 76 у 2014 р. Інші показники цю тенденцію підтверджують: зменшився обсяг премій, отриманих перестраховиками-резидентами, з 35 432,7 тис. грн. у 2009 р. до 8 957,8 тис. грн. у 2014 р. на 26 474,9 тис. грн. або на 75 %, відповідно зменшився і розмір середньої перестрахової премії, отриманої перестраховиком-резидентом, з 201,3 тис. грн. у 2009 р. до 117,9 тис. грн. у 2014 р. на 83,4 тис. грн. або на 41,4 %. Хоча у 2014 р. у порівнянні з 2010-2013 рр. середня премія значно вища, що пояснюється, з одного боку, меншою кількістю укладених договорів, але, водночас, більш високими страховими сумами по переданих у перестрахування об'єктах.

Зменшення обсягів премій відповідає загальним тенденціям, які склалися на ринку стосовно значного падіння внутрішнього перестрахування, проте на відміну від останніх у 2014 р. ситуація не покращилася. Якщо порівняти кількість укладених договорів перестрахування та обсяги отриманих премій перестраховиками-резидентами та перестраховиками-нерезидентами, то можна зробити висновок про значне переважання останнього.

Це дозволяє зробити висновок про значну зацікавленість перестраховиків та перестрахових брокерів у перестрахуванні саме закордоном. Це також підтверджують дані щодо страхових виплат, компенсованих перестраховиками-резидентами, які 2 роки (2011-2012 рр.) знаходилися на рівні нуля. В інші роки рівень виплат також був дуже низьким (у 2009 р. – 1,0 %, у 2010 р. – 1,3 %, у 2014 р. – 3,1 %). Єдиним винятком з цієї тенденції є 2013 р., коли величина виплат, компенсованих перестраховиками-резидентами, сягнула 15 959,2 тис. грн., а рівень виплат – 285,3 %. Інша тенденція спостерігається щодо величини комісійної винагороди, отриманої перестраховими брокерами. Не зважаючи на те, що перестрахові премії постійно зменшувалися, величина комісійної винагороди зростала. Це підтверджує і рівень винагороди у %, який зріс з 2,1 % у 2009 р. до 20,4 % у 2012 р. На думку вченого Татаріної Т. В. [93, с. 430], брокер отримує комісію, що варіюється, як правило, від 10 до 15 %. У вітчизняних реаліях маємо

ситуацію, коли рівень комісії або дуже малий (2,1 % у 2009 р.), або занадто високий (20,4 % у 2012 р.). Це в черговий раз підтверджує нашу тезу про те, що перестрахові операції з перестраховиками-резидентами використовуються не завжди за призначенням. Підвищення розміру комісійної винагороди можна пояснити, на нашу думку, тим, що у 2010-2013 рр. у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України, зменшуються можливості використовувати перестраховування в якості оптимізаційних операцій, про що свідчить зменшення величини перестрахових премій, а, отже, вартість таких «послуг» зростає аж до 1/5 від розміру таких премій.

У табл. 2.17 наведено динаміку укладання договорів перестраховування з перестраховиками-нерезидентами за участі перестрахових брокерів протягом 2009-2015* рр.

Аналіз даних табл. 2.17 свідчить про зростання кількості договорів перестраховування з іноземними партнерами, укладених за участі перестрахових брокерів, з 320 у 2009 р. до 325 у 2014 р., або на 1,6 %. Інші показники цю тенденцію підтверджують: збільшився обсяг премій, отриманих перестраховиками-нерезидентами, з 264 823,0 тис. грн. у 2009 р. до 345 271,5 тис. грн. у 2014 р. на 80 448,5 тис. грн. або на 30,4 %, відповідно збільшився і розмір середньої перестрахової премії з 827,6 тис. грн. у 2009 р. до 1 062,4 тис. грн. у 2014 р. на 234,8 тис. грн. або на 28,4 %. Такі тенденції на цьому сегменті ринку перестраховування свідчать про постійне зростання попиту на якісний та надійний перестраховий захист за кордоном у провідних перестраховиків-нерезидентів. Це підтверджують і постійні виплати з боку перестраховиків-нерезидентів і коливання рівня виплат на рівні 10-40 %. Звичайно, рівень виплат за такими договорами перестраховування не можна назвати високим, проте він значно відрізняється від рівня виплат за договорами з перестраховиками-резидентами (0-3 %). Перестраховики-нерезиденти в значній мірі бережуть свою репутацію та не дозволяють собі приймати участь в сумнівних операціях з перестраховування.

Таблиця 2.17

**Динаміка укладання договорів перестрахування з перестраховиками-нерезидентами за участі перестрахових
брокерів в Україні за 2009-2015* рр.**

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Кількість укладених договорів перестрахування з перестраховиками-нерезидентами, шт.	320	283	269	348	408	325	367	-11,6	-4,9	29,4	17,2	-20,3	1,6
Перестрахові премії, отримані перестраховиками-нерезидентами, тис. грн.	264 823,0	215 696,3	255 568,8	364 046,2	422 518,2	345 271,5	863 178,7	-18,6	18,5	42,4	16,1	-18,3	30,4
Середній розмір перестрахової премії, отриманої перестраховиком-нерезидентом, тис. грн.	827,6	762,2	950,1	1 046,1	1 035,6	1 062,4	2 352,0	-7,9	24,7	10,1	-1,0	2,6	28,4
Страхові виплати, компенсовані перестраховиками-нерезидентами, тис. грн.	30 402,6	84 791,1	59 686,2	27 288,6	20 391,3	47 180,7	338 962,4	178,9	-29,6	-54,3	-25,3	131,4	55,2
Рівень виплат, %	11,5	39,3	23,4	7,5	4,8	13,7	39,3	241,7	-40,5	-67,9	-36,0	185,4	19,1
Величина комісійної винагороди, отриманої перестраховим брокером, тис. грн.	11 258,4	8 946,8	18 191,9	14 624,3	16 560,0	15 996,4	25 833,4	-20,5	103,3	-19,6	13,2	-3,4	42,1
Рівень комісійної винагороди, отриманої перестраховим брокером, %	4,3	4,1	7,1	4,0	4,0	4,6	3,0	-4,7	73,2	-43,7	0,0	15,0	7,0

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [45, 96-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Величина комісійної винагороди, отримана перестраховими брокерами, за укладеними договорами перестрахування з перестраховиками-нерезидентами, то вона зросла з 11 258,4 тис. грн. у 2009 р. до 15 996,4 тис. грн. у 2014 р. на 4 738,0 тис. грн. або 42,1 %, що пояснюється збільшенням обсягів премій за договорами перестрахування. Так, середній розмір перестрахової премії, отриманої перестраховиком-нерезидентом, збільшився за 5 років на 28,4 %. Незначні коливання величини комісії з року в рік можна пояснити змінами у кон'юнктурі світового ринку перестрахування та політичними і економічними подіями в Україні.

Рівень комісійної винагороди протягом 2009-2014 рр. залишався майже стабільним і коливався біля 4 %.

Виявлено закономірність, що, незважаючи на менший рівень комісійної винагороди у перестраховиків-нерезидентів (4-7 %) на відміну від перестраховиків-резидентів (сягала навіть 20 %), за рахунок більших ризиків, які передаються у перестрахування за кордон, в абсолютних розмірах комісія у перестраховиків-нерезидентів склала 15 996,4 тис. грн. у 2014 р. на відміну від перестраховиків-резидентів – 747,2 тис. грн. у 2014 р.

Ще одним фактором, який підтверджує використання перестрахування у перестраховиків-резидентів в якості інструменту оптимізації та ухилення від оподаткування, є значна різниця у рівнях комісії. Враховуючи той факт, що за кордон, як правило, передаються більш великі та небезпечні ризики необґрунтованим є підвищення розміру комісійної винагороди в межах вітчизняного ринку.

З огляду на вищезазначене, зрозумілою є тенденція вітчизняних страховиків щодо залучення додаткової зарубіжної місткості через перестрахових брокерів. Це дає змогу підвищити фінансову надійність страховиків, впевненість клієнтів у майбутніх виплатах, довіру до страхового ринку загалом тощо.

Проаналізуємо частку переданих премій на ринку у перестрахування за участі брокерів (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Частка премій, переданих у перестраховання, за участі брокерів в Україні за 2009-2015* рр.

Показник	Роки							Темп росту, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2014/ 2009
Сплачені перестрахові премії, млн. грн.	8 888,4	10 745,2	5 906,2	2 522,8	8 744,8	9 704,2	12 256,4	20,9	-45,0	-57,3	246,6	11,0	9,2
Премії, сплачені перестраховикам-резидентам за участі брокерів, млн. грн.	35,4	12,5	12,4	4,9	5,6	8,9	35,8	-64,7	-0,8	-60,5	14,3	58,9	-74,9
Премії, сплачені перестраховикам-нерезидентам за участі брокерів, млн. грн.	264,8	215,7	255,6	364	422,5	345,3	863,2	-18,5	18,5	42,4	16,1	-18,3	30,4
Частка премій, сплачених перестраховикам-резидентам за участі брокерів, %	0,40	0,12	0,21	0,19	0,06	0,09	0,29	-70,0	75,0	-9,5	-68,4	50,0	-77,5
Частка премій, сплачених перестраховикам-нерезидентам за участі брокерів, %	2,98	2,01	4,33	14,43	4,83	3,56	7,04	-32,6	115,4	233,3	-66,5	-26,3	19,5
Частка премій, сплачених перестраховикам за участі брокерів, %	3,38	2,12	4,54	14,62	4,90	3,64	7,33	-37,3	114,2	222,0	-66,5	-25,7	7,7

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [45, 96-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Аналіз даних таблиці 2.18 свідчить про невелику питому вагу страхових брокерів в укладанні договорів перестрахування. Така тенденція зберігається протягом всього періоду 2009-2014 рр. Частка премій, сплачених перестраховикам за участі брокерів, складала від 3,38 % у 2009 р. до 3,64 % у 2013 р. 2012 рік відрізняється різким зростанням частки премій, сплачених перестраховикам, за участі брокерів до 14,62%.

Подібна ситуація на ринку пояснюється законодавчими змінами – введенням в дію Податкового кодексу України, норми якого змінювали порядок нарахування податку на прибуток. Раніше на величину премії, сплаченої перестраховикам-резидентам, за договорами перестрахування можна було зменшувати базу оподаткування, а через фірми-одноднівки переводити кошти у готівку. Після прийняття Податкового кодексу України цю норму було відмінено.

У зв'язку з чим ринок відреагував скороченням операцій по передачі премій у перестрахування страховикам резидентам в цілому та за участі брокерів, оскільки стало економічно не вигідно використовувати перестрахування в цілях оптимізації та ухилення від оподаткування.

Проведений аналіз доводить, що страховики, які укладають договори перестрахування із нерезидентами, частіше користуються послугами брокерів (2,98 % у 2009 р.) на противагу операціям із укладання договорів перестрахування із резидентами за участі посередників – 0,4 % у 2009 р. Така ж ситуація спостерігається і протягом наступних років: 2,01 % та 0,12 % відповідно в 2010 р., 4,33 % та 0,21 % у 2011 р., 14,43 % та 0,19 % у 2011 р. та 4,83 % та 0,06 % у 2013р., 3,56 та 0,09 у 2014 р. Страховики частіше користуються послугами страхових посередників при виході на міжнародний ринок тому, адже не всі компанії мають налагоджені прямі зв'язки зі страховиками-нерезидентами, тоді як в Україні страховики укладають договори перестрахування за мінімальної участі посередників. В цілому можна зробити загальний висновок про мізерну участь перестрахових брокерів в процесі укладання договорів перестрахування, що пояснюється наступними причинами:

– нерозвиненістю інституту посередництва на страховому ринку загалом і на ринку перестрахування зокрема. Кількість страхових (перестрахових) брокерів у 7,3 рази менша за кількість страхових компаній, котрі функціонують на ринку. Середня за досліджуваний період частка премій, переданих у перестрахування за участю брокерів, склала 3,64 %;

– зростанням вартості послуг з перестрахування на рівень комісійної винагороди перестрахових брокерів (4-20 %). На таке зростання вартості послуг вітчизняні страховики погоджуються при перестрахуванні за кордоном, оскільки у багатьох компаній немає налагоджених зв'язків з відомими світовими перестраховиками. Щодо внутрішнього перестрахування, то страховики намагаються працювати без посередників, про що свідчить частка премій, сплачених перестраховикам-резидентам за участі брокерів, протягом 2009-2014 рр. – не більше 0,4 %;

– недостатністю інформаційно-аналітичної бази даних щодо результатів діяльності посередників для більш ґрунтовного аналізу. Посередницька діяльність в перестрахуванні залишається дуже закритою та непрозорою сферою, що підриває рівень довіри до неї з боку потенційних перестрахувальників. На сучасному етапі, крім назв брокерів та дуже стислої загальної інформації про них у Державному реєстрі страхових (перестрахових) брокерів на сайті Нацкомфінпослуг, жодної інформації немає. Що представляють собою ці брокери, чи дотримуються вони вимог чинного законодавства, чи здійснюють вони реальну посередницьку діяльність ніхто не знає;

– відсутністю страхування професійної відповідальності відповідно до міжнародних стандартів. Ті вимоги до створення та функціонування страхових (перестрахових) брокерів, що діють в Україні, є дуже м'якими та не відповідають більш жорстким вимогам ЄС;

– останніми новаціями в Податковому кодексі України. Протягом 2011-2014 рр. уже тричі змінювалися підходи щодо оподаткування страхової діяльності податком на прибуток. Величина премії за договорами перестрахування з перестраховиками-резидентами – то зменшувала базу оподаткування, то не

зменшувала, то взагалі не враховувалася. Це призводить до значних коливань темпів росту таких премій у відповідь на законодавчі зміни.

Здійснивши оцінку сучасного стану посередницької діяльності з укладання договорів перестрахування в Україні, можна дійти наступних висновків:

- Світова практика доводить, що роль страхового посередника на ринку перестрахування є вагомою, що пов'язано із оптимізацією використання ресурсів в перестрахуванні, оптимізацією співпраці та скороченням часу на укладання договорів перестрахування. Проте, в Україні роль страхових (перестрахових) брокерів є недооціненою, що відображається на кількості укладених договорів та інших показниках діяльності. Протягом 2009-2014 рр. таких операцій було здійснено: 496 - у 2009 р., 460 – 2010 р., 409 – 2011 р., 470 – 2012 р., 496 – 2013 р., 401 – 2014 р. При чому значна кількість договорів перестрахування за участі брокерів було укладено на ринку із перестраховиками-нерезидентами, що пов'язано із запровадженою традицією європейського перестрахування.

- Проведений аналіз свідчить, що страховики, які укладають договори перестрахування із нерезидентами, частіше користуються послугами брокерів 2,98 % (2009 р.) на противагу операціям із укладання договорів перестрахування із резидентами за участі посередників – 0,4 % (2009 р.). Така ж ситуація спостерігається і протягом наступних років: 2,01 % та 0,12 % відповідно в 2010р., 4,33 % та 0,21 % у 2011р., 14,43 % та 0,19 % у 2011р. та 4,83 % та 0,09 % у 2014р.

- Характерною ознакою ринку перестрахування України є незначна кількість брокерів, що працюють на ньому. Окрім того, їх чисельність є практично незмінною протягом останніх 5 рр. і складає від 57 (2009 р.) до 52 (2014 р.), найбільша кількість брокерів було зареєстровано в 2013 р. – 62. Така ситуація пояснюється наявними проблемами ринку: послуг брокерів ринок не особливо потребує.

- Особливістю на вітчизняному ринку перестрахування є різні обсяги комісійних, що отримують брокери від укладання договорів з перестраховиками-резидентами та нерезидентами. Протягом 2009-2014 рр. винагороду більшу за абсолютним значенням та вдвічі меншу за відношенням до отриманої

перестрахової премії отримували брокери за договорами перестрахування, укладеними із нерезидентами.

- При здійсненні аналізу було виявлено і відмінності у показниках рівня виплат: за договорами перестрахування із перестраховиками-резидентами за участі брокерів даний показник мізерний (за винятком 2013 року) складав 1 % в 2009 р., 1,3 % в 2010 р., 0 % в 2011-2012 рр., 285 % в 2013 р., 3,1 % в 2014 р., тоді як рівень виплат за договорами перестрахування із перестраховиками-нерезидентами за участі брокерів вищий і складав 11,5 % в 2009 р., 39,3 % в 2010 р., 23,4 % в 2011 р., 7,5 % в 2012 р., 4,8 % в 2013 р., 13,7 % в 2014 р.

- Створити належні умови для розвитку посередництва на ринку перестрахування можна за допомогою наступних заходів: унормування положень законодавчої бази та усунення недоліків, котрі заважають отриманню довідкової і необхідної статистичної інформації щодо діяльності посередників; запровадження страхування професійної відповідальності страхових і перестрахових брокерів як це існує у розвинених країнах; приведення норм вітчизняного законодавства, котре регулює їх діяльність, у відповідність до світових стандартів та рекомендацій ЄС.

Висновки до Розділу 2

Проведений аналіз основних тенденцій розвитку світового та вітчизняного ринків перестрахування, виявлення впливу глобалізаційних процесів на страховий ринок і ринок перестрахування України, дозволяє зробити обґрунтовані висновки, зокрема:

1. Проведений комплексний аналіз сучасного стану вітчизняного ринку перестрахування дозволив виявити такі ж суперечності та проблеми, які притаманні ринку страхування. За допомогою методу кореляційного аналізу на основі показників надходження премій, котрі залишаються на власному

утриманні та їх часток, переданих на перестраховання, виявлено взаємозалежність у тенденціях розвитку страхового і перестрахового ринків. У результаті дослідження та здійснених розрахунків з використанням методу кореляційного аналізу, було виявлено помірний зв'язок між відсотком перестрахових платежів, що передаються перестраховикам в Україні та відсотком утриманої премії цедентом (56%). Оскільки ця ймовірність є посередньою для прогнозування, можна стверджувати, що страховий і перестраховий ринки є пов'язаними, проте, мають особливості власного розвитку, що дає підстави стверджувати про функціонування ринку перестраховання як окремого сегменту страхового ринку.

2. Для проведення системного аналізу та оцінки розвитку вітчизняного ринку перестраховання здійснено дослідження ринку за комплексним алгоритмом, що включає одночасне порівняння ряду основних показників перестрахової діяльності в розрізі ринку страхування життя і ринку загального страхування. Запропонований підхід оптимізує та посилює ефективність здійсненого аналізу як на мікрорівні, так і на макрорівні.

3. Вітчизняний ринок перестраховання є невід'ємно пов'язаним зі страховим ринком України і тому підпадає під вплив більшості виявлених в дисертаційному дослідженні факторів розвитку страхування в Україні. Потенційні можливості та перспективи розвитку ринку перестраховання пов'язані із наявною місткістю страхового ринку. Розглянувши теоретично-практичні підходи до цього поняття, ми визначили місткість страхового ринку як максимальну можливість утримання ризику страховиками за рахунок власної участі, котра є їх межею відповідальності і не впливає на платоспроможність та фінансову надійність компаній. За період 2009-2014 рр. місткість страхового ринку поступово нарощувалася. При цьому, кращою позитивною динамікою характеризується саме страховий ринок життя. Проте, місткість вітчизняного страхового ринку залишається все ще невеликою та складає близько 3 млрд. грн., що в свою чергу, потребує напрацювання вагомих реформаційних кроків держави для посилення місця та ролі ринку перестраховання в Україні.

4. На вітчизняному ринку вихідного перестрахування протягом 2009-2014 рр. переважали операції перестрахування ризиків у резидентів (в середньому складає 79%), тоді як частка операцій із нерезидентами складає в середньому 21%. Такий же розподіл ризиків між резидентами та нерезидентами спостерігається і безпосередньо на ринку майнового страхування, страхуванні відповідальності та особистого страхування. Ризики зі страхування життя 99,5% перестраховувалися на зовнішньому ринку. Це пояснюється інтересами страхових компаній з іноземним капіталом (а таких компаній більшість в даному сегменті), які уже з початку своєї діяльності орієнтовані передавати ризики материнській компанії.

5. За обсягом вихідних і вхідних грошових потоків в перестрахуванні, відстежуємо деформаційні прояви, котрі свідчать про неможливість порівняння конкурентоздатності вітчизняних і зарубіжних перестраховиків. В дисертації з'ясовано, що незначна частка вхідного перестрахування пояснюється, насамперед, недостатньою місткістю страхового ринку і це не дає можливості страховикам утримувати значні за обсягом ризики.

6. Для проведення детальнішого аналізу операцій перестрахування на внутрішньому ринку вихідного перестрахування, виведена формула інтенсивності проведення перестрахових операцій протягом річного періоду. На основі проведених квартальних розрахунків за період 2009-2014 рр., обґрунтовано закономірність зростання інтенсивності перестрахових операцій в 4 кварталі кожного року. Така особливість обумовлена, по-перше, закриттям календарного року і необхідністю страховиків укладати нові або здійснювати пролонгацію існуючих договорів перестрахування з вітчизняними та іноземними партнерами. По-друге, закономірність можна пояснити здійсненням в кінці року страховими організаціями збільшеної кількості перестрахових операцій задля покращення показників фінансової річної звітності. Запропонований нами підхід до аналізу інтенсивності операцій перестрахування дозволить покращити планування операційної діяльності страховиків та оптимізувати власні фінансові потоки.

7. Виявлено тенденції розвитку міжнародного ринку перестрахування, а саме: зростання капіталізації ринків; однакова частка розподілу перестрахової

премії у сфері страхуванні життя та сфері страхування іншого, ніж страхування життя; поступове підвищення частки світового ринку перестрахування; залежність прибутковості перестрахових операцій від впливу економічних та політичних чинників; входження міжнародних перестраховиків на нові ринки з метою підвищення диверсифікації своєї діяльності; поширення операцій щодо зрощування капіталів страховиків шляхом злиття і поглинання. Дослідження світового досвіду в сегменті перестрахування дозволило сформулювати висновок, що українським страховим компаніям при здійсненні операцій з перестрахування необхідно підтримувати зв'язки не лише з розвинутими міжнародними ринками перестрахування і загальновідомими перестраховими товариствами, а також розширювати зв'язки з найближчими страховими ринками Східної Європи. Це пов'язано з наявністю ряду переваг співробітництва з ринками країн близького зарубіжжя, зокрема: перестраховальні тарифи у перестраховиків сусідніх країн нижчі, ніж у західних партнерів; схожість менталітету розвитку страхових ринків та особливостей андерайтерської політики.

8. Аналіз діяльності перестрахових брокерів на ринку перестрахування, показав, що обсяг перестрахових операцій за участю брокерів є незначним і становить лише 5% від загального обсягу перестрахової премії. Виявлено постійне зменшення кількості посередників на українському ринку страхування і перестрахування. Прояв даної негативної тенденції зумовлений рядом чинників. У зв'язку з ускладненням політичної та економічної ситуації в Україні, наявне подорожчання перестрахової послуги з врахуванням комісійної винагороди перестрахових брокерів, призводить до відмови страхових організацій від використання послуг посередників. Отже, послуги перестрахових брокерів страхові компанії залучають, здебільшого, при виході на міжнародний ринок, адже не всі українські компанії мають прямі зв'язки з перестраховиками-нерезидентами. Повноцінному розвитку перестрахової діяльності, незважаючи на певне упорядкування, перешкоджають постійні зміни в оподаткуванні перестрахових операцій та у валютному регулюванні. Недосконалість та неповнота надання інформації щодо обсягів діяльності перестрахових брокерів,

зокрема, видів страхування за якими перестраховуються ризики за участі посередників, унеможливилює проведення комплексного аналізу їх діяльності. Обмеженість даних про посередників в державному реєстрі Нацкомфінпослуг України і відсутність переліку перестраховиків, з якими вони працюють, також ускладнює проведення аналізу діяльності перестрахових брокерів в сегменті перестраховування.

Основні висновки та пропозиції за розділом опубліковано в наукових працях автора [152, 156, 157, 158, 161, 163].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

3.1. Удосконалення державного регулювання ринку перестрахування

Ринок перестрахування України за період свого становлення набув ряд позитивних тенденцій та досягнень, проте, має вагомі прогалини розвитку:

- недостатня капіталізація страховиків, низький рівень страхової культури, наявність шахрайських дій на ринку, неринкові методи визначення тарифної політики страховиків тощо;
- незначна місткість ринку обмежує можливості утримання великих за обсягом ризиків, що призводить до недоотримання частини страхових та перестрахових премій;
- виведення капіталу за кордон за рахунок використання операцій з перестрахування із окремими партнерами-нерезидентами, що не відповідають традиціям та нормативним вимогам бізнесу;
- значний вплив державних інституцій на процеси страхування та перестрахування призводить до їх зарегульованості, що впливає на зниження зацікавленості іноземних партнерів у співпраці із вітчизняними страховими компаніями.

Проте розвивати вітчизняний ринок страхування та перестрахування є одним із пріоритетних напрямків державної політики у сфері фінансових ринків, що зумовлено прагненням України до розширення та поглиблення співпраці із міжнародними партнерами, вступу до ЄС на правах асоційованого та, згодом - повного члена, становлення вітчизняної економіки під впливом дії процесів глобалізації, розширення бізнесу та зростання позитивного іміджу країни в світі, зростання її інвестиційної привабливості.

Серед напрямів стимулювання розвитку вітчизняного ринку перестрахування варто окреслити як макроекономічні – формування державної політики у сфері перестрахування та страхування шляхом удосконалення

державного регулювання ринку перестрахування та активізація вхідного перестрахування як інструменту залучення коштів в економіку держави, так і мікроекономічні – запровадження страховими компаніями інноваційних перестрахових послуг, що будуть конкурентними не лише в Україні, а й на світовому страховому ринку.

Ринкова економіка характеризується спроможністю до саморегулювання і самоорганізації основних її економічних процесів. Але на етапі становлення ринкові відносини характеризуються нестабільністю через недосконале конкурентне середовище, неефективний перерозподіл ресурсів, прогалини у державному регулюванні.

Становлення в Україні нового соціально-економічного середовища із верховенством права, належним захистом прав споживачів спонукає до побудови зваженої системи державного нагляду та регулювання у страховому секторі економіки, загалом, і на ринку перестрахування, безпосередньо. Роль держави у регулюванні процесів перестрахування за сучасних реалій розвитку економіки України є важливою, проте, важливим є і визначення меж державного впливу.

Вчений Базилевич В. Д. визначає надмірне втручання держави у перестрахову діяльність, що призводить до незацікавленості іноземних інвесторів у вітчизняному ринку перестрахування. «А недосконале державне регулювання сприяє послабленню державного контролю за діяльністю учасників перестраховувального ринку, що створює умови для поширення «схемного» перестрахування» [9, с.7]. Так, на вітчизняному ринку перестрахування має бути запроваджена збалансована політика державного регулювання та нагляду, яка б враховувала та захищала інтереси як споживачів так і продавців послуг перестрахування.

На думку науковця Татаріної Т. В. регулювання перестраховувальної діяльності та його правова база ґрунтується на трьох принципах:

По-перше, страхове право не повинно обмежувати страховика у придбанні оптимального перестраховувального захисту як в країні, так і за її межами.

По-друге, вітчизняні та іноземні перестраховики мають працювати в достатньо вільних умовах, які дозволяють їм пристосовувати свої продукти до потреб цедентів, укласти з ними перестраховувальні договори за обсягом, який партнери вважають доцільним, а також здійснювати необхідні платежі.

По-третє, враховуючи потреби страховиків і перестраховиків, держава в той же час повинна дбати і про інтереси страхувальників [145].

Рівновага даних принципів створює надійну основу для ефективного функціонування ринку перестрахування в країні. Навпаки – при надто жорсткому регулюванні страхових і перестрахових відносин, розвиток національних ринків може навіть гальмуватись.

Науковці та фахівці страхового бізнесу приділяють значну увагу особливостям державного регулювання страхового ринку, зокрема і перестрахового, проте однозначності у їх поглядах немає. Їх наукові викладки можна згрупувати у два підходи.

Представники першого - науковці Внукова Н. М., Боженко А. С., вважають, що державне регулювання ринку перестрахування пов'язане із діяльністю держави по розробці та імплементації необхідних координаційних правил та процедур. Фактично являє собою систему рішень, прийнятих на вищому рівні законодавчої та виконавчої влади, спрямованих на створення оптимально сприятливих умов для роботи вітчизняних страховиків задля розвитку системи державного страхового нагляду.

Представники іншого підходу – Кнейслер О. В., Залєтов О. М., Волошина А. – визначають державне регулювання як сукупність методів, форм та інструментів регулювання і впливу держави на процеси, що відбуваються на ринку перестрахування. Державне регулювання страхового (перестрахового) ринку — це система економічних і адміністративно-правових відносин, які виникають між його суб'єктами і державою в результаті цілеспрямованого впливу держави на страховий ринок через адміністративно-правові та економічні регулятори.

За умов незрілості вітчизняного ринку перестрахування, нестабільності фінансово-економічної системи держави, необхідно проводити змішану політику державного нагляду, що поєднує і прямий вплив держави на процеси перестрахування за рахунок адміністративних та економічних інструментів, і запровадження координаційних правил та процедур. Таке поєднання дозволить збалансувати інтереси учасників ринку перестрахування та держави.

В Україні регулятор ринку в особі Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг поступово реалізує політику комбінованого нагляду.

Отже, в Україні державний нагляд та контроль забезпечується шляхом використання прямих та непрямих методів державного впливу. Якщо прямі методи притаманні авторитарному державному нагляду, то непрямі методи використовуються державами з ринковою економікою (рис. 3.1).

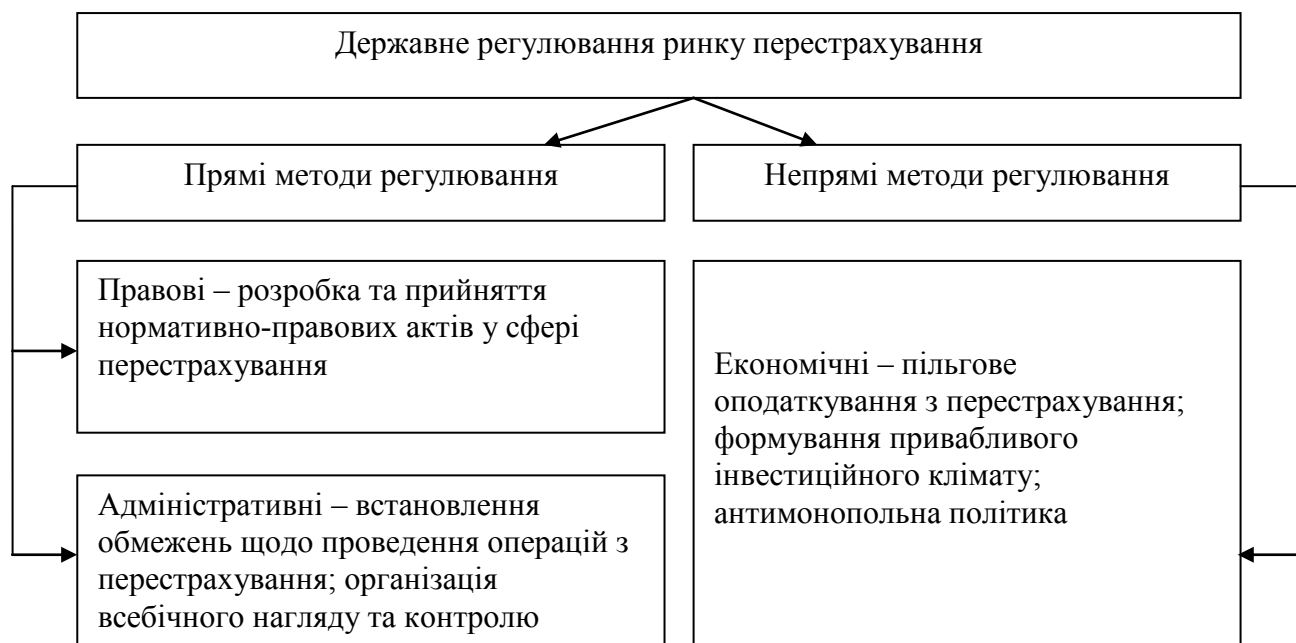


Рис. 3.1. Методи державного регулювання ринку перестрахування в Україні

Джерело: складено автором

Прямий метод державного регулювання передбачає безпосередню участь держави в побудові і запровадженні системи нагляду та контролю на ринку за

допомогою правових та адміністративних методів. Використовуючи цей метод держава в особі Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг координує роботу ринку, захищає інтереси суб'єктів ринку перестрахування, забезпечує чесну конкуренцію, представляє інтереси вітчизняних страховиків на міжнародному ринку страхування.

Непрямий метод державного регулювання спирається виключно на фінансово-економічні важелі (визначає ринкові правила гри, забезпечує регулювання ринкової діяльності, грошово-кредитне регулювання тощо).

Серед науковців панують різні думки щодо системи методів прямого та опосередкованого державного регулювання ринку. Науковці М. С. Жилкіна, В. Й. Плиса, З. П. Плиса, В. М. Фурман до прямих методів відносять адміністративне регулювання, а до непрямих – економічне регулювання. О. І. Андрєєва, Н. В. Ткаченко, С. Л. Сухонос вважають, що до прямих методів державного регулювання належить: державно-господарське управління, що характеризує безпосередню активну участь держави в економічному житті суспільства, а відтак і у функціонуванні страхового та перестрахового ринків; адміністративно-правове регулювання, яке полягає у визначенні певних умов функціонування суб'єктів господарювання, «правил гри» на страховому ринку, що визначають правові рамки для його економічних агентів; стратегічне планування і прогнозування, за допомогою яких держава визначає траєкторію розвитку економічної системи та її інституцій; регулювання фінансової діяльності, що передбачає здійснення контролю за окремими аспектами фінансової діяльності суб'єктів ринку. Серед непрямих (опосередкованих) методів вчені виокремлюють грошово-кредитне регулювання. О. Й. Жабинець зазначає, що державне регулювання страхової діяльності відбувається за допомогою двох методів: методу непрямого впливу (через податкову, інвестиційну, тарифну, антимонопольну та іншу політику держави) та методу прямого втручання у процес його функціонування: проведення законотворчої роботи та організації нагляду і контролю [62, ст. 114-115].

Порівнюючи різні погляди науковців, вважаємо, що, державне регулювання буде ефективним та всеохоплюючим при використанні державою як прямих так і непрямих методів регулювання ринку перестрахування. Окрім того, за умов становлення ринкового середовища в Україні, непрямі методи регулювання ринку мають переважати, оскільки ринок стане ефективнішим при здоровій конкурентній боротьбі відповідно до законів попиту та пропозиції.

Сучасний ринок перестрахування в Україні характеризується недосконалістю правового регулювання. За роки незалежності в Україні було прийнято низку законодавчо-нормативних актів, як основних інструментів державного регулювання ринку перестрахування.

На початку становлення ринку страхування та перестрахування в Україні (90-ті рр. XX ст.) ще не існувало потужної правової бази, яка б відповідала вимогам ринку, а спадок радянського періоду в правовій сфері регулювання ринку не можна було застосовувати, враховуючи адміністративно-командний механізм економіки. Саме тому, правове регулювання відносин між сторонами перестрахових операцій на початковому етапі розвитку здійснювалося за допомогою договірних норм, при цьому абсолютна їх більшість була запозичена із зарубіжної практики функціонування страхових та перестрахових ринків. Але тут варто підкреслити основну невідповідність: переймаючи традиції державного регулювання у іноземних партнерів, в країнах яких склалися давні, вивірені часом традиції договірного перестрахування, вітчизняний страховий ринок стикнувся із наступними проблемами:

- низький рівень культури в сфері страхових і перестрахових відносин;
- недостатній професіоналізм державних регулюючих структур;
- недосконалість вимог і положень законодавчих актів у сфері страхування та перестрахування;
- непрозорість співпраці учасників ринку перестрахування;
- наявність інформаційно-аналітичних прогалин на ринку щодо здійснення перестрахових операцій.

Сьогодні вітчизняні страховики мають взаємовідносини з партнерами міжнародного ринку страхування і з пострадянського простору і тому у співпраці мають зважати на різні традиції та законодавчі норми. Також глобалізаційні процеси, котрі посилюються в останнє десятиліття на світовому страховому ринку, безперечно, впливають і на вітчизняний ринок перестрахування.

Водночас, можна погодитись із твердженням науковця Т. Бабко, що «кон'юнктура перестрахового ринку така, що Україна сьогодні випадає з міжнародної інтеграції в світовий ринок» [7, с.5]. Поясненням такої ситуації є зарегульованість перестрахових операцій на ринку. Вчений Гаманкова О.О. вважає, що «світові глобалізаційні процеси, які знайшли своє відображення і в Україні, змусили державу посилити регулюючі засади в економіці, проте, ці засади потребують постійного розвитку і вдосконалення. Разом з тим очевидно, що ані Уряд, ані вітчизняні страховики не мали серйозного економічного підґрунтя, а також аналізу переваг і недоліків вступу України до СОТ, не уявляли наслідків цього вступу для вітчизняного ринку страхування» [26, с.220-221].

Наявність значних проблем в регулюванні правовідносин у сегменті перестрахування визнають сьогодні вчені і фахівці страхового бізнесу. Науковець Бабко Т. в якості прикладу звертає увагу на той факт, що Нацкомфінпослуг повертає договори перестрахування з назвою «Ковер Нота», посиляючись на відсутність такого терміна в Законі України «Про страхування», хоча в нормативній та законодавчій базі цей термін використовується [6, с.5]. Питання реформування правового забезпечення ринку перестрахування є важливим та актуальним відповідно потреб сьогоденним реаліям економіки України.

Водночас, правильним є твердження Гаманкової О. О. що пряме запозичення чужого досвіду завжди надто ускладнене. Національне економічне середовище відштовхує неадаптований чужий досвід, вимагаючи створювати інститути та механізми, які одночасно відповідають вимогам часу і враховують традиції національного страхового ринку [26, с.226].

Враховуючи недостатньо великий досвід функціонування вітчизняного ринку перестрахування державний регулятор застосовує посилений державний нагляд та контроль.

На початковому етапі розвитку страхового і перестрахового ринків в Україні фактично було реалізовано авторитарний тип жорсткого державного регулювання та контролю (яскравим представником такого типу регулювання є Німеччина). Проте, Регулятор ринку – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, враховуючи потреби ринку та основні тенденції змін на світовому ринку, прийняв рішення щодо запровадження в Україні пруденційного нагляду [117].

Вчені Козьменко О. В, Козьменко С. М., Васильєва Т. А. вважають, що реалізація пруденційного нагляду надасть можливість: підвищити контроль за компаніями, функціонування яких може призвести до невиконання ними взятих перед клієнтами зобов'язань; попереджати ситуації, пов'язані з неплатоспроможністю страхових і перестрахових компаній; забезпечити достатній рівень фінансової стійкості суб'єктів страхового і перестрахового ринків на основі застосування корегувальних засобів впливу [69, с.355].

Окреслені проблеми в другому розділі дисертаційного дослідження та недоліки у державному регулюванні перестрахової діяльності дозволяють визначити наявні системні прогалини у розвитку вітчизняного ринку перестрахування (рис. 3.2).

Серед внутрішніх проблем розвитку ринку перестрахування варто виділити низьку місткість ринку (3095 млн. грн. в 2014 р.), що в свою чергу, знижує його можливості щодо покриття ризиків різних за однорідністю, за обсягами.

Відсутність в Україні професійних перестраховиків обмежує та стримує розвиток ринку перестрахування, активну його співпрацю з іноземними партнерами.

За результатами дослідження виявлено тенденцію щодо зниження активності діяльності посередників на ринку перестрахування (частка перестрахових премій, сплачених за участі перестрахових брокерів в 2014 р.

складає 3,64%), хоча їх роль у просуванні перестрахової послуги є незаперечною. Реалізація політики активізації та популяризації роботи посередників на ринку стала б стимулюючим фактором його розвитку.



Рис. 3.2. Внутрішні і зовнішні проблеми розвитку ринку перестрахування в Україні

Джерело: складено автором

В Україні відсутня професійна підготовка андерайтерів у перестрахуванні. Це пов'язано із відсутністю такого суб'єкта, як професійний перестраховик. На практиці при укладенні договорів перестрахування оцінюванням ризиків займаються андерайтери у сфері страхування.

Неузгодженість ряду положень в законодавчих актах у сфері перестрахування заважає ефективним перестраховим відносинам в країні та за її

межами, а зарегульованість ринку в сфері перестрахування впливає на можливість самоорганізації та розвитку його на засадах здорової ринкової конкуренції.

Серед зовнішніх проблем варто виділити наявність нестабільної політичної та економічної ситуації в країні. Дестабілізуючий вплив на ринок в 2015 році спричинила девальвація національної валюти, що спровокувало ускладнення у взаєморозрахунках страховиків при купівлі валюти для перерахування премій чи здійснення виплат за договорами з іноземними партнерами. Постійні політичні зміни призводять і до змін в складі членів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг і це позначається на політиці регулятора на ринку в цілому. Через складну політично-економічну ситуацію в країні ускладнюється і реалізація інвестиційних проектів.

Початковий етап розвитку вітчизняного ринку перестрахування і наявність перелічених проблем обумовлює неспроможність учасників ринку об'єктивно впливати на формування ціни на перестрахову послугу, її попиту і пропозиції. Тому реалізація перестрахової послуги здійснюється не завжди за ринковими важелями.

Негативний вплив на розвиток ринків окремих країн світу мають наслідки світової економічної кризи 2008-2009 рр., які ще й дотепер відчуються на вітчизняному ринку перестрахування і проявляються у неможливості досягнути страховикам докризового рівня за основними показниками страхової і перестрахової діяльності, послаблення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків через девальвацію національної валюти.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються в світі, мають значний вплив на економіки окремих країн. Та ці зміни не завжди носять позитивний характер, зокрема, втрачається ідентичний характер національного ринку перестрахування, спостерігається залежність цін на перестрахову послугу від стану економік провідних країн світу.

Враховуючи прагнення України до членства в ЄС, стабільного економічного розвитку, інтеграції до світового страхового простору, актуальним

та важливим є питання реформування ринку перестрахування в контексті його державного регулювання.

У дисертаційній роботі обґрунтовано низку заходів, які на думку автора, дозволять покращити державне регулювання ринку перестрахування (див. додаток 3), основними з них є такі:

1. Визначення у вітчизняному законодавстві (Закон України «Про страхування») сутності понять «перестрахова послуга», «ринку перестрахування», «професійний перестраховик», «договір перестрахування», вторинна передача ризиків у перестрахування (ретроцесія) та її учасників. Це дасть змогу виділити і окреслити функції важливих учасників ринку перестрахування: професійного перестраховика, ретроцедента і ретроцесіонарія при повторному передаванні ризиків у перестрахування. Визначити сутність понять, що використовуються у процесі первинної і вторинної (повторної) передачі ризиків у перестрахування.

Серед вчених і фахівців страхового бізнесу точиться дискусія щодо необхідності запровадження окремого законодавства в сфері перестрахування.

В Україні відсутній спеціалізований законодавчий акт, який регулює взаємовідносини у перестрахуванні. Правовідносини на ринку страхування та перестрахування регламентуються Законом України «Про страхування» (ст.12), Постановами Кабінету міністрів України та Розпорядженнями Нацкомфінпослуг, які в більшій частині регулюють відносини з перестраховиками-нерезидентами та з брокерськими представництвами. Також, перестрахувальні відносини регулюються нормами цивільного законодавства, при чому це єдиний нормативно-правовий акт, який містить окрему статтю під назвою «Договір перестрахування», але не охоплює весь спектр перестрахувальних відносин, не розкриває основні позиції перестрахувального процесу.

Вірним є твердження російських науковців Ю. Журавльова та С. Дедікова щодо схожості договорів страхування та перестрахування[37, с.48] і тому немає такої необхідності у додатковому правовому режимі договорів перестрахування.

Можливість єдиного регулювання у сфері страхування та перестрахування підтримує і Кнейслер О. В., яка вважає, що «вирішення проблеми можливе

шляхом внесення змін до ст.12 «Перестрахування» Закону України «Про страхування» у частині включення додаткових положень про договір перестрахування, які б чітко пояснювали його предмет, основні умови, що впорядковують договірні зобов'язання» [62, с.49-50].

Відмінним є твердження вчених Клоченко Л. та Мюллера П. щодо регулювання перестрахової діяльності. Вони виділяють саморегулювальний характер ринків перестрахування світу – «поза межами написаного законодавства» [54, с.48].

Погляди зазначених науковців щодо достатності одного регулюючого документу Закону України «Про страхування» і деяких до нього доповнень є, на думку дисертанта, обґрунтованими. Водночас, із підписанням Україною Угоди «Про асоціацію із Європейським Союзом» та прагненням стати повноправним членом ЄС, у вітчизняному законодавстві варто зважати на Європейські засади регулювання, в тому числі і ринку перестрахування. Так в ЄС діють окремі Директиви – Директива Ради 64/225/ЄЕС «Щодо скасування обмежень на свободу заснування діяльності і свободу надання послуг у сфері перестрахування і ретроцесії» від 25.02.1964 р. (регулює роботу професійних перестраховиків) [191] та Директива Європейського Парламенту і Ради 2005/68/ЄС від 16.07.2005р. «Про перестрахування» (регулює регламентну структуру для діяльності з перестрахування у Співтоваристві) [190].

Необхідність формування окремого законодавчого акту та окремого нагляду у сфері перестрахування зазначили також і Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) та Міжнародна асоціація органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS), виділивши відсутність узгоджених правил нагляду за перестрахуванням на суспільному рівні [79, с. 468-469]. Відповідно зазначених Директив ЄС визначаються основні стандарти провадження перестрахової діяльності:

1. Встановлюються правові та фінансові вимоги щодо професійних перестраховиків.
2. Визначається необхідність отримання дозволу на перестрахування.

3. Регулюється мінімальний розмір статутного фонду перестраховика (не менше 3 млн. євро).

4. Вимоги щодо фінансового контролю перестраховика (публічність звітної інформації, перевірка роботи керівництва перестраховика, наявність сформованих резервів) [191, 192].

Враховуючи вищезазначене, у вітчизняному законодавстві варто зробити доповнення (Закон України «Про страхування») шляхом внесення додаткової інформації щодо правового регулювання відносин між основними учасниками ринку перестрахування: продавцями, покупцями, посередниками, регулятором. В окремому підрозділі «Договір перестрахування» доцільно визначити основні положення договору:

1. Назва документу, назви та адреси сторін.
2. Предмет договору перестрахування.
3. Порядок передання та прийняття ризиків у перестрахування.
4. Права і обов'язки сторін договору.
5. Взаємодія сторін при настанні страхової події;
6. Платежі та валюта:
 - 6.1. Перестрахова премія.
 - 6.2. Перестрахова виплата.
 - 6.3. Інші платежі.
 - 6.4. Валюта платежів.
7. Особливі умови договору перестрахування (залежно від виду договору).
8. Інші особливі умови.
9. Відповідальність сторін.
10. Зміни та доповнення.
11. Вирішення спірних питань.
12. Заклучні положення.
13. Реквізити, підписи, печатки сторін.

В Україні здійснюється фінансовий моніторинг договорів перестрахування при перевищенні встановлених законодавством лімітів в отриманні перестрахових премій. Так, згідно положення у розпорядженні Нацкомфінпослуг «Про порядок реєстрації договорів перестрахування» №153 від 28 березня 2011 р. [121] визначено, що реєстрації підлягають, крім договорів перестрахування, укладених страховиками із нерезидентами, договори перестрахування, укладені страховиками із одним і тим самим страховиком (перестраховиком) резидентом, у разі, якщо сума перестрахового платежу за ними дорівнює або перевищує впродовж календарного року сумарно 150 тис. грн. Разом з тим, відповідно ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [114] обов'язковому фінансовому моніторингу підлягають фінансові операції, за якими сума, на яку вони проводяться, дорівнює чи перевищує 150 тис. грн., зокрема це стосується отримання (оплата, переказ) страхового (перестрахового) платежу, отже, договори перестрахування підлягають контролю з боку Держфінмоніторингу. Розпорядженням Нацкомфінпослуг України №54 від 08.01.2013 р. передбачено підвищення ліміту платежу до 1 млн. грн. за яким визначена обов'язкова реєстрація договорів перестрахування.

Водночас, запровадження процедури реєстрації договорів перестрахування передбачає дублювання вже існуючих функцій контролю Регулятора. Згідно зі ст.33 Закону України «Про страхування», розпорядженням Нацкомфінпослуг №39 «Про порядок складання звітних даних страховиків» від 3 лютого 2004 р. страховики щоквартально зобов'язані подавати до Нацкомфінпослуг відповідні звітні дані, у тому числі пояснення щодо договорів перестрахування. А також, Державний регулятор має право проводити перевірки щодо правильності застосування страховиками (перестраховиками) страхового законодавства. Нацкомфінпослуг володіє всіма важелями контролю за договорами перестрахування із страховиками (перестраховиками) нерезидентами (постанова Кабінету Міністрів України №124 від 4 лютого 2004 р.). Враховуючи вище

сказане, можна зробити висновок, що затвердження Порядку реєстрації договорів перестрахування не має практичної цінності, оскільки не передбачає конкретних вимог до перестраховальних договорів, а визначає лише зобов'язання сторін, які вже затвердженні в інших нормативних документах.

Наявність різних законодавчих актів, що містять дублюючі або суперечливі норми щодо регулювання операцій з перестрахування призводить до зарегульованості даного сегменту ринку. А прийняття окремого підрозділу в існуючому законі дозволить нівелювати дану проблему та реалізувати відкриту та зрозумілу політику державного регулювання ринку перестрахування. Пропонуємо в Законі України «Про страхування» виділити окремий підрозділ «Перестрахування», в якому виокремити статтю «Державний нагляд за перестраховою діяльністю», де будуть визначені умови здійснення нагляду, ліцензування перестрахової діяльності тощо.

2. Ліцензування перестрахової діяльності.

В Україні здійснювати операції з перестрахування можуть всі страховики, які отримали ліцензію на той чи інший вид страхування. На думку Машиної Н. І. [84, с.102] такий підхід створює невиправдану жодними економічними законами взаємність, демпінгові страхові та перестрахові тарифи, відсутність єдиних стандартів і вимог до договорів перестрахування.

Питання ліцензування перестрахової діяльності як актуальне та необхідне за сучасних умов розвитку ринку перестрахування в Україні зазначає і науковець Теребус О. [146,с.108].

Особливо затребуваним є ліцензування для професійних перестраховиків, оскільки в такому випадку не потрібно отримувати ліцензії на більшість видів страхування. Але сьогодні в Україні професійних компаній немає. Страхування та перестрахування за своєю сутністю досить схожі – передбачають передачу за певну плату відповідальності за ризик іншій стороні (в перестрахуванні – передачу частини відповідальності за ризик іншій страховій компанії). Проте, існують відмінності у веденні страхових і перестрахових операцій, встановленні

різних фінансових зобов'язань, процедурах врегулювання збитків, здійсненні страхових виплат та можливості ретроцесії.

Цеденти зацікавлені в укладанні договорів перестрахування за умов перевищення середнього рівня збитковості за окремими видами страхування, впровадження нових видів страхування та прийняття унікальних ризиків на страхування. Перестраховувати такі ризики мають компанії з високим рівнем платоспроможності, що вимагає наявності значного капіталу. Це зумовлює необхідність підвищення вимог до мінімального розміру статутного капіталу, які будуть забезпечені процедурою окремого ліцензування перестрахування. Необхідно зазначити, що в Україні вже існувала практика створення професійних перестраховиків, проте, період їх функціонування був недовгий через недостатній попит на їх послуги з боку інших страховиків і незначну капіталізацію таких компаній.

Отже, під ліцензування підпадає перестрахування як окремий напрям професійної діяльності на страховому ринку. Ліцензію зможуть отримати професійні перестраховики та звичайні страховики, які сформуvalи правила перестрахування, стратегію ведення перестрахової діяльності на наступні 3 роки та мають відповідне фінансове забезпечення (статутний капітал розміром не менше 3 млн. євро).

3. Створення інституту професійного перестраховика.

В Україні законодавчо не визначений статус професійного перестраховика, а запровадження державою таких компаній дало б змогу затвердити на ринку єдині принципи і стандарти перестрахування. На думку вчених Козьменко О. В. та Козьменко С. М. створення професійних перестрахових компаній, які володітимуть значними обсягами ліквідних активів є пріоритетним напрямком розвитку вітчизняного перестрахового ринку. Це надасть можливість вирішити не тільки проблеми, пов'язані з підвищенням якості і розширенням спектру пропонованих послуг, а й підвищити гарантованість виконання взятих на себе зобов'язань та вчасності здійснення страхових виплат [70, с.153].

Вірним є твердження науковця Кнейслер О. В. щодо доцільності функціонування на ринку професійних перестраховиків «з дотриманням норм законодавства всіма суб'єктами ринку і стандартів щодо провадження міжнародної перестраховальної діяльності» [62, с.111].

Перестраховикам для формування збалансованого портфеля необхідно застосовувати більше зусиль, ніж страховикам, оскільки в багатьох випадках вони отримують більш небезпечні ризики (унікальні, великі, із підвищеним рівнем збитковості, наприклад - авіаційні, морські ризики, перевезення небезпечних вантажів). Для збалансування портфеля перестраховики повинні постійно нарощувати обсяги надходження премій за договорами перестраховування. Збільшення обсягів перестрахових операцій має відбуватися не тільки кількісно, а й якісно, тобто за рахунок диверсифікації видів страхування.

Професійним перестраховикам доцільно залучати у свій штат фахівців, які спеціалізуються виключно на операціях з перестраховування, котрі використовують якісні процедури та стандарти, що сприяє підвищенню попиту на їх послуги.

На думку дисертанта, запровадження на державному рівні інституту професійного перестраховика значно посилить позиції вітчизняного ринку перестраховування на міжнародному рівні, дозволить залучити досвідчених андерайтерів, інновації у перестраховому захисті, розширити обсяг відповідальності за ризики і відповідно перестраховий портфель вітчизняних страховиків і перестраховиків. А в майбутньому, такі кроки сприятимуть підвищенню рейтингу українського ринку перестраховування на міжнародній арені.

4. Реформування посередницької діяльності в перестраховуванні.

В Україні не поширена практика укладання договорів перестраховування за участі перестрахових брокерів (протягом 2009-2015 рр. їх частка в загальному обсязі перестрахових премій складала в середньому не більше 4%). На вітчизняному ринку перестраховування комісійна винагорода сплачується брокерам за рахунок коштів цедентів, адже посередники в своїй роботі керуються інтересами клієнтів (страхових компаній, що бажають перестраховувати ризики), а не шукають вищих комісійних винагород від перестраховиків.

Практика вітчизняного перестрахового бізнесу визначає роботу посередника як певну консультативну допомогу по розміщенню ризиків, проте, до функцій брокера належить й супровід перестрахового договору, участь при врегулюванні страхових подій та здійсненні виплат. Саме тому комісійні перестрахових посередників мають бути визначені відповідно до їх зобов'язань.

Одним із важливих питань в розвитку страхового посередництва – вирішення проблеми з оплатою комісійної винагороди. В Україні у цій сфері існують певні законодавчі протиріччя. В положеннях Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками» № 1523 від 18.12.1996 р. забороняється отримувати страховим (перестраховим) брокером винагороду одночасно від страхувальника (перестраховувальника) і страховика (перестраховика), за винятком випадків отримання письмової згоди страхувальника (перестраховувальника). Проте йому надається право відрахувати належні йому за договором суми з грошових коштів (страхового платежу), що надійшли до нього.

Проблема постає у розрахунках із брокером, адже виникає багато перепон. Так, якщо брокер самостійно відраховує комісійні з грошових коштів, можуть виникнути проблеми із перестраховувальником або ж він не отримає винагороду взагалі. Такі суперечності можуть привести обох представників до суду, адже відповідно до законодавства, брокер не має права на укладання договору із перестраховиками та отримання від них комісійної винагороди. На думку автора, в законодавчому акті, що регулює посередницьку діяльність в Україні (Постанові Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками») доцільно закріпити положення щодо можливості виплати комісійної винагороди посередникам перестраховиками. Підтвердженням позитивного ефекту від цих змін є досвід європейських країн. Згідно Директиви 2002/92 ЄС «Про страхових посередників», оплату перестраховим брокерам здійснюють перестраховики. Запроваджуючи цю норму, можна розраховувати фінансову винагороду на основні показника зростання посередницької діяльності за участю перестрахових брокерів, так як це відбувається в розвинутих країнах.

Негативна тенденція, що пов'язана із постійним зменшенням кількості брокерів на вітчизняному ринку страхування і перестрахування пояснюється такими чинниками:

- 1) Подорожчання перестрахової послуги з врахуванням комісійної винагороди перестрахових брокерів, що в умовах нестійкої економічної та політичної ситуації призводить до відмови страховиків від послуг посередників. В сучасних реаліях перестрахових брокерів страхові компанії залучають, в основному, при виході на міжнародний ринок, адже не всі вітчизняні компанії мають налагоджені прямі зв'язки з перестраховиками-нерезидентами.
- 2) постійні зміни в оподаткуванні перестрахових операцій, у валютному регулюванні, які не стільки упорядковують перестрахову діяльність, скільки заважають її повноцінному розвитку.

Для розв'язання проблемних питань буде логічним запропонувати:

- змінити підходи щодо виплати комісійної винагороди перестраховим брокерам за рахунок коштів перестраховиків;
- визначення вимог щодо формування гарантійного фонду перестраховими брокерами для забезпечення виконання їх зобов'язань перед сторонами договору перестрахування;
- запровадження обов'язкового страхування відповідальності брокерів.

5. Реформування структури та функціоналу регулятора.

Уповноваженим державним органом виконавчої влади у сфері страхування та перестрахування є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), до структури якої входить департамент страхового нагляду.

Серед основних функцій органу страхового нагляду за діяльністю на ринку перестрахування є наступні:

- здійснення ліцензування діяльності страховиків;
- ухвалення рішення про реєстрацію страховиків та внесення їх до Єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків);

- ведення державного реєстру страхових і перестраховальних брокерів;
- контроль за дотриманням вимог законодавчих і нормативно-правових актів з питань перестраховальної діяльності;
- розробка методичних і нормативних документів із перестрахування.

Така законодавча практика дозволяє формування змішаної моделі розвитку перестраховального ринку, яка передбачає можливість функціонування на ринку одночасно професійних перестраховиків і звичайних страхових компаній, виключає необхідність окремого ліцензування перестраховальної діяльності. Практика існування в Україні перестрахових компаній на спільних ліцензійних умовах зі страховиками – засвідчила на той час про неможливість прибуткової діяльності професійних перестраховиків, які змушені були повернутися до надання послуг одночасно із страхування та перестрахування, внаслідок низької капіталізації своїх компаній.

Отже, враховуючи необхідність створення в Україні професійного перестраховика і підвищення статутного фонду таких компаній до 3 млн. євро; виділення перестрахування як окремого ліцензованого виду діяльності, запропоновано визначити окремий напрямок державного регулювання ринку перестрахування та виділити департамент (управління) у структурі Нацкомфінпослуг, який буде займатися даними питаннями, до функцій якого належатиме: здійснення ліцензування перестрахової діяльності; ведення державного реєстру професійних перестраховиків та перестрахових брокерів; контроль за дотриманням вимог законодавчих і нормативно-правових актів із питань перестрахової діяльності; розробка методичних і нормативних документів із перестрахування; представлення інтересів вітчизняних перестраховиків на міжнародному ринку перестрахування.

6. Покращення інформаційного забезпечення ринку перестрахування.

Невирішеним на сьогодні є питання повноти інформаційного забезпечення перестрахового ринку. Щоквартально акумулюючи звітні дані страховиків, Нацкомфінпослуг публікує на власному сайті обмежену статистичну інформацію щодо показників розвитку перестрахового ринку України. Проведення аналізу і

оцінки сучасного стану перестрахування у дисертаційному дослідженні, виявило дефіцит статистичних даних в сегменті вхідного перестрахування в розрізі видів страхування, за якими перестраховуються ризики, і надходження премій від перестраховальників в розрізі окремих країн. Існують прогалини у наданні інформації щодо обсягів діяльності перестрахових брокерів, зокрема, видів страхування за якими перестраховуються ризики за участі посередників; відсутність переліку перестраховиків, з якими вони працюють; обмеженість даних про посередників в державному реєстрі, що ускладнює проведення аналізу діяльності посередників в сегменті перестрахування.

Для вирішення питання якісного інформаційного забезпечення усіх учасників перестрахового ринку, дисертантом запропоновано переглянути політику щодо розкриття статистичної страхової та перестрахової інформації. Актуальним і зручним для науковців і бізнесу є представлення статистики у розрізі:

- сфери діяльності страховиків (перестрахування в сфері страхування життя та перестрахування в сфері іншого ніж страхування життя);
- інформації по окремим видам договорів перестрахування (надходження та виплати) та методам проведення (облігаторне і факультативне);
- надання додаткової інформації по вхідному перестрахуванню (за окремими видами ризиків);
- надання додаткової інформації по укладених договорах за участю перестрахових брокерів;
- розширеної інформації по перестрахових операціях, укладених за участю брокерів-резидентів та брокерів-нерезидентів.

Окрім надання додаткової статистичної інформації Нацкомфінпослуг, виникає необхідність у забезпеченні проведення освітньої перепідготовки ключових учасників перестрахового ринку із врахуванням основних тенденцій вітчизняного та світового ринку страхування та перестрахування, таким як перестрахові андерайтери, перестрахові брокери, професійні оцінювачі ризиків та збитків.

Якісне інформаційне забезпечення дозволить уникнути прогалин та непорозумінь на ринку, зробити його більш відкритим, а також, прозорим та зрозумілим для іноземних партнерів і вітчизняних страхових компаній.

Вагомим кроком в реалізації політики стимулювання розвитку вітчизняного ринку перестрахування є удосконалення державного регулювання ринку.

Запропоновані у підрозділі дисертаційного дослідження напрями реформування є частиною опрацьованого автором Комплексу взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови в Україні прозорого та конкурентоздатного ринку перестрахування. Реформування та активізація ринку перестрахування в Україні окрім удосконалення державного регулювання, включає і інші заходи, котрі будуть досліджені в наступних підрозділах дисертаційної роботи.

3.2. Інноваційні послуги на ринку перестрахування

Процес розширення інтеграційних взаємозв'язків між державами та поглиблення глобалізаційних процесів у світі безпосередньо впливають на розвиток ринкового середовища, зокрема і на особливості формування українського ринку перестрахування. Для того, щоб вітчизняні страхові компанії могли впевнено себе почувати у налагодженні міжнародних зв'язків, зокрема при укладанні договорів з іноземними партнерами, їх фахівці мають володіти новітніми технологіями, запроваджувати інноваційні перестрахові послуги.

Інтеграція у сфері перестрахування, основним проявом якої є перестрахування ризиків зарубіжних страховиків, експансія іноземного капіталу, створення спільних перестрахових компаній чи пулів, посилює взаємозв'язки та взаємозалежності між національними ринками перестрахування, сприяє взаємному зближенню учасників ринків у контексті переплетіння їх економічних

інтересів в межах світового масштабу з метою забезпечення глобального перестраховального захисту [59].

Тобто, перестраховання ризиків у нерезидентів на сьогоднішній день виконує свою класичну і прийнятну в усьому світі роль, гарантуючи не тільки страховику, а й страхувальнику виплату за великими збитками і стабільність фінансового становища.

В сучасних умовах розвитку взаємозв'язки українських страховиків і перестраховиків-нерезидентів в 2009-2014 рр. поступово зменшуються, професійні компанії згортають роботу з вітчизняними перестраховальниками (як приклад - один з найстаріших партнерів українського ринку - Мюнхенське перестраховальне товариство), загострено питання з розміщенням одиничних великих ризиків на класичних ринках.

Серед причин зниження інвестиційної привабливості вітчизняного ринку перестраховання можна виділити наступні:

- зниження темпів росту ринку страхування;
- посилення вимог до якості ризиків і відповідності тарифів з боку іноземних партнерів;
- затримка сплати премій вітчизняними страховиками;
- виникнення у 2014-2015 рр. проблем з конвертацією валюти за договорами перестраховання у зв'язку із введенням обмежень НБУ і, як наслідок, порушення строків страхових виплат.

Кон'юнктура вітчизняного перестрахового ринку зменшує можливості міжнародної інтеграції у світовий ринок. Українські страховики залишають ризики на власному утриманні, а також, збитки за ними, що є однією з причин зростання обсягу внутрішнього перестраховання.

Незважаючи на проблеми та кризові явища в економіці, перспективи розвитку українського ринку перестраховання вважаємо позитивними. Можна виділити наступні фактори, які в майбутньому будуть сприяти розвитку українського перестрахового ринку та його інтеграції в світовий ринок перестраховання:

- перегляд західними перестраховиками умов облігаторних договорів, що укладаються з українськими компаніями, так як за останні кілька років спостерігається кумуляція ризиків, що передаються з України. Великі міжнародні перестраховики стали більш уважно контролювати і обмежувати покриття ризиків, що в майбутньому може призвести до підвищення вартості перестраховування. В результаті ряд специфічних ризиків, які раніше перестраховувалися в рамках великих облігаторних договорів, можуть тепер залишитися для покриття на українському ринку перестраховування.

лібералізація законодавства країн СНД, що дасть змогу активізувати взаємовідносини страховиків цих країн і вітчизняних компаній в сегменті перестраховування;

- капіталізація страховиків для забезпечення їх фінансової стійкості дозволить розширити місткість страхового ринку для прийняття більшої кількості та обсягів покриття ризиків від цедентів;

- створення інституту професійних перестраховиків сприятиме підвищенню попиту на перестраховування та покращенню якості продажу перестрахової послуги;

- використання новітніх ефективних управлінських технологій в страхових компаніях дозволить вивести їх на більш високий рівень та забезпечити зростання їх конкурентоспроможності у порівнянні із страховиками;

- поглиблення подальшої територіальної диверсифікації бізнесу та розширення географії перерозподілу ризиків за допомогою перестраховування;

- трансформація традиційних видів перестраховування шляхом конвергенції перестрахових і фінансових послуг, а також утворення альтернативного (фінансового) перестраховування та використання перестраховування на основі раціонального управління активами перестраховика (сек'юритизації);

- запровадження інноваційних видів перестрахових послуг дозволить посилити інвестиційну привабливість вітчизняного ринку та підвищити конкурентоздатність українських страховиків.

Одним із нововведень на страховому ринку є альтернативне перестрахування, або альтернативне управління ризиком. Це широкий спектр способів перерозподілу фінансового і страхового ризиків, пов'язаних з діяльністю страхових організацій, які відрізняються за рядом ознак від традиційних видів страхування.

Більш звужено альтернативне перестрахування можна розуміти як фінансове перестрахування, тобто відносини між страховиком і перестраховиком, пов'язані з перерозподілом як страхового, так і фінансового ризику, що притаманні страховій діяльності на довгостроковій основі (більше одного року).

Розглянемо альтернативні інструменти перестрахування (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Види альтернативних інструментів передачі страхових ризиків

№ п/п	Види альтернативних інструментів	
	non-life	life
1.	Сек'юритизація	Фінансування шляхом переведення майбутнього доходу в капітал:
2.	Катастрофічні бонди (cat bonds)	Сек'юритизація вбудованої вартості (embedded value securitization)
3.	Облігації фінансової кризи (financial crisis bonds)	Облігації екстремальної захворюваності (morbidity bonds)
4.	Сайдкари (sidecars)	Облігації екстремальної смертності (mortality bonds)
5.	Електронна біржа перестрахування «FlyRe».	

Джерело: складено автором на основі [194]

При проведенні страхування життя страховики несуть специфічний ризик збереження вартості акумульованих коштів страхових резервів. Окрім традиційних договорів перестрахування, страхові компанії можуть використовувати один із альтернативних інструментів – фінансування через переведення майбутнього доходу в капітал, створюючи додаткові страхові

резерви за договорами довгострокового накопичувального страхування життя. Такий метод дозволить уникати залежності від сторонніх учасників перестрахового ринку та залишати отриманні страхові премії в повному обсязі.

Одним із альтернативних інструментів перестрахування є сек'юритизація. Застосовувати даний інструмент можна як за договорами перестрахування життя, так і за договорами загального перестрахування. Схематично механізм здійснення сек'юритизації страхових ризиків через посередництво спеціальної перестрахової компанії зображено на рис 3.3.

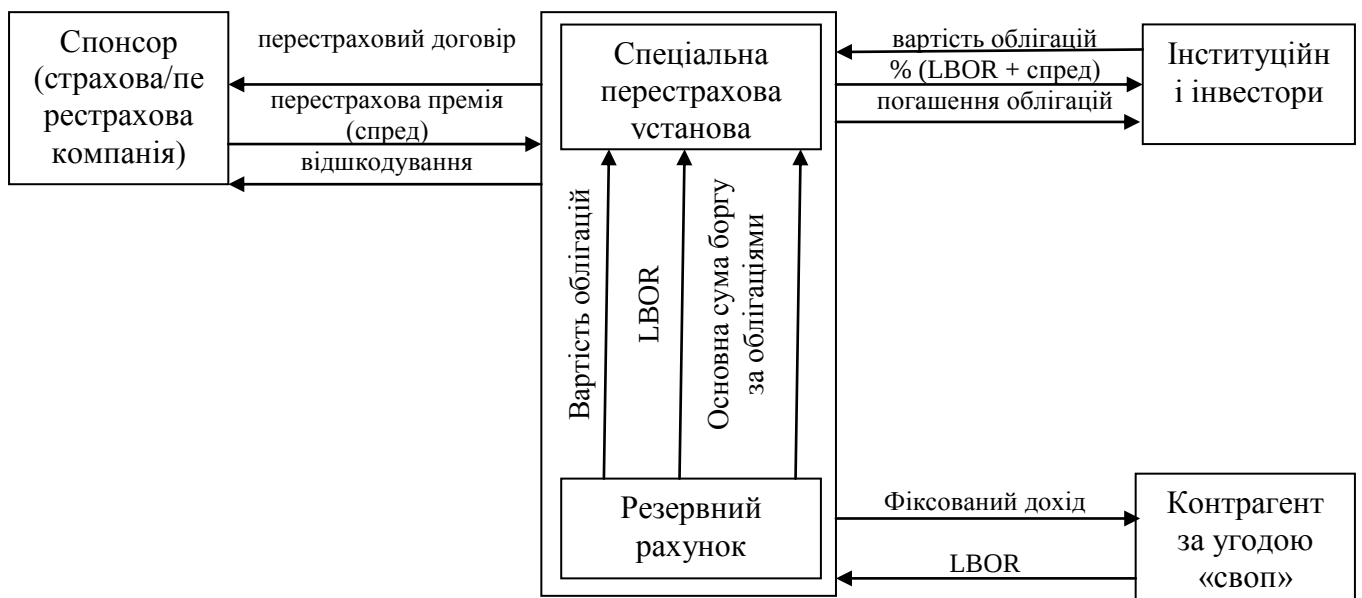


Рис. 3.3. Узагальнена схема сек'юритизації страхових ризиків через спеціальну перестрахову компанію [70, с.284]

На основі укладеного договору, страхова компанія передає спеціальній перестраховій установі частину своїх ризиків, сплачуючи при цьому частину премії. В свою чергу, спеціальна перестрахова компанія здійснює емісію та розміщення облігацій катастроф. Кошти, що надходять від інвесторів в оплату облігацій, вкладаються у найбільш надійні інструменти фондового ринку, зокрема: державні цінні папери та корпоративні цінні папери. За рахунок отриманого інвестиційного прибутку, спеціалізована перестрахова компанія сплачує відсотки інвесторам. Якщо протягом терміну обігу облігацій відбувається

страхова подія і при цьому рівень збитків перевищує попередньо встановлений граничний показник, то виплата процентів та/або основної суми боргу залежно від конкретних умов випуску припиняється, а кошти із сформованого фонду передаються страховій (перестраховій) компанії для погашення збитків. Якщо ж страхова подія не відбулась, то виплата основної суми за облігаціями здійснюється по закінченню терміну їх обігу.

До альтернативних інструментів передачі ризиків відносяться і катастрофічні бонди, які являють собою різновид цінних паперів у вигляді платіжного зобов'язання, контракту між емітентом, інвестором і фінансовими посередниками. Умови звільнення від зобов'язань емітента катастрофічної облігації залежать від ряду причин. Наприклад, катастрофічні бонди, випущені страховою компанією Winterthur Insurance, встановлювали в якості «катастрофи» наступні події: вітер понад 75 км/год., град, збиток більш 6000 автомобілів тощо.

Важливою перевагою катастрофічних бондів є низькі витрати на транзакції порівняно зі страховим підходом. Страхове покриття зазвичай включає в себе вартість придбання цінних паперів, моніторингу та регулювання втрат, кожне з яких може бути зменшене шляхом використання фінансових ринків. Крім того, катастрофічні облігації дуже слабо пов'язані з ринковим ризиком, тому також можуть бути використані як інструмент хеджування.

Передумовою виникнення «облігацій катастроф» (cat bonds) є світова фінансова криза, за якої банківська система зазнала значних втрат. Звичайно, це негативно відобразилось на майновому стані страхувальників, які здійснювали страхування фінансові ризики. Реалізація значної кількості фінансових ризиків в масштабах економіки позначилась негативно не лише на самих страхувальниках, а й на фінансовому стані перестраховальників. На прикладі іпотечної кризи у Сполучених Штатах, слід відмітити, що банкрутство однієї фінансової установи спричиняє ефект неконтрольованого поширення із ризиком настання банкрутства значної кількості інших фінансових установ, які володіють її цінними паперами, мають дебіторську заборгованість тощо. В таких умовах постає необхідність

розробки нового виду цінного паперу, що використовуватиметься для перестрахування фінансових ризиків страхових компаній.

Альтернативою «облігацій катастроф» є «облігації фінансової кризи» (financial crisis bonds). Як і у випадку з облігацією катастроф, облігації фінансової кризи використовуються при певних умовах. Наприклад, такими умовами може бути зниження промислового виробництва на 5%, зменшення рівня реальних доходів домогосподарств в межах економіки на 10%, різке збільшення проблемної заборгованості у банківському секторі загалом на 2,5 % тощо. За таких умов імовірність неповернення коштів позичальниками банків різко зростає.

Обґрунтуємо алгоритм функціонування «облігації фінансової кризи» (Додаток Ж). Страховик за допомогою андерайтингової компанії випускає борговий цінний папір типу «облігація фінансової кризи». Сума виручених коштів за облігацією спрямовується на фінансування інвестиційної діяльності страховика. Це дозволяє отримувати дохід від інвестиційної діяльності, частина якого спрямовується на виплату купонного доходу за борговим цінним папером.

Така виплата відбувається лише за умови, що ризик, який перестрахований таким інструментом, не настає. Якщо ж фінансовий ризик фактично відбувся, тобто криза у банківському секторі та економіці загалом настає, то зобов'язання із сплати купонного доходу та погашення основного тіла облігації відсутні. В цьому і криється подібність між пропонованим інструментом та механізмом перестрахування. Якщо в другому випадку перестраховувальник покриває збитки відповідно до договору перестрахування, то у першому випадку – ці збитки покриваються з суми, отриманої від розміщення цінних паперів на фондовому ринку.

Процес виплати купонного доходу відбувається щорічно або ж з іншою періодичністю відповідно до умов випуску боргового цінного паперу, які визначаються на початку планування перестрахування ризиків. Відповідно, коли настає термін погашення зобов'язань за облігацією і ризики за цінним папером не настають – відбувається погашення основного тіла боргу. Звичайно, для забезпечення привабливості та ліквідності цінного паперу купонна ставка

повинна бути високою, щоб учасники фінансового ринку вкладали кошти у механізм перестрахування ризиків страховика.

Насправді випуск облігацій матиме позитивний вплив на фінансовий стан підприємства, адже в моделі не враховано платежі, які отримуватиме страховик від страхувальників. Також при емісії цінних паперів страховик здійснить незначні витрати для залучення андеррайтингової компанії, яка буде виконувати основні функції із випуску та підтримання ліквідності цінних паперів.

Наступним альтернативним інструментом перестрахування являється сайдкар, який передбачає створення спеціалізованої установи при страховій компанії. Такий інструмент може обслуговувати лише компанію, що є засновником, утримуючи при цьому частину відповідальності за її ризиками. Переважно, сайдкари створюються на термін до двох років, з подальшою ліквідацією або реорганізацією для перестрахування інших ризиків. Як і спеціальні перестрахові установи, вони здійснюють емісію цінних паперів та розміщують їх серед інвесторів. Проте, на відміну від облігацій катастроф, які застосовуються для трансферу катастрофічних ризиків і забезпечують непропорційне покриття ризиків, сайдкари можуть брати квотну участь у всьому перестраховому портфелі страхової компанії. Створення сайдкарів є найбільш доцільним при зростанні вартості послуг перестрахування та з метою загального підвищення платоспроможності страховика.

Окрім альтернативного перестрахування серед інновацій на ринку перестрахування можна виділити застосування електронної системи «FlyRe» – електронна біржа перестрахування. Дана система є унікальною розробкою вітчизняних фахівців, що забезпечує:

- доступність ринку перестрахування за допомогою швидких онлайн-комунікацій;
- можливість швидкого отримання котирування ризиків;
- доступність документообігу, що забезпечується автоматичним формуванням ковер-нот та акцептів;

- скорочення витрат на проведення перестрахових операцій за рахунок скорочення часу на пошук вигідних умов та ціни перестрахування;
- можливість управляти страховим портфелем;
- формування якісних аналітичних звітів та отримання повної інформації щодо активності на ринку онлайн-перестрахування.

За допомогою електронної біржі перестрахування можна перестрахувати ризики будь-яких видів страхування: майнового, відповідальності. Серед переваг даної біржі перестрахування є: легкість і мобільність у використанні системи; автоматизація процесів перестрахування; мінімальне застосування людського ресурсу; швидкість перестрахування; зниження витрат на перестрахування ризиків; система надає готову клієнтську базу; перестрахування ризиків за допомогою автоматичної системи документообігу; активна участь на ринку; можливість контролю за процесами перестрахування, а також їх аналізу за допомогою наявності статистики.

Цей інноваційний вид технічної допомоги у пропозиції перестрахових послуг дає можливість наблизити цедента і перестраховика та посилити ефективність їх взаємодії.

Електронна система «FlyRe» об'єднує учасників світового перестрахового ринку: так, в 2015 році активним учасником даної біржі стала компанія VIG Re (австрійська перестрахова компанія).

Значними перевагами електронної біржі перестрахування є, зокрема: перестрахування ризиків за допомогою автоматичної системи документообігу, швидкість, зменшення витрат за рахунок зниження частки людського ресурсу. В той же час, вона має низку недоліків, серед яких: неможливість підтвердження фінансового стану сторін перестрахової угоди та відсутність визначення переліку дій перестрахувальника і перестраховика при настанні страхового випадку, перестрахування ризиків лише на факультативній основі. Усунення виявлених недоліків функціонування даної електронної системи сприятиме покращенню взаємозв'язків між учасниками ринку перестрахування.

Наступним видом інноваційних послуг перестрахування варто виділити перестрахування політичних ризиків. На ринку класичного страхування політичні ризики на страхування практично не приймалися. В Україні дані ризики є виключенням із умов страхового договору.

Проте, питання страхування від наслідків дій політичних ризиків для вітчизняного ринку є актуальним, особливо для іноземних інвесторів. Адже політичний ризик можна визначити як дію чи бездіяльність іноземного уряду, що перешкоджає інвестиціям та призводить до фінансових втрат власників капіталів. Політичні ризики практично не приймаються на страхування через свою непрогнозованість та важкість наслідків.

На світовому ринку перестрахуванням політичних ризиків займаються відомі перестраховики: Munich Re, Hannover Re, Swiss Re, Berkshire Hathaway Re. Потенційними споживачами такої послуги виступають транснаціональні корпорації, які зацікавлені в стабільній роботі в будь-якій країні. Зрозуміло, що для вітчизняних страховиків даний вид послуг є новим, проте, відкриває можливості виходу на міжнародний ринок перестрахування, розширення бізнесу. Також, необхідно враховувати сучасні ризики вітчизняного ринку – це висока ймовірність настання воєнних та терористичних ризиків. Можливість їх покриття за рахунок розробки і впровадження перестрахового захисту дозволить захистити страхувальників від наслідків політичних ризиків і посилити позиції вітчизняних страховиків на світовому страховому ринку.

Актуальним на сучасному етапі розвитку суспільних відносин є страхування і відповідне перестрахування нових видів ризиків, до яких відносяться аерокосмічні ризики, енергетичні ризики, екологічні ризики, терористичні ризики, катастрофічні ризики.

Такі ризики мають високу ймовірність настання та значні за обсягами збитки. Так, для прикладу, літак Малайзії Airlines B777, що летів з Амстердаму до Куала-Лумпур у 2014 році, був збитий в Україні. В результаті чого загинули 283 пасажери та 15 членів екіпажу. Страхові виплати склали 25 млн. \$, що були виплачені компанією Willis. Величезні збитки були б для окремої страхової

компанії не підйомними, проте, за рахунок перестрахування можуть бути покритими.

Ще одним новітнім напрямом перестрахового захисту в Україні є катастрофічні ризики. Також практично не підлягають страхуванню екологічні ризики, що обумовлено, зокрема: недовірою страховиків і страхувальників у повному дотриманні умов договору при проходженні позовів в суді; складністю відшкодування витрат на усунення наслідків порушення умов навколишнього середовища; відсутністю методик оцінки ймовірних збитків від аварійного забруднення навколишнього природного середовища та інших природно-антропогенних катастроф; відсутністю відповідних методик розрахунку тарифних ставок.

Проте, покриття зазначених ризиків є актуальним для України: паводки на Закарпатті, в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях; техногенні катастрофи, пов'язані із пожежами в Чорнобильській зоні, загальні збитки за якими становили понад 50 млн. грн.; пожежа на нафтобазі у Київській області зі збитками більше як 50 млн. грн.

Необхідність перестрахового захисту катастрофічних і політичних ризиків в Україні є беззаперечною. Запровадженню перестрахових операцій сприятимуть наступні заходи:

- об'єднання зусиль страховиків для ефективного захисту від цих збитків (створення пулів);
- модернізація традиційних і застосування нових спеціалізованих перестрахових продуктів;
- залучення додаткового перестрахування (ретроцесії);
- визначення обґрунтованих тарифів, котрі покриватимуть можливі катастрофічні і політичні ризики.

Підвищення попиту на ринку вимагають від учасників запровадження інноваційних видів перестрахових послуг. Удосконалення функціонування електронної перестрахової біржі та розробка інноваційних видів покриття дасть змогу посилити ефективність взаємодії учасників ринку перестрахування.

3.3. Вхідне перестраховання як інструмент залучення коштів в економіку держави

Реформування державного регулювання у сфері перестраховання та запровадження страховими компаніями інноваційних перестрахових послуг, сприятиме процесу інтеграції до міжнародного перестрахового простору та залученню коштів в економіку держави за допомогою активізації вхідного перестраховання, що є ще одним напрямком удосконалення розвитку ринку перестраховання. Частка ринку вхідного перестраховання в Україні є невеликою, проте даний сегмент перестрахового ринку має вагомі перспективи, враховуючи вступ України до СОТ, прагнення повного членства в ЄС.

Вагомим чинником, який визначає необхідність розвитку вхідного перестраховання в Україні є глобалізація світового страхового ринку. Страхові та перестрахові ринки країн не є закритим середовищем. Закони світового ринкового середовища стають визначальними в розвитку окремих страхових (перестрахових) ринків. На думку вченого Гаманкової О. О. «глобалізація страхових відносин означає формування глобального страхового простору через подолання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими ринками» [26, с. 211]. Ринок перестраховання є невід'ємною складовою страхового ринку і теж відчуває всі коливання та зміни, пов'язані із процесами глобалізації не лише світового страхового ринку, а й світової економіки загалом.

Ми погоджуємося із твердженням науковця Кнейслер О. В., що «у світовому страховому просторі неможливо виокремити суто національні ринки перестраховання, оскільки через систему перестраховання ризиків на зарубіжних перестраховувальних ринках, експансію іноземного капіталу, створення спільних перестрахових компаній посилилися взаємозв'язки і взаємозалежності між ними» [62, с. 309].

Відкритість перестрахового ринку України та можливість приходу іноземних перестраховиків і перестраховувальників має ряд важливих позитивних зрушень як для ринку, так і для економіки в цілому. Варто виділити наступні

переваги приходу іноземних перестраховиків і перестраховальників на вітчизняних ринок:

- за рахунок притоку фінансових потужностей перестраховиків-нерезидентів вирішується проблема недостатності капіталу вітчизняних страхових компаній;
- зростає місткість ринку перестраховування, що в свою чергу забезпечуватиме страховим захистом об'єктів від наслідків великих ризиків;
- відбуваються позитивні зрушення у андерайтинговій політиці, покращується якість обслуговування в сфері страхування і перестраховування, запроваджуються нові технології, досвід;
- із приходом іноземних компаній посилюється конкуренція між учасниками перестрахового ринку, що в свою чергу сприятиме зростанню якості перестрахового захисту;
- спостерігається значне акумулювання коштів у вигляді надходжень перестрахових платежів та як наслідок – зростання інвестицій в економіку України;
- удосконалюється державне регулювання страхової та перестрахової діяльності зі сторони держави, враховуючи міжнародний досвід;
- створюються нові робочі місця.

Прихід іноземних компаній на вітчизняний ринок зумовить вітчизняних страховиків посилити власну позицію на ринку за рахунок нарощення фінансових ресурсів (шляхом збільшення розміру власного капіталу), запровадження нових стандартів обслуговування клієнтів (за рахунок скорочення строків виплати страхового відшкодування, запровадження автоматизації стандартних процесів договорів перестраховування).

Капіталізація вітчизняного ринку перестраховування посилить і його інвестиційну привабливість для іноземних перестраховиків, що призведе до акумулювання додаткових фінансових ресурсів як потенційних інвестицій в економіку України.

Крім того, Україна має постійну можливість залучати фінансові ресурси за договорами вхідного перестрахування. Але операції вхідного перестрахування не мають значної ваги на ринку за обсягами премій та виплат (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Обсяг і частка премій та виплат за вхідним перестрахуванням у валових страхових преміях та валових страхових виплатах України за 2009-2015* рр.

Показник	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Обсяг валових страхових премій (млн. грн.)	20 442,1	23 081,7	22 693,5	21 508,2	28 661,9	26 767,3	32 656,1
Отримані премії від перестраховальників-нерезидентів (млн. грн.)	242,1	192,3	429,1	275,4	324,0	12,9	38,7
Частка премій перестраховальників у валових (%)	1,18	0,83	1,89	1,28	1,13	0,048	0,12
Обсяг валових страхових виплат (млн. грн.)	6 737,2	6 104,6	4 864,0	5 151,0	4 651,8	5 065,4	6 453,3
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам (млн. грн.)	1 050,4	1 837,1	578,0	15,9	27,4	9,9	9,0
Частка перестраховувальних виплат у валових (%)	15,59	30,09	11,88	0,31	0,59	0,52	0,09

Джерело: складено і розраховано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

За результатом проведеного аналізу ми спостерігаємо стабільно незначну частку вхідного перестрахування на українському страховому ринку. Частка

вхідного перестраховування у валових страхових преміях складала у 2009 році 1,18%, у 2010 році даний показник склав 0,83%, у 2011 році – 1,89%, у 2012 році – 1,28%, а в 2013 році – 1,13%, а в 2014 році спостерігалось значне скорочення частки до 0,048%, що пов'язано із значною економічною та політичною кризою в Україні, іноземні компанії відмовляються працювати за такого несприятливого інвестиційного клімату.

Фактично, частка вхідного перестраховування за надходженнями премій за 6 останніх років не перевищувала 2%, найменша частка – у 2014 р. (0,05%). За абсолютними показниками перестрахові премії, отримані від перестраховувальників-нерезидентів не відображають значних коливань. Виключення складає лише 2011 рік, коли надходження перестрахових премій зросло вдвічі і склало 429,1 млн. грн. у порівнянні з 2010 роком, коли цей показник становив 192,3 млн. грн.; найменше значення даного показника в 2014 р. – 12,9 млн. грн. (рис. 3.4).



Рис. 3.4. Частка вхідного перестраховування на вітчизняному страховому ринку за надходженням перестрахової премії протягом 2009-2015* рр.

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Щодо показника виплат, компенсованих перестраховувальникам-нерезидентам – ситуація дещо відмінна (рис. 3.5).



Рис. 3.5. Частка вхідного перестраховування на вітчизняному страховому ринку за виплатами, компенсованими перестраховальникам-нерезидентам за 2009-2015* рр.

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Протягом проаналізованого періоду розмір виплат, компенсованих перестраховальникам-нерезидентам значно змінювався. Так в 2009 та 2010 рр. даний показник в абсолютних значеннях складав 1050,4 млн. грн. та 1837,1 млн. грн. відповідно, що складало у загальному обсязі валових страхових виплат 15,59% - у 2009 р. та 30,09% - у 2010 р. В наступні роки спостерігається різке скорочення частки виплат, компенсованих перестраховальникам-нерезидентам: 11,88% - у 2011р., 0,31% - у 2012р., 0,59% - у 2013р. та 0,52% у 2014р. (табл. 3.2). Пояснити таке різке скорочення обсягів виплат, компенсованих перестраховальникам-нерезидентам у загальному обсязі валових страхових виплат, можна зменшенням збитковості договорів перестраховування і, водночас, падінням обсягів надходжень премій за договорами перестраховування.

За відсутності статистичної інформації щодо країн, які перестраховували ризики в Україні, і, в тому числі, за якими видами страхування, унеможлиблюється проведення якісного та розширеного аналізу за цим сегментом ринку. Що є підтвердженням неповного представлення публічної інформації по ринку перестраховування регулятором.

Порівняємо частку вхідного та вихідного перестраховування в Україні на вітчизняному ринку перестраховування за період 2009-2014 рр.(табл. 3.3).

За результатами проведених розрахунків, частка вихідного перестраховування на ринку за показниками перестрахових премій протягом 2009-2014 рр. переважала і становила від 5,2% у 2009 р. до 5,5% у 2014 р. Частка вхідного перестраховування була незначною і не перевищувала 2%. За перестраховими виплатами співвідношення вхідного та вихідного перестраховування дещо відрізняється, хоча також спостерігається перевищення вихідного перестраховування. За період 2009-2014 рр., в середньому, частка вхідного перестраховування за виплатами становила 9,83%, тоді, як аналогічний показник вихідного перестраховування залишався практично незмінним – 5,7%.

Роль вхідного перестраховування на вітчизняному страховому ринку є незначною. Незацікавленість іноземних перестраховальників передавати ризики на відповідальність вітчизняним компаніям пов'язана з низкою проблем:

- відсутність тривалої практики перестраховування ризиків;
- значна залежність кон'юнктури ринку перестраховування від політичної ситуації в країні;
- низька місткість ринку страхування в Україні.

Важливим для формування ефективного українського ринку перестраховування є сприяння розвитку вхідного перестраховування, що зумовлює:

- вихід України на міжнародний страховий ринок;
- зростання конкурентоздатності вітчизняних перестраховиків;
- охоплення перестраховим захистом як вітчизняних, так і іноземних об'єктів страхування;
- зростання привабливості внутрішнього ринку страхування та перестраховування;
- зростання обсягів зібраних страхових платежів українських перестраховиків.

Таблиця 3.3

**Обсяг та частка премій і виплат за вхідним та вихідним перестрахуванням
на вітчизняному страховому ринку за період 2009-2015* рр.**

Показник	Роки						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Обсяг валових страхових премій (млн. грн.)	20 442,1	23 081,7	22 693,5	21 508,2	28 661,9	26 767,3	32 656,1
Отримані премії від перестраховальників-нерезидентів (млн. грн.)	242,1	192,3	429,1	275,4	324,0	12,9	38,7
Обсяг премій, переданих у перестрахування нерезидентам (млн. грн.)	1 060,0	952,5	1 144,5	1 250,0	1 597,0	1 482,3	1774,3
Частка вхідного перестрахування за преміями (%)	1,18	0,83	1,89	1,28	1,13	0,048	0,12
Частка вихідного перестрахування за преміями, що надходить до нерезидентів (%)	5,2	4,1	5,0	5,8	5,6	5,5	5,4
Обсяг валових страхових виплат (млн. грн.)	6 737,2	6 104,6	4 864,0	5 151,0	4 651,8	5 065,4	6 453,3
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам (млн. грн.)	1 050,4	1 837,1	578,0	15,9	27,4	9,9	9,0
Сума виплат, компенсованих перестраховиками (млн. грн.)	287,0	289,6	111,6	342,0	380,7	416,0	437,1
Частка вхідного перестрахування за виплатами (%)	15,59	30,09	11,88	0,31	0,59	0,52	0,09
Частка вихідного перестрахування за виплатами (%)	4,3	4,7	2,3	6,6	8,2	8,2	6,8

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних Нацкомфінпослуг [97-102]

* Прогнозні показники на кінець 2015 року

Вхідне перестраховання дозволить збільшити інвестиції в економіку країни. Враховуючи проблему державної зарегульованості українського перестрахового ринку, наявність значних політичних ризиків, нестабільність економічного розвитку Україна має здійснити ряд важливих кроків, направлених на формування привабливості внутрішнього ринку перестраховання, зацікавленість іноземних інвесторів у вкладанні коштів в економічні проекти.

Для того щоб співробітництво між країнами Західної та Східної Європи, а також іншими розвиненими міжнародними ринками було можливе, виникає об'єктивна необхідність у вдосконаленні внутрішнього правового поля, стабілізації економіки, нівелюванні впливу політичних ризиків та розробці і реалізації комплексу заходів щодо вирішення виявлених проблем у поєднанні зусиль Національного регулятора і страхових компаній України.

Українським страховикам необхідно наблизити технології проведення перестрахових операцій до рівня розвинених країн, запровадити автоматизацію окремих бізнес-процесів (оцінювання та котирування стандартних ризиків), застосовувати не лише класичне перестраховання, а й використовувати нові альтернативні інструменти перестраховання.

Нацкомфінпослуг варто передивитися регулюючі вимоги при здійсненні перестрахових операцій із іноземними партнерами шляхом скорочення бюрократичних процедур щодо збору та подання документів за укладеними договорами перестраховання.

Вагомим для ринку є питання функціонування професійних перестраховиків та активізація роботи перестрахових брокерів з боку Нацкомфінпослуг, що дозволить українським суб'єктам ринку перестраховання отримувати більші надходження страхових (перестрахових) платежів, комісійної винагороди та, в результаті, сплачувати більші суми податків та зборів до бюджету країни.

Запровадження інноваційних послуг з перестраховання дозволить українським страховим компаніям на міжнародному перестраховому ринку

посилити власні позиції та залучати більше іноземних партнерів, що сприятиме до зростанню надходжень платежів за укладеними договорами.

Не менш вагомий вплив на розвиток вітчизняного перестрахового ринку мають наслідки світової економічної кризи 2008 року. Одним із негативних наслідків її дії в Україні стало посилення регулюючих норм держави. На страховому ринку все частіше порушається питання створення єдиного регулюючого органу на фінансовому ринку – так званого мегарегулятора.

Розглянемо на прикладі окремих країн світу моделі створення регуляторних органів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Моделі побудови регулювання та нагляду за фінансовими ринками
провідних країн світу [18]**

Мегарегулятори		Мегарегулятори (модель регулювання Твін Пікс*)	Множинні наглядові органи
Російська Федерація	Австрія	Австралія	Румунія
Литва	Естонія	Великобританія	Словенія
Казахстан	Латвія	Нідерланди	Оман
Грузія	Норвегія		Бразилія
Польща	Словаччина		Молдова
Німеччина	Вірменія		Узбекистан
Фінляндія	Чехія		Киргизстан
Угорщина	Ісландія		США
Ірландія	Японія		Україна
Сінгапур	Бермуди		Франція
Південна Корея			

*Модель регулювання Твін Пікс передбачає наявність мегарегулятора, до функцій якого віднесені питання здійснення пруденційного нагляду за фінансовим сектором, та окремого органу, який уповноважений забезпечувати захист прав споживачів фінансових послуг.

Як відображено в таблиці, в світі виділяють три підходи щодо створення регулятора: мегарегулятора, мегарегулятора моделі Твін Пікс та формування окремих сегментних регуляторів. Провідні країни світу, а саме лідери світового страхового ринку, розділились у виборі системи нагляду та регулювання: США обрали сегментні наглядові органи, Японія – мегарегулятор, Великобританія – мегарегулятор Твін Пікс, що свідчить про переваги та недоліки кожної із зазначених систем та не виділяє одну із них як виключну.

В Україні питання створення єдиного мегарегулятора піднімається вже тривалий час. Прихильником питання створення єдиного мегарегулятора є науковець Временко Л., яка вважає, що «введення мегарегулятора дало б змогу оптимально розподілити компетенції, підвищити якість нагляду, сформувати погоджену політику та уніфікувати підходи у сфері нагляду за всіма секторами фінансового ринку, мінімізувати міжвідомчі суперечки» [23, с. 5].

На користь створення мегарегулятора виступає і Дзюнь Ю. Б., який виділяє наступні основні переваги мегарегулятора над секторальною моделлю регулювання та нагляду за фінансовою сферою:

- можливість більш ефективно діагностувати та попереджати розподіл ризиків між фінансовими посередниками та окремими сегментами фінансового сектора, оцінювати реальну та потенційну шоківу дію на фінансову систему в цілому та окремі її складові;
- мегарегулятор може більш ефективно розробляти політику щодо управління ризиками, діючи на конгломерати в цілому та окремі організації, які входять до її складу, а також розвивати адекватні підходи до моніторингу подібних фінансових продуктів і послуг незалежно від того, який фінансовий інститут їх надає;
- використання мегарегулятора сприяє узгодженості в діяльності регулятивних органів, усуненню дублювання наглядових функцій, використанню єдиних підходів, методів і форм нагляду, єдиного інформаційного забезпечення, посиленню відповідальності регулятора за прийняття рішень;

- економія державних коштів, консолідація людських ресурсів, технічного забезпечення, зменшення обсягу звітності фінансових організацій, які виникають внаслідок об'єднання управлінських структур, використання єдиних стандартів і підходів до організації єдиного наглядового органу;
- регуляторна гнучкість мегарегулятора – можливість швидко направляти фінансові потоки у ті сфери і галузі, які цього потребують;
- існування мегарегулятора дозволяє упорядкувати систему відповідальності за стан справ на фінансовому ринку [35].

Опонентом щодо необхідності створення єдиного мегарегулятора є науковець Лобозинська С. М. яка вважає, що створення в Україні такого мегарегулятора фінансового ринку є передчасним, оскільки поки що відсутній процес універсалізації фінансових інститутів. Фінансовий ринок в Україні розпорошений і не сегментований, немає чіткої спеціалізації. Фінансові продукти та діяльність українських фінансових інститутів мають спрощену структуру. Для подальшого розвитку фінансового ринку та досягнення ним європейських стандартів важливим є збереження функціональних органів, які відповідають за конкретні сегменти і галузі фінансового ринку (Національна комісія, що здійснює регулювання ринку фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Держфінмоніторинг, НБУ), оскільки це сприяє належному регулюванню та цільовим діям щодо розвитку відповідних галузей: банків, страхових та інвестиційних компаній, інститутів пенсійного забезпечення [80, с. 196].

Науковець Кнейслер О. В. теж вважає питання створення єдиного мегарегулятора «передчасним і навіть небезпечним для економіки, оскільки розв'язання проблеми ефективного регулювання ринків фінансових послуг таким методом можливе за досягнення високого ступеня зрілості вітчизняного фінансового ринку, створення диверсифікованих фінансових інститутів і об'єднань [62, с. 337]. Недоцільним створення єдиного мегарегулятора вважає і вчений Козьменко О. В. та вважає, що на етапі створення мегарегулятора та

перепідпорядкування його функцій рівень ефективності фінансового нагляду дещо знижується, що є неприпустимим в існуючих умовах [70, с. 371].

Враховуючи складний період подолання Україною наслідків політичної, фінансової кризи, проведення реформ в провідних галузях економіки, вважаємо, що створення мегарегулятора на фінансовому ринку є не на часі. В сучасних умовах варто зберегти сегментарні регулівні структури, які б враховували специфіку сфери нагляду, нагальні потреби сегментів ринків, ініціювали проведення реформ задля виходу із кризи.

Вагомим чинником активізації перестрахового бізнесу в Україні є гармонізація державного регулювання перестрахування. Враховуючи специфіку проведення операцій з перестрахування, відсутність унормування і стандартизації договорів перестрахування, поділяємо думку Маруженка Д. щодо необхідності запровадження уніфікованих процедур, єдиних для усіх перестраховиків ЄС [82, с. 94] (табл. 3.5).

Запровадження уніфікованих процедур дозволить зменшити тривалість укладення і супроводу договорів перестрахування, покращити партнерські відносини на основі узгоджених і відпрацьованих положень перестрахових угод, а отже і посилити зростання конкурентоздатності учасників та ефективності ринку перестрахування.

За результатами проведеного дослідження сучасного стану вітчизняного ринку перестрахування, аналізу його проблем розвитку запропоновано реалізувати комплекс взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови в Україні прозорого і конкурентоздатного ринку перестрахування.

Слід зауважити, що в Україні в 2005 році Кабінет Міністрів вже розробляв та затверджував Концепцію розвитку страхового ринку України до 2010 року [128]. Реалізація Концепції сприяла позитивним зрушенням на страховому ринку. Варто зазначити, що на ринку законодавчо не приймалися інші Концепції розвитку, хоча розробки програм розвитку ринку на наступні періоди від ЛСОУ, УФУ були, проте на законодавчому рівні не закріплені.

Таблиця 3.5

Уніфіковані процедури перестрахування

Уніфікована процедура	Сфера використання
Договори перестрахування повинні укладатися у такий спосіб, що дозволяло б ідентифікувати вид страхування, види прийнятих ризиків. Тарифікаційна та андерайтингова політика перестраховика повинна включати вимоги до страховика щодо розкриття інформації про ризик.	Оцінка та тарифікація ризиків
Визначення предмету договору перестрахування (за договорами непропорційного перестрахування).	Предмет договору
Перестраховик зобов'язаний контролювати, ідентифікувати та вимірювати концентрацію ризиків по кожному виду страхування, моделювати катастрофічні події задля контролю кумуляції збитків. Перестраховик зобов'язаний встановити ліміт відповідальності на портфель ризиків задля диференціації їх впливу.	Акумуляція ризиків
Перестраховик зобов'язаний формувати достатні за обсягом резерви відповідно власної політики перестрахування.	Формування страхових резервів
Запровадження політики щодо вибору ретроцесіонарія та придбання у нього покриття, лімітів ретроцесії, оцінювання програм ретроцесій.	Ретроцесія
Визначення єдиної облікової політики по договорах перестрахування.	Договори перестрахування
Чітко та зрозуміло сформульовані застереження.	Цесія
Запровадження єдиних вимог щодо проведення інвестиційної політики перестраховиками із зазначенням переліку фінансових активів як об'єктів інвестицій.	Інвестиції

Джерело: складено та побудовано автором із використанням джерела [179, с. 65]

Комплекс запропонованих дисертантом взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови в Україні ринку перестрахування на основі реалізації поставлених основних завдань (табл. 3.6).

Для ефективної дії та реалізації низки заходів важливим є залучення широкого кола представників перестрахового ринку. Реалізація запропонованого алгоритму буде ефективною, якщо включатиме етап розробки, етап реалізації та етап контролю, без якого всі поставлені стратегічні та поточні завдання розвитку ринку перестраховування залишаться на рівні планування.

Таблиця 3.6

**Алгоритм реалізації комплексу заходів розвитку ринку
перестраховування України на 2017-2021 рр.**

№ п/п	Тип заходу	Завдання
1.	Планування та розробка положень комплексу заходів - 6 місяців	- визначення потреб та очікувань ринку;
		- вивчення іноземного досвіду функціонування ринку перестраховування;
		- обговорення завдань розвитку в робочих групах (за участі держави, представників ринку, представників добровільних об'єднань, науки).
2.	Реалізація засад комплексу заходів - 3 місяці	- прийняття комплексу заходів та затвердження їх на законодавчому рівні;
		- інформування за поставленими завданнями комплексу заходів усіх учасників ринку, представників держави, суб'єктів інфраструктури;
		- створення постійно діючої робочої групи по відслідковуванню реалізації комплексу заходів.
3.	Контроль за досягненням поставлених завдань за допомогою комплексу заходів - протягом усього періоду	- проведення періодичного (щорічного) аналізу отриманих результатів щодо реалізації комплексу заходів;
		- запровадження поточного редагування завдань відповідно змін умов зовнішнього середовища.

Джерело: запропоновано автором

Важливо, якщо контроль за реалізацією комплексу заходів буде здійснювати робоча група, що складатиметься із представників ринку (від страховиків), регулятора, добровільних об'єднань, представників науки, що забезпечить збалансування інтересів учасників.

Розробка та реалізація комплексу заходів щодо розбудови ринку перестраховування дозволить вирішити проблеми в розвитку ринку, окреслені в дисертаційній роботі:

- необхідність в удосконаленні та гармонізації державного регулювання перестрахового ринку;
- запровадження інноваційних послуг з перестрахування і удосконалення існуючих;
- вирівнювання диспропорцій у розвитку ринку за допомогою активізації вхідного перестрахування.

Метою реалізації комплексу заходів є сприяння розвитку вітчизняного ринку перестрахування та популяризація його на міжнародному рівні, що забезпечуватиме зростання позитивного іміджу України як надійного партнера з верховенством права та інвестиційною привабливістю в страховому сегменті економіки (Додаток И).

До основних положень комплексу реформуючих заходів запропоновано внести:

1. Загальні положення (визначення необхідності та ролі запровадження комплексу заходів, мети та завдань, встановлення основних виконавців).
2. Оцінка стану розвитку ринку перестрахування в Україні (визначення сильних та слабких сторін функціонування вітчизняного ринку перестрахування, окреслення основних проблем на ринку перестрахування, напрацювання прогностичних стратегічних завдань щодо подальшого розвитку ринку перестрахування).
3. Основні напрями розвитку перестрахового ринку України (активізація ринку вхідного перестрахування, розробка і впровадження інноваційних перестрахових послуг, удосконалення державного регулювання в перестрахуванні).
4. Заходи щодо реалізації комплексу заходів (створення окремого підрозділу регулятора на ринку перестрахування, розробка вимог щодо створення та ліцензування професійних перестрахових компаній, фінансового забезпечення та капіталізації професійних перестраховиків, стандартів якості перестрахових послуг тощо).

5. Державна політика щодо розвитку перестрахового ринку України (розробка стратегії розвитку ринку перестрахування, антикризової політики на ринку перестрахування, доопрацювання низки важливих законодавчих положень у сфері перестрахування та гармонізація із міжнародними нормами перестрахового права, перехід до пруденційного нагляду).

Основні положення запропонованого комплексу реформуючих заходів деталізуємо і унаочнимо на рис. 3.6.

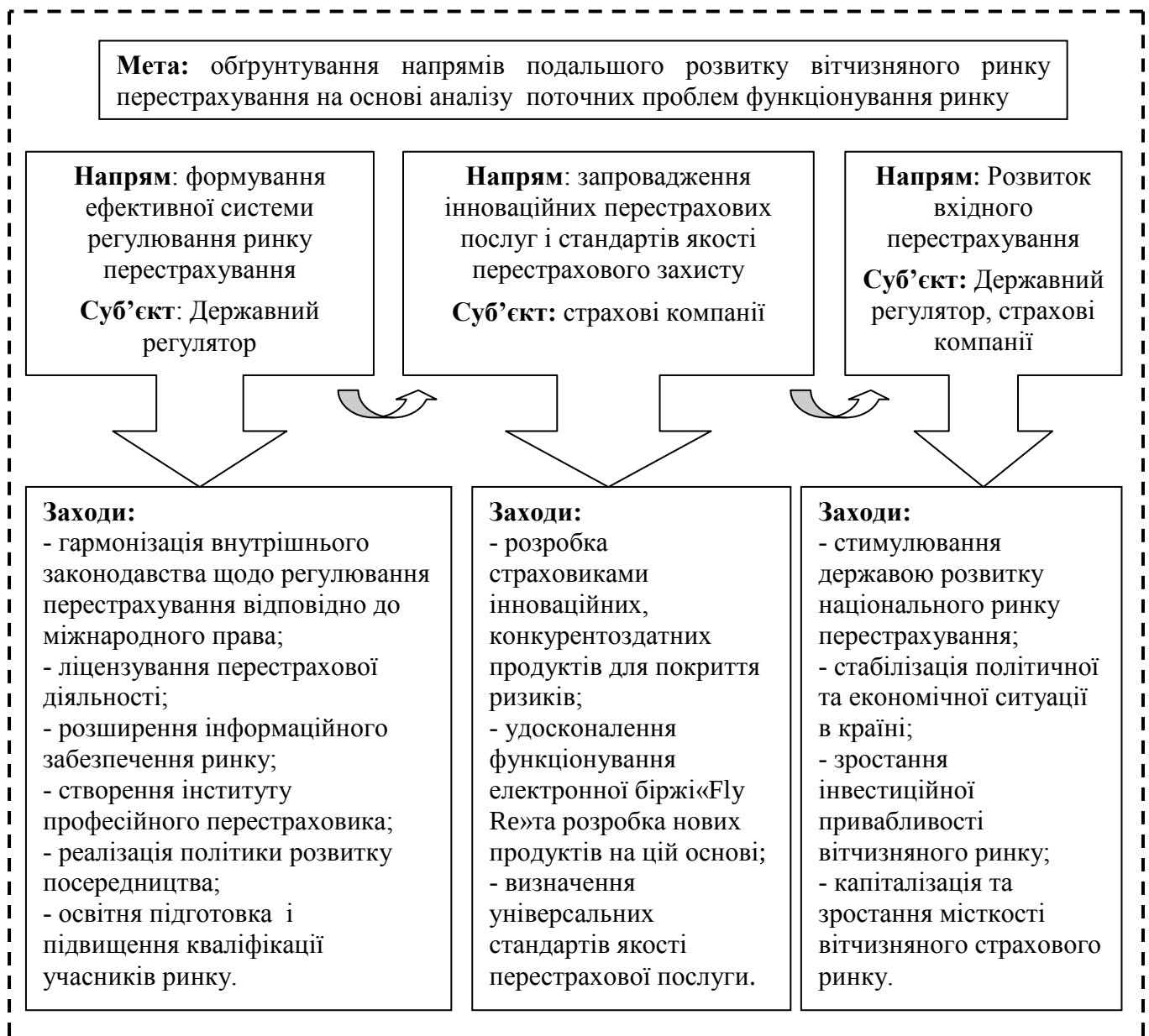


Рис.3.6. Комплекс взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови ринку перестрахування в Україні

Джерело: запропоновано автором

Розглянемо більш детально основні засади комплексу заходів (додаток И). Окремі позиції було окреслено вище в роботі – як то створення інституту професійного перестраховика, ліцензування перестрахової діяльності, напрацювання положень у вітчизняному законодавстві. Більш детально зупинимося на розгляді окремих вагомих завданнях.

Загальні положення. Основні учасники в реалізації завдань низки заходів щодо розвитку ринку перестрахування в Україні будуть: Нацкомфінпослуг, Міністерство Фінансів України, НБУ, Кабінет Міністрів України, об'єднання страховиків та перестраховиків, провідні наукові школи зі страхування, громадські об'єднання.

Оцінка стану ринку перестрахування в Україні. За результатами проведеної оцінки стану розвитку ринку перестрахування виокремлено і проаналізовано його сильні та слабкі сторони, виявлено зовнішні і внутрішні проблеми розвитку, стратегічні завдання у подальшому функціонуванні.

Основні напрями розвитку перестрахового ринку України. За результатами аналізу виявлених проблем внутрішнього і зовнішнього характеру обґрунтовано основні напрями розвитку вітчизняного перестрахового ринку. Визначено, що для України пріоритетним та важливим є не лише ринок вихідного перестрахування, а й ринок вхідного перестрахування. Вхідне перестрахування має розглядатись як один з шляхів залучення коштів в економіку країни. Це завдання є пріоритетним за умов подолання наслідків фінансової кризи та оздоровлення вітчизняної економіки. Залучення і активізація вхідних потоків з перестрахування стає можливою за допомогою:

- зростання частки ринку вхідного перестрахування до 25% ринку за рахунок зростанні інвестиційної привабливості українського перестрахового ринку, спрощення законодавчих вимог до проведення перестрахових операцій із нерезидентами;
- нарощування темпів розвитку внутрішнього ринку перестрахування та поступове його географічне розширення;

- розширення ринку перестрахування шляхом покриття нестандартних ризиків (страхування та перестрахування катастрофічних ризиків, військових і терористичних ризиків).

Заходи щодо реалізації комплексу заходів. Серед необхідних та важливих заходів реалізації комплексу заходів варто розглянути необхідність розробки та впровадження стандартів якості перестрахових послуг. Обираючи собі партнера, цедент опирається або вже на власний досвід співпраці зі страховиками (більш характерним є для облігаторного перестрахування), або опирається на презентацію партнера (більш притаманне факультативному перестрахуванню). Не завжди покупець може отримати якісну перестрахову послугу, що в свою чергу, впливає на його фінансовий стан, платоспроможність та імідж на ринку. Вирішити таку проблему можна за рахунок затвердження стандартів якості перестрахової послуги, основні положення їх такі: надання і підтримка якості обслуговування на належному рівні, своєчасне усунення недоліків у наданні послуг, розробка стратегії поліпшення обслуговування. Стандарти якості будуть вирішувати питання ефективного перестрахування, в першу чергу, за методом факультативного перестрахування.

Дослідження показують, що головним чинником, котрий обумовлює вибір покупцем (перестрахувальником) партнерів є укладення договорів з тими страховими компаніями, де збережені стандарти якості.

Якість послуг - це відповідність наданих послуг очікуваним або встановленим стандартам. Таким чином, стандарти, їхня реальна форма і зміст є критерієм якості перестрахування.

Для ефективного забезпечення якості і конкурентоздатності перестрахових послуг актуальною проблемою є управління контролем якості перестрахових послуг. При цьому ключову роль має не лише виявлення внутрішніх причин, але і вивчення потреб клієнтів, а також способи задоволення даних потреб.

Концепція якості багатогранна і охоплює всі властивості перестрахової послуги, а саме: технічні та інші характеристики, рівень підготовки, супровід

послуги в процесі її надання, просування на ринку і забезпечення її престижності в конкурентному середовищі.

Вважаємо, що на перестраховому ринку доцільним та виваженим кроком Нацкомфінпослуг стало б запровадження стандартів якості перестрахових послуг, що дозволило б вивести з ринку недобросовісних перестраховиків, посередників, інших суб'єктів (табл. 3.7).

Розробка та впровадження стандартів має супроводжуватися обговоренням та прийняттям як на рівні Державного регулятора, так і основних учасників ринку перестраховування.

Державна політика щодо розвитку перестрахового ринку України. Вплив політичної, економічної кризи на розвиток ринку страхування та перестраховування є значним. Ще в 2008 році перша хвиля світової економічної кризи суттєво вплинула на ринок. Ліга страхових організацій України в тому ж році виступила із ініціативою щодо розробки антикризової політики на ринку страхування і перестраховування, основними завданнями якої були, зокрема: розгляд питань оперативного реагування на зміну ринкової кон'юнктури і розробка заходів щодо попередження ймовірних негативних наслідків глобальної кризи [169, с. 6].

Таблиця 3.7

Стандарти якості перестрахової послуги

Стандарт якості	Сутність стандарту
Строк та якість котирування ризику	Котирування стандартних ризиків не більше 2 робочих днів. Котирування індивідуальних ризиків не більше ніж 10 робочих днів
Після укладення договору перестраховування (супровід)	Надання необхідних документів, роз'яснень, консультацій протягом 24 годин після внесення змін
Врегулювання збитку та виплата відшкодування	Виплата відшкодування не пізніше встановлених договором строків

Джерело: запропоновано автором

В умовах кризи загострилися проблеми, що потребували негайного вирішення в частині розширення повноважень регулятора стосовно важелів

впливу на складну ситуацію страхового і перестрахового ринків. З цього приводу фахівець бізнес структур А. Завада зазначає, що «в першу чергу тривожить той факт, що руйнівні процеси на ринку зумовлені не тільки зовнішніми факторами, але і неефективними, непослідовними діями або бездіяльністю окремих органів державної влади»[40, с. 9].

Відповідно, в умовах економічної кризи на державу покладено вирішення нагальних проблем шляхом запровадження низки заходів:

- розширення переліку інвестиційних інструментів для розміщення резервів, зокрема довгострокових ресурсів компаній зі страхування (перестраховування) життя;
- підвищення вимог до платоспроможності страховиків (перестраховиків), забезпечення достатнього розміру їх капіталу та якості активів;
- стимулювання розвитку перестраховування, пом'якшення на період кризи регулятивних вимог та адміністративного впливу на ринок;
- підвищення прозорості діяльності як регулятора, так і учасників ринку перестраховування;
- відміна дискримінаційних вимог до перестраховування у перестраховиків-нерезидентів;
- підвищення професіонального рівня учасників перестраховального ринку із врахуванням антикризової політики держави, невід'ємною умовою якого є вміння управляти ризиками – виокремлювати ключові моменти, що впливають на результат, встановлювати їх взаємозв'язки, прогнозувати ситуацію і перешкоджати небажаним наслідкам, орієнтуючись на інтереси клієнта та міжнародні стандарти управління [35].

Заходи з удосконалення вітчизняними страховиками андеррайтерської політики, запровадження нових технологій і міжнародної практики укладення та ведення перестрахових угод, збільшення капіталізації страховиків і відповідного підвищення місткості вітчизняного ринку сприятимуть активізації вхідного перестраховування, яке зумовить акумулювання в країні коштів за рахунок

надходження перестрахових платежів і, відповідно, підвищить прибутковість страхової галузі та зростання інвестиційних вкладень в економіку України.

Висновки до Розділу 3

1. За результатами проведеної оцінки сучасного стану вітчизняного ринку перестрахування, виявлено внутрішні і зовнішні проблеми, що призвели до уповільнення темпів його розвитку. Визначено, що внутрішніми проблемами розвитку ринку перестрахування є: низька місткість страхового ринку; відсутність професійних перестраховиків; нерозвиненість інституту перестрахового посередництва; недостатність рівня професійної підготовки андерайтерів у сфері перестрахування; неузгодженість законодавчих положень у нормативно-правових актах, котрі регулюють взаємовідносини учасників ринку перестрахування; недосконалість його інформаційного забезпечення. Зовнішніми проблемами розвитку вітчизняного ринку перестрахування є, зокрема: вплив нестабільної політичної та економічної ситуації в державі; непривабливий інвестиційний клімат в країні; малорозвинені ринкові важелі, котрі впливають на попит і пропозицію перестрахової послуги; негативні наслідки світової економічної кризи та глобалізації економіки.

2. На основі аналізу проблем, котрі заважають ефективному функціонуванню вітчизняного ринку перестрахування та визначення його першочергових завдань, обґрунтовано стратегічні напрями стимулювання подальшого розвитку ринку: формування ефективної системи регулювання ринку перестрахування; запровадження інноваційних перестрахових послуг і стандартів якості перестрахового захисту; розвиток вхідного перестрахування. Для реалізації цих завдань автором розроблено і запропоновано комплекс взаємопов'язаних реформуючих заходів, які сприятимуть розбудові в Україні прозорого і конкурентоздатного ринку перестрахування.

3. Доведено, що запровадження ефективної системи регулювання ринку перестрахування є можливим за реалізації низки заходів: впорядкування оподаткування, валютних взаєморозрахунків між учасниками ринку перестрахування; визначення у вітчизняному законодавстві (Закон України «Про страхування») сутності понять «перестрахова послуга», «ринок перестрахування», «професійний перестраховик», вторинна передача ризиків у перестрахування (ретроцесія), її учасників; сприяння розвитку інституту професійного перестраховика та запровадження норм до його платоспроможності, унормування вимог, котрі активізують діяльність перестрахових посередників (вирішення питання оплати комісійної винагороди, страхування професійної відповідальності брокерів); запровадження стандартизованих положень договорів перестрахування; покращення інформаційного забезпечення ринку за показниками діяльності перестрахових брокерів і доповнення інформації за вхідним перестрахуванням, зокрема: в територіальному розрізі країн-перестрахувальників та видів страхування, за якими передаються ризики вітчизняним страховикам (перестраховикам).

4. Автором встановлено, що в Україні важливим напрямом сприяння процесу інтеграції до міжнародного перестрахового простору і, водночас, розвитку вхідного перестрахування є запровадження страховими компаніями інноваційних перестрахових послуг для покриття катастрофічних, політичних ризиків (військових, актів тероризму), кількість яких зростає у зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією в країні. Аргументовано, що для забезпечення конкурентоздатності перестрахових послуг необхідно використовувати універсальні стандарти якості перестрахової послуги, зокрема в таких положеннях як: термін котирування ризиків, супровід договорів, врегулювання збитків та виплата відшкодування.

5. Досліджено ефективність запровадження на вітчизняному ринку перестрахування інноваційної послуги – застосування електронної системи «Fly Re» (електронна біржа перестрахування). Встановлено, що дана послуга поряд з очевидними перевагами (перестрахування ризиків за допомогою автоматичної

системи документообігу, швидкість, зменшення витрат за рахунок зниження частки людського ресурсу), має низку недоліків (неможливість підтвердження фінансового стану сторін перестрахової угоди та відсутність визначення переліку дій перестраховальника і перестраховика при настанні страхового випадку, можливість перестрашування ризиків лише на факультативній основі). Удосконалення функціонування електронної перестрахової біржі та розробка новітніх продуктів дасть змогу посилити ефективність взаємодії учасників ринку перестрашування.

6. Констатовано, що вітчизняні страховики можуть приймати участь в страхуванні глобальних ризиків: катастрофічних, політичних, аерокосмічних, терористичних за рахунок укладання договорів перестрашування. За умов потреб ринку (функціонування транснаціональних корпорацій, стирання кордонів при здійсненні фінансово-господарських операцій, зростання кількості природних катаклізм та техногенних аварій) можливість розширення страхового покриття стане можливим виключно за рахунок операцій перестрашування із подальшою їх ретроцесією.

7. Аргументовано, що зростання обсягів вхідного перестрашування є можливим за рахунок формування ефективної системи регулювання ринку перестрашування та запровадження інноваційних перестрахових послуг і стандартів якості перестрахового захисту. Автором запропоновано заходи активізації вхідного перестрашування, реалізація яких сприятиме процесу інтеграції до міжнародного перестрахового простору та залученню коштів у вітчизняну економіку.

Основні висновки та пропозиції за розділом опубліковано в наукових працях автора [153, 154, 155, 158, 162].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в поглибленні теоретичних засад функціонування ринку перестрахування та розробці практичних рекомендацій щодо його подальшого розвитку та вдосконалення в Україні. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати наступні висновки і пропозиції:

1. На підставі узагальнення, аналізу і порівняння різних поглядів вчених щодо визначення необхідності та сутності ринку перестрахування, було уточнено визначення поняття «ринок перестрахування» як частини страхового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступають юридично оформленні зобов'язання з надання перестраховиками захисту для забезпечення фінансової надійності перестраховувальників. У даному визначенні представлені ключові учасники ринку перестрахування, сформована кінцева мета перестрахових відносин і вказано приналежність ринку перестрахування до ринку страхування. Отже, ринок перестрахування є необхідним сегментом страхового ринку, що забезпечує вторинний розподіл застрахованого ризику між страховими компаніями. Обґрунтовано особливості організації ринку перестрахування, його структурні елементи, їх ієрархічність.

2. Розроблено класифікацію ринків перестрахування за ознаками: напрямом спрямування перестрахового захисту, тип покриття ризиків, територіальне і галузеве розміщення ризиків, метод і форма передачі ризиків, що дозволить упорядкувати та чітко розмежувати ряд його понять, оптимізувати роботу учасників ринку та стане методологічною основою для удосконалення державного регулювання ринку перестрахування в Україні.

3. Аргументовано, що ринковою формою прояву перестрахових відносин виступає специфічний об'єкт купівлі-продажу – перестрахова послуга у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань з перерозподілу між страховими компаніями вже застрахованого ризику, яка має свою ціну, котра формується під впливом попиту і пропозиції. Визначено чинники, під впливом яких формується

попит і пропозиція на перестрахову послугу на ринку, найбільш вагомі з них: рівень капіталізації страховиків, збалансованість їх страхових портфелів, стан розвитку економіки держави, рівень інвестиційної привабливості, валютна та податкова політика. Обґрунтовано, що перестрахова послуга виступає домінантою у формуванні ринку перестраховування, впливає на його структуру і якісні характеристики, обумовлює тенденції розвитку.

4. Встановлено, що страховий та перестраховий ринки є взаємопов'язаними і мають вплив один на одного. У дисертації виявлено взаємозв'язок між тенденціями розвитку страхового і перестрахового ринків на основі методу кореляційного аналізу із використанням показників вхідних потоків премій в страхуванні і перестраховуванні. Це дозволило ідентифікувати взаємозалежність у тенденціях розвитку страхового і перестрахового ринків. Низьке значення коефіцієнту кореляції доводить, що ринок перестраховування лише частково залежить від страхового ринку і підтверджує наявність власних особливостей у функціонуванні ринку перестраховування.

Проведене дослідження сучасного стану ринку перестраховування в Україні, доводить, що частка ризиків, котра перестраховується в сегменті страхування життя становить 0,5%, укладення перестрахових угод поширено, в основному, на ринку загального страхування. Диспропорція у структурі ринку спостерігається і за вхідними і вихідними потоками у перестраховуванні. Частка за надходженням премії від перестрахувальників-нерезидентів (вхідне перестраховування) є незначною (менше 2% протягом 2009-2015 рр.), тоді як за вихідним – становить в середньому 35% від валової страхової премії. Виявлено, що укладення договорів вітчизняних страховиків з іноземними перестраховиками є результативними і свідчить про якісне виконання іноземними партнерами своїх зобов'язань, адже більша частка у перестрахових виплатах припадає на перестраховиків-нерезидентів, тоді як на внутрішньому ринку за 2011-2015 роки цей показник в середньому становить 25%.

Комплексний аналіз вітчизняного ринку перестраховування, дозволив виявити проблеми його розвитку, зокрема: низька місткість вітчизняного страхового

ринку; відсутність чіткої політики держави щодо сприяння розвитку ринкового середовища, що призводить до незацікавленості іноземних партнерів у співпраці із вітчизняними страховиками; недосконалість законодавчого і інформаційного забезпечення ринку перестрахування; спроможність страховиками України здійснювати перестрахові та страхові операції одночасно призводить до нівелювання ролі та можливостей перестрахування як окремого виду діяльності.

5. Автором виявлено тенденції світового ринку перестрахування та їх вплив на національний ринок перестрахування. Обґрунтовано, що сучасний світовий ринок перестрахування характеризується: зростанням обсягів перестрахової премії, яка є рівномірно розподіленою між сферами страхування життя і загальним страхуванням; підвищенням капіталізації ринкового середовища, виходом міжнародних страховиків на нові ринки; залежністю результатів їх діяльності від впливу політичних та економічних факторів. Зроблено висновок, що для активізації перестрахової діяльності вітчизняним страховикам, враховуючи сучасний стан економіки, доцільно розширювати зв'язки не тільки з розвиненими міжнародними ринками, але з країнами і близького зарубіжжя, які пропонують прийнятні умови проведення перестрахування, зокрема: невисокі тарифи, гнучку андерайтингову політику, схожість законодавчих вимог щодо регулювання перестрахування.

6. За результатами дослідження визначено проблеми у розвитку вітчизняного ринку перестрахування та його державного регулювання, котрі залежно від характеру впливу доцільно поділити на внутрішні і зовнішні. На основі виявлених проблем, дисертантом розроблено комплекс заходів, щодо поетапної розбудови ринку перестрахування за напрямками: формування ефективної системи регулювання ринку перестрахування; розробка і запровадження інноваційних перестрахових послуг та стандартів якості перестрахового захисту; залучення коштів в економіку держави за допомогою зростання грошових потоків за вхідним перестрахуванням. Запропоновані заходи щодо формування ефективної системи регулювання ринку передбачають: поступову трансформацію державного нагляду у сфері ринків фінансових послуг

(у т.ч. перестрахового ринку) на пруденційний нагляд за мінімального прямого втручання держави, що дозволить створити та розвивати самостійний конкурентоздатний ринок перестрахування; сприяння розвитку інституту професійного перестраховика та посередництва; покращення інформаційно-аналітичного забезпечення ринку перестрахування, ліцензування перестрахування як окремого виду діяльності; запровадження положень в Законі України «Про страхування» з визначенням сутності понять «перестрахова послуга», «ринок перестрахування», «професійний перестраховик», вторинний процес передавання ризиків у перестрахування («ретроцесія»), її учасників; визначення стандартизованих положень договорів перестрахування.

7. Аргументовано, що інтеграція вітчизняного ринку перестрахування до міжнародного простору можлива шляхом використання інноваційних перестрахових послуг та впровадження стандартів якості перестрахового захисту. Реалізувати цей напрям можна за допомогою наступних заходів: розробка та впровадження нових перестрахових продуктів для покриття характерних для країни, що перебуває в нестабільній економічній та політичній ситуації, ризиків (політичних, катастрофічних) та удосконалення існуючих (усунення недоліків функціонування електронної біржі перестрахування); управління контролем якості перестрахових послуг шляхом запровадження загальних стандартів якості перестрахових послуг (встановлення терміну котирування ризиків, супровід договорів, врегулювання збитків і виплат).

8. Обґрунтовано, що поєднання ефективної системи регулювання ринку перестрахування і використання інноваційних перестрахових послуг з окремими універсальними стандартами якості дозволить активізувати вхідне перестрахування шляхом здійснення таких взаємопов'язаних заходів: стимулювання державою розвитку вітчизняного ринку перестрахування; покращення політичної і економічної ситуації в Україні; підвищення вимог до капіталізації страхових компаній і, як наслідок, зростання місткості вітчизняного страхового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов В. Ю. Страхование: теория и практика / В. Ю. Абрамов. – М.: Волтерс Клувер, 2007 – 512 с.
2. Александрова М. М. Страхування: Навчально-методичний посібник. // М. М. Александрова – К.: ЦУЛ, 2002 – 208 с.
3. Альманах фінансових послуг. Інформаційно-аналітичний довідник за 2012 рік.
4. Артамонов А. П. Экономическая природа перестрахования / А. П. Артамонов, С. В. Дедиков // Финансы, 2010, № 10, С. 45-50.
5. Архипов А. П. Страхование. Современный курс: учебник / А. П. Архипов, В. Б. Гомеля, Д. С. Туленты. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 416 с.
6. Бабко Т. Сюрреальность украинского перестрахования / Т. Бабко // Финансовые услуги, 2011. – № 5-6, С. 27-29.
7. Бабко Т. Україна сьогодні випадає з міжнародної інтеграції в світовий ринок перестрахування / Т. Бабко // Страхова справа 2012. – №1, С. 50-51.
8. Базанов А. Н. Страхование: учебник / А. Н. Базанов., Л. В. Белинская, П. А. Власов, под ред. Черновой Г. В. – М.: ТК Велби, Из-во Проспект, 2007. – 432 с.
9. Базилевич В. Д. Страхування: підручник / Базилевич В. Д., Базилевич К. С.– К.: Знання, 2008. – 617 с.
10. Базилевич В. Д. Страхування: підручник / [В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус, О. Ф. Філонюк, О.І. Черняк]. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
11. Базилевич В. Д. Сучасна парадигма страхування: суть та протиріччя / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2006. – Вип. 81-82. – С. 6-9.
12. Баранова О. В. Роль посередників у вітчизняному страховому бізнесі / О. В. Баранова // Страхова справа. – 2012. – №2(46), С. 40-42.
13. Бігдаш В. Д. Страхування: Навч. посіб. Для студ.вищ.навч.закл./ В. Д. Бігдаш. – К.: МАУП, 2006. – 448 с.

14. Боженко А. С. Аналіз кон'юнктури ринку перестрахування і умовах волатильної світової економіки / А. С. Боженко // Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». – 2014. – № 38. – С. 315-328.

15. Боженко А. С. Сучасні аспекти та перспективи розвитку нагляду за перестраховою діяльністю страховиків [Електронний ресурс] / А. С. Боженко // Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». – 2012 – № 36 // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pprbsu_2012_36_44.pdf.

16. Бормотова М. В. Дослідження поняття «фінансовий ринок» України / М. В. Бормотова, В. В. Бондаренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 200-202.

17. Ванін Д. Перспективи та проблеми вхідного зарубіжного перестрахування / Д. Ванін // Страхова справа. – 2013. – №2(50). – С. 34-37.

18. Вікнянська О. М. Розвиток ринку перестрахування в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Вікнянська// Буковинський державний фінансово-економічний університет; Наукове товариство Івана Кушніра. – 2012. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41140>

19. Внукова Н. М. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник / Внукова Н. М., Временко Л. В., Успенко В. І. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 656 с.

20. Вовчак О. Д. Страхування: Навчальний посібник. 2ге видання, виправлене. / О. Д. Вовчак. – Львів: «Новий світ – 2000», 2005. – 480 с.

21. Волошина А. Поява в Україні професійних перестраховиків – закономірність! / А. Волошина // Страхова справа. – 2005. – № 2 (18). – С.24-25.

22. Волошина А. Фактори розвитку перестрахування в Україні / А. Волошина // Страхова справа. – 2008. – №1 (29). – С. 43.

23. Временко Л. Мегарегулятор фінансового ринка – стратегія будущего / Л. Временко // Insurance Top. – 2009. – №3. – С. 5.

24. Габідулін А. Високі ризики стримують прагнення перестраховиків розширювати бізнес у Центральній та Східній Європі / А. Габідулін // Страхова справа. – 2013. – №4(52). – С. 26-28.
25. Габідулін І. Вимоги до перестрахових посередників пропонують посилити / І. Габідулін // Комерсант-Україна. – 2010. – С. 3.
26. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О. О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
27. Гаманкова О. О. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі / О. О. Гаманкова // Страхова справа. – 2012. – №2(46). – С. 8-12.
28. Гармаш Д. Розвиток ринку перестраховування на пострадянському просторі / Д. Гармаш // Страхова справа. – 2012. – №3(39). – С. 2-4.
29. Гварлиани Т. Е. Денежные потоки в страховании / Т. Е. Гварлиани, В. Ю. Балакирева. – Москва: «Финансы и статистика», 2004. – 255 с.
30. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник / Т. А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
31. Гордійчук А. Перестраховування та його експортний потенціал / А. Гордійчук // Страхова справа. – 2013. – №1(41). – С. 14-15.
32. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький. – К.: « Центр учбової літератури», 2009. – 256 с.
33. Дедиков С. В. Оговорка об ошибках и упущениях [Електронний ресурс]: Перестрахование 2003: потенциал развития. Материалы VII Всероссийской конференции по перестрахованию. Статьи по перестрахованию / С. В. Дедиков. – М.: Пульс, 2003. – 752 с. – Режим доступа: <http://www.moscow.ru/info/biblioteka-perestrahovaniya>.
34. Дедиков С. Проблемы правового регулирования перестрахования в России / С. Дедиков // Хозяйство и право. – 2004. – №11.
35. Дзюнь О. Б. Світовий досвід створення мегарегулятора на ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / О. Б. Дзюнь // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2014. – № 3. – Режим доступа: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=695>.

36. Жлуктенко В. І. Теорія ймовірностей і математична статистика: Навч.-метод. Посібник: У 2-х ч. – Ч.ІІ. Математична статистика / В. І. Жлуктенко, С. І. Наконечний, С. С. Савіна – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 368 с.
37. Журавлев Ю. М. Страхование и перестрахование / Ю.М. Журавлев, И.Г. Секерж. – М. АНКИЛ, 1993. – 184 с.
38. Журавлев Ю. М., Формы и методы проведения перестраховочных договоров / Ю.М. Журавлев. – М. Научно-информационная внедренческая фирма «ЮКИС», 1993. – 192 с.
39. Заблоцька Р. О. Кон'юнктура світового ринку послуг: навчальний посібник / Р. О. Заблоцька. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 303 с.
40. Завада А. Страховой рынок Украины и антикризисные мероприятия / А. Завада // Insurance TOP. – 2009. – №1. – С. 9.
41. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
42. Залетов О. Доля иностранного капитала на страховом рынке Украины остается почти неизменной [Електронний ресурс] / О. Залетов. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/13/03/12/4583>. – 12.03.2013.
43. Залетов О. М. Ситуація на ринку перестрахування в Україні за останні 10 років [Електронний ресурс] / О. М. Залетов, 2015. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/15/04/09/32328>.
44. Залетов О. М. Убезпечення життя: Монографія. / О. М. Залетов – К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2006. – 688 с.
45. Інформація про посередницькі послуги у страхуванні та/або перестрахуванні [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-poserednicki.html>.
46. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2004 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків

фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/2004.pdf>].

47. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2005 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/2005.pdf>.

48. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2007 рік та 1 квартал 2008 року / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/straxuvanja2007_1kv2008_last.pdf.

49. Камынкина М. Г. Перестрахование. Практическое руководство для страховых компаний / М. Г. Камынкина, Е.Е. Солнцева. – М.: АО «Дис», 1994, – 137 с.

50. Кидуэлл Д. С. Финансовые институты, рынки и деньги / Д. С. Кидуэлл, Р.Л. Петерсон, Д.У. Блэкуэл; пер. с англ. – СПб.: Питер, 2000. – 554 с.

51. Клапків М. С. Витоки національного страхового ринку України: Монографія / М. С. Клапків, Ю. М. Клапків. – Тернопіль: Карт-бланш – 2003. – 275 с.

52. Класифікація видів економічної діяльності. [Текст]: Наказ Держспоживстандарту України № 457 від 11 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legal.com.ua/document/kodeks/0CH56CH42457609-10.html>.

53. Клименко О. В. Розвиток системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні / О. В. Клименко // Економіка України. – 2014. – № 5(630). – С. 58-69.

54. Клоченко Л. О договоре перестрахования / Л. Клоченко, П. Мюллер // Страховое дело. – 1995. – № 1.

55. Кнейслер О. В. Державне регулювання ринку перестрахування / О. В. Кнейслер // Вісник КНТЕУ. – 2012. – №4. – С. 46-53.

56. Кнейслер О. В. Ідентифікація перестраховальної послуги у системі страхових відносин / О. В. Кнейслер // Фінансовий простір 2013. – № 3(11) – С. 152-155.

57. Кнейслер О. В. Ідентифікація та графічна інтерпретація структури перестраховувального ринку / О. В. Кнейслер // Світ фінансів 2013. – №1. – С. 162-169.

58. Кнейслер О. В. Інституціональні регулятори ринку перестраховування в Україні // О. В. Кнейслер // Банківська справа. – 2012. – №1.

59. Кнейслер О. В. Оптимальне поєднання форм і методів перестраховування [Електронний ресурс] / О. В. Кнейслер // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – №1. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUbsNbU/2012_1/12_1_12.pdf

60. Кнейслер О. В. Проблеми й перспективи розвитку професійного ринку перестраховування в Україні / О. В. Кнейслер // Фінанси України. – 2012. – №11. – С. 108-117.

61. Кнейслер О. В. Проблемні тенденції та позитивні зрушення на світовому ринку перестраховування [Електронний ресурс] / О. В. Кнейслер // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ. – 2012. – № 2 (13). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2012_2/part1/19.pdf.

62. Кнейслер О. В. Ринок перестраховування в Україні: теоретико-методологічні доміанти формування та пріоритети розвитку [текст]: монографія / О. В. Кнейслер. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

63. Кнейслер О. В. Страхове посередництво на ринку перестраховування / О. В. Кнейслер // Актуальні проблеми економіки 2013. – №1, С. 154-160.

64. Кнейслер О. В. Теоретико-прагматичні підходи до визначення сутності перестраховування / О. В. Кнейслер // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №3.

65. Ковалевська О. В. Державне та соціальне регулювання стандартів якості перестрахових послуг [Електронний ресурс] / О. В. Ковалевська // Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана. – 2010. – Режим доступу: <http://www.klubok.net/article2573.html>

66. Коваленко Ю. М. Фінансовий ринок і ринок фінансових послуг: сутність, сегменти, суб'єкти. / Ю. М. Коваленко // Фінанси України. – 2013. – № 1. – С. 101-112.

67. Козьменко О. В. Аналіз розвитку світового ринку страхових послуг. [Електронний ресурс]/ О. В. Козьменко, Д. Р. Абрамітова // Ефективна економіка. – 2014. – №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2815>.

68. Козьменко О. В. Аналіз структури ринку перестраховування в Україні, перестраховування екологічних ризиків / О. В. Козьменко // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – Вип. № 13. – С. 62-68.

69. Козьменко О. В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. – Суми: Університетська книга, 2012. – 317 с.

70. Козьменко О. В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації: монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.

71. Козьменко О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми «Теоретичні підходи та практичні рекомендації до оцінки та прогнозування місткості ринку перестраховування».

72. Козьменко О. В. Сучасний стан і перспективи розвитку перестраховування в Україні / О. В. Козьменко // Фінанси України. – 2011. – №6. – С. 24-32.

73. Комадовська В. Необхідність здійснення перестраховувальних операцій та управління ними при страхуванні життя / В. Комадовська // Ринок цінних паперів 2011р. – № 3, С. 9-14.

74. Комадовська В. С. Удосконалення перестраховальних операцій та поліпшення управління ними при страхуванні життя / В. С. Комадовська // Наука й економіка. – 2010р. – № 3, С. 47-56.

75. Конституція України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від 28.06.1996 N 2222-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

76. Кузьменко О. В. Перестраховання як механізм стабілізації страхового ринку в умовах фінансової кризи / О. В. Кузьменко // Фінанси України. – 2014. – №7. – С. 66-74.

77. Крутик А. Б. Организация страхового дела [учебное пособие] / А. Б. Крутик, Т. В. Никитина. – СПб.: Изд. Дом «Бизнес-пресса», 1999. – 304 с.

78. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України: монографія [текст]: монографія / В. П. Левченко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

79. Леонов Д., Львовчкін С., Хоружий С. Ринок фінансових послуг: парадигма євроінтеграції: Монографія / Д. Леонов, С. Львовчкін, С. Хоружий, За наук. ред. В.М. Федосова – К.: УІРФІР, 2008. – 848 с.

80. Лобозинська С. М. До питання створення мегарегулятора фінансового ринку в Україні та вдосконалення банківського регулювання / С. М. Лобозинська // Вісник Запорізького національного університету 2012. – №15. – С. 194-199.

81. Лопата О. О. Правова природа договору страхування [Електронний ресурс] / О. О.Лопата, Х. В. Кизик // Національний вісник НЛТУ України – 2011 – Вип. 21.9 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/21_9/220_lop.pdf

82. Маруженко Д. Міжнародний ринок перестраховання: нове століття – нові виклики / Д. Маруженко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. – 2006. – №81-81. – С. 92-94.

83. Махортов Ю. О. Роль страхових брокерів у розвитку страхового ринку України /Ю. О. Махортов, Н. О. Телічко // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – No 4(18). – С. 122-129.

84. Машина Н. І. Міжнародне страхування: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 503 с.
85. Мних М. В. Перестраховання: посіб. для студ. вузів / М. В. Мних. – К.: Знання України, 2004. – 96 с.
86. Мних М. В. Страхування як механізм надання гарантій підприємницької діяльності та соціального захисту населення: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / М. В. Мних. – К.: Знання України, 2004. – 428 с.
87. Морозов Ю. В. Основы высшей математики и статистики / Ю.В. Морозов. – М.: «Медицина», 1998. – 228 с.
88. Нечипоренко В. В. Передумови виникнення і особливості формування перестраховання як виду цивільно-правових договорів [Електронний ресурс] / Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. – 2011. – № 126 – Режим доступу: <http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/10851.pdf>
89. Нечипоренко В. І. Особливості розвитку правового інституту перестраховання в Україні і його нормативне регулювання [Електронний ресурс] / В.І. Нечипоренко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VAPSV_pdu/2011_2/St_12.pdf.
90. Огляд глобального ринку перестраховання в 2011-2012 роках / В.Ehrhart, S. Mildenart // Страхова справа, 2012. – № 3, С. 22-27.
91. Огляд міжнародного ринку перестраховання. Основний тренд 2011 року – розвиток партнерських відносин / Б. Ерхарт, С. Мілденхолл, Д. Мур, Т. Хетлстад [Переклад О. Філонюк] // Страхова справа. – 2012. – №2(54).
92. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. І перероб. / В. М. Опарін. – К.КНЕУ, 2002 – 240 с.
93. Осадець С. С. Страхування: Підручник./ під ред. С. С. Осадця. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.
94. Охріменко О. О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво): Навчальний посібник / О. О. Охріменко. – К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2005. – 416 с.

95. Перестраховання та його роль у формуванні інвестиційної привабливості України: підсумки 2010 року // Страхова справа. –2010. – № 4(16). – С. 36-41.

96. Підсумки діяльності страхових компаній // Альманах фінансових послуг, інформаційно-аналітичний довідник, 2013. – С. 48-60.

97. Підсумки діяльності страхових компаній за 2009 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_2009.pdf.

98. Підсумки діяльності страхових компаній за 2010 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_2010.pdf.

99. Підсумки діяльності страхових компаній за 2011 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf.

100. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf.

101. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf.

102. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sektor/sk_%202014.pdf.

103. Пікус Р. Міжнародний досвід діяльності страхових посередників / Р. Пікус, О. Терещенко // Вісник Київського національного економічного

університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2009. – №107-108. – С. 20-23.

104. Пікус Р. Специфіка страхового попиту та пропозиції на сучасному етапі розвитку страхового ринку України / Р. Пікус // Вісник Київського національного економічного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2006. – №81-82. – С. 38-41.

105. Плиса В. Й. Страхування [Текст] / В. Й. Плиса // Навч. посібник. – К.: Каравела, 2006. – 392 с.

106. Позднякова Л. О. Перестрахування: тенденції розвитку та шляхи вдосконалення /Л. О. Позднякова, Ю.М. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12(66). – С. 53–60.

107. Податковий Кодекс України/ Верховна Рада України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

108. Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 28.05.2004 № 736 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04/page>.

109. Порядок надання страховиками (цедентами, перестраховиками) інформації про укладені договори перестрахування зі страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Держфінпослуг: Розпордження Держфінпослуг №914 від 4 черв. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0777-04>.

110. Порядок складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 04.08.2005 р. № 4421 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0955-05>.

111. Постникова И. Ю. Теория перестрахования: моногр./ И. Ю. Постникова. – М.: ОАО «Московская типография «Транспечать», 2009. – 144 с.

112. Привалова О. Регулювання конкуренції на страхових ринках ЄС і України / О. Привалова // Insurance Top. – 2012, №1(37), С. 56-57.

113. Пфайффер К. Введение в перестрахование / К. Пфайффер. – М.: Анкил, 2000. – 155 с.

114. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [Електронний ресурс] / Закон України №198-VIII (із змінами і доповнення від 12.02.2015 р.). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.

115. Про затвердження вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів: Розпорядження Держфінпослуг № 2885 від 3 груд. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1031.1595.0>

116. Про затвердження вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядку їх підтвердження та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 11 липня 2013 року N 2262. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1285-13>.

117. Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15 липня 2010 року N585. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

118. Про затвердження Положення про порядок здійснення операцій з перестраховування: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.1996 №1290; [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1290-96-%D0%BF>.

119. Про затвердження Порядку засвідчення довідок про перестраховування відшкодування (виплату) за договором перестраховування, укладеним з

перестраховальником-нерезидентом: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 9 липня 2010 року N 568. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0568-10>.

120. Про затвердження Порядку надання страховиками (цедентами, перестраховальниками) інформації про укладені договори перестрахування із страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Нацкомфінпослуг: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 4 червня 2004 року N 914. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0777-04>.

121. Про затвердження Порядку реєстрації договорів перестрахування: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 березня 2011 року N 153. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0642-11>.

122. Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2004 № 124. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF>.

123. Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення посередницької діяльності на території України з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами: Розпорядження Держкомфінпослуг від 25.10.2007 р., N 8170. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/docs/?start=0&c=0&d=2&fd=26&fm=2&fy=1991&td=7&tm=5&ty=2015&o=0>.

124. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Указ Президента України. Положення від 23 листоп. 2011 р. №1070/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/docs/50.html>.

125. Про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів (із змінами і

доповненнями): Розпорядження Держкомфінпослуг від 28.05.2004 р., N 736. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>.

126. Про страхування: Декрет Кабінету Міністрів України / Кабінет Міністрів України // Декрет № 85/96–ВР від 10.05.1993 р.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/47-93>.

127. Про страхування [Електронний ресурс] / Закон України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

128. Про схвалення Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2005 року N369-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/369-2005-%D1%80>.

129. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] / Закон України №2664-III від 12.07.2001. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

130. Програма розвитку страхового ринку України на 2001-2004 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2001 р. №98. – К.:Офіційний вісник, 2001. – №5.

131. Проданова І. Теоретичні аспекти уточнення сутності категорії «страховий ринок» [Електронний ресурс] / І. Проданова – Режим доступу: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2014_10_16_17/sekcija_5_ekonomichni_nauki/teoretichni_aspekti_utochnennja_sutnosti_kategoriji_strakhovij_rinok/8-1-0-124.

132. Прокоф'єва О. В. Інтеграція українських страхових (перестрахових) компаній у світовий перестраховий простір / О. В. Прокоф'єва // Європейські перспективи, 2014, № 2. – С. 187-191.

133. Прокоф'єва О. Особливості розвитку світового ринку перестрахування / О. Прокоф'єва // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка, 2014, №3(156). – С. 77-81.

134. Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования / В. К. Райхер. – М.; Л-д: АН СССР, 1947. – 282 с.
135. Реверчук С. К. Історія страхування: Підручник / [С. К. Реверчук, Т.В. Сива, С. І. Кубів, О. Д. Вовчак]. – К.:Знання, 2005. – 213 с.
136. Ротова Т. А. Страхування: Навч. пособ. – 2-ге вид. переробл. та допов. / Т. А. Ротова. – К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 400 с.
137. Стейб Д. Огляд глобального ринку страхування в 2012 році / Д. Стейб, М. Путаїя // Страхова справа, 2013. – № 2. – С. .28-31.
138. Страховые компании Украины с 2013 года освобождаются от уплаты 3% налога на внутреннее перестрахование, 23.04.2013, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/13/04/23/29202>.
139. Страхування в Україні. Аналітичний звіт – 2010. «Видавець: Український науково-дослідницький інститут «Права та економічних досліджень» 2010. – 122 с.
140. Страхування в Україні. Аналітичний звіт – 2011. «Видавець: Український науково-дослідницький інститут «Права та економічних досліджень» 2011. – 106 с.
141. Страхування в Україні. Аналітичний звіт – 2012. «Видавець: Український науково-дослідницький інститут «Права та економічних досліджень» 2012. – 121 с.
142. Сугров Д. Глобальний ринок перестрахування в 2013 році характеризується тиском на тарифи, диверсифікацією і появою нових гравців / Д. Сугров, Т. Гхаріб, М. Коулмен // Страхова справа, 2013. – № 3. – С. 4-11.
143. Татаріна Т. В. Вплив світових тенденцій в страхуванні на розвиток вітчизняного ринку перестрахування / Т. В. Татаріна // Страхова справа. – 2012. – №2(46). – С. 54-57.
144. Татаріна Т. В. Перестрахування: становлення та шляхи розвитку в Україні: дис. канд. економ. наук: 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / Татаріна Тетяна Володимирівна. – К., 2003. – 238 с.

145. Татаріна Т. В. Реформування законодавчої бази перестрахування в Україні [Електронний ресурс] / Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана; Наукове товариство Івана Кушніра. – 2012. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00438.pdf>.

146. Теребус О. М. Перестрахування та проблеми його розвитку в Україні / О. М. Теребус // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2; [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/304/2/GEV_2009_No2-O_Terebus-Reinsurance_and_problems_of_its_development_in_Ukraine_105.pdf

147. Терентьева А. Теоретические особенности перестрахования / А. Терентьева, А. Раквиашвили // Страховое дело 2009, № 5. – С. 56- 64.

148. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика [Текст]: монографія / Н.В. Ткаченко // Нац. банк України, Ун-т. банк. справи. – Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», – 2009. – 570 с.

149. Ткаченко Н. В. Оптимізація параметрів перестрахування [Електронний ресурс] / Н. В. Ткаченко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2007. – № 4. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/vtneu/2007_4/pdf/Tkachenko%20N.pdf.

150. Ткаченко Н. В. Розвиток перестрахування як важіль забезпечення фінансової стійкості страховиків / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – №3. – С. 119-123.

151. Ткаченко Н. В. Страхування. Навчальний посібник. // Н. В. Ткаченко, – К.: Ліра, 2007. – 376 с.

152. Третяк К.В. Аналіз факторів впливу на розвиток українського ринку перестрахування / К.В. Третяк // Наука і сучасність: виклики глобалізації – Частина I (Економічні науки): зб. наукових праць Міжнародної конференції Центру наукових публікацій (25 травня 2013 р., м. Київ) – Київ, 2013. – С. 144-146.

153. Третяк К.В. Вхідне перестрахування як інструмент залучення коштів до вітчизняної економіки / К.В. Третяк // Перспективні напрями наукових

досліджень – 2015: зб. тез доповідей Міжнар. наук. конф. (м. Братислава, 17-22 жовтня 2015). – К: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015, – Т. 1. – С. 110-112.

154. Третяк К.В. Інноваційні послуги на ринку перестрахування / К.В. Третяк // Фінансово-банківські та адміністративні послуги: проблеми управління та перспективи розвитку: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 листопада 2015 р., м. Тернопіль). – Тернопіль: Астон, 2015. – С. 150-151.

155. Третяк Е.В. Необходимость государственного регулирования рынка перестрахования / Е.В. Третяк // Инновационная экономика в условиях глобализации: современные тенденции и перспективы – 2015: научное электронное издание Международной научно-практической конференции (16-17 апреля 2015 г., г. Минск). – Минск: МИТСО, 2015. – С. 170-173.

156. Третяк К.В. Особливості функціонування перестрахових брокерів на вітчизняному ринку перестрахування / Т.В. Татаріна, К.В. Третяк // Проблеми економіки ((Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of OpenAccess Journals, EBSCO host(США), Cite Factor (США), Academic Journals Database(Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, Get Info (Німеччина), BASE (Німеччина), Open AIRE (Європейський Союз), World Cat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), J-Gate (Індія), Research Bible (Японія)). 2014. – №4. – С. 170-176.

157. Третяк К.В. Особливості функціонування ринку перестрахування в Україні / К.В. Третяк // Інноваційний ресурс страхового ринку в сучасних умовах: зб. тез доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції. – За заг. ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Логос, 2014. – Вип. X, Том 2. – С. 334-337.

158. Третяк К.В. Передумови покращення реалізації послуг на ринку перестрахування України / К.В. Третяк // Фінансова інфраструктура України:

проблеми та напрямки розвитку: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. – К.: Криниця, 2013. – С. 274-276.

159. Третяк К.В. Поняття ринку перестрахування та його організаційні засади / К.В. Третяк // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. (Ulrichsweb Global Serials Directory (США)) – К.: КНЕУ, 2014. – №1 (23). – С. 141-153.

160. Третяк К.В. Суб'єкти ринку перестрахування та їх взаємозв'язок / К.В. Третяк // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (10 – 11 квітня 2014 р., м. Київ). – К.: Лазурит Поліграф, 2014. – С. 349-352.

161. Третяк К.В. Тенденції світового ринку перестрахування та їх вплив на розвиток вітчизняного ринку перестрахування / К.В. Третяк // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. – К.: КНЕУ, 2013. – №1 (21). – С. 156-164.

162. Третяк К.В. Удосконалення державного регулювання ринку перестрахування в Україні / К.В. Третяк // Інвестиції: практика та досвід (Scientific Indexing Services), 2015. – №20. – С. 133-136.

163. Третяк К.В. Український ринок перестрахування: особливості функціонування та розвитку / К.В. Третяк // Ринок цінних паперів України: науковий, виробничо-практичний журнал. – 2015. – №3-4. – С. 97-108.

164. Третяк К.В. Формування попиту на перестрахові послуги в умовах розвитку страхового ринку України / К.В. Третяк // Грудневі читання – 2013: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – За заг. ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Логос, 2013. – Том 2. – С. 239-240.

165. Турбина К. Е. Мировая практика государственного регулирования международного перестрахования / К. Е. Турбина // Страховое право. – 2001. – №1. С. 32-40.

166. Турбина К. Е. Теория и практика страхования. Учебное пособие / Под общей редакцией Турбиной К. Е. – М.:Анкил, 2003 – 704 с.

167. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: навч. посіб. / В. П. Унинець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: ЦУЛ, 2009. – 502 с.

168. Фадеева А. В. Критерии эффективности перестраховочной защиты / А. В. Фадеева // Финансы, 2010, № 2, с 39-46.
169. Филонюк А. Приоритетные антикризисные меры на страховом рынке / А. Филонюк // Insurance TOP. – 2009. – № 1. – С. 6.
170. Фисун І. В. Перестраховання як ознака забезпечення фінансової стійкості страховиків / І. В. Фисун, Г.М. Ярова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7(1). – С. 150-154.
171. Філонюк О. Огляд глобального ринку перестраховання // Страхова справа. – 2009. – №2(34).
172. Філонюк О. Ф. Страхова індустрія України: стратегія розвитку: монографія / О. Ф. Філонюк, О. М. Залетов. – К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2008. – 448 с.
173. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
174. Фогельсон Ю. Комментарии к страховому законодательству / Ю. Фогельсон. – М.: Юрист. – 1999. – 198 с.
175. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: монографія / В. М. Фурман. – К.КНЕУ, 2005. – 306 с.
176. Хаджинова Г. П Функціонування міжнародного ринку перестраховання [Електронний ресурс] [Г.П. Хаджинова] // Вісник Донецького національного університету, 2012. – Вип.1. – Режим доступу:<http://148284.vashps00.web.hosting-test.net/index.php/ekonom/64/9052-funkcionuvannya-mizhnarodnomu-rinku-perestraxuvannya.html>.
177. Шахова В. В. Страхование: Учебник / В. В. Шахова, Ю. Т. Ахвледиани. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2008. – 511 с.
178. Школьник І. О. Фінансовий ринок: сучасний стан і стратегія розвитку. Монографія / І. О. Школьник. – Суми: Мрія: УАБС НБУ, 2008. – 374 с.
179. Шолойко А. С. Тенденції розвитку страхового ринку: вітчизняний та світовий аспекти / А. С. Шолойко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка, 2014, №3(156). – С. 60-65.

180. Шумелда Я. П. Страхування: Навчальний посібник. Видання друге, розширене. / Я. П. Шумелда – К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2007. – 384 с.
181. Юлдашев Р. Т. Страховий бізнес: слов.-справ. / Р. Т. Юлдашев. – М.: АНКІЛ, 2005. – 563 с.
182. Юрій С. І. Ринок фінансових послуг як інституційна основа ринкової економіки / С. І. Юрій, О. О. Луцишин // Фінанси України. – 2010. – № 11. – С. 48-59.
183. Юрченко Л. А. Финансовый менеджмент страховщика. Учеб. Пособие для вузов / Л. А. Юрченко. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2001. – 199 с.
184. Юхименко П. І. Теорія фінансів: Підручник / за ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
185. Яременко Н. Еволюція і перспективи розвитку інституту страхових брокерів в Україні / Н. Яременко // Insurance Top. – 2012. – №3(39). – С. 11-13.
186. Lloyd's в 2012 році повернувся до прибутку за рахунок скорочення виплат // Страхова справа. – 2012. – №1(49). – С. 18.
187. Sugrue D. Вихід із замкненого кола: в якому напрямку буде розвиватися світова галузь перестрахування / D. Sugrue / Страхова справа, 2012. – № 3. – С. 14-21.
188. Banasicki A. Ubezpieczenia gospodarcze / A. Banasicki. – Warszawa ^ Poltext, 1993. – 241 s.
189. Developments in (Re)Insurance Securitisation: Global Reinsurance Market Report. Midyear Edition /International Association of Insurance Supervisors. – 2009. – 37 p. – Access mode: <http://www.iaisweb.org>.
190. Directive 2005/68/EC of the European Parliament and of the Council of 16 November 2005 on reinsurance and amending Council Directives 73/239/EEC, 92/49/EEC as well as Directives 98/78/EC and 2002/83/EC (Text with EEA relevance), OJ 323, 9.12.2005, p. 1-50.
191. Directive 64/225/EEC of 25 February 1964 on the abolition of restrictions on freedom of establishment and freedom to provide services in respect of reinsurance and retrocession, OJ 56, 4.4.1964, p. 878-883.

192. Directive 77/92/EEC of 2 February 1976 Directive 79/267/EEC – no longer in force, repealed by 2002/83/EC.

193. General Agreement on trade in services, WTO, 1995.

194. Mark Coleman. Reinsurers braced to withstand turbulent weather and financial storms. // Global Reinsurance Highlights 2012. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.standardandpoors.com>.

195. Reinsurance Market Outlook june-july 2012 update; [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://thoughtleadership.aonbenfield.com/Documents/20120706_june_july_renewals_update.pdf.

196. Swiss Re sigma study on world insurance in 2011 says premium growth slowed largely due to weak life sales in advanced markets [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_12_en.pdf.

197. Swiss Re sigma study on world insurance in 2013 says premium growth slowed largely due to weak life sales in advanced markets [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://www.swissre.com/media/news_releases/nr_20140625_sigma_world_insurance_2013.html.

198. Standard on Supervision of Reinsurers. // International Association of Insurance Supervisors. – Singapore. – 2003. – October. – P.65.

199. Top 50 Reinsurers Revealed. Munich Re, Swiss Re and Allianz are among A.M. Best's top 50 reinsurers reviewed and ranked on the basis of gross premiums written. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.insurancenetworking.com/news/reinsurers-rank-best-munich-swiss-hannover-30967-1.html?pg=1>.

200. World insurance in 2009 [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://media.swissre.com/documents/sigma2_2010_en.pdf.

201. World insurance in 2010 [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.swissre.com/sigma/?year=2011#anchor0>.

202. World insurance in 2012 [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.swissre.com/sigma/?year=2013#anchor0>.

Додаток А

Таблиця А

Витяг з Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД)

Код КВЕД			Назва	Код ISIC*
Розділ	Група	Клас		
К			Фінансова та страхова діяльність	
64			Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	64
	64.1		Грошове посередництво	641
		64.11	Діяльність центрального банку	6411
		64.19	Інші види грошового посередництва	6419
	64.2		Діяльність холдингових компаній	642
		64.20	Діяльність холдингових компаній	6420
	64.3		Трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти	643
		64.30	Трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти	6430
	64.9		Надання інших видів фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	649
		64.91	Фінансовий лізинг	6491
		64.92	Інші види кредитування	6492
		64.99	Надання інших фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення)	6499
65			Страхування, перестрахування та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування	65
	65.1		Страхування	651
		65.11	Страхування життя	6511
		65.12	Інші види страхування, крім страхування життя	6512
	65.2		Перестрахування	652
		65.20	Перестрахування	6520
	65.3		Недержавне пенсійне забезпечення	653

Продовж. табл. А

Код КВЕД			Назва	Код ISIC*
Розділ	Група	Клас		
66			Допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування	66
	66.1		Допоміжна діяльність у фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	661
		66.11	Управління фінансовими ринками	6611
		66.12	Посередництво за договорами по цінних паперах або товарах	6612
		66.19	Інша допоміжна діяльність у фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	6619
	66.2		Допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення	662
		66.21	Оцінювання ризиків та завданої шкоди	6621
		66.22	Діяльність страхових агентів та брокерів	6622
		66.29	Інша допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення	
	66.3		Управління фондами	663

*ISIC – Міжнародна стандартна галузева класифікація всіх видів економічної діяльності.

Джерело: складено автором на основі [52]

Додаток Б

Таблиця Б

Законодавчі акти у сфері перестрахування

Назва законодавчого акту	Дата прийняття	Основний зміст
Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування»	10.05.1993 р.	Визначено поняття перестрахування як окремого виду страхування, разом із видами майнового, особистого страхування та страхуванні відповідальності
Закон України «Про страхування»	07.03.1996 р.	Визначено перестрахування як одного із видів основної діяльності страховиків
Постанова Кабінету Міністрів України №1290 «Про затвердження Положення про порядок здійснення операцій з перестрахування»	24.10.1996 р.	Визначається особливий статус перестрахових операцій, обмеження проведення перестрахових операцій – страхові компанії мають можливість перестраховувати ризики лише за тими договорами, за видами яких отримали ліцензію
Постанови Кабінету Міністрів України №124 «Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента»	04.02.2004 р.	Посилення вимог до платоспроможності перестраховиків-нерезидентів та визначення умов укладання договорів перестрахування вітчизняних страховиків із іноземними партнерами
Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від №736 «Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів»	28.05.2004 р.	Встановлюються вимоги до діяльності страхових та перестрахових посередників
Розпорядження Держфінпослуг №914 «Порядок надання страховиками (цедентами, перестраховиками) інформації про укладені договори перестрахування зі страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Держфінпослуг»	04.06.2004 р.	Посилення контролю за наданими перестраховими послугами, застосовуються інструменти податкового контролю за рухом фінансових потоків на перестраховому ринку
Розпорядження Держфінпослуг №2885 Про затвердження вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів	03.12.2004 р.	Унормовано питання визначення надійності партнера-нерезидента

Назва законодавчого акту	Дата прийняття	Зміст
Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг №4421 «Про порядок складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів»	04.08.2005 р.	Унормовано питання звітування посередниками за укладеними договорами перестрахування.
Розпорядження Держкомфінпослуг №8170 «Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення посередницької діяльності на території України з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами»	25.10.2007 р.	Визначено питання роботи посередників на ринку страхування та перестрахування.
Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №568 «Про затвердження Порядку засвідчення довідок про перестрахове відшкодування (виплату) за договором перестрахування, укладеним з перестраховальником-нерезидентом»	09.07.2010 р.	Унормовано питання документального підтвердження (засвідчення) виплати перестрахового відшкодування за договорами із перестраховиками-нерезидентами.
Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №153 «Про затвердження Порядку реєстрації договорів перестрахування»	28.03.2011 р.	Визначено порядок реєстрації договорів перестрахування регулятором ринку задля уникнення шахрайських схем.
Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №2262 «Про затвердження Вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядку їх підтвердження та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України»	11.07.2013 р.	Актуалізовано (посилено) вимоги щодо рейтингів фінансової надійності партнерів вітчизняних страховиків при проведенні операцій з перестрахування.

Джерело: складено автором

Додаток В

Таблиця В.1

Зібрані страхові премії та премії, передані в перестраховання за 2004 – 2014 рр., млн. грн. (квартальні дані)

Рік	Загальна сума зібраних страхових платежів		Власне утримання		Перестраховано			
					в Україні		за кордоном	
	Поквартально	За рік	1, 2, 3, 4 квартали	За рік	1, 2, 3, 4 квартали	За рік	1, 2, 3, 4 квартали	За рік
2004	3 232,0	19 431,4	1 913,2	9 664,5	705,5	7 859,7	613,3	1 907,2
	5 336,7		2 867,2		1 529,9		939,6	
	5 472,5		2 546,5		н/д		н/д	
	5 390,2		2 337,6		н/д		н/д	
2005	3 373,5	12 853,5	1 634,2	7 482,8	1 739,3	н/д*	84,0	н/д
	3 167,0		1 920,7		1 246,3		117,8	
	3 368,6		1 872,0		1 190,7		104,1	
	2 944,4		2 055,9		-		н/д	
2006	2 611,7	13 829,9	1кв + 2кв: 3 773,5	8 769,4	1кв + 2кв: 2 213,6	5 060,5	1кв + 2кв: 295,4	561,0
	3 375,4		2 407,2		1 357,6		125,7	
	3 764,9		2 588,7		1 489,3		139,9	
	4 077,9							
2007	3505,8	18 008,2	2 209,6	11 584,3	1 046,5	5 654,4	249,7	769,5
	4 167,3		2 691,3		1 301,0		175,1	
	4 668,1		3 072,4		1 440,4		154,9	
	5 667,0		3 611,0		1 866,5		189,8	
2008	5 360,0	24 008,6	3 336,3	14 944,0	1 645,0	8 026,8	378,7	1 037,8
	5 919,5		3 713,8		2 032,6		173,1	
	6 099,8		4 075,1		1 861,3		163,4	
	6 629,3		3 818,8		2 487,9		322,6	

Продовж. табл. В.1

2009	4 677,2	20 442,1	2 836,8	11 553,7	1 529,0	7 784,1	311,4	1 104,3
	4 836,8		2 922,9		1 676,0		242,4	
	4 669,7		2 986,6		1 427,2		261,9	
	6 258,4		2 807,4		3 162,4		288,6	
2010	4 697,7	23 081,7	2 434,1	12 336,5	1 948,7	9 753,9	314,9	991,3
	4 938,2		2 655,1		2 098,9		184,2	
	5 798,8		3 321,5		2 187,8		289,5	
	7 647,0		3 925,8		3 518,5		202,7	
2011	6 092,9	22 693,5	2 711,9	16 787,3	3 028,0	4 723,5	353,0	1 182,7
	4 949,1		4 316,0		401,6		231,5	
	5 388,3		4 709,1		359,3		326,2	
	6 263,2		5 056,6		934,6		272,0	
2012	4 517,2	21 508,2	3 940,9	18 985,4	233,4	1 230,8	343,0	1 292,0
	5 064,7		4 304,9		370,8		388,9	
	6 219,4		5 579,2		278,1		362,1	
	5 706,9		5 160,4		348,5		198,0	
2013	8 180,3	28 661,9	4 660,4	19 917,1	3 078,9	7 110,4	441,0	1 634,4
	6 154,0		4 955,6		818,0		380,4	
	7 028,7		5 258,8		1 247,1		524,8	
	7 296,9		5 042,3		1 966,4		288,2	
2014	5 267,1	26 767,3	3 998,4	17 063,1	942,5	8 173,7	326,2	1 530,5
	5 773,2		4 010,8		1 378,4		384,0	
	6 041,3		4 573,1		1 116,8		351,4	
	9 685,7		4 480,8		4 736,0		468,9	

*н/д – немає даних

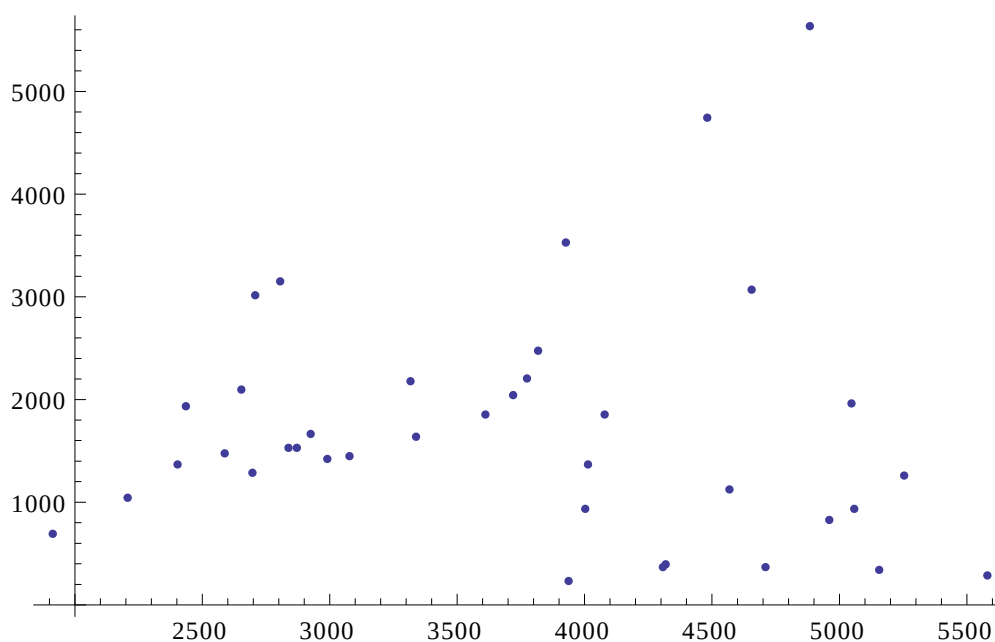
Джерело: побудовано автором за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

Таблиця В.2

Структура страхового портфеля страховиків України, 1996 – 2014 рр., %

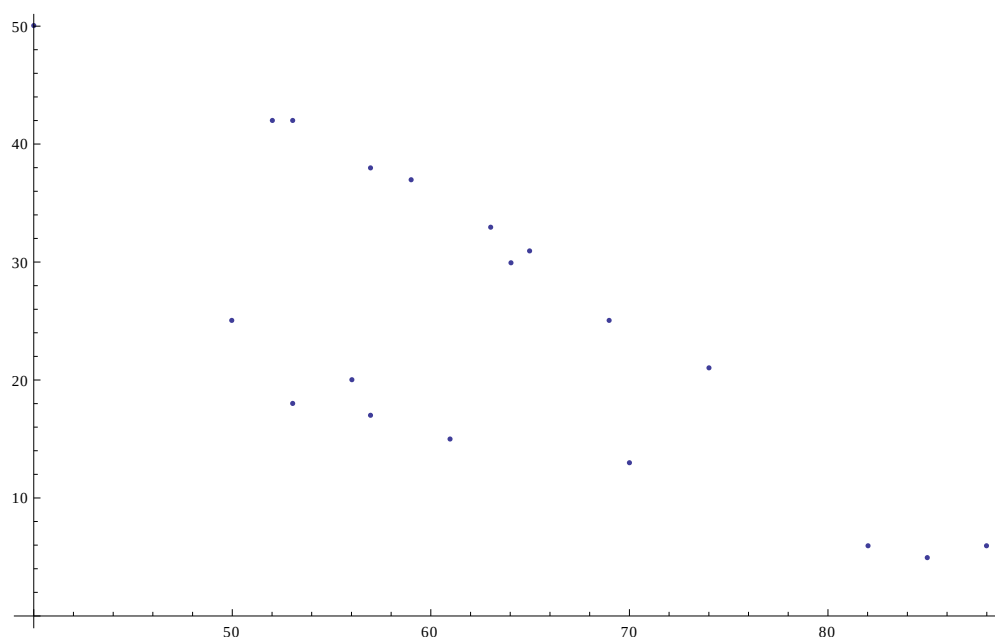
Рік	Власне утримання	Перестраховано	
		в Україні	за кордоном
1996	82	6	12
1997	85	5	10
1998	70	13	17
1999	61	15	24
2000	56	20	24
2001	57	17	26
2002	53	18	29
2003	50	25	35
2004	40	50	10
2005	53	42	5
2006	59	37	4
2007	65	31	4
2008	63	33	4
2009	57	38	5
2010	54	42	4
2011	74	21	5
2012	88	6	6
2013	69	25	6
2014	64	30	6

Залежність ринку перестраховування та ринку страхування на основі утриманої премії цедентом та премії, переданої перестраховикам-резидентам, представлено на рис. В2.1 і рис. В.2.



**Рис. В.3. Кореляція утриманої премії цедентом та сплаченої премії
перестраховикам-резидентам, млн. грн.**

Джерело: побудовано автором



**Рис. В.2. Кореляція утриманої премії цедентом та сплаченої премії
перестраховикам-резидентам, %**

Джерело: побудовано автором

Як видно з рис. В.1, функціональної залежності між утриманою премією цедентом та сплаченою премією перестраховикам-резидентам в абсолютному

значенні не спостерігається. Графік є геометричним місцем розкиданих у хаотичному порядку точок, які не можуть бути представлені функцією.

Рис. В.2 ілюструє дещо іншу ситуацію: на графіку чітко видно, що чим більший відсоток утриманих цедентом платежів, тим менший відсоток платежів, переданих перестраховикам-резидентам, проте їх сума не є сталою величиною, тому залежність не може бути лінійною. Крім того, у випадку коли частка утриманої премії цедентом перевищує 80%, частка премії, переданої перестраховикам-резидентам суттєво зменшується, але не дорівнює 0 і лишається на рівні 5 %- 6 %. Така поведінка характерна для експоненційної залежності, тому найбільш точною функцією, до якої можливо апроксимувати дані, наведені на рис.В.2, вважаємо експоненту.

Апроксимуємо точки на рис. В.2 до експоненційної залежності. Нехай ці дані можна задати функцією $y = a \cdot e^{-(b \cdot x)^2}$ [77], де a і b параметри нелінійної регресії. Очевидно, що для того, щоб дана функціональна залежність якомога краще описувала точки на рис. В.2, параметр a повинен бути досить великим числом, приблизно в межах від 50 до 100, а параметр b дуже малим числом, що наближується до нуля справа і менший 1. Визначимо найбільш оптимальні параметри, що знаходяться у цьому діапазоні. Для цього задамо дані табл. В.2 матрицею та проведемо статистичний аналіз нелінійної регресії даної вибірки.

K:= {{82, 6},{85, 5},{70,13},{61, 15},{56,20},{57,17},{53, 18},{50, 25},{40, 50},{53, 42},{59, 37},{65, 31},{63,33},{57, 38},{52,42},{74, 21},{88, 6},{69, 25}, {64, 30}}

{a, 70.307, 16.7095, {35.053,105.561}},
 {b, 0.0164461, 0.00216686, {0.0118744,0.0210178}}
 {1., 0.945243},
 {0.945243, 1.}

Отже, оптимальна шукана функція має вигляд

$$y = 70.307 \cdot e^{-(0.0164461x)^2}$$

Побудуємо графік цієї функції, що графічно зображений на рис. В.3.

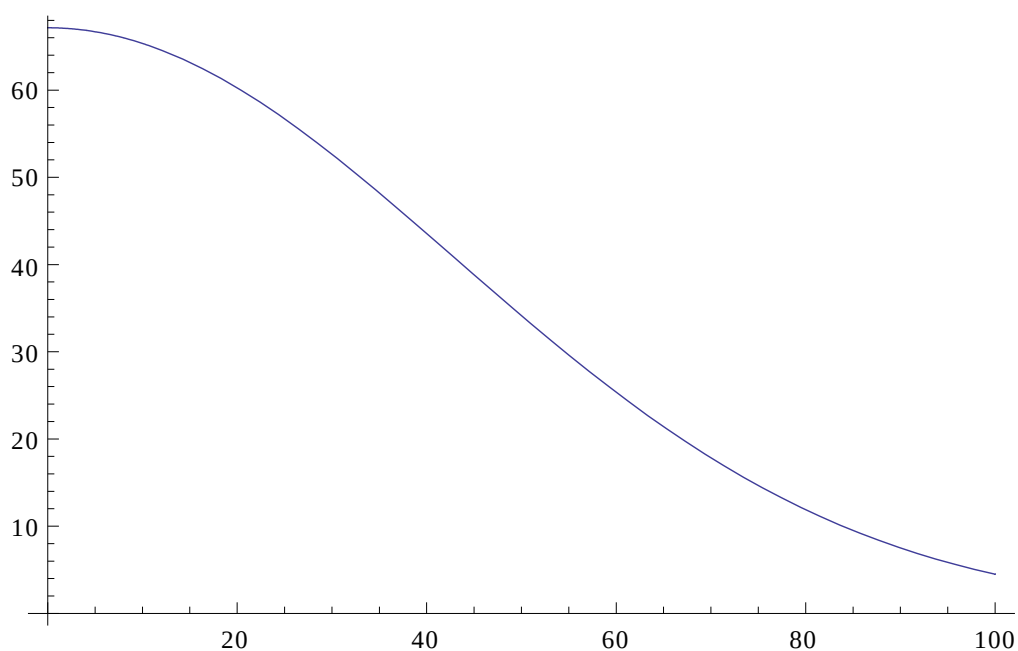


Рис. В.4. Графік функції $y = 70.307 \cdot e^{-(0.016446x)^2}$

Джерело: побудовано автором

Накладемо рис. В.2. і рис. В.3 для виявлення залежності страхового ринку та ринку перестраховування (див. рис. В.4).

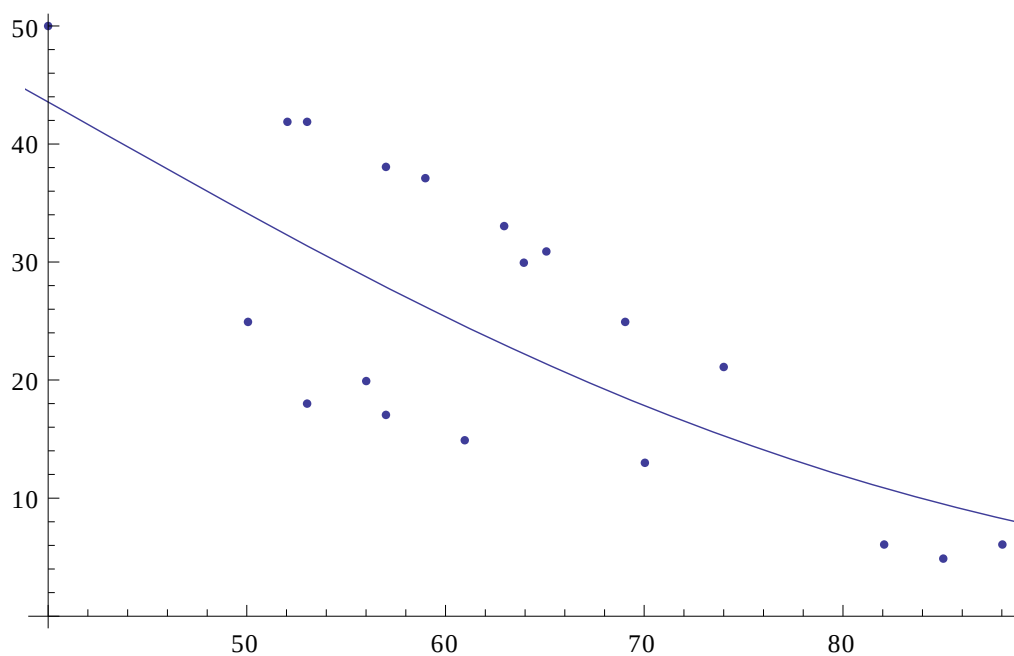


Рис. В.5. Кореляційна залежність розвитку ринку страхування та ринку перестраховування

Джерело: побудовано автором

З отриманого рисунку В.4 видно, що шукана функція лише приблизно відображає тенденцію поведінки ринку перестрахування залежно від ринку страхування. Практичні дані є точками, розкиданими навколо отриманої кривої.

Обчислимо коефіцієнт кореляції даних Додатку В і отриманої функції на основі отриманих даних регресії. $R^2 = (3160.95 - 1390.51) / 3160.95 = 0.56$ [30]. Отже, можна стверджувати, що у 56 % випадків залежність перестрахових платежів від власного утримання задається функцією $y = 70.307 \cdot e^{-(0.016446x)^2}$. Кореляцію практичних даних і отриманої функції наочно також відображає отримана матриця кореляції: $\{1., 0.945243\}$

$$\{0.945243, 1.\}.$$

Оскільки, отримана функція досить неточно описує практичні дані, була проведена апроксимація даних до інших елементарних функцій, ескізи яких близькі до даних Додатку В (лінійної $y = a \cdot x + b$, показникової $y = a \cdot b^{c \cdot x + d} + k$, дробово-раціональної $y = \frac{a \cdot x + b}{c \cdot x + d}$) [77] та їх лінійних комбінацій. У всіх випадках коефіцієнт кореляції функцій з даними є величиною значно меншою за 0.56, тому можна зробити висновок, що експоненційна функція найбільш точно описує залежність утриманої премії цедентом та сплаченої перестрахової премії перестраховикам-резидентам, %.

Додаток Д

Таблиця Д.1

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2009 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	8888,4	7784,1	88%	1104,3	12%
Страхування життя	44,3	0,4	1%	43,9	99%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	8844,1	7783,7	88%	1060,4	12%
Добровільне особисте страхування	164,7	143,9	87%	20,8	13%
Добровільне майнове страхування	6187,1	5516,0	89%	671,1	11%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	1631,4	1589,9	97%	41,5	3%
Добровільне страхування відповідальності	2043,4	1874,6	92%	168,8	8%
Недержавне обов'язкове страхування	448,9	249,2	56%	199,7	44%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	133,9	133,6	100%	0,3	0%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [87]

Таблиця Д.2

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2010 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	10745,2	9753,9	91%	991,3	9%
Страхування життя	39,1	0,5	1%	38,6	99%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	10706,1	9753,4	91%	952,7	9%
Добровільне особисте страхування	193,4	169,0	87%	24,4	13%
Добровільне майнове страхування	8793,4	8215,1	93%	578,3	7%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	2266,5	2171,1	96%	95,4	4%
Добровільне страхування відповідальності	1313,1	1186,4	90%	126,7	10%
Недержавне обов'язкове страхування	406,2	182,9	45%	223,3	55%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	49,7	49,5	100%	0,2	0%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [88]

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2011 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	5906,2	4723,5	80%	1182,7	20%
Страхування життя	38,3	0,1	0%	38,2	100%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	5867,9	4723,4	80%	1144,5	20%
Добровільне особисте страхування	229,7	206,6	90%	23,1	10%
Добровільне майнове страхування	4284,2	3332,4	78%	751,8	18%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	938,4	849,6	91%	88,8	9%
Добровільне страхування відповідальності	958,7	811,6	85%	147,1	15%
Недержавне обов'язкове страхування	395,3	372,8	94%	222,5	56%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	91,2	68,9	76%	22,3	24%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [89]

Таблиця Д.4

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2012 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	2522,8	1230,8	49%	1292,0	51%
Страхування життя	41,9	0,1	0%	41,8	100%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	2480,9	1230,7	50%	1250,2	50%
Добровільне особисте страхування	135,7	121,4	89%	14,3	11%
Добровільне майнове страхування	1660,4	870,5	52%	789,9	48%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	283,4	166,0	59%	117,4	41%
Добровільне страхування відповідальності	320,1	103,0	32%	217,1	68%
Недержавне обов'язкове страхування	364,7	135,8	37%	228,9	63%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	86,6	49,9	58%	36,9	43%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [90]

Таблиця Д.5

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2013 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	8744,8	7110,4	81%	1634,4	19%
Страхування життя	37,5	0,2	1%	37,3	99%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	8707,3	7110,2	82%	1597,1	18%
Добровільне особисте страхування	592,5	548,1	93%	44,4	7%
Добровільне майнове страхування	6125,1	5020,9	82%	1104,2	18%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	1663,6	1483,8	89%	179,8	11%
Добровільне страхування відповідальності	1585,1	1364,6	86%	220,5	14%
Недержавне обов'язкове страхування	577,9	294,7	51%	283,2	49%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	163,4	132,9	81%	30,5	19%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [91]

Таблиця Д.6

Аналіз надходжень перестрахових премій в розрізі видів страхування в Україні за 2014 рік

Види страхування	Страхові премії, що сплачуються перестраховикам, млн. грн., у т.ч.	Перестраховикам – резидентам		Перестраховикам – нерезидентам	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього з усіх видів страхування	9704,2	8173,7	84%	1530,5	16%
Страхування життя	48,3	0,1	0%	48,2	100%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у т.ч.	9655,9	8173,6	87%	1482,3	13%
Добровільне особисте страхування	496,9	461,1	93%	35,8	7%
Добровільне майнове страхування	7328,1	6288,3	86%	1039,8	14%
у т.ч. страхування фінансових ризиків	2480,5	2318,3	93%	162,2	7%
Добровільне страхування відповідальності	1203,5	1086,6	90%	116,9	10%
Недержавне обов'язкове страхування	627,9	289	46%	338,9	54%
у т.ч. страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	185,6	151,1	81%	34,5	19%
Державне обов'язкове страхування	0	0	0%	0	0%

Джерело: складено автором на основі [92]

Додаток Е

Таблиця Е.1

**Розрахунок індексу сезонності фінансових потоків страховиків за операціями перестрахування
(сплачені страхові премії на перестрахування, млн. грн.)**

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Уі Середні квартальні і значення	У Загальна середня	Іс Індекс сезонності
Сплачені страхові премії на перестрахування, млн. грн.	I кв.							1937,98	I кв.
	1840,40	2263,60	3381,00	576,30	3519,90	1268,7	2141,65		110,51
	II кв.								II кв.
	1913,90	2283,10	633,10	759,80	1198,40	1762,4	1425,12		73,53
	III кв.								III кв.
	1683,10	2477,30	685,50	640,20	1771,90	1468,2	1454,37		75,04
	IV кв.								IV кв.
	3451,00	3721,20	1206,60	546,50	2254,60	5204,9	2730,8		140,91

Таблиця Е.2

**Розрахунок індексу сезонності фінансових потоків страховиків за операціями перестрахування
(виплати, компенсовані перестраховиками, млн. грн.)**

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Yi Середні квартальні значення	Y Загальна середня	Ic Індекс сезонності
Виплати, компенсовані перестраховиками, млн. грн.	I кв.							185,03	I кв.
	168,4	55,70	88,90	154,00	92,20	123,5	113,8		61,49
	II кв.								II кв.
	303,10	178,10	123,10	149,10	145,60	114,6	168,93		91,30
	III кв.								III кв.
	240,30	83,20	114,70	143,00	329,30	157,1	177,93		96,17
	IV кв.								IV кв.
	256,10	191,60	404,90	91,70	486,70	245,7	279,45		151,03

Додаток Ж

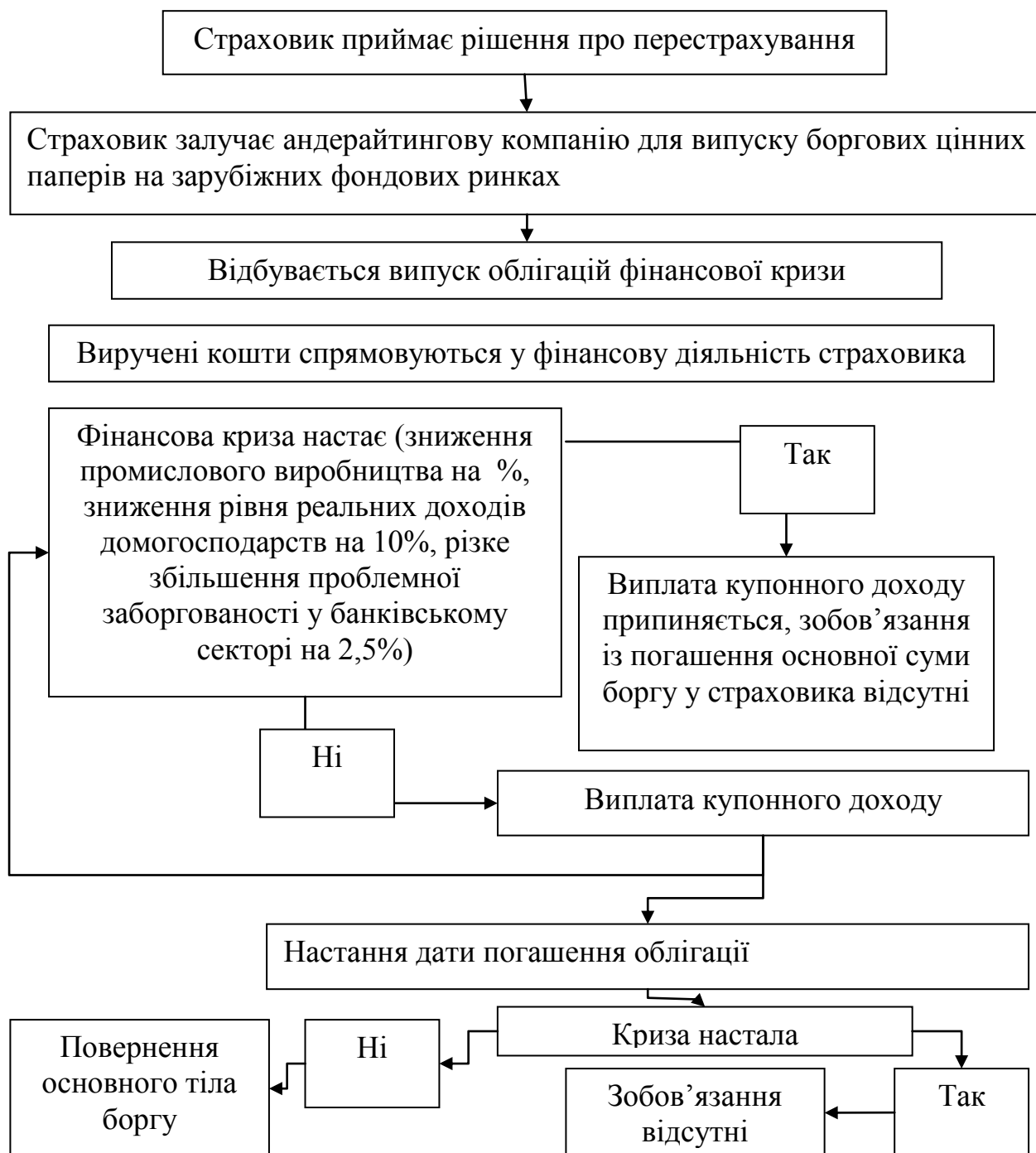


Рис. Ж. Алгоритм функціонування «облігації фінансової кризи» на фондовому ринку

Додаток 3

Таблиця 3

**Заходи з удосконалення державного регулювання на ринку
перестрахування в Україні**

Основні положення	Виконавці	Терміни виконання	Прогнозований результат
Гармонізація державного регулювання національного ринку перестрахування	Нацкомфінпослуг, ВРУ, Кабінет Міністрів України	2016- 2018 рр.	Спрощення системи державного нагляду та контролю; запровадження пруденційного нагляду
Ліцензування перестрахової діяльності	Нацкомфінпослуг	2016- 2018 рр.	Створення конкурентного ринку перестрахування
Створення інституту професійного перестраховика	Нацкомфінпослуг	2016- 2017 рр.	Зростання інвестиційної привабливості вітчизняного ринку
Впровадження нових перестрахових послуг	Нацкомфінпослуг	2016- 2017 рр.	Зростання кількості операцій з перестрахування; розширення ринку
Реформування структури та функціоналу Регулятора	Нацкомфінпослуг, ВРУ, Кабінет Міністрів України	2017- 2021 рр.	Створення спеціалізованого департаменту нагляду за ринком перестрахування
Покращення інформаційного забезпечення ринку перестрахування	Нацкомфінпослуг	2017- 2021 рр.	Забезпечення прозорості ринку; публічність інформації на ринку

Додаток И

Комплекс взаємопов'язаних заходів щодо поетапної розбудови в Україні ринку перестрахування на 2017-2021 рр.

№ п/п	Положення	Завдання	Заходи реформування	Терміни виконання
1.	Загальні положення	1.1. Визначення необхідності та значення запровадження комплексу заходів 1.2. Визначення мети та завдань комплексу заходів	Проведення економічних реформ та структурної перебудови економіки обумовлює необхідність подальшого розвитку національного ринку перестрахування як важливої складової страхового ринку України, що сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання. Метою комплексу заходів є розробка напрямів подальшого розвитку вітчизняного ринку перестрахування на основі аналізу поточних проблем функціонування ринку та обґрунтування передового досвіду зарубіжних країн. Завданнями комплексу заходів є: 1) структурування та оптимізація законодавчого забезпечення регулювання ринку перестрахування; 2) впровадження інноваційних перестрахових послуг і стандартів якості	2017 р.

		1.3. Визначення основних виконавців комплексу заходів	перестрахового захисту; 3)активізація розвитку вхідного перестраховування в Україні. Основними виконавцями комплексу заходів визначити: державу в особі Нацкомфінпослуг, страхові компанії, які виступають в якості перестраховувальників і перестраховиків, перестрахових брокерів, добровільні об'єднання учасників ринку перестраховування. Для координації роботи та ефективного виконання завдань комплексу заходів, створити робочу групу із представників основних суб'єктів ринку перестраховування та представників інфраструктури ринку.	
2.	Оцінка стану ринку перестраховування в Україні	2.1. Визначення сильних та слабких сторін розвитку сучасного вітчизняного ринку перестраховування	<u>Слабкі сторони</u> ринку перестраховування України: недоліки в регулюванні перестрахової діяльності і нормативно-правовому забезпеченні; залежність операцій на ринку від девальвації національної валюти; недостатність капіталізації страхових компаній, професіоналізму і ноу-хау фахівців; <u>Сильні сторони</u> ринку перестраховування України: значний потенціал розвитку	2017- 2018 рр.

		2.2. Окреслення основних проблем на ринку перестрахування	національного ринку, оскільки рівень охоплення страхового і перестрахового поля не перевищує 10-15%; можливість залучення закордонного досвіду розвинутих країн (андерайтерська політика, новітні послуги та модифікації існуючих) при здійсненні перестрахових операцій. <u>Внутрішні проблеми</u> розвитку ринку перестрахування: низька місткість страхового ринку; відсутність професійних перестраховиків; нерозвиненість інституту перестрахового посередництва; недостатній рівень професійної підготовки андерайтерів у сфері перестрахування; неузгодженість законодавчих положень у нормативно-правових актах, котрі регулюють ринок перестрахування; недосконалість інформаційного забезпечення ринку перестрахування. <u>Зовнішні проблеми</u> розвитку ринку перестрахування: вплив нестабільної політичної та економічної ситуації в державі; непривабливий інвестиційний клімат в країні; малорозвинені ринкові важелі, котрі впливають на попит і пропозицію перестрахової послуги; вплив наслідків	
--	--	--	--	--

			світової економічної кризи; негативні наслідки глобалізації економіки.	
3.	Основні напрями розвитку перестрахового ринку України	<u>3.1. Формування ефективної системи регулювання ринку перестрахування</u> 3.1.1. Гармонізація внутрішнього законодавства щодо регулювання перестрахування відповідно до міжнародного права	Визначення у вітчизняному законодавстві (Закон України «Про страхування») сутності понять «перестрахова послуга», «ринок перестрахування», «професійний перестраховик», вторинна передача ризиків у перестрахування (ретроцесія), її учасники; запровадження стандартизованих положень договорів перестрахування; впорядкування валютних взаєморозрахунків між учасниками ринку перестрахування; трансформація державного нагляду у сфері ринків фінансових послуг (у т.ч. перестрахового ринку) на пруденційний нагляд, що базується на встановленні процедур перестрахування, визначенні нормативів та встановлення пропозицій щодо їх виконання – перехід на рівень мінімального прямого втручання держави у самостійний конкурентоздатний ринок.	2017-2021 рр.

		3.1.2. Ліцензування перестрахової діяльності 3.1.3. Розширення інформаційного забезпечення ринку 3.1.4. Створення інституту професійного перестраховика 3.1.5. Реалізація політики розвитку посередництва	Прийняття законодавчих норм щодо ліцензування перестрахової діяльності; підвищення розміру сплаченого статутного капіталу професійного перестраховика до 3 млн. євро в національній валюті за курсом НБУ на день сплати. Розширення інформаційного забезпечення ринку за показниками діяльності перестрахових брокерів і доповнення інформації за показниками вхідного перестраховування. Визначити в Законі України «Про страхування» сутність поняття «професійний перестраховик» та запровадити норми щодо його платоспроможності. Унормування положень законодавчої бази та усунення недоліків, котрі заважають отриманню довідкової і необхідної статистичної інформації щодо діяльності посередників; запровадження страхування професійної відповідальності страхових і перестрахових брокерів як це існує у розвинених країнах; вирішення питання оплати комісійної винагороди.	
--	--	---	---	--

		3.1.6. Освітня підготовка і підвищення кваліфікації учасників ринку 3.2. <u>Запровадження інноваційних перестрахових послуг і стандартів якості перестрахового захисту</u> 3.2.1. Розробка страховими організаціями інноваційних, конкурентоздатних продуктів для покриття ризиків; 3.2.2. Визначення універсальних стандартів якості перестрахової послуги	Здійснення періодичної освітньої підготовки та перепідготовки ключових учасників ринку перестрахування: андерайтерів, перестрахових брокерів, оцінювачів страхових збитків тощо Запровадження перестрахування на основі раціонального управління активами перестраховика (секюритизації), альтернативного (фінансового) перестрахування; розробка конкурентоспроможних інноваційних видів перестрахових послуг і покриття катастрофічних, політичних ризиків. Застосування універсальних стандартів якості перестрахової послуги для перестрахування життя та перестрахування іншого, ніж страхування життя у розрізі: терміну котирування ризиків, супроводу договорів, врегулювання збитків та виплати відшкодування.	
--	--	---	--	--

		<u>3.3. Розвиток вхідного перестраховання</u> 3.3.1. Стимулювання державою розвитку національного ринку перестраховання 3.3.2. Стабілізація політичної та економічної ситуації в країні 3.3.3. Зростання інвестиційної привабливості вітчизняного ринку 3.3.4. Капіталізація та зростання місткості вітчизняного страхового ринку	Впровадження комплексу заходів щодо розбудови вітчизняного ринку перестраховання на законодавчому рівні; перехід від політики державного контролю до політики пруденційного нагляду; участь України в особі Державного регулятора у роботі міжнародних об'єднань учасників ринку перестраховання. Розробка та затвердження на рівні державних інституцій антикризових заходів. Покращення політично-економічного становища в країні; розробка та реалізація інноваційних послуг з перестраховання; унормування стандартів якості перестрахового захисту. Для забезпечення нарощування місткості ринку страхування встановити вимоги щодо збільшення розміру статутного капіталу професійних перестраховиків не менше 3 млн. євро в національній валюті за курсом	
--	--	--	--	--

			НБУ на день сплати. Укрупнення страховиків за рахунок операцій злиття та приєднання; зростання частки ринку перестрахування шляхом збільшення обсягів надходження перестрахових платежів.	
4.	Заходи щодо реалізації комплексу заходів	4.1. Створення окремого підрозділу регулятора на ринку перестрахування	Створити департамент (управління) Нацкомфінпослуг, який буде займатися даними питаннями, до функцій якого належатиме: здійснення ліцензування перестрахової діяльності; ведення державного реєстру професійних перестраховиків та перестрахових брокерів; контроль за дотриманням вимог законодавчих і нормативно-правових актів із питань перестрахової діяльності; розробка методичних і нормативних документів із перестрахування; представлення інтересів вітчизняних перестраховиків на міжнародному ринку перестрахування.	2017 р.

Джерело: запропоновано автором



**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ,
ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ РИНКІВ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
(НАЦКОМФІНПОСЛУГ)**

01001, м. Київ, вул. Б. Грінченка, 3, тел. 234-02-24, факс 235-77-51, Код ЄДРПОУ 38062828

07.10.2015 № 6542/03-10 На № _____ Від _____

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.006.04
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
аспіранта кафедри страхування ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»**

Третяк Катерини Володимирівни

**на тему: «Ринок перестрахування в Україні: формування та перспективи
розвитку»**

Результати дисертаційного дослідження аспіранта кафедри страхування ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» К.В. Третяк використані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг при опрацюванні Стратегії реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015-2020 роки, а саме:

- пропозиції щодо удосконалення державного регулювання вітчизняного ринку перестрахування в частині опрацювання структури окремих положень договору перестрахування; реформування правового забезпечення діяльності перестрахових брокерів; законодавчих вимог до запровадження інституту професійного перестраховика; стандартів якості перестрахового захисту;

- рекомендації щодо необхідності посилення інформаційно-аналітичного забезпечення ринку перестрахування шляхом розширення Нацкомфінпослуг України надання статистичної інформації в розрізі додаткових показників, що сприятиме підвищенню ступеня прозорості і надійності вітчизняного ринку перестрахування.

Член Нацкомфінпослуг

О.М. Залєтов



020483

Юридична адреса: Україна, 07353, Київська область, Вишгородський район,
с. Старі Петрівці, вул. Дніпровська 4-А, оф. 3; тел.: (04596) 44-132, 44-549
Поштова адреса: Україна, 04071, м. Київ, вул. Костянтинівська, 22/17, оф. 18
тел./факс: (044) 425-64-75, 498-24-90, 498-24-91
e-mail: info@skide.com.ua; сайт: www.skide.com.ua

В.М.Стецюк

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»
д.е.н., професор


Колот А.М.
«25» 06 2015 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з науково-педагогічної та наукової роботи
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»
д.е.н., професор

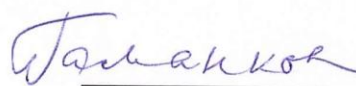

Лук'яненко Д.Г.
«25» 06 2015 р.

Довідка
про використання у навчальному процесі
результатів дисертаційного дослідження
аспіранта кафедри страхування Третяк Катерини Володимирівни
на тему: «Ринок перестраховування в Україні:
формування та перспективи розвитку»

Теоретичні та науково-практичні рекомендації дисертаційного дослідження Третяк К.В. на тему: «Ринок перестраховування в Україні: формування та перспективи розвитку» використовуються у навчальному процесі кафедрою страхування при викладанні дисциплін «Страхування», «Фінанси страхових організацій», «Страховий менеджмент», «Управління перестраховальними операціями». Результати дисертаційної роботи, які використовуються під час навчального процесу, стосуються:

- теоретико-методичних підходів щодо визначення поняття «ринок перестраховування», принципів його організації;
- особливостей формування перестрахової послуги, яка має комплексний характер і свою ціну, що формується під впливом попиту і пропозиції;
- дослідження сучасного стану вітчизняного перестрахового ринку та впливу світових тенденцій на його формування.

Завідувач кафедри страхування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
д.е.н., професор

 О.О. Гаманкова